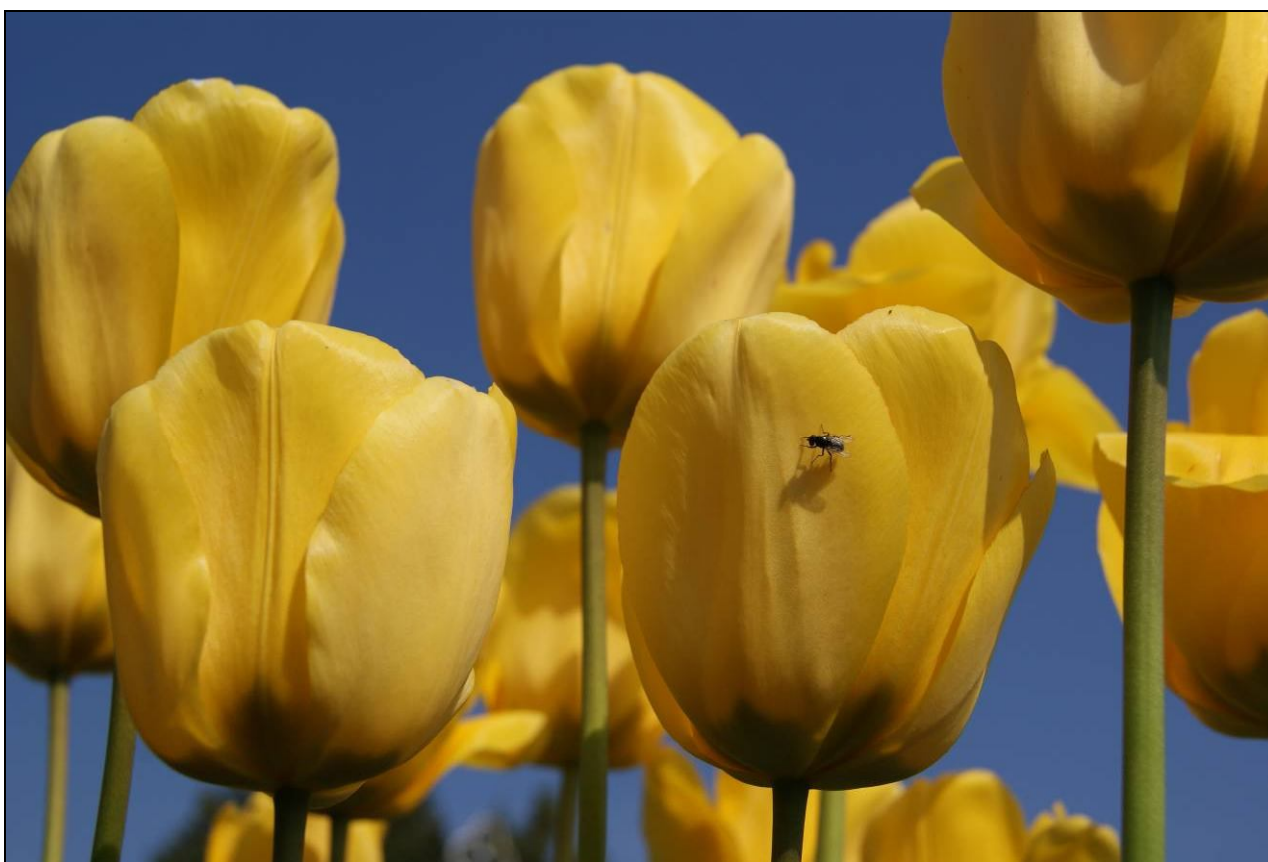

Vatra veche

3

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VI, nr. 3(63), martie 2014 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Ilustrația numărului: Fotoclub Gherla

Anthologie « Vatra veche »

Florile

Florile culese în pahare plâng
Și visând la fluturi, la livezi cu soare,
Florile culese în pahare mor.

Tristele potire picură-așa jalnic
Pete de lumină.
Lunca toată crede că sunt doar petale.
Numai eu știu însă că sunt lacrimi grele,

Sfărmături de suflet.

Un bondar le-aduce vești de la surori.
Crește nostalgia veștedelor flori.

Florile culese, florile de câmp
Mor de nostalgie, mor visând la fluturi,
La livezi, la soare.

8 aprilie 1929

EUGEN IONESCU

Vatra veche dialog cu Dan Mănuță

SUMAR

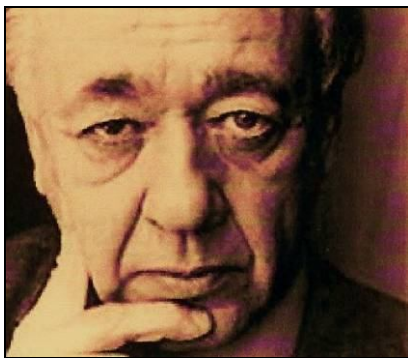
Antologie *Vatra veche*, „Florile”, de Eugen Ionescu/1
 Anul Eugen Ionescu. Nihilismul lui Eugen Ionescu..., de Petre Isachi/3
 Eugen Ionescu, poet, de Marin Iancu/4
 Vatra veche dialog cu Dan Mănuță, de Angela Băciu/6
 Poeme de Anca Tănase, Daniel Mureșan, Dumitru D. Silitră, Sorina Bloj/9
 Sub semnul necuvintelor. Dialog cu Gheorghe Pârja, de Daniel Mihiu/10
 Socoteam că nu trebuie deranjat niciodată Nichita Stănescu, de Felix Sima/11
 Al meu privit de al său, de Nicolae Băciuț/12
 Lazăr Lădăriu – 75, de Mihai Sin/13
 Cerul își sună tobele de-argint, poem de Lazăr Lădăriu/13
 Fibula de la Suseni pentru Nicolae Băciuț, de Valentin Marica/14
 Scrii cum pronunți, dar cum citești, de Gheorghe Moldoveanu/15
 Eșeu. Destinul, opțiunile, rivalitățile, de Daniel Mureșan/17
 Vatra veche dialog, cu Daniel Săuca, de Irina Goanță/18
 Poeme de Dumitru Ichim/20
 Scriitorul integral. Istoricul literar (Mihail Diaconescu), de Monica Dușan/21
 Conjugarea verdelui. Cu mâna pe inima cârților sale..., de Valentin Marica/22
 Portret de autor. George Mihail Vlădescu, de Livia Ciupercă/23
 Poeme de Adrian Botez/24
 Ars amandi. Liovocica, de Valeriu Gherghel/25
 Din dragoste, poem de Nicolae Nicoară/25
 Iubirile scriitorilor. Ionel Teodorescu și Lily, de Mihai Știrbu/26
 Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/28
 Cronica literară. Poeme verzi pe pereți (Nicolae Băciuț), de Melania Cuc/29
 Mă-i dat, Doamne, poem de Nicolae Băciuț/29
 Încercare de mitologie urbană (Theodor Răpan), de Adrian Lesenciu/30
 Cântec sub aripa îngerului (Aurel M. Buricea), de Ion Manea/31
 Reflecții poetice (Raveca Vlașin), de Mircea Daroși/32
 Penumbra trandafirului (Constantin Marafet), de Constantin Stancu/33
 În memoria frumuseții (Angela Mamier Nache), de Ioana Andreea Bogdan/34
 Lumină din lumină (Vasile Popovici), de Maria Apetroaiei/35
 Blestemul casei (Eugenia Boteanu), de Melania Cuc/37
 În vizorul modernității permanente (Aurelia Corbeanu), de George Băciu/37
 Ulița mare... (Ioan Băciu), de Răzvan Ducan/38
 Între secunde erei (Iorian Păunoiu), de Constantin Zărnescu/39
 Mersul pe apă (Melania Cuc), de Menț Maximilian/40
 Împreună, din iubire (Jenița Naidin), de Iulian Dămăcuș/40
 Începutul cuvintelor (Ioan Lascu), de Marian Barbu/41
 Dincolo de orizont (Ioana Heidel), de Mihaela Kloos-Ilea/42
 Enigma nemuritorului albastru (Radu Ciobanu), de Livia Fumurescu/44
 Adriana. Cuvinte din iarna vieții (Ion N. Oprea), de Virgil Datcu/45
 Mircea Eliade și nucleul „împetalat” (Marian Barbu), de I. Pachia Tatomișescu/47
 Festivalul Național de Poezie „Emil Botta”/48
 Despre mine și Dalila (Petre Isachi), de Cornelii Vasile/49
 Eseuri mito-istorice (Nicolae Feier), de Dorel Cosma/50
 Despre anafora liturgică (Nicolae Feier), de Menț Maximilian/51
 Preotul cu soare pe veșminte (Timoftei Găurean), de Menț Maximilian/51
 Starea prozei. Frisoane de toamnă, de Geo Constantinescu/52
 Poeme de Mihaela Aionesei/53
 Poeme de Aurelian Sârbu/54
 Documentele continuității. Convorbiri duhovnicești, cu Î.P.S. Ioan Selejan, de Luminița Cornea/55
 Să facem loc îngerilor de Gheorghe Nicolae Șincan/56
 Problema proprietății foștilor optanți unguri, de Ioan Sabău Pop/57
 Starea prozei. Torționarii, oamenii muncii și pătrunjii, de Gheorghe C. Patza/59
 Poezii de Liliana Petcu/60
 Starea prozei. Duminica trupului meu, de Gabriela Căluțiu Sonnenberg/61
 Poeme de Luca Cipolla/62
 Poeme de Vasile Popovici/63
 Vatra veche dialog cu Bertrand Vergely, de Tudor Petcu/64
 Sabato: Dumnezeu nu scrie romane, de Dumitru Velea/65
 Biblioteca Babel. Octavio Paz, traducere de Anca Tănase și Dumitru Ichim/66
 Alan Morrison, traducere de Dorina Brândușa Landén/66
 Jurnal. Vietnam, de Alexander Bibac/67
 Oameni pe care i-am cunoscut. Aura Urziceanu, de Veronica Pavel Lerner/69
 Măria ta, țaran român, de Al. Stănculescu Bărda/70
 Voinicul, poem de Sergiu Scoferciu/70
 Ancheta *Vatra veche*. Casa memorială „Mihai Codreanu”, de Luminița Cornea/71
 Resuscitarea unui fals: Casa Memorială „Eminescu” Deda, de Nicolae Băciuț/72
 Starea prozei. Destăinuirii la ceas de seară, de Ioan C. Gociu/75
 Poeme de Emilia Rusu/76
 Starea prozei. Andy, de Corina Lucia Costea/77
 Curier. De la „Vatra” veche la noua „Vatra veche”/78
 Scrisori deschise din Paris, de Simona Lazăr Huser/80
 Carte poștală de autor pentru „Vatra veche”, de Suzana Fântânariu/80
 Cehov, „Livada de vișini”, în viziunea lui György Harag, de Cristian Ioan/81
 Sărbătoare teatrală în orașul lui Eminescu, de Zeno Fodor/82
 Literatură și film. Jocul de-a literatura, de Alexandru Jurcan/83
 Epigrame de Vasile Larco/83
 Aplicația Eminescu, de Laurențiu Ciprian Tudor/84
 Festivalul Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”/85
 Artiști fotografi. Fotoclubul Gherla, de Iulian Dămăcuș/86
 Expoziții la Instituția prefectului – județul Mureș: Iancu Mureșan, Luminița Rusu, de Nicolae Băciuț/86
 Transpoetikon. Lucrări de Suzana Fântânariu, poeme de Jeanine Baude, versiunea românească de Viorica Bilek/87
 Starea prozei. Vrajitorul, de Decebal Alexandru Seul/88

Ilustrația numărului: fotografii ale membrilor Fotoclubului din Gherla

ANUL EUGEN IONESCU

Nihilismul lui Eugen Ionescu, rău necesar și posibil remediu

Autorul celebrei anti-piese *Cântăreața cheală* s-a aflat toată viața în „Război cu toată lumea”, pentru că, neputând ieși din dilema nietzscheiană („suprimați-vă venerațiile sau suprimați-vă pe voi înșivă”), a intuit tragicul în eterna competiție a lumii cu un dublu dușman: cu adevărul („*A lupta cu adevărul*”, zicea același Nietzsche) și cu noi înșine.

Prin urmare, părintele celei mai originale autobiografii spirituale (*Nu*, Editura „Vremea”, București, 1934; ed. a II-a, Editura Humanitas, București, 1991) demitizează comedia umană a literaturii/culturii, asumându-și tragicul cunoașterii de sine și voința poetică-filosofică, insistând asupra nevoii delimitării, a negației, a nihilismului, plecat din convingerea că din secunda în care accepți ceva (doctrină, disciplină, mit, metodă, limbaj, prietenie, iubire etc.), „din momentul acela începi să te trădezi, să abdică de la tine însuși”. Frică de celălalt? „Frică de lumină”?

În articolele critice din volumul *Nu*, Eugen Ionescu demistifică rolul necesar al iluziei, spre deosebire de întemeietorul „filosofiei vieții”, care sugera că iluzia/utopia este misiunea tragică prin excelență a filosofiei, literaturii, politicii, artelor etc. Consecințele „războiului cu toată lumea” erau deja asumate, încât mesajele teatrului ionescian (*Regele moare*, *Rinocerii*, *Lecția*, *Scaunele*, *Pietonul văduhului*, *Ucișă fără simbrie*, *Setea și foamea* etc.) și, în aceeași măsură, a *Jurnalului în fărâme*, depășesc propria voință poetică, devin duh interogativ inanalizabil peste apele mai multor

oceane ale spiritului, iar negativitatea omniprezentă, aparent absurdă, devine tragică. Îndrăznind să gândească „*altfel decât ceilalți*”, viitorul membru al Academiei Franceze complică/schimbă funcția retorică a ironiei, urmând atât opinia aristotelică („*ironia atât între figurile de gândire, cât și între tropi*”), dar, simultan, și pe cea socratică („*discurs asupra metodei de a regândi ideile și de a le analiza critic*”), încât putem vorbi de o ironie specific ionesciană, constituint comun al satiricului, parodicului, comicalului, umoristicului, burlescului, paradoxului, absurdului, tragicului, grotescului etc. Parafrazându-l pe Camil Petrescu, putem afirma: câtă luciditate, atâta ironie, câtă ironie, atâta adevăr și tot atâta negație: „*În drumul spre spirit, societatea te încurcă, te abate, te fură. Dar era necesară și întoarcerea asta și erezia asta mare în care intrăm. Trebuie să se arate toate semnele, trebuie să se împlinescă toate profețiile*” (vezi Eugen Ionescu, *Eu*. Ediție îngrijită de Mariana Vartic, cu un prolog la *Englezește fără profesor* de Gelu Ionescu și un epilog de Ion Vartic, Editura Echinox, Cluj, 1990, p. 42). Predestinat prin vocație să fie un „*homo ironicus*”, adică un „ironic real”, Eugen Ionescu și-a impus libertatea interioară socratică necesară gândirii nihiliste, care, înlănțuită prometeic de condițiile libertății exterioare (non-socratice), revelă absurdul istoriei, dar și al existenței diurne. Programatic, celebrul dramaturg intră într-un rol hamletian, conștientizându-și/asumându-și criza și interiorizând/înțelegând starea romantică elegiacă a ironistului: melancolia neagră, interogativă. Asemenea lui Kafka, prin mistificarea negației, Eugen Ionescu descoperă o lume care nu mai respectă principiul rațiunii suficiente, întemeind fictiv în o lume fără temeuri. Adică o lume în care lipsește „*împătrita rădăcină a principiului rațiunii suficiente*” (Scho-

penhauer): temeiul ființei (*ratio essendi*), temeiul devenirii (*ratio fiendi*), temeiul cunoașterii (*ratio cognoscendi*) și temeiul acțiunii (*ratio agendi*). Eliminând orice tip de „ratio”, inclusiv „ratio apparendi”, adică orice temei, scriitorul româno-francez sancționează victoria contingenței asupra transcendenței și, implicit, revelă literar imaginea apocaliptică a dezagregării lumii. În oglinda teatrului, autorul opune utopiei fericirii certitudinea tragică a disoluției individului, generată de o conduită fundamental irațională și de o culpabilitate originară a eroilor. Cauza: „*Oamenii sunt proști și inumani. Câinii sunt inteligenți și umani. Sunt ca oamenii în momentele lor de dezarmare, de asocial. Oamenii pot fi iubiți numai când sunt triști, umili, asemenea câinilor*” (*Eu*, 1990, p. 43). Sclerozarea limbajului, nivelarea individualităților (motivul manipulării), degradarea fatală a disensiunilor în conflict armat, îmbrățișarea călăului cu victima, agresiunea absurdului și a prostiei oficializate lasă impresia că înțelepciunea tragică este o înțelepciune a limitelor, care nu survine, nu are efect benefic decât după ce omul a trăit-o și a înțeles că: „*Tot ce este social, făcut pentru pământ, este drăcesc. Numai turma este dumnezeiască. Organizarea politică, socială sunt pentru lucrurile neeternе, neesențiale, pieritoare. Societatea nu are nicio justificare. Turma le are pe toate*” (*Idem*, p.42).

Tema dezagregării lumii din vina oamenilor, aceasta este certitudinea tragică transfigurată în viziune kafkiană în scrierile lui Eugen Ionescu.

În viziunea ionesciană, omul tragic contemporan este o ființă divizată, înstrăinată, dezrădăcinată, anxioasă etc., pe care exigența de puritate morală, clasică, moștenită, o antrenează dincolo de realitate, într-o utopie imprevizibilă. Nu întâmplător, scriitorul „bolnav de luciditate”, ce a demonstrat caracterul gratuit al actului critic, gândind în răspăr cu ceilalți și transformându-se în „solitarul autentic” ce refuză sistematic să adopte concepțiile celorlalți, face din nihilism un modus vivendi, o „filosofie” ce prefigurează postmodernismul. Autenticitatea, însușită de cel ce a avut curajul să-i demitizeze pe →

PETRE ISACHI

Arghezi, Barbu și Camil Petrescu, e cea predată studenților săi în 1927 de Mircea Eliade: „*situarea în evenimentul pur și lepădarea de orice judecăți a eului: valori, semnificații etc.*” (Mircea Vulcănescu).

Condiția de „solitar autentic” din teatrul ionescian e impusă de invazia omului rino-cerizat, care proliferază „omul-masă” și comportamentul imprevizibil al turmei într-un sistem totalitar anonim, fără chip, ce strivește, exclude individul, creează consistență Răului demonic și potențează ideea eternei reînțoarceri a tragicului (a aceluiasi), a conflictului ireconciliabil, tragic, care duce la pieirea inevitabilă a valorilor umane: dreptul devine violență, adevărul devine minciună, comunicarea devine imposibilă etc.

Citită cu atenție, spovedania sa la duhovnicul ortodox, fratele Alexandru, aflat undeva pe Muntele Athos, rămâne revelatoare pentru cauzele nihilismului cultivat programatic de Eugen Ionescu: „*Ce ai să-mi mărturisești?... Dar te previn, dacă ești mincinos, dacă ești criminal, dacă ești incestuos nu-mi pasă. Răspunde-mi la o singură întrebare: crezi?*” Atunci i-am spus: „*Tocmai asta e problema!*” – „*Și de ce nu crezi?*” – „*Nu cred, deoarece există Răul în lume.*” Mi-a replicat: „*Ești pierdut!*” (Eugen Ionescu, *Sub semnul întrebării*, Humanitas, București, 1994, p.14). Oricât ar părea de incredibil, autorul *Elegiilor pentru ființe mici* credea în Satan. Povestea lumii i se părea a fi de neînțeles fără demonologie: „*Văd, constat că e de necrezut ca revoluțiile pentru dreptate și pentru libertate să se transforme în dictaturi criminale! Totuși, oamenii care voiau binele erau în aparență sinceri; dar cum se face că lucrurile merg rău?*” (Idem, p.16).

Scriitorul născut la Slatina intuiește genial că „*nihilismul se află deja în lucruri, moravuri, înainte de a fi în cuvinte și acte*”. Pierderea sensului (nihilismul pasiv) confirmă neputința valorilor de a menține echilibrul lumii între bine și rău și potențează direct nihilismul activ: „*distrugerea e sfântă, dacă e radicală, tot Răul trebuie distrus!*”

Transfigurează oare Eugen Ionescu convingerea filosofică, cu rădăcini în *Ecce Homo*, că nihilismul total e un mod divin de a regândi renașterea lumii într-o mișcare de

conversiune înțeleasă ca o necesară emancipare a individului, încât sensul istoriei „*să se dizolve*” în „*oameni concreți*”, pregătiți să prefere lumii adevărate, aparențele, pentru a putea aboli odată cu lumea adevărată și lumea aparențelor, pentru a adopta „*spiritul copil*” (vezi Nietzsche, *Așa grăit-a Zarathustra*), capabil să creadă într-un Da etern ce nu mai conține nicio negație?

După ce propune o apologie a nihilismului, preluată ulterior de epoca postmodernă (vezi, de exemplu, G. Valtimo, *Sfârșitul modernității*), Eugen Ionescu, asemenea lui Nietzsche, (re)descoperă nimicul, neantul, indiferența. Așa ar putea fi explicat poate și sfatul atipic pentru metafizica lui: „*Nu merită să te frământă și ar trebui să trăiești în indiferență. Asta e soluția. Nepăsarea absolută, filosofică a adepților lui Zen*” (*Sub semnul întrebării*, p. 14). Și totuși când trebuie crezut „*fiul spiritual al lui Mircea Eliade*”? Când susține că „*numai ceea ce este inexprimat există*”, când spune: „*nu poți fi tu decât pentru tine însuși. Pentru ceilalți ești ei sau ești toți*” sau când exprimă convingerea că ceea ce se face ca „*opera de artă să poată interesa sunt numai elementele extraestetice și anestetice. Nu există niciun fel de valoare estetică*”? (*Geniul, în Nu*) În această situație, folosindu-i propriile expresii, nu ne rămâne decât să-l întrebăm: Cum să credem „*în literatura ta, când toți ne trădăm? Ne trădăm fiindcă vorbim. Ne trădăm fiindcă tăcem, ne trădăm fiindcă acționăm, ne trădăm pentru că suntem originali. Dar ne trădăm, în defniet, pentru că existăm. Existența asta a noastră e cea mai mare trădare de noi; ea le generează pe toate celelalte*” (*Nu*, p.184).

Rămâne o neliniștitoare și insolubilă întrebare: doar făcând tabula rasa toți idoli, suprimându-ne „venerațiile” și pe noi înșine devenim pregătiți pentru primirea imediată și inefabilă a realității?

EUGEN IONESCU, POET

Întemeietor al teatrului absurd, Eugen Ionescu ilustrează în cultura românească imaginea scriitorului român, prin exemplul său de consecvență și nobilă fidelitate românească, așa cum au dovedit-o și Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Virgil Gheorghiu, Alexandru Lungu, Ștefan Baciuc și Vintilă Horia, pentru a-i aminti pe cei mai reprezentativi scriitori ai aceleiași generații, obligați să se exileze și să se realizeze printre meandrele complicate și mult prea vitrege ale istoriei contemporane. Autor al unei opere sub multiple ipostaze, Eugen Ionescu și-a dovedit de timpuriu o dublă vocație: una de poet (își publică primele versuri la vârsta de 18 ani în *Revista literară* a Liceului „Sf. Sava”, având ca redactor pe Mircea Grigorescu, cu poezia *Copilul și clopotele*, nr. 1, 1927) și alta de eseist, critic literar și publicist. Ca poet colaborează la prima serie a revistei *Bilete de papagal* (nr. 51-52, 1928) cu versuri intitulate *Elegii pentru ființe mici*, Tudor Arghezi, în calitate de director al acestei originale publicații, dovedindu-se dispus să sprijine tinerele talente. În primele sale creații poetice, Eugen Ionescu ajunge nu o dată la efecte de-a dreptul insolite, într-o desfășurare plină de forme imprevizibile, așa cum se întâmplă bunăoară în poeziile publicate în revistele *Caiete literare* (poezia *Elegie*, sept. 1929), *Făgetul* (*Baladă*, nr. 7-8, 1933), *Floarea de Foc*, *Ideea românească* (*Victor Hugo*, nr. 2-4, 1935), *Radical*, *Familia sau Discobolul* (cu poezia *Elegie*, nr. 7-8, 1931).

Mișcarea paradoxal fantastă, atât de proprie viziunii sale, corespunde, în același timp, și unei viziuni de poet bântuit de un demon al neliniștii, așa cum sugerează și versurile plachetei *Elegii pentru ființe mici*. Tipărită la Editura „Scrișul Românesc” din Craiova, de câte „Cercul anelelor române”, în decembrie 1931, din inițiativa profesorului Ion Grigorescu, directorul „Ateneului Nicolae Iorga”, această cârtică de numai 30 de pagini fixează un decor sterp, aproape macabru, amenințat în orice clipă de senzația fundamentală a dispariției: „*Peste ape, peste lut / Cine oare* →

MARIN IANCU

*l-a văzut? / A sărit din stea în stea / Nu-l mai prinde nimenea. / Frați îl caută plângând / Și cu glasul și în gând. / Alb acum el șade sus / În grădină, la Isus?" (Cântec). Dincolo de vizibile influențe din Francis Jammes sau Maeterlinck, este însă destul de evidentă viziunea sfâșiată de îndoieli și regret a unui spirit pătruns de absolut, dar incapabil să se îndepărteze de spații sortite cu desăvârșire unor dăinuiri incerte, vremelnice: „Văpaia din ochi s-a smult. / Din ochi s-a smult. / S-o caut: unde? / În ape, în humă, în stele. / În lumea noastră nu-I / Și nici lângă cruce / Și trup.” (Văpaia s-a smult). Ceea ce poate fi remarcat cu deosebire în versurile volumului *Elegii pentru ființe mici* ar fi existența unui univers de o covârșitoare artificialitate, a unei lumi de mucava, cu păpuși și arlechini, confecționați din cârpe și rumeguș, decolorați și zdrențuiți de vreme, situată la antipod față de microuniversul arghezian, pe care, de altfel, l-a anticipat: „Oamenii păpuși cântă rugăcine mută / Dumnezeu lor are barbă albă. / Oamenii-păpuși și duhuri de vată: / Zâmbete de pastă! / Pomi de cauciuc, / Ochi candizi și ficși! / Culorile sunt palide, nu tipă. / Spațiul are doi metri cubi. / Focul e o cârpă roșie îl iei în mână.” (Țara de carton și vată). Totul dă senzația unei farse, în care nesiguranța existenței generează „animismul”, cu această stranie confuzie între regnuri: „Stelele îmi vorbesc / Și mă iubesc. / Printre flori ascuns / Cineva a plâns / Ascuns după pom / Râde glas de om / Și drumul visează / Luna-l priveghează / Pietrele șoptesc / Să nu le lovesc.” (Animism), ajungându-se la o contopire a planurilor și la o exacerbare a simțurilor, ca în *Baladă*: „Și la noi odată / Va veni să bată / Peste ape trece / Nimeni n-o petrece / Poposește-n sat / Și niciun lătrat / Sosește-n ogradă / Cu pași de zăpadă / Puneți des perdele / Să nu vadă-n el / Puneți lacăt la poartă / Să nu îl spargă / Noi să nu țipăm, / Să nu ne mișcăm. Dacă stăm cuminte / Poate nu ne simte.”*

Cu o dezinvoltură excesivă, stilul burlesc de comunicare lirică ține de poza ostentativă pe care o ia autorul, contrafacându-și sensibilitatea exagerată în perspectiva automatismului infantil, cu efecte atât de evidente în limbajul absurd. Pentru consituirea

universului acestor poezii, numite în 1931, la apariția lor în volum, de către Șerban Cioculescu „păpușării literare”, rămâne ca esențială chiar natura relației autorului cu realul și modul în care acesta este încorporat subiectivității creatoare. După Eugen Ionescu, ajuns în postura de cronicar improvizat, poezia ar trebui să recurgă la cuvântul cel mai inexpresiv, „cel mai alb”, singurul în măsură să dezvăluie resursele lirice esențiale. „Îmi pare că scopul artei și al poeziei în speță este această înfățișare a particularului, a ta, în tehnicile generale și uniforme”, constata Eugen Ionescu într-o cronică publicată în paginile *României literare* (an I, nr. 10) din 23 aprilie 1932, „reducând actul liric la unul esențial narcisistic, a cărui singură rațiune rămâne (...) înregistrarea emotivă sau reflexivă a reacțiilor eului față de cotidian” (Nicolae Florescu). La numai un an mai târziu, într-un eseu (*Actualități literare - Victor Stoe*, în *Meridian*, caietul doi Craiova, iunie, 1934), Eugen Ionescu insistă să-și dezvăluie preferința sa

CROCHIU UMORISTIC

Arlechin se simte trist și fără gust de viață.

Astă seară, zâmbetele se preschimbă-n lacrimi.

Nu c-ar voi-o Arlechin: el se strâmbă.

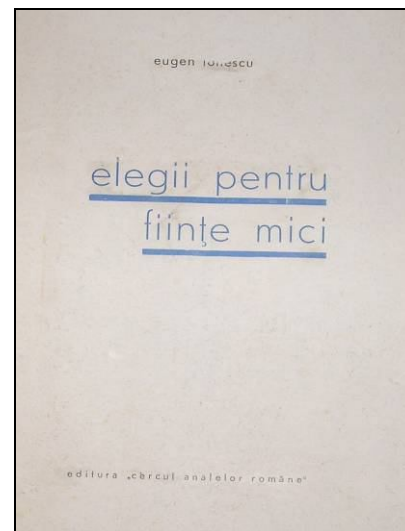
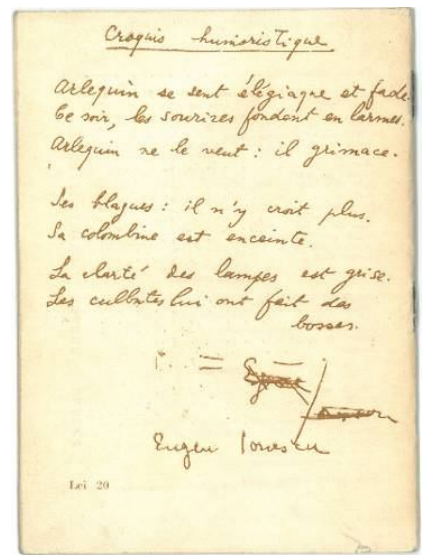
Glumele sale: nu mai crede-n ele.

Colombina i-a rămas borțoasă.

Lumina lămpilor s-a-ncețoșat.

Berberleacurile i-au lăsat cocoșe.

EUGEN IONESCU

pentru o lirică „imaterială”, înțelegând prin aceasta simplificarea tonurilor până la eliminarea simbolurilor ce ar duce la „impresia de luxură, de prostituare a spiritualității poetice care trebuie să stea ascunsă sau retrasă și care, când e încă pură, se sperie de orice pompă”.

După ediția apărută la Craiova în 1931, devenită astăzi o raritate până și în bibliotecile mari din țară, săptămânalul bucureștean *Jurnalul literar*, condus de regretatul Nicolae Florescu, restituie cu primul său număr din Seria „Poesis”, într-o elegantă ținută grafică volumul de versuri *Elegii pentru ființe mici*. Celor 21 de poezii grupate în cele două secțiuni ale ediției originare (*Elegii pentru ființe mici* și *Elegii grotești*) li se adaugă în *Addenda*, un nou grupaj „de poezii inedite sau publicate doar în presă,” împreună cu două desene aparținând scriitorului și caricaturistului Neagu Rădulescu (1912-1972).

Prefigurând coordonatele esențiale ale scrisului său de mai tâziu, volumul de versuri *Elegii pentru ființe mici* rămâne un document literar singular pentru ipostaza de poet a lui Eugen Ionescu și interesant, în același timp, nu neapărat printr-o anume distilare într-un registru minor a ideii lirice și a sărăciei aparente a metaforei, după cum au remarcat în epocă puținii săi recenzenți (Emil Gulian și Barbu Brezeanu), cât pentru modul în care tensiunea intelectuală a acestor notații lirice oferă noi perspective de înțelegere atât a eseistului, cât și a dramaturgului manifestat câteva decenii mai târziu.

Vatra veche dialog Dan Mănuță

Nu consider că se scria, cândva, mai bine. Dar parcă prea și-a deschis Hades porțile de au năvălit de acolo demonii "scriiturii"

- Iată-ne după atâta vreme, într-un nou dialog, ce repede mai trece timpul, vă mai aduceți aminte cam de când ne cunoaștem?

D.M.- V-am cunoscut cu ani în urmă, când veneam la Galați, fie la întâlniri cu universitarii de acolo, fie la dispute prietenești cu scriitorii locului. Printre care și Dumneavoastră, ca sfioasă și ascultătoare debutantă. V-am citit mai întâi în "Porto-Franco", apoi în "Convorbiri literare" și, firește, în volumele care au urmat. În avalanșa de prozisme agresive, versurile Dumneavoastră se remarcă, atunci, ca și acum, printr-un romantism sobru, cultivat atent, cu grijă față de noutatea imagisticii. Vulnerabilii "Maci în noiembrie" trebuie protejați măcar pentru a întreține reveria anti-postmodernă. Vă apărați prin vers, dar și prin studierea atentă a actualității. Dovadă cele două volume de interviuri.

- Am făcut această introducere de aducere aminte, pentru că e atât de plăcut să îți deschizi sufletul în fața celui alt și să poți povesti de oameni, întâmplări, clipe... ce mai face astăzi scriitorul Dan Mănuță?

- Conduc doctorate în literatură română la Facultatea de Litere a Universității ieșene "Al. I. Cuza", lucrez în comitetul de coordonare și revizie al *Dicționarului general al literaturii române*, scriu lunar în rubrica de "critica criticii" a "Convorbirilor literare", particip la reuniuni științifice în țară și peste hotare. Și - defect vechi - citesc. Nu

cu foarte mare folos, dacă, după două-trei pagini, așez (este un blând eufemism) cartea respectivă cât mai departe cu putință. De felul meu, nu sunt un paseist. Nu consider că se scria, cândva, mai bine. Dar parcă prea și-a deschis Hades porțile de au năvălit de acolo demonii "scriiturii".

Parțial, se poate invoca un răspuns întârziat la opreliștile de dinainte de 1989.

Dar de unde avalanșa de auto-intitulații "douămiiști-zece" "- unsprezece", "- doisprezece" ș.a.m.d.? Cauzele sunt, după părerea mea, de ordinul psihologiei sociale, intrând în discuție, în primul rând, o reacție față de instabilitatea mediului.

Însă în cazul Uniunii Scriitorilor din România, este vorba, în mod cert, de goana după "pensia suplimentară", cea legală fiind, de regulă, meschină.

E doar unul din motivele pentru care Uniunea Scriitorilor a coborât, în prea multe cazuri, sub orice nivel admisibil de autoritate profesională.

Ca să devii membru al Uniunii Compozitorilor, trebuie să ai, înainte de orice, un atestat profesional inatacabil. Altfel, nu te pricepi să scrii nici măcar un portativ pentru un așa zis "imn" al cutărei galerii de derbedei.

Ca să fii membru al Uniunii Artiștilor Plastici, trebuie să te pricepi să faci, mai întâi, o copie a unui desen celebru; meserie pe care o înveți, cu atestat, numai într-un atelier de specialitate.

Ca să devii membru al Uniunii Arhitecților, trebuie să știi să proiectezi o casă din beton și piatră, nu o cocioabă din chirpici și paie. Ca

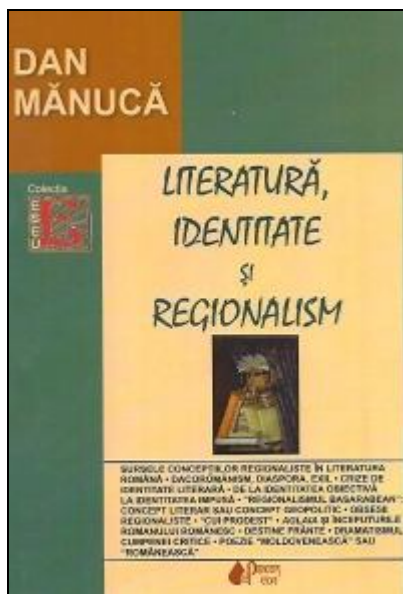
să devii, azi, membru al Uniunii Scriitorilor, nu ai nevoie nici măcar de... paie. Până nu de mult, exista o critică de întâmpinare deajuns de dură. Acum, sunt declarați "genii" toți cei care copie inscripționările din pasajele *underground*. Așa-ziiși "critici" țin și ei de *hip-hop*, ca să fie în ton de... bon-ton.

- Când ai debutat și ce a urmat?

- Am debutat de (nu glumesc defel) două ori. Iată împrejurările. Eram, din 1955, student al Secției de limba și literatura română a Facultății de Litere a Universității "Al. I. Cuza". În 1957, câțiva colegi au propus înființarea unei reviste a grupeii nr. 221, în care să fie incluse numai încercările noastre literare: versuri, critică, proză. Cum de tipar nici nu putea fi vorba, s-a optat pentru varianta transcrierii textelor într-un caiet de cincizeci de pagini, cumpărat din comerț. Tirajul fiind, firește, de... un singur exemplar. Așa numitul "comitet de redacție" era alcătuit din Mihai Drăgan și Emil Haivas, iar Traian Rei era "copistul" care copia textele admise de comitet. După multe controverse, ne-am oprit la titlul "Cuvântul nostru", foarte ambițios și deloc convenabil ideologic. Nu intru în detalii, care pot fi aflate în volumul meu intitulat *Literatură și ideologie* (Iași, Editura Timpul, 2005, p. 173-202). Primul așa zis "număr" a fost terminat de transcris și pus în circulație la 1 martie 1957. Nu trebuie uitate circumstanțele politico-ideologice: abia se încheiase reprimarea revoltei antibolșevice de la Budapesta, dar vântul de oarecare liberalism nu fusese potolit cu totul. Așa se explică și dezghețul care a îngăduit elanurilor tinerești normale să caute a se exprima mai în voie. În localitate, apărea "Iașul literar", în care erau tipărite numai texte de preamărire a bolșevismului rusesc și așa zis "românesc", în clișee penibile. Nimic din toate acestea în "Cuvântul nostru", care cuprindea doar versuri siropoase de dragoste (firește) neîmpărtășită.

Colaboratorii semnav exclusiv cu pseudonime. Toate la fel de dulcele (Emil Petuny, Titus Buchet, Gicu Poiană) sau misterioase (Elgema, Ada Întunecare). →

ANGELA BACIU

Dar în niciun text nu se făcea vreo referire la “întrecerile socialiste” și la viața “nouă” a tineretului scumpei patrii a lui Roler. În acest context de respingere a oficialismelor de toată mâna, în numărul din noiembrie 1957 este inclus un eseu bătaios de critică literară iscălit “Logofătul Dracula”, care vitupera avalanșa floricolă a versurilor din “Cuvântul nostru”.

Sub acest pseudonim va continua subsemnatul să colaboreze aici, până în anul următor. Într-unul din numere, neîmblânzitul Logofăt a scris pamfletul *Cretinul uriaș*, care viza paranoia de politruc bolșevic a lui Mihai Beniuc. Cum se cunoaște, piticania, care nu era mai înaltă de o jumătate de cot, făcea o gălăgie infernală, țipând complexat “eu sunt în secol o necesitate”. În aceeași tonalitate de respingere a festivizmului bolșevic, va scrie și un alt coleg de grupă, Marin Șt. Sorescu, două epigrame care vizau lozincăria găunoasă a timpului. Nu știu dacă Sorescu va fi fost, într-un fel oarecare, pedepsit pentru acele epigrame. Dar subsemnatul a avut de pățimit ani lungi din cauza pamfletului. Elanul tinerilor studenți trebuia potolit, mai ales după manifestările dedicate aniversării a cinci sute de ani de la urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare. Eram înfricoșați de represaliile care s-au deslănțuit și nu ne mai ardea de... literatură. “Cuvântul nostru” nu a mai fost copiat, deoarece nimeni nu avea curajul să scrie în alt mod decât acela al gongorismelor oficiale. Mai mult încă: Securitatea bolșevică începuse urmărirea și apoi arestarea organizatorilor și participanților la amintita aniversare a lui Ștefan Vodă. Organizatorii, în frunte cu Alexandru Zub, Dumitru Vacariu și Aurelian I. Popescu, au fost arestați și condamnați. Noi, cei mărunți, urma să fim trimiși la detașamentele disciplinare de muncă. Ne-a scăpat decanul de atunci, profesorul Gavril Istrate. Dar pe dosarele noastre, care ne însoțeau pretutindeni unde mergeam la muncă, a fost pusă o șampilă necruțătoare și infamantă, de “dușmani ai poporului”. În ce mă privește, am fost declarat “bandit” de către un activist care primise “sarcina” de a face curățenie în facultate.

Norocul meu a fost să îi am profesori pe Alexandru Dima, I. D. Lăudat, Gavril Istrate, care m-au apărat și astfel am scăpat de trimiterea la

amintitele detașamente. Dar m-am ales cu interdicția de a rămâne asistent în orice formă de învățământ superior, pentru a nu-i... contamina pe studenți. Acum intervine debutul meu adevărat, acela din presa tipărită. S-a întâmplat datorită profesorului Alexandru Dima, care mă simpatiza pentru faptul că știam oarecum germana și engleza și pentru că aveam și alte lecturi decât acelea oficiale. Așa că mi-a luat o recenzie la o revistă chinezească de literatură, dar scrisă în engleză, și a dus-o la “Iașul literar”, unde a și apărut, în numărul din mai 1959.

Acesta a fost debutul oficial. Am continuat să colaborez la revistă până în 1969, an în care și-a schimbat titlul. A devenit “Convorbiri literare”, la care am colaborat mereu, de atunci și până în prezent. În anii 1966-1968, am semnat rubrica “De la o lună la alta”, în care scriam despre poeziile apărute în revistele din țară în luna anterioară. A fost un exercițiu extrem de util, deoarece, nefiind supravegheat de nimeni, mi-am putut dezvoltă libertatea de a gândi, de a mă forma și de a scrie liber de orice fel de constrângeri. Am lăudat versurile lui Arghezi, Voiculescu, Doinaș, le-am criticat dur pe ale lui Nichita Stănescu, ale lui Ioan Alexandru și ale altora, duceam polemici bătaioase cu clujenii și bucureștenii. În ce mă privește, a fost o lecție extrem de importantă pentru cunoașterea și aprofundarea textului literar.

După ce, vreme de trei ani, am fost mereu dat afară din locurile de muncă pe care mi le găseam (am fost “zilier” la Arhivele Statului, profesor de zoologie și cunoștințe agricole prin satele ieșene ș.a.m.d.), am devenit, în

1963, cercetător științific la Academia Română. Aici, se cerea o specializare strictă, obținută prin doctorat. Așa că am devenit doctorand al Universității “Cuza”. Teza am susținut-o în 1973, în fața unei comisii alcătuită din Alexandru Dima, esteticianul Liviu Rusu, de la Cluj, Nicolae I. Popa (conducătorul științific), Constantin Ciopraga și Vasile Arvinte.

Între timp, am adâncit studierea unor autori mai puțin cunoscuți din intervalul 1867-1890, de la “Convorbiri literare” și am alcătuit volumul *Scriitori junimiști*, apărut în 1971 și primit foarte bine de critici precum Nicolae Balotă, Alexandru Piru, Mircea Zăciu și alții. În 1975, am tipărit volumul *Critica literară junimistă*, care a fost distins cu Premiul “B. P. Hasdeu” al Academiei Române. Au urmat numeroase alte volume de autor. Patrusprezece, până în acest an 2012.

- Ce îndemn ați da celor tineri care bat la porțile scriiturii?

- I-am sfătuit mereu atât pe studenți, cât și pe doctoranzi (acesta fiind “publicul” meu) să asimileze, să nu repete automat cele citite, să caute a pătrunde înțelesurile profunde ale unui text. Mai ales, să nu se încreadă, fără a cerceta, în virtuțile infailibile ale cutărei metode de ultimă oră. Scrișul literar este atât de bogat în semnificații, atât de divers și de complex, încât a-l supune torturilor cutărei metode înseamnă a-l sărăci, a-l mutila.

Citesc multe studii de stilistică, de naratologie, de poetică, despre imaginar, despre versificație și mă minunez câtă obtuzitate poate suporta biata hârtie. Nici pe alte meleaguri lucrurile nu se prezintă altcum.

Am participat la numeroase simpozioane de specialitate în Franța, în Germania, în Italia, în Austria, colaborez la reviste din aceleași țări și constat, cu satisfacție, coagularea unui numitor comun în spațiul european. Acest numitor comun nu nivelează punctele de vedere teoretice. Dimpotrivă, le diversifică. Dar include din ce în ce mai apăsător semnificațiile existențiale ale textului literar.

- Vă cunoașteți publicul?

- Firește că, datorită profesiei, publicul meu e format, așa cum am afirmat mai sus, cu precădere din specialiști în istoria literaturii române. Dar și din studenți și din profesori de specialitate. →

Mă bucur că au apărut unele manuale alternative care au renunțat la nonșalanța foiletonismului și recurg la analize în spiritul metodelor actuale. Sunt pregătiți în acest mod viitorii cititori, dar și viitorii critici și istorici literari. Optimismul meu, foarte prudent, de altfel, se întemeiază pe încrederea actualelor generații de elevi, ca și a profesorilor lor, în ofertele metodologiilor moderne de investigare a textului, care nu sunt însă absolutizate.

Sunt convins că, pe această cale, beletristica va deveni mult mai apropiată de cititorii tineri, care o vor include în formarea lor ca oameni. Și care, sunt iarăși convins, vor renunța la trivialitățile *underground*-ului care se autointitulează postmodernism.

- Prin evenimente culturale, târguri, seminarii, burse, rezidențe, scriitorii se pot cunoaște între ei, au loc schimburi de experiență, în ultima vreme literatura română este mai cunoscută peste hotare?

Ce ar trebui să facem să fim mai cunoscuți? Am merita un Nobel?

- Fără îndoială. După 1990, s-a produs o explozie nu numai a scrisului literar, dar și (poate cuvântul este prea tare) o explozie a cunoașterii acestuia pe plan internațional.

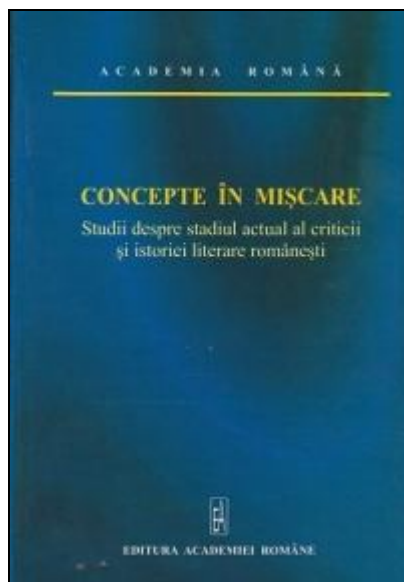
La acest fenomen, contribuie numeroși factori, mai ales de ordin comercial și sociologic. Valoarea artistică nu este dată, din păcate, numai de calitățile intrinseci, dar și de impactul comercial.

Nu știu dacă este bine sau rău, dar a început și la noi, după 1990, să se practice critica plătită de o anume editură. Cum, de altfel, se practică în Europa occidentală de mult timp. Totuși, este de-a binelea stânjenitor să citești laudele peste măsură aduse de cutare numai cărților apărute la aceleași două edituri. Pe care nu le numesc, deoarece apelează la o metodă negustorească fățișă și onestă.

Criteriul ideologic bolșevic a fost înlocuit de criteriul comercial. În acest context, la târgurile internaționale de carte pot pătrunde însă oarecum mai lesne și produse românești. Cu toate că nu în măsura meritată.

Urmărim cu sufletul la gură conferirea Nobelului pentru literatură, deși distincția a devenit un fel de diplomă de excelență acordată la căminul cultural din Valea Glodului.

Un merit nu tocmai de ignorat în răspândirea scrisului literar în limba română revine românilor care locuiesc în alte țări decât în România. Și care – lucru extrem de important – nu se jenează să afirme că sunt români și că scriu în românește. Spre deosebire de firfiricii de la noi care nu ezită să declare că limba noastră a

fost deteriorată etc. etc. Cunoașteți placa. Oricum, nu trebuie nici să supraestimăm, dar nici să subestimăm rolul celor care scriu românește în Italia, Canada, Franța, Spania, Israel.

- Să ne întoarcem puțin în timp, îmi aduc aminte de lecturile de la Iași, Botoșani, Satu Mare, de prieteni dragi, de Cezar Ivănescu, Emil Iordache, Fănuș Neagu și atâția alții, ne pleacă prietenii... ce prietenii literare ați legat în timp...

- Nu aș zice că am avut prietenii literare care să îmi marcheze viața profesională.

Am fost și sunt prieten mai mult cu volumele pe care le citesc și care alcătuiesc, în numeroase cazuri, un cerc mai amical decât al autorilor lor.

Lumea creatorilor trebuie luată ca atare, cu toate susceptibilitățile. Mai presus de toate stau totuși însușirile omului.

Un exemplu. Am fost coleg de studenție cu Marin Sorescu, fără să fim neapărat prieteni la toartă. După plecarea lui la București, am scris, în "Iașul literar", despre toate volumele sale, începând cu debutul (*Singur printre poeți*, 1964). Am scris, firește, și despre *Moartea ceasului*, dar cu unele rezerve. Îndată, în "Lucea-fărul", revista unde poetul lucrase

până în urmă cu puțină vreme, a apărut o notiță, nesemnată, cu aluzii despre "nepriceperea" subsemnatului în ale poeziei.

Nu trebuia căutat prea insistent autorul. De aceea, nu am răspuns, deși în alte împrejurări de același fel, nu mă lăsasem dator. Așa încât, cum zice Caragiale, ne-am cam "răcit împreună", evitându-ne reciproc.

În vara lui 1974, eram la Paris, cu o bursă C.N.R.S. Locuiam în Cartierul Latin, într-un hotel ieftin de tot, mâncam doar o dată pe zi, și atunci într-un *self* la fel de ieftin, din împrejurimi. Într-una din zile, pe când defilam cu tăvița prin fața cuvelor cu mâncare, am auzit în spate o mișcare ceva mai neobișnuită. Când m-am întors, îndărătul meu nu era nimeni altul decât Marin Sorescu, iar măruntul zgomot îl făcuse nelipsita-i umbrelă (pe care începuse să o poarte chiar dacă pe cer nu era niciun nor). Întâmplarea ne-a readus la vechile sentimente.

Așa se face că, după 1992 (an în care a fost ales membru corespondent al Academiei), mi-a luat ferm apărarea în disputa legată de modificarea ortografiei. Moștenise bunul simț al țărânului român și își dăduse seama îndată că era vorba doar de ambiția unui amator care ținea cu tot dinadinsul să-și spele păcatele de fost politruc. O lecție de prietenie care se întemeia pe respectarea valorilor adevărate și nu pe avantajele conjuncturii. Un alt exemplu, tot referitor la Marin Sorescu. După cum este prea cunoscut, scriitorul picta, fără să fie doar un artist de duminică. Picta – și pictează, fiind membră a U.A.P. – și soția mea, care este medic. După ce i-a văzut expoziția deschisă la București, în 1988, precum și alte tablouri, Sorescu a scris o frumoasă pagină de cunoscător avizat pentru albumul editat de soția mea în 1996.

"Întâmplări vesele sau triste" ? ! Iată una, pe care cititorii o vor lua cum cred de cuviință. Fusesem dat afară de la școala dintr-un sătuc ieșean și ajunsesem, tot profesor, dar mai departe, într-un alt sătuc, Prigoreni Mari. Copiii de acolo nu călătoriseră niciodată cu trenul, îl vedeau mărunt, ca pe o mini-jucărie, doar de pe dealul situat la trei kilometri de linie, unde se duceau cu oile la păscut. Când puteam, mă duceam și eu în Iași, călcând →

anevoie noroaiele sau nămeții. Iarna 1962-1963 era una foarte grea, cu temperaturi mult sub treizeci de grade și nămeți uriași. Într-o zi, mă întorceam de la Iași și mă pregăteam să urc dealurile către sat. I-am dat binețe cantonierului, care m-a informat, scurt, că ceva mai devreme, trecuse pe acolo un "lup bătrân", care își târa cu greu coada prin zăpada groasă. Știrea nu m-a bucurat defel, mai ales pentru că eram nevoit să înfrunt singur nămeții.

Mai târziu, m-am tot întrebat dacă nu cumva cantonierul, hâtru de felul lui, voise să-l ia peste picior pe orășeanul care ar fi trebuit să stea cuminte lângă sobă. Dar urmele clare de pe zăpadă nu îmi sprijineau prea mult bănuiala ... Cum se vede, am scăpat cu viață.

- Dar modele literare ați avut?

- Am avut câteva modele profesionale remarcabile. În primul rând, l-aș aminti pe Alexandru Dima, de la care am încercat să învăț să nu mă pierd în amănunte, ci să caut liniile mari, directe, ale unui fenomen literar.

Era genul de universitar care cerea limpezime a punctului de vedere.

Apoi, este vorba despre Theofil Simenschy, care, la cursurile de indoeuropenistică, ne ducea departe, la rădăcinile unui cuvânt și, implicit, la evoluția mentalităților, a culturilor indoeuropene.

N. I. Popa m-a învățat să caut a fi mereu informat despre evoluția curentelor europene de teorie literară, împrumutându-mi, nu de puține ori, volume de ultimă oră în materie, aduse de la congresele internaționale la care participa, împreună cu Alexandru Dima.

Un model de sobrietate a judecății valorice ne oferea Constantin Ciopraga, care a reușit să atingă un râvnit echilibru între critica doctă și îndemânarea foiletonistică.

I. D. Lăudat și Gavril Istrate au fost cei care m-au călăuzit către prețuirea argumentată a autohtoniei.

- Aveți... regrete?

- O întrebare dificilă și, oarecum, ... indiscretă. Dacă m-aș putea întoarce cu ani în urmă, poate că aș răsuci altfel lucrurile. Cum așa ceva este imposibil, rămâne ca răspunsul să îl dea alții.

- Vă mulțumesc.

Metanoia

A-ntins spre mine Mâna Ta potir de aur
dar cum să beau, când nu sunt decât
zgură...

Cineva plânge pentru mine în
grădină,
Cineva asudă cu sudoare de sânge,
Cineva trebuie să moară

și înțeleg,
cu fulgerul făpturii,
că din potirul Tău, bea numai
crinul...

dar și că Mâna Ta
are răbdare să aștepte...
să mă aștepte.

ANCA TĂNASE

CUMPĂNA, MĂSURA CULORILOR

Iată cumpăna, o poți citi,
precum cele lăsate-n spate.
Privite sunt dezlegări la primăveri,
la vara vieții;
așteptare și mistuire,
albastru-oranj și pigmenții
galbenului verzui,
destăinuirile cresc cu violeturi roșcate,
sensibilități de griuri
cu degradate tente, forțate.
Pasta ce vrea să fie culoare,
luptă clipă de clipă
cu anii în așteptarea
nedeciselor zodii.
Tablourile, galeriile sărbătorească
reușită,
ce contează că izbânda-i
înfățișarea învinsului,
primăverile își duc lanțul lor,
cu liniile sporite știute și neștiute;
toamne partaje ale galbenului
păzit de violet, brăzdează
chipurile
și tot trecând zilele,
coapte sunt
semnele unei drame,
martorii tot vin, să vestească
șederea noastră aici.
Tremurul se prelungește,
povara întrece puterea,
de ieri frunzele cad,
albul nu-i alb, e ascunsul
răvășitor,
numărul e năruit,
se naște pentru altul
măsura culorilor.

DANIEL MUREȘAN

Telecomanda de la sistemul de clopote

Biserica de cartier
cu geamuri termopane,
ridicată de enoriașii
aflați în șomaj,
are același program
cu crâșma de peste drum,
barmaniță este preoteasa,
care dacă nu are mărunt
să-ți dea restul,
îți dă în schimb lumânări,
bune și alea,
își zic muritorii de rând.
Aproape în fiecare duminică
poți vedea scris
mare de două șchioape
pe o hârtie de maculatură
„VIN IMEDIAT”.
Târziu de tot am aflat
de la cantorul bisericii,
care trece pe la crâșmă
să-și dreagă glasul,
cum că preoteasa
are prostul obicei
de a uita acasă
telecomanda de la sistemul de
clopote.

DUMITRU D. SILITRĂ

Cântec

Sub fereastra mea se lasă
ca un crin, o preoteasă,
dalbă floare, floricea,

dar nu-i floare, floricea,
că-i Mireasa Soarelui
și Făptura Cerului,

nu-i numai mireasa lui,
că e soră, surioară,
dalbă floare, floricea,

care plânge, râde, naște
frățiori și recunoaște
că nu-i floare,-i iarbă grea,

cu sămânță-n pântece,
numai foc și dragoste,
gata pentru naștere,

că e Mama Mamelor,
nădejdea-nălțimilor,
făpturilor apelor,
blândă mama codrilor,
morișca vânturilor,
sufletul oamenilor.

Dalbă floare, floricea...

SORINA BLOJ

Gheorghe Pârja:

"Nichita Stănescu rămâne omul cel mai teribil de provocator pentru lirică"

R: *Cum ați perceput atmosfera acestui festival care poate fi numit jubiliar, fiind la ediția 25?*

Gheorghe Pârja: Vă răspund de față cu marele meu frate bucovinean, din Cernăuți, Vasile Tărățeanu, mi-e și rușine să spun academician, că am un fel de reținere aristocratică în față unor astfel de oameni, Vasile meritând de două ori să fie ceea ce este. Eu, de 35 de ani, la Maramureș, Sighetul Marmăției și la Desești, spun că Nichita este personajul liric uluitor, care trebuie descoperit tot timpul.

Generația noastră, care suntem de 50-60 de ani, încă suntem în faza de decopertare a biografiei domniei sale, a faptelor și vorbelor, a impresiunilor noastre vizuale asupra lui. Noi suntem generația care-l descoperim emotiv pe Nichita. Și mi se pare absolut corect.

- *Nu a mai fost descoperit așa?*

G.P.- Nichita a mai fost descoperit așa, dar noi avem o emotivitate mai profundă, mai gravă. El nu trebuie idolatrizat în forma asta, pentru că el s-a impus într-o formă categorică, nemaipomenită.

Oricum rămâne marele poet al generației. Am lucrat la studiu tandru asupra generației din care a făcut Nichita parte - am văzut că oameni de o mare asocierie și poate invidie valorică, de la Ana Blandiana la Marin Sorescu, de la Cezar Baltag la George Pituț - și am observat că toți i-au adus un omagiu acestui mare poet. Deci, Nichita rămâne, o spun cu sinceritatea mea de maramureșean, lirica valoare ce trebuie a fi descoperită continuu.

- *Cum a fost la Ploiești?*

G.P. - Am venit în orașul lui cu mare drag, din rațiunile descoperirii unui adânc natal al lui Nichita.

- *Privind în istorie, remarcabile sunt descoperirile și întemeierile maramureșenilor. Doar ei sunt dacii liberi.*

G.P. - Maramureșenii nu mai sunt ca pe vremea voievodului Bogdan, ci ca pe vremea lui Vasile Tărățeanu, a lui Gheorghe Mihai Pârja. Am scris o carte a cărei acțiune se desfășoară prin 1979, când Nichita Stănescu a fost de două ori în Maramureș. Atunci, întâmplător, am fost un pion suficient de important, principal, coautor fiind Dora, în toată rânduiala de atunci. Apoi a fost Damian Necula, scriitor de la Paris, care s-a prăpădit și el. Maramureșul avea nevoie de Nichita, cum a avut nevoie de Eminescu. Poetul național își proiectase o conferință de folclor la Căvnic, care atunci era un orașel de minerit în imperiul austro-ungar. Nu a ajuns acolo. M-am gândit că salvarea pentru Maramureș, în teoria mea valorică a poeziei românești, era să-l invit pe Nichita Stănescu. A fost o revelație. Dacă fac geografia patriei române, observ că sunt multe locuri în care nu a ajuns. A fost la Cluj o dată cu Mihai Bandac, dar nu a fost un drum eminescian al condiției sale lirice. S-a mulțumit cu valoarea dumisale. El avea nevoie și de o provocare adevărată. Vi-l prezint într-o fotografie făcută la Muzeul Maramureșului din Sighetul Marmăției, care apare într-o carte a mea. Apar în ea Ion Drăgănoiu, Mihai Dăncuș - directorul muzeului, Gheorghe Pârja, Nichita Stănescu.

- *Ce vi s-a părut deosebit, special, la Festivalul „Nichita Stănescu”, ediția 25? Și din amintirile despre el.*

G.P. - Nichita Stănescu, la ora actuală, pentru generația mea, rămâne omul cel mai teribil de provocator pentru lirica universală care trebuie să ne conducă pe un drum bun. Nichita Stănescu nu a murit pentru patriile noastre apropiate, Bucovina și Basarabia. Vasile Tărățeanu, din Cernăuți, prezent la discuția noastră, confirmă. Nichita este cel mai mare miracol și nu trebuie decopertat. Eu cu Adam Puslojic l-am descifrat într-o carte „Sub podul lui Apolodor”. Marea frumusețe, marele interes, marea

regăsire și marea învățare a lui Nichita Stănescu pentru poezii sârbi a fost să fie poezi modernii. Îmi asum opinia aceasta în mod deosebit.

Vasile Tărățeanu: A fost profesorul lor de poezie!

G.P.- Da, așa este.

- *Așa se explică emanația acestora, continuitatea literară.*

G.P.- Stimate prietene, ei vin aici cu multă recunoștință. Sunt de o cinste uluitoare. Au venit la Festivalul Nichita ediția 25 Radomir Andric - președintele Uniunii Scriitorilor din Serbia, Adam Puslojic, un personaj uluitor care nu va fi descoperit. Nici eu, care îl cunosc, nu am reușit în două cărți. Dumnezeu are datoria aceasta, după aia... și continuu, la festival, vin alți sârbi, toți fascinați de poezia lui Nichita. Eu nu fac un cult pentru Nichita, ci sunt un om care urmărește valoarea unui mare poet român, cum să fie descifrat în timpul contemporan. Eu nu am niciun interes, ci doar o străduință profundă, teribilă, de om care mai scrie poezie. Să nu scriu ca Nichita, ci să-l ador. Și mai ales încerc să demonstrez poezilor mai tineri că Nichita este omul salvator al limbii române.

Stilul lui Nichita era de a genera o gândire în stil metaforic

- *Cum vi se par manifestările culturale de azi, desfășurate sub zodia Nichita Stănescu?*

G.P.- Eu cred că tot ce se face la Ploiești, dar și în Maramureș, sunt lucruri uluitoare pentru Nichita. El era un om tăcut. M-a întrebat cineva aici cum a reacționat Nichita la Cimitirul Vesel de la Săpânța? Atunci Nichita a spus, uluitor, că "așa trebuie să fie inteligența românească. Nu trebuie mărturisită propagandistic". Stilul lui Nichita era de a genera o gândire în stil metaforic. Eram la Cimitirul Săpânța, cu Nichita, alături de Gelu Ionescu, Dinu Flămând, Pavel Pantea. Când l-am întrebat ce părere are despre acel cimitir, mi-a spus un lucru uluitor: "Dragă Gheorghe, în 1956 am avut șansa de a fi în atelierul marelui pictor Ion Țuculescu. Maestrul făcuse un peisaj teribil: niște spini, iar deasupra lor un albastru uluitor!" Și la Săpânța, Nichita exclamă: "O, ce albastru →

DANIEL MIHU

tragic!" Nichita a avut această reacție, amintindu-și-l și pe Țuculescu cu acel tablou. Orice comentariu îmi pare inutil. Eu, Gheorghe Pârja, din rațiuni asumate, rămân la părerea că fenomenul Săpânța e un fenomen maramureșan, de esență nemaramureșeană.

- *Eu îl văd, nevăzându-l real, că este de esență dacică. Ce v-a plăcut cel mai mult la Nichita?*

G.P.- Aș vrea să spun lucruri în premieră, să nu mă repet. Am publicat cinci cărți de interviuri, mari, uluitoare, și eu nu am dat niciun interviu. Acesta e primul. Pe cuvântul meu de onoare! Eu nu sunt pregătit să răspund altora, eu sunt pregătit să întreb. De aceea sunt foarte exigent când vorbesc. Am făcut interviuri cu Dumitru Prunariu, Gheorghe Uscătescu, Vasile Tărițeanu, Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija... sunt 200 de interviuri. I-am studiat înainte pentru a ști cu cine vorbesc în mod profund. Dar au fost și lucruri spontane.

V.T. - Ți-a făcut o observație foarte fină: studia dinainte scriitorul...

R: - *Am înțeles. Eu nu am avut timp și, oricum, acest interviu îl fac ținând primordial la spontaneitate. La a descoperi interviueul pe măsură ce întreb! Sunt și erori: am zis "perja" în loc de Pârja, contaminat de un regionalism moldovenesc. Perja înseamnă prună... Și așa vedem cum Gheorghe Pârja, în eroarea mea, devine rudă cu Dumitru Prunariu, interviueul său...*

G.P.: - Și domnul Stere mi-a modificat unele lucruri, dar nu mă supăr. Am fost educat de acasă să țin foarte mult la numele meu, să știu ce rădăcini am. Și folosesc ca puternic argument simplitatea în judecată. Dar am grăit prea mult despre mine. Taie de acolo...

V.T. - Nu tăia nimic!

G.P. - Revenind la subiect, vă precizez că la venirea lui Nichita în Maramureș, eu am pus bazele Festivalului de poezie de la Desești. E un lucru pe care l-am făcut cu mare forță, am avut invitați de marcă: Adam Puslojic, Nicolae Dabija, Carolina Ilica, Adrian Popescu, Ion Mureșan ș.a.m.d. Noi nu ne concurăm, noi ne completăm.

- *Ce înseamnă Maramureșul pentru Nichita?*

G.P. - După părerea mea, spune

La Struga, în Catedrala „Sf. Sofia”, 1982, rostind discursul de recepție, la primirea Premiului „Cununa de aur”

Nichita, „e unul dintre cele mai frumoase locuri din lume pe care am putut să le văd vreodată. Nu am călătorit foarte mult în străinătate, dar am văzut câteva țări însă nicăieri nu am întâlnit un spațiu atât de miraculos și atât de frumos sufletește, și asta o spun nu pentru că sunt român, ci pentru că am constatat că așa e”.

- *Printre oamenii care apar în pozele din cărțile dvs. îl remarc și pe Adrian Păunescu.*

G.P. - Trebuie spus pentru generația actuală care suntem că Adrian Păunescu, și o spun cu toată angajarea mea, a făcut cel mai mare lucru în destinul lui Nichita Stănescu. Pe 31 martie 1983, Adrian Păunescu i-a făcut cea mai mare sărbătoare națională poetului național Nichita Stănescu. În general, trebuie decantată povestea politică și să ne concentrăm pe cea literară. Și mi-a plăcut la Ploiești că s-au făcut eforturi teribile de recuperare a memoriei despre Nichita. În 1986, când Adrian Păunescu era exilat la *Contemporanul*, Laurențiu Ulici, care nu-i era prea prieten, l-a invitat la Festivalul Nichita de la Desești. Adrian Păunescu a venit, a jucat șah cu Ion Groșan, apoi a citit poeme fulminante. Rămâne marele om și spirit al acestui popor.

- *Nu mi-ați spus ce v-a plăcut cel mai mult la Nichita.*

G.P. - Mi-a plăcut uimitoarea bunățate, o formă nemaiapomenită de aplanare a unor eventuale conflicte. Nu am găsit în biografia sa mari conflicte între valoarea lui poetică și critica literară. Nichita trata învinuirile timpului cu un mare curaj prietenesc. Se putea proteja însă mai mult de ceea ce îl agresa.

Dacă acest om genial și-a făcut datoria, salut patrie română, divinitate, iartă-l!

Socoteam că nu trebuie deranjat niciodată Nichita Stănescu

Când, în 1970, devenisem cunoscut la revista „Luceafărul” – debutasem odată cu Mircea Dinescu, Florica Mitroi... la puțin timp după Daniel Turcea, Ioanid Romanescu, Emil Brumaru – Sânziana Pop m-a luat de mână și m-a dus să mă prezint lui Nichita Stănescu, acesta aflându-se într-un birou vecin. „Dar nu știu cum să-l privesc pe Nichita Stănescu...”, i-am spus Sânzieni Pop. I-am fost prezentat, obligatoriu, dar am făcut o piruetă, bezmetcindu-mă... și m-am retras... Bâiguiserăm câteva cuvinte, dar nu s-a legat un dialog. Mă simțeam zdrobit numai privindu-l. Era Celest. Avea o privire de Luceafăr. Nu am putut, pe moment, să dialoghez cu Luceafărul, mai ales că era cufundat în lectura unor reviste străine. Socoteam că nu trebuie deranjat niciodată Poetul Nichita Stănescu și mai ales de mine, care abia publicasem de trei-patru ori în celebra revistă literară a Uniunii Scriitorilor din Bulevardul Ana Ipătescu nr. 15.

De fapt, după ce citeam un grupaj de poeme semnate *Nichita Stănescu*, nu puteam să mai scriu câțiva timp nimic. Scrisese el, acolo, tot ce aș fi vrut să scriu și eu... Îmi secau versurile toate/ Ca dintr-o capră fără lapte.

***

Orice cuvânt rostit sau scris despre Nichita Stănescu – devenea Poezie.

Aripile Poeziei sale erau, de pe atunci, mult mai întinse decât aripile înseși ale Vieții...

Aripile Vieții lui Nichita Stănescu veneau de la Dumnezeu... Așa cum, iată, citând și din *Pravila de la Govora* (1640), și aripile Morții vin tot de la Dumnezeu. Toate vin de la Dumnezeu...

Orice cuvânt rostit sau scris despre Nichita Stănescu ... devine Poezie.

***

Când în martie 1979 am mers la București pentru lansarea *Operele imperfecte*, el a venit însoțit de Eugen Simion, ploieștean de-al său, Mircea Sântimbreanu – directorul Editurii „Albatros” la care apăruse cartea – și de Gabriela Negreanu, →

FELIX SIMA

AL MEU PRIVIT DE AL SĂU

Nichita Stănescu era un mare portretist. Stăpânea linia și avea o extraordinară putere de a citi dintr-o privire chipuri și a le povesti în linii. Câțiva au avut privilegiul de a-i fi fost „modele”. Printre aceștia, m-am numărat și eu. Motivul a fost unul cât

se poate de... istoric. Poetului i s-a părut că seamănă cu... Horia.

Iar această asemănare („curbura nasului, privirea, expresia feței”) l-a făcut să nu-și poată reprimă dorința de a da contur acestei iluzii.

În fața lui se afla un „lup tânăr”, dar aceasta n-a contat. Important era... modelul modelului: Horia. Al cărui portret îl avea el, numismatul, pe niște monede.

Nici n-am apucat să mă desmeticesc și „noul Horia” era gata. În câteva minute. Aproape că n-a ridicat penița de pe hârtie. Hârtie care avea pe verso un poem de-al meu, „Mineralia”.

În locul semnăturii, Nichita a „semnat” cu litere caligrafice: „Al meu privit de al său”. Un alt fel de autoportret, aș îndrăzni să zic. Era încântat de „opera” sa, de „cum i-am ieșit”. Și, ca de obicei, poetul mi-a dăruit portretul, pe mine, mie redându-mă.

NICOLAE BĂCIUȚ

La închiderea ediției

Marele premiu pentru poezie al Festivalului Internațional de Poezie "Nichita Stănescu", ediția a XXVI-a, va fi acordat poetului Nicolae Băciuț. Poetul Nicolae Dabija, Chișinău, va fi distins cu Premiul „Opera Omnia”.

Festivitatea de premiere va avea loc în 30 martie, la Ploiești, în cadrul manifestărilor dedicate „poetului necuvintelor”.

Nicolae Băciuț își va lansa cu acest prilej cea mai recentă carte de versuri, „vechi și noi”, „Despărțirea de înger”, Editura Nico, 2014, și va susține un recital de poezie.

→ redactorul cărții (dar și redactorul cărții mele de debut, *Cineva mai tânăr*), în Aula Bibliotecii Universitare București. Un loc construit special pentru lansările cărților zeilor...

Pe fruntea acestei cărți, Nichita Stănescu a așezat o sărutare însoțită de autograful prezent, în urma căruia a așezat un semn de întrebare... zicând: „Bătrâne, lasă-l și pe el aici, și el există”... Care este misterul acestui semn de întrebare? Se îndoia de însăși ființa sa? De însăși Poezia sa?

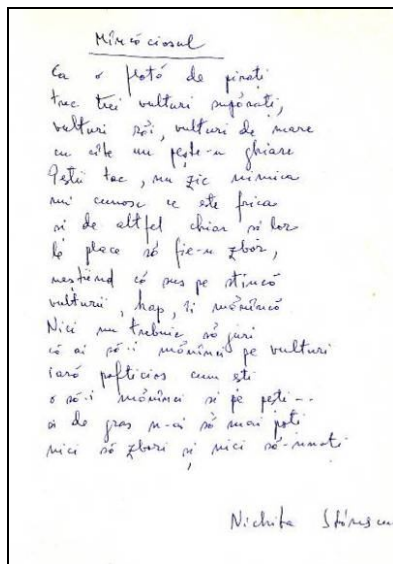
Autograful aflat dedesubt, al lui Sorin Dumitrescu, pictorul și teologul care i-a însoțit volumul de versuri cu ilustrații, confirmă și el autenticul momentului...

Orice cuvânt rostit sau scris despre Nichita Stănescu... și atunci, dar și acum, este Poezie...

***

În 1983, trupul Poetului a fost depus în holul Casei Scriitorilor din Calea Victoriei 113 (când au sosit, în data de 16 decembrie, și maramureșenii cu crucea – troiță de lemn împletit care încă mai veghează la « Bellu »), la fel ca acela al lui Marin Preda, în 1979 – am stat la catafalcul Său, alături de sculptorul

Vlad Ciobanu și de poeții Ion Stratan și Traian T. Coșovei, plânși cu toții. Sub fotografia capodoperă, portret răvășit al poetului, creată de Alexandru Mihailopol, am observat încă o

dată Aripile Morții lui Nichita Stănescu, de data aceasta mult mai întinse decât Aripile Vieții Sale...

Orice cuvânt rostit sau scris despre Nichita Stănescu devine Poezie...

Am socotit că nu trebuie deranjat niciodată Nichita Stănescu... nici măcar cu o floare... Totuși, l-am deranjat cu această...

Tăbliță de lut

Stau de-un veac în poezie
ca în pomul lui Adam
și în care crește rodul
din sămânța ce o am

încolțește sub o frunză
taina lui cu ochii mari
stau de-un veac în poezie
ca în codrii seculari

printre care curge râul,
când în sus și când în jos,
stau de-un veac în poezia
ce mă leagă frumos

o sămânță e cuvântul...
se închide-n el și tace...
numai frunza guralivă
în picioare vrea să-l joace

o sămânță am în suflet
și încetul cu încetul
strânge-n palme, recompune
și visează alfabetul

de-ar veni haiducii nopții
să mă sfărtece de trup...
tot cu gândul îmi duc viața
tot cu sufletul mi-o rup

și tot umblu-ncet pe urme
haina nopții tot plângând-o
cu săgețile-ncordate
umbra păsării vânzând-o

ceasul vechi mai bate-n apă
clipele de val și mal...
se aseamănă atâtea
cu căderea de pe cal...

tau de-un veac în poezie
între colții unui lup...
gura lui nemărginită
doar cu trupul i-o astup

FELIX SIMA

Credință în destinul românesc

Prin anii '70, când lumea culturală românească, mai ales cei tineri, redescoperea cercetările echipei de sociologi condusă de Dimitrie Gusti, revistele de cultură au publicat studii și eseuri entuziaste despre acele "revelații" privind civilizația rurală românească. Între lumea interbelică, cu cultura ei atât de bogată și performantă, într-un fel "explozivă", și lumea românească "comunitară", se ridicase o bizară și mereu amenințătoare "cortină de fier". Nu erau deloc numeroși cei ce se străduiau și chiar reușeau să treacă dincolo de "cortină" și să refacă, fiecare după puterile lui, legăturile firești, de continuitate, ce ar fi trebuit să fie naturale și normale. Față de satul românesc atât de traumatizat de colectivizare și de atâtea alte orori, cu C.A.P.-uri și I.A.S.-uri, cu "navetiști" ce păreau să se străduiască să-și uite tradițiile țărănești, satul lui Gusti apărea ca un păstrător de tradiții și comori naționale inestimabile, ca un "leagăn" al unei civilizații românești autentice, ca o lume ale unor virtuți, norme și legi morale ce asigurau o specificitate românească inconfundabilă.

Pe lângă studiile, eseurile, articolele și reportajele care încercau "să scoată capul" și să pătrundă mai profund în realitățile satului românesc din trecut și din prezent, în reviste erau reproduse fotografii realizate de echipa Gusti, mai ales la Drăguș - Făgăraș și Șanț - Năsăud. Erau fotografii cu țărani stând pe la porți, în fața caselor, în mici grupuri sau doar bărbat și femeie, cu coasa sau cu sapa la muncă și în alte ipostaze. Erau uscățivi (nu-mi amintesc să fi văzut vreo fotografie cu un țăran sau o țărană grăși sau măcar corpolenți, se pare că încă nu cunoșteau expresia „trai pe vătrai”), muncii, palmele și degetele erau noduroase, dar ce mă impresionase cel mai mult era privirea îndârjită, neresemnă, cu niște ochi ce nu priveau spre aparatul fotografic, ci undeva, departe, numai Dumnezeu putea să știe unde, poate spre propria soartă și spre soarta neamului lor. Vorbă mare? Nu,

pentru că altfel cum ar fi rezistat secol după secol fără să-și piardă identitatea, când atâtea alții cedaseră totuși, din atâtea și atâtea pricini, sub ochii lor?

Ajuns la 75 de ani, mi se pare, și nu de ieri, de azi, că Lazăr Lădăriu, fiu al satului, seamănă izbitor cu acei țărani pomeniți mai sus. Aceeași faptură uscățivă, ascetică, aceleași plete sure, atinse de trecerea anilor și de fel de fel de necazuri și drame, știute și neștiute, dar dintre care cunosc și eu destule, dar mai ales aceeași îndârjire a privirii, o îndârjire care nu e provocată de poftă și dorinți absurde și stupide ale contemporaneității noastre, ci de credința obsesivă în destinul neamului său, în esența nobilă a românismului, promovat și cultivat de spirite ilustre ale intelectualității românești, ca Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Constantin Noica, înaintașul lor Rădulescu-Motru și încă atâția alții.

Lădăriu e mândru de originea lui țărănească și înțelege să fie la datorie, în slujba idealurilor pe care doar unii dintre intelectualii „subțiri” și la modă, dar mai goi pe dinlăuntru lor decât o banală tobă, le consideră perimate și „retrograde”. Om al prezentului, atent mai ales la orice mișcare antiromânească, el știe că

Cerul își sună tobele de-argint

*Herghelii galopând pe-acoperișuri de tablă,
și aerul același va rămâne oricum,
tăiat de pasărea ce nu va mai fi
niciodată;*

*urechile pământului ascultă
clopotul din fântâna adâncă
și altă speranță va fi pentru cei
rătăciți
și altă iarbă va crește pe urmele
noastre;*

*n-am îndreptat,
nu am clintit nimic până azi;*

*aerul același e,
și iarba aceeași,
și tobele cerului sună la fel;*

*cu deget de pai, celălalt eu,
în martie îmi bate în geam.*

LAZĂR LĂDARIU

Mariana Cristescu, Anca Sin, Doru Borșan, Lazăr Lădăriu, Mihai Sin

seamănă mai ales cu cei „vechi”, a căror credință în destinul românesc rămânea nestrămutată, deși de atâtea ori au fost obligați de urgia vremurilor să treacă prin încercări cumplite. Și totuși: atâtea inși ce se prefac, cu o „candoare” imbecilă (vezi „celebra” zicere că Transilvania nu-i o bucată de zahăr s-o bage alții în buzunar și s-o ducă aiurea) mai aruncă în cele patru zări, zeloși, întrebarea: ce atâtea „zbucium” inutil? Chiar dacă nu mai e atât de „dodoloată”, România e în NATO și în Uniunea Europeană, deci e un stat sigur și bine apărat. România, ca stat, și românii, ca popor, au îndurat prea multe nedreptăți „istorice”, ca să mai creadă în tot felul de „cântece de sirene”, promisiuni deșarte și iluzii vărsate cu dărnicie de televiziuni care, unele, par a avea orice altă menire, numai slujirea intereselor românești nu. Dar „asaltul” continuu exercitat asupra României, din exterior și interior, este o evidență pentru orice român lucid și de bună credință. Iar lucrarea „defetismului românesc”, în timp de pace, începută sau mai bine-zis continuată în forme mai virulente după '90, nu numai că nu e de neglijat, dar a făcut și face destule „victime”, mai ales printre tineri, dar nu doar printre ei. Nu, românii lucizi nu-și pot permite să doarmă liniștiți. Iar Lazăr Lădăriu și-a făcut o misiune, ca și alți români (nu atât de puțini pe cât s-ar crede la o privire superficială și aburită de „lehamite”), de a lupta fără menajamente pentru drepturile și interesele românilor în propria țară, trădate și încălcate sistematic. Și chiar dacă riscurile n-au fost și nu sunt puține, și le-a asumat pe deplin.

MIHAI SIN

FIBULA DE LA SUSENI PENTRU NICOLAE BĂCIUȚ

LAUDATIO

Înrămurind...

*Înfiază-mă, tu, Doamne, / până
dincolo de toamne...*
(Nicolae Băciuț, *Solstițiu la echinox*)

Într-o zi *cu soare pe veșminte* – pe veșmintele istoriei și ale veșniciei – i se acordă înalta distincție *Fibula de la Suseni* unui om *cu soare pe veșminte*.

Mă întreb dacă **Nicolae Băciuț** nu trebuia să aibă acest simbol mai demult în „Casa cu idoli” (am citat titlul unui volum de versuri din biografia sa literară), căci, parafrazez și spun: Nicolae Băciuț are calități ca și noi, dar mai multe, și are defecte ca și noi, dar mai puține.

Să vorbim despre Nicolae Băciuț fără vicleșug, așa cum vorbește Domnia Sa în viață și în opera literară; să vorbim negrăbit și în *dreaptă socotință*, făcându-l pe interlocutor să aibă sentimentul – i se cuvine pe deplin – *cum iar și iarăși s-ar mai naște*; mereu în rodire, cum ar spune Nicolae Steinhardt, de loc întâmplător invocat acum și aici, întrucât **Scrisoarea către un tânăr poet** a Monahului de la Rohia îi este adresată. *Iubite Nicolae Băciuț* - scrie atotcuprinzătorul Steinhardt, în 26 mai 1987 - (...) *am văzut la d-ta : luarea lucrurilor în serios, inspirație, grijă pentru formă. Te rog cu toată prietenia să continui a da poeziei atenția cuvenită, respectul necesar. Nu fi grăbit! (...) fii mereu în stare de alertă, treaz, de veghe.*

Așa a fost și este filologul Nicolae Băciuț, echinoxistul, redactorul revistei *Vatra*, corespondentul Televiziunii Române, bursierul în America, coordonatorul multor publicații culturale, cadrul didactic al Academiei de Artă din Tg.Mureș, deputatul în Adunarea Națională Bisericească, redactorul-șef al revistei *Vatra veche*, directorul Editurii „Nico”, fondatorul Grupului de artă religioasă *Deisis*, vicepreședintele Despărțământului Central Mureș al Astrei și, de 12 ani, directorul *Direcției pentru cultură Mureș*; apoi – sau mai-întâi? – cel care are și profesia fără carte de muncă, aceea a poetului, oricând invitat, precum Pindar, la masa lui Zeus.

Din neoprirea timpului, senină sau încruntată, din clipă și durată, Nicolae Băciuț desprinde, inteligent, cu grație, cu bucurie și cu răspundere, neezitant, idei, contururi, reflecții, opinii, metafore, prin care să numească

viața, ființa și lumea în datele lor esențiale, viabile; împotriva leneviei spirituale, a imposturii, ridicolului, răutății, lipsei de omenie, opacității, a omului „abțibild”. Dă cuvântului literar – cel ce dăluiește spiritul – comportamentului cultural, inițiativelor în numele înmulțirii binelui, prestanță, demnitate, echilibru, vigoare și varietate, exigență, intransigență și respect, știind că unde există aceste valori se deschid și porți pentru iubire; *acea iubire ce împinge lumea mai departe*; înspre *focul veșniciei*, cum scria Ioan Alexandru.

În aceste date crește timpul scriitorului și omului Nicolae Băciuț, un *solitar* tânjind după solidaritate, un rebrenian prin patima scriitoricească și un copil al Dumnezeuului Euharistic prin taina Chintelnicului natal zidită în ființa poetului pentru o viață întreagă, reverberând, bunăoară, în sublimul secunde în care poetul îngenunchează pe pagina de carte - gestul cel mai pur într-o biografie literară și cel mai plin de înțelesuri – mărturisind: **acum văd totul, acum aud totul... Scriu ca și cum aș respira**.

E amplă respirația, imens văzul și fără greșală auzul în cărțile lui Nicolae Băciuț, cărți *de toate zilele*, prin miezul lor de pâine, *Muzeul de iarnă*, *Memoria zăpezii*, *Jocuri încrucișate*, *Nostalgii interzise*, *Anotimpul probabil*, *Curs și recurs*, *Oglinzi paralele*, *Lina lumină*, *Zona interzisă*, *Alb pe alb*, *Muntele Athos din Muntele Athos*, *Sacru și profan în Țara Sfântă*, *Anotimpul din colivie*, *Arheologia clipei*, *Ferestre fără zid*, *Mașina de citit*, *Singurând* și alte zeci de titluri, o bibliotecă, în toate autorul fiind *în stare de alertă, treaz, de veghe*, ca și în marile întâlniri – revelații și capitole de istorie literară – cu distinși scriitori, așezați în cea mai mare carte de interviuri apărută la noi, *O istorie a literaturii române contemporane în interviuri*.

Mereu în tăișul de laser al realității, dar și în *arena cu iluzii*, prezent, fără resentimente și orgolii, nu doar pe drumuri netede, ci și acolo unde ca să ajungi trebuie să obosești, Nicolae Băciuț nuanțează, expresiv, cu rost, scrierea cu el însuși; ctitorind. Atâtea locuri au devenit altfel, ca semnificație culturală, prin *fără-de-odihna* lui Nicolae Băciuț, *în stare de alertă, treaz, de veghe*, pentru a nu demisiona moral în fața timpului, pentru ca *livezile cu vișini* ale spiritualității noastre să nu se îmbolnăvească.

Aplecat spre rugul lumii, spre inima, mintea și înțelepciunea acesteia, spre a avea *mers nu împleticire*, cu ochii întotdeauna larg deschiși (Octavian Goga, fiind întrebat cum a reușit să scrie atât de mult și să trăiască atât de intens, a răspuns: *pentru că am avut întotdeauna ochii deschiși*), Nicolae Băciuț e scriitorul, publicistul, omul de cultură și *dascălul*.

Din opera sa literară se învață frumusețea limbii române, așa cum la rândul-i a învățat-o de la mari dascăli de poezie sau proză, înalte conștiințe, nefățarnice, ca Ioan Alexandru, Nichita Stănescu, Romulus Guga, Grigore Vieru, Ion Vlasiu, Marin Sorescu, cărora, în întâlniri unice, intervievându-i, le-a cules merele de aur, poate întruchipând cugetarea Sfântului Maxim Mărturisitorul (Nicolae Băciuț are, precum transilvănenii autentici - v.consemnările lui Lucian Blaga despre Marele Șaguna! - un puternic sentiment al duminicii, al înveșmântării în *lumina lină duminicală*): *Cel ce crede se teme; cel ce se teme se smerește; cel ce se smerește se îmblânzește; cel blând păzește poruncile; cel ce păzește poruncile se luminează*.

L-am cuprins, pe cel nicicând de cuprins, într-o carte pe care am numit-o *Cina din cuvânt*.

Am editat, apoi, albumul-radio *Pleoapa lui Homer*, cu versuri de Nicolae Băciuț, în lectura autorului.

De data aceasta, ca nume al aprecierilor, voi folosi un gerunziu, reverb la gerunziul său poetic – un remarcabil volum de versuri – **Singurând**; și spun : **Înrămurind**; căci înrămurare este ziua aceasta.

Inversând (iertat să-mi fie păcatul!) cuvinte într-un poem de Romulus Vulpescu, închei în felul acesta: *decembrie, decembrie gri, decembrie cald, nu muri, nu muri, nu muri...*

Nicolae Băciuț, bucurie confraternă!

VALENTIN MARICA

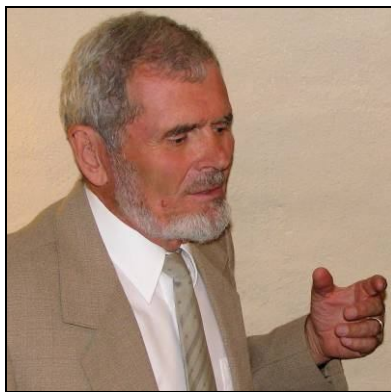

SCRII CUM PRONUȚI, DAR CUM CITEȘTI?

S-a încetățenit de vreme îndelungă practica de a acorda atenție scrisului în dauna comunicării orale, pornindu-se, poate, de la observația, corectă în linii mari, că scrisul este condiționat de calitatea pronunțării. Aici și-ar putea găsi explicația practicarea dictărilor așa de extinsă cândva în școală, în bună măsură azi abandonată, dar nu pentru că ar fi fost inutilă, ci pentru că nu rezolva sarcinile scrierii corecte și pentru că azi la mai toate testările de la limba și literatura română ortografia și punctuația ocupă un loc aproape de neluat în seamă, de vreme ce, oricâte greșeli de această natură ar fi prezente în text, lucrarea nu poate fi penalizată cu mai mult de un punct. Dacă e adevărat, și sigur e, că scrisul este haina de sărbătoare a limbii, un text plin de greșeli de ortografie și punctuație este similar cu o vestimentație plină de pete de natura cea mai diversă purtată de cineva la o ceremonie, care ar putea fi chiar propria nuntă. E o exagerare?

Mi-a căzut zilele acestea sub ochi un text ce proba imaginația nestăvilită a autorului, capacitatea aproape neobișnuită de asociere ideatică, de combinare a planurilor într-o construcție de invidiat, sprijinite de îmbinări insolite ale cuvintelor, toate extrem de incitante. Toate acestea erau însă subminate de greșeli de ortografie și de punctuație, de prezența unor forme populare în enunțuri în care erau invocate nume sonore ale culturii universale. Strașnică nepotrivire, în defavoarea ambelor planuri, care se faultau reciproc. Nu am putut să nu mă întreb cam cum arăta comunicarea orală a celui în cauză. Asta mi-a readus în minte scrisul unui prozator român pe care nu-l puteam citi din cauza unor enunțuri rămase neterminate și care a plecat în străinătate reclamând că limba română nu-i asigură posibilitățile necesare pentru a se putea face înțeles.

Facem ce facem și tot la comunicarea orală ne întoarcem; aici e cauza cauzei. S-a vorbit și se vorbește despre regresul calității comunicării, îndeosebi a celei scrise, după terminarea școlii primare.

Aceasta ar putea proba, în viziunea unora, sporul de interes al învățătorului (că e institutor sau profesor, lucrurile nu se schimbă!) prin comparație cu al profesorului de limba română de apoi.

Adevărat și fals! Adevărat, căci întreaga activitate școlară e coordonată până în clasa a IV-a de un singur om, care urmărește progresul școlar pe toate planurile, indiferent de disciplina școlară, și nu poate lăsa să treacă neobservată o greșeală ortografică sau ortoepică, pe când de la clasa a V-a profesorul de română rămâne cam singur.

Dacă greșelilor de natură științifică de la altă disciplină de învățământ, penalizate sau penalizabile, li s-ar adăuga greșeli de construire a enunțurilor, considerate greșeli de formă, s-ar ajunge la scăderea cu mult a notei, fapt nepermis, în viziunea multora. Observația este și falsă, pentru că greșelilor de la sfârșitul școlii primare li se adaugă altele, produse de lărgirea orizontului de cunoștințe, reflectate de vocabularul elevilor, care aduce noi probleme de corectitudine, de sporirea posibilităților combinatorii ale cuvintelor etc. Iar acest fapt este vizibil pe fiecare treaptă a formării. E puțin probabil (dar nu exclus!) ca în scrierea unui inginer, a unui medic, profesor etc. să apară greșeli elementare de ortografie, dar scrierea unor cuvinte din vocabularul de specialitate e mai puțin vizibilă și mai puțin condamnată decât e pentru un elev de clasa a VIII-a când greșește scrierea unui cuvânt nou învățat. E ca asortarea nepotrivită a unei eșarfe la o ținută vestimentară pretențioasă, cu explicația uneori bizară că așa se poartă, uitându-se că bunul gust nu se împacă în nici o situație cu stridențele.

Să procedăm de data aceasta invers; pornind de la scriere, aspectul

mai elaborat, în conformitate cu normele limbii literare, să ajungem la pronunțare și vom constata că greșelile de scriere cele mai frecvente se întâlnesc la persoanele cu deficiențe în pronunțare, tocmai din cauza interesului scăzut pentru limbă, veșmîntul ideilor puse în circulație.

Ortografia limbii române nu notează accentul, nici măcar în cazul omografelor de tipul *ăcele/ acéle, cōpii/ copli, cunînă / cunună* etc., ceea ce permite fluctuații ale accentului de la o regiune la alta (*arîpă* și *ăripă, bolnăv* și *bólnav, dușmán*, și *dúșman, duminică* și *duminică*, chiar și *dúminică* etc.), iar uneori chiar în vorbirea, să-i zicem, îngrijită (*antíc* și *ántic, caractér* și *carácter, fenomén* și *fenómen*). Această libertate a accentului a dus la apariția în uz a unor forme ce contrazic norme interne ale limbii. Accentuarea mai veche *profesor* cedează locul din ce în ce mai mult accentuării *profésor(i)*, deși femininul este pentru toți *profesoară*; este știu însă că în flexiunea nominală accentul nu-și schimbă locul (vezi *om – oameni – oamenilor*), iar *o* alternează cu *oa* numai sub accent. În situație similară este cuvîntul *mijlóc*, cu pluralul *mijloáce*; accentuarea *míjloc*, destul de răspîndită azi, ar trebui să aibă pluralul *míjloce*, inexistent, dar a dezvoltat și pluralul *míjloace*, încălcînd regula alternării *o ~ oa* numai sub accent. Neglijarea unor reguli ale funcționării limbii face să apară forme ciudate, cum este *abajoare*, citită pe geamul unui magazin; singularul este, însă, *abajúr*, nu *abajór*, ca atare *abajoare* nu se explică decît prin ignoranță.

Chiar dacă norme riguroase de accentuare nu sînt în limba română, de regulă cuvintele terminate în consoană au accentul pe silaba finală, oxiton, iar cuvintele terminate în vocală au accentul pe silaba penultimă, paroxiton, așa cum s-au moștenit din latină (*bărbát, cumnát, pămînt; căsă, peréte, șárpe* etc.). Presiunea acestui sistem de accentuare este puternică din moment ce copiii au tendința de a-l aplica pentru cuvintele necunoscute; necunoscînd cuvîntul *cetină*, un copil citea numele unei străzi *Strada Cetinei*. Din latină s-au moștenit însă și cuvinte ce încălcă această regulă →

Prof. univ. dr.

GHEORGHE MOLDOVEANU

(*sînet, arbore* etc.), fapt ce a permis împrumuturilor să fie preluate cu accentul din limba de origine sau să fie adaptate la normele limbii române. Este explicația pentru accentuarea diferită a unor cuvinte, adesea acceptată chiar de lucrările normative. Alteori asemenea explicație nu există; orice origine s-ar invoca pentru cuvîntul *antic*, accentul ar trebui să fie oxiton, ca și la cuvintele moștenite; e de mirare, deci, că DOOM₂ acceptă și accentuarea paroxitonă, impusă probabil prin ritmica sintagmatică. Cuvîntul îl învață copiii la începutul gimnaziului, o dată cu *istória antică*. Tot ritmica sintagmatică schimbă accentul cuvîntului *taxi* în sintagma *măxi taxi*, în care *taxi* se folosește aproape numai cu accent paroxiton. Nu știu dacă de aici sau sub influența altor limbi și-a luat numele formația *Tăxi*, dar numele *Cărgo*, al unei alte formații, prin raportare la numele ambarcațiunii, *cargóu*, conduce mai curînd la o influență străină, puternic resimțită și în cazul altor cuvinte.

Accentuarea sufixelor se face tot după normele interne ale limbii române. Cuvintele formate cu sufixul *-tor*, au accentul pe sufix, fie că sînt formate în limba română, fie că sunt împrumutate din alte limbi. Același model e urmat de derivatele cu sufixul *-or*, variantă a lui *-tor*. Sub influența modelului englez, accentul apare din ce în ce mai des pe bază. Mai vechiului *regizor*, cu accent cînd oxiton, cînd paroxiton, i se adaugă *editor*, frecvent la jurnaliștii TV cu accentuare *editor*, măcar că și într-un caz și în celălalt femininul este în *-oare*; *regizoare*, *editoare*. Nu cred că trebuie să dăm vina pe limba engleză. Am proceda ca cei ce dau vina pe calculator sau pe telefoane, cu SMS-urile lor, pentru greșeli de natură diversă. Vina e acelor ce se cred obligați să respecte normele limbii engleze cînd vorbesc românește, probînd lipsă de cunoaștere și lipsă de respect pentru propria limbă, lipsă de respect de sine, la toată urma.

Această lipsă de respect pentru propria limbă îmbracă tot felul de forme. Sufixul *-ariu*, variantă învechită sau regională a modernului *-ar*, este prezent în numeroase nume de familie, formate de la nume de ocupație: *Blănariu*, *Ciurariu*, *Morariu* (și *Murariu*), *Văcariu* (și *Vacariu*) etc., cu accentul pe *a*. Este bine cunoscut

numele lui Sextil Pușcariu, primul rector al Universității din Cluj după ce Transilvania s-a reintegrat satutului român, ca și al profesorului Dim. Păcurariu de la Universitatea București, ambele încadrabile seriei aici în discuție. S-a produs o confuzie între sufixul *-ariu* și sufixul *-iu*, care formează nume de familie de la nume de botez, ca în *Antoniu*, *Dimitriu*, *Manoliu* etc., iar atunci au apărut pronunțările cu accentul pe *i* și cu hiat (*i-u*) specifice sufixului din urmă, *Rotariu*, *Strugariu* etc. Păcatul e că, dacă în alte cauze limba se poate apăra singură, aici nu poate. O dovedește povestea altor nume de familie ca *Popoviciu*, *Rațiu*, *Chișiu*, *Țurcașiu*, *Oprișiu*, *Naghiu* etc., variante apărute la finele secolului al XIX-lea pentru numele *Popovici*, *Raț*, *Chiș*, *Opriș*, *Naghi* etc. La acea vreme sunetele *ș* și *ț* se redau în scris prin *si* și *ti*, cu *i* nesilabic, iar *i* nesilabic în poziție finală trebuia să fie urmat în scris de *u*, dacă nu era semn al pluralului. Se scria deci *cai*, pentru că era plural, dar *naiu*, pentru că era singular, sau *ariciu*, la singular, și *arici*, la plural. În timp, regula folosirii lui *u* final nerostit s-a uitat, iar numele de familie, înscrise în documente, au început a fi pronunțate după scriere, luîndu-se în considerație corespondența dintre litere și sunete, și au rămas cu această pronunțare.

Rostiri ca cele aduse aici în discuție, cînd scrierea contribuie la schimbarea pronunțării nu sînt chiar puține. E și cazul lui *sunt*, care a circulat întîi în scris, pentru a se evidenția latinitatea limbii române, ne-

glijîndu-se faptul că din lat. *sunt* e rezultat în română *s* (*Așa-s eu*). Pronunțarea *sunt* s-a impus pe cale cultă, întîi la cei ce-și formau rostirea după scriere, dar nu făceau deosebire între normele scrierii și normele pronunțării.

Într-o lucrare prin care se explicau normele ortografice din 1932 se făcea precizarea că „formele cu *i* ale verbului *a fi* se scriu cu *u*: *sunt*, *suntem*, *sunteți* [Deciziunea din 1932]”⁽ⁱⁱ⁾, iar în altă lucrare, din același an, se făcea discriminarea dintre vorbirea obișnuită și cea elevată: „de la verbul *fi* prezentul este: *sunt*, *ești*, *este* (scurtat *e* și *-i*), *suntem*, *sunteți*, *sunt*. În rostirea obișnuită se aud formele cu *i* în loc de *u*, deci *sînt*, *sîntem*, *sînteți*, *sînt*”⁽ⁱⁱⁱ⁾.

Precizarea era necesară, întrucît Academia nu discutase ortografierea formelor acestui verb. Dacă în 1953 se preciza că aceste forme se scriu și se pronunță cu *i*, în 1994 se impun în scris și, pentru prima oară, în rostire, formele cu *u*.

Acest caz de modelare a rostirii după scriere este un caz aparte. Lipsită de suport științific, nu are vreo legătură cu lat. *sunt*, cum s-a crezut o vreme, pronunțarea *sunt* are totuși șanse să se impună, prin respectarea modelului scris.

N-ar fi singurul caz de acest fel. Scrierea și pronunțarea *sunt* nu trebuie puse la un loc cu folosirea literei *ă*. În primul caz s-ar ajunge la corelația pronunțării cu scrierea, chiar dacă direcția e inversă, în cel de al doilea, scrierea se îndepărtează de pronunțare, folosind două litere pentru un sunet.

ⁱ N-aș vrea să aduc în discuție gluma cu întrebarea privind locul corect al accentului pe profesor, cu răspunsul pe profesor nu se mai pune nici un fel de accent.

ⁱⁱ Gheorghe Adamescu, *Ortografia românească după normele din 1932. Regule și explicații urmate de un glosar*, București, 1932, p. 16.

ⁱⁱⁱ Sextil Pușcariu, Teodor A. Naum, *Îndreptar și vocabular ortografic după noua ortografie oficială, pentru uzul învățămîntului de toate gradele*, București, 1932, p. 65.

DESTINUL, OPȚIUNILE, RIVALITĂȚILE

Ce piatră de pe suflet ni s-ar lua dacă destinul omului ar fi condiționat de caracter și de idealurile nobile ori cel puțin acestea de-ar putea să ne influențeze viața. Sigur că ar fi asiduu urmărite... Așa cum stăm cu posibilitățile, trebuie să ne căutăm casa potrivită, școala, locurile de muncă, ne consolăm cu plățile, procentul probabilităților... Ne rugăm pentru sănătate, mai ținem seama de proverbul „capul plecat sabia nu-l taie”... Trecherile de la o categorie socială la alta se fac tot cu greutate. Dacă este vorba de venirea de la țară la oraș, parcă e și mai dificil, cu excepția după care satele sunt numite orașe...

Ce se poate alege, hotărî depinde de bani, mediul în care trăim, susținere familială, disponibilități intelectuale și nu în ultimul rând de rivalități, întâmplări ce fac a se crede că există predestinare tectonică. De la un moment, apare pentru unii o alegere conștientă, un simț al viitorului, al istoriei, fericită inspirație. A câștiga favoarea unuia ajuns în posturi înalte a devenit o încercare ce promite deschideri ursitei, o altă tentativă conștientă. Umiliția se apleacă până la pământ în fața vanității protectorului ales, cu atât mai mult cu cât aspiranții la ascensiune sunt conștienți de marea concurență, de o carte ce trebuie jucată până la capăt. Să privim la istoria noastră, la cuvintele măgulitoare ce intoxica, îngreșau și, în implacabilitatea lor, trebuiau să devină mereu proaspete. În diferite sfere de activitate, pe palierele observabile, spectacolul se perpetuează, revigorează, ameliorând starea de sănătate a însetaților de scaune mai înalte și adâncind suferința în fața treptelor pentru cei care asistă, fără întrerupere, la dizgrațiosul spectacol.

Diferențele sunt mari în aceste bătălii între oamenii de creație, în știință, tehnica, artă etc., unde utilitatea, valoarea lor nu pot fi falsificate în aceeași măsură.

Totuși, ce să facem, arta are în anumite genuri lucrări propuse, stări de urătenie, ale iraționalității, nimicului pe care „foarte mulți se simt capabili să le ducă mai departe”. Kitsch-ul este prezent, se bucură de o proporție mai mare ca oricând.

... Iar pe de altă parte, perierea, ipocrizia ce-și face loc în politică, administrație, în obținerea posturilor de directori, inspecți, deputați, miniștri, aleși coabitați, bineînțeles că săltarea nu depinde de accesarea datelor reale, a condițiilor justificate, (se măsoară într-o credință vinovată, însoțită de riscuri...), ulterior, se constată că a fost la mijloc o puerilă încredere, pentru că nu le cunoșteau capacitățile manageriale, o adevărată fatalitate, deși aveau aptitudini...

Înaintașii noștri și-au făcut datoria prin Unirea Principatelor, prin înțelepciunea și eroismul lor, și-au împlinit scopul de unitate națională cu gândul să nu-și piardă norocul. Ne-au rămas imagini vibrante, dovedite în atâtea bătălii, în fruntea cărora s-au așezat personalități covârșitoare, pildă de armonie între cuvinte și fapte. Iuliu Maniu spunea pe bună dreptate: „Pe mine nu reușesc să mă intimideze, eu de la calea mea nu mă abat, eu hotărârile mele nu mi le schimb, eu ce cred că este bine pentru țară și neam, asta fac”. Și ce putea să facă mai mult pentru Marea Unire, apoi după 1928, în perioada crizei mondiale? După ce îl primește pe rege în țară, monarhul se ocupă de iubirile sale, de încălcarea condițiilor primirii, nesocotirea jurământului, de înlăturarea lui Iuliu Maniu de la guvernare. Sigur, marele patriot ca și atâția alții a avut și ezitări...

Incredibil cum oameni chemați să conducă destinele neamului parcă își propun să-și păteze onoarea, să-și arate disprețul față de conaționali, să-și aplece urechea la vorbe măgulitoare, să creadă că în dreptul destinului lor stă scris: preaplin destin, e doar momentul meu de geniu indis-cutabil..

Care ar putea fi circumstanțele atenuante pentru lipsa de caracter, pentru recăpătarea destinului ce ți se arăta ???

Asupra viitorului își spun cuvântul multe, multe condiții, regretul vine din partea atâtor specimene ce converg, concurează, obligă doar binele personal, limitează, creează imaginea ursitei descărnate... Serviciile, ca măsură a ordinii, se oferă câtorva aleși cu gândul decidenților că opțiunea va prinde bine și pentru viitor. Ideaurilor nu le mai apare substanța.

Poți să crezi în câștig, că o persoană stă să se ocupe de zilele tale

faște atunci când valoarea e măsurabilă în lungime, înălțime, timp, voce, argumente cărora li se afiliază mâini și suflete pentru învingător.

Mulți au crezut că sunt îmbrățișați de forța supranaturală a geniului în perioada comunistă, (au mai rămas și pentru zilele noastre). Nu le trecea prin cap că sunt semidocti, chiar analfabeți, credeau, cel mult, că li se ridică în față piedicile meschine ale dușmanului de clasă, (azi văd marele handicap reprezentat de opoziție, altfel formație pe care o copiază).

Atunci și acum populația, în majoritatea ei era săracă, iar însușirile psihice, morale ale unei însemnate părți ale acesteia au fost ușor de dus cu valul. O mică mângâiere se arată din când în când: „Dumnezeu îi pedepsește” Desprinderea de val poate fi o notă a istețimii, a rolului pe care-l poți juca în propriul drum, odată cu asumarea riscului...

Azi a avea un destin bun înseamnă a face avere, a asigura pentru urmași, pentru urmașii urmașilor valori materiale, mulți bani, pentru care nepoții trebuie doar să se roage PREAINALTULUI să nu le schimbe îngerașul...Încălcarea legii, corupția, imoralitatea trebuie ascunse, pusă în fața națiunii oglinda iscusinței, a binefacerilor, și a deceniilor de răbdare comandate DE SUS. Fructul cel mare promis nu are cum să ți se potrivească, îți trezește adesea dezgustul. Mulți, cei mai mulți îndrăgiți de ursită au avut și au „origine socială sănătoasă”, simțurile onerosului și al vicleniei, iar prezentul le-a lipit pentru capitalism purtări disprețuitoare, respingătoare și oratoria: sunt gata să se răzbune prin declarații pe fosta orânduire....

DANIEL MUREȘAN

Vatra veche dialog

Daniel Săuca

AVEM NEVOIE DE CULTURĂ?

Sătmărean de origine, domnul DANIEL SĂUCA se află de mai mulți ani la conducerea destinelor culturii sălăjene, în calitate de director al Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj. Poet, editor și jurnalist, desfășoară o prodigioasă activitate culturală menită să contribuie la cunoașterea în țară a Sălajului cultural.

A publicat **poezie**: *Gândacul cu cinci pene roz*, Zalău, 1991; *Cartierul vestic al iadului*, Ed. „Eikon”, 2009; *Clopotele raiului*, Ed. „Eikon”, 2012; **publicistică**: *Cumetrii molcome*, Ed. Eikon, 2013; *Tranșee & șantiere*, Ed. „Caiete Silvane”, 2012; *România mea nu mai există*, Ed. „Eikon”, 2011; *Secera și pixul...*, Ed. „Eikon”, 2010; *Voi chiar vorbiți și în numele meu?*, Ed. „Caiete Silvane”, 2010; *Rotisorul politic*, Ed. „Caiete Silvane”, 2010; *Homo Silagenssis*, Ed. „Caiete Silvane”, 2006, 2007, 2008. Prin grija Domniei Sale, a apărut *Anuarul Presei Sălăjene*, în perioada 2009 – 2013, iar ca editor, a girat apariția a numeroase cărți, semnate, cu deosebire, de scriitori sălăjeni, la Editura „Caiete Silvane”.

A colaborat și colaborează la importante reviste de profil din țară și din străinătate: *Caiete silvane*, *Citadela*, *Familia*, *Hepehupa*, *Limes*, *Mesagerul literar și artistic*, *Mișcarea literară*, *Noesis*, *Orizont*, *Poezia*, *Poesis*, *Silvania*, *Singur*, *Steaua*, *Tribuna*, *Versmondo* (Budapesta).

Cu îngăduința Domniei Sale, am purtat o discuție despre cultura vremilor pe care le trăim.

*

- Înainte de toate, aș vrea să ne spunem ce v-a ajutat să vă definiți ca om de cultură în aceste timpuri

tulburi, cu o lume grăbită mereu, preocupată de ceva nedefinit, cu oameni care nu preferă compania unei cărți pentru relaxare, nu se înghesuie în sălile de teatru și operă, dimpotrivă...

-Nu știu dacă sunt om de cultură. Nici nu știu dacă mai are vreo importanță să te definești astfel, de altfel destul de general. Într-o societate bulversată și bulversantă în privința valorilor, probabil un lucru important este să îți vezi de treabă. Să citești, de pildă. Ori să fii editor. Sunt dintre/printre cei care încă mai citesc în format clasic, din păcate nu așa de mult cum mi-aș dori și cum ar merita diversele inițiative în care sunt implicat. Lectura, lecturile m-au ajutat esențial să-mi construiesc un alt destin, decât cel social, un destin esențial, deseori șubred, dar în care mă simt mai confortabil, mai liniștit. Cititul, personajele literare cu siguranță mai interesante decât oamenii (apud N. Manolescu), și apoi lecturile din opere filosofice, m-au ajutat, să zicem, să-mi construiesc diverse tipuri de evadări din cotidianul cenușiu. A rămas cenușiu de când mă știu. În capitalismul nostru de cumetrie (Ion Iliescu parcă a zis asta), cenușiu e poate mai împopoțonat, mai vesel, dar tot cenușiu, gri rămâne.

- Și... câteva cuvinte despre omul Daniel Săuca.

- Sunt un morocănos, dar vesel (chiar dacă râd de unul singur) la auzul unei poante bune. Sunt ordonat și dezordonat în același timp. Cumpătat și excesiv. Încă mai am bun-simț. Nu-mi place să pierd vremea (timpul) și de aici, nu de puține ori, am avut diverse probleme. Cu semenii.

- În viziunea Dumneavoastră, care este rostul actului cultural în viața omului, dar în viața societății? Avem nevoie de cultură?

- Firește, avem nevoie de cultură, de orice faptă a spiritului, a minții, a gândurilor bune, a credinței. Cultura credinței cred că este foarte importantă, ca și reinventarea, dacă pot spune așa, a lecturii în rândul tinerilor (fenomen care are loc astăzi, dar într-o cheie greșită, a unei supertehnologii fără substanță spirituală și fără rânduială culturală). Trăim într-o societate care pune tot mai puțin accent pe faptele cu adevărat bune. Suntem schilodiți

continuu de vorbăria fără rost, de propaganda publicitară, de minciuna sistemică a politicienilor, de aroganța oamenilor de cultură și a clerului (mulți dintre ei), de indolență, din păcate, a multor profesori, trăim adică – cel puțin așa văd/simt – într-o societate a minciunii, a fățărniciei, a ipocriziei generalizate, în care și elitele, sau mai ales ele, sunt pervertite. Nu am descoperit acum acest tip, să zicem, de societate. Istoria civilizației umane ne oferă destule exemple ale decăderii, desacralizării. Una din problemele la zi poate fi: în ce măsură „cultura”, „oamenii de cultură” mai sunt motoare ale binelui în societatea actuală? Probabil vom răspunde și la această întrebare. Deocamdată băjbăim.

- Nicolae Iorga spunea că „Orice epocă de cultură ce se încheie lasă în floarea uscată semințele vremii nouă; nu le risipiți”. Ce credeți? Viața culturală din adolescența Dumneavoastră a „rodit” în cea a adolescenților de acum? Mai târziu, va „rodi” ceea ce se „însămânțează” în zilele noastre?

- Nu cred în această ciclicitate. Sunt epoci și epoci, trădări (ale intelectualilor) și trădări, performanțe și performanțe, oameni și oameni, generații și generații. A deschide această discuție înseamnă și a deschide o mai veche cutie a Pandorei, care se rezumă la retorica întrebare: „Nu-i așa că a fost mai bine pe vremea lui Ceaușescu?” Prefer să iau ce a fost (cât de cât) bun într-o perioadă sau alta și să mă raportez critic la ceea ce consider că nu a fost. „Semințele” lui Iorga invocate de Dumneavoastră, de multe ori, au rodit buruieni și spini. Ce s-a întâmplat după fabuloasa „epocă de cultură” a generației așa-zis interbelice? Dictatura carlistă, asasinarea celui ce ne îndemna să nu risipim semințele „vremii nouă”, dictatura antonesciană, comunism-stalinismul ș.a. Pe de altă parte, am observat și eu că în ultimii ani, mai apăsător ori mai timid, se încearcă o „sacralizare” a câtorva oameni de cultură/fenomene culturale românești, o încercare de autonomizare a culturii/literaturii noastre în raport cu istoria, cu vremurile... Demersul, tentant, este totuși jenant, într-o societate/civilizație tânără, →

Februarie, 2014

A consemnat IRINA GOANȚĂ

ce nu și-a descoperit și nici pansat tenebrele și păcatele, o societate în care, totuși, încă nu s-a discutat public, serios, despre implicarea elitelor culturale în construcția socialismului & comunismului. Așa că, eu aș fi mai reținut: până ce să intre în rândul „nemuritorilor” (academicieni sau nu), oamenii de cultură cu pricina ar merita să se (re) întrebe cât bine au făcut cu gesturile ori cu absența lor. Nu în ultimul rând, tinerii – prin edificiul lor extraordinar – sunt rebeli și iau ce vor, cam de unde vor. Instituția modelului, de pildă, nu de ieri, de azi, funcționează în rândul lor după reguli numai de ei știute. Sunt curios dacă astăzi în această instituție a modelului există și raportări la cultură/oameni de cultură. Și, ca să nu fiu doar „negru”, un exemplu extraordinar: în poezie vin „generații” foarte bune, semn că poezia valoroasă a ultimelor decenii, (ante și posdecembriste) a rodit și rodește. Numai că poezia s-ar putea să fie o excepție. (O posibilă pistă: cantitativ, desigur, există comunicare între perioade. Școala românească produce mai mulți sau tot atâția olimpici, matematicieni, informaticieni etc. Dar și calitativ?)

- *Ce șanse au tinerii să se afirme în cultură?*

- Au șanse bune. Probabil mai bune decât înainte. Văd că revistele din țară promovează, agresiv aș putea spune, tineri de valoare. În universități se manifestă tot mai mulți și mai buni universitari tineri. Sunt tot mai mulți tineri poeți valoroși, prozatori, traducători, actori. Văd că e atmosferă propice tinerilor. A celor să zicem de până în 35-40 de ani. Ceea ce nu e puțin lucru în atmosfera generală nu de puține ori senilizată a culturii și educației.

- *Ne puteți spune câteva cuvinte despre activitatea Dumneavoastră ca editor al revistei „Caiete silvane” și director al editurii cu același nume? Ce loc le rezervați acestor instituții în peisajul cultural românesc?*

- Sunt redactor – șef al revistei „Caiete silvane” din februarie 2005, lună de când publicația noastră apare într-o serie nouă. Sunt fericit că, în 2013, am ajuns la numărul 100 și nu oricum, ca revistă ce apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România, editată de Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, în colaborare cu Consiliul Județean Sălaj și Primăria

municipiului Zalău și cu toate instituțiile de cultură din județ. Mă bucur și pentru că revista a rezistat tentațiilor de tot felul și că până acum (sper cât mai mult) am reușit să țin unită o redacție formată din personalități (parte din ele) antagonice/antagoniste.

„Caiete silvane”? O revistă județeană (deschisă spre valorile naționale și regionale), a comunității literare, culturale, științifice sălăjene care, cuminte (poate prea cuminte), așezat, încearcă, și de multe ori reușește să pună cărămizi la construcția europeană a țării. Din rațiuni manageriale, ale Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, mă ocup și de conducerea Editurii „Caiete Silvane”, o editură care, de ani buni, publică scriitori, oameni de cultură sălăjeni.

I-am putea spune o editură „de nișă”, oarecum închisă, dar nu este deloc așa: editura respiră aerul culturii, literaturii de calitate, explorând spiritual zona Sălajului, o zonă care a dat României nume mari și încă insuficient editate și promovate. De pildă: Simion Bărnuțiu, Iuliu Maniu, Corneliu Coposu. E clar: avem de lucru în continuare!

- *Cum vedeți fenomenul cultural din Zalău în raport cu viața culturală din țară? Ce are specific Sălajul față de celelalte zone ale României?*

- Zalăul a ajuns un orașel de vreo 50.000 de locuitori, ce rezistă vremurilor, mai ales, datorită implicării economice a unor

multinaționale și înțelepciunii, moderației autorităților județene și municipale.

Viața culturală pare agitată, extrem de plină de evenimente, mai mult sau mai puțin reușite.

Sunt multe instituții de cultură, probabil, dar nu avem încă din cele care contează în statisticile de consum cultural: teatru, filarmonică, operă, cinematograf. Chiar așa: nu avem, în județ, un cinematograf! (Și nu știu dacă merită să avem!) Și nici nu știu cum se fac statisticile în Sălaj din perspectiva asta.

Ca să revin, viața culturală zălăuană, sălăjeană, și prin ceea ce facem noi, la Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, încearcă să se racordeze la cea națională (exemple lecturile publice, conferințele organizate, Zilele revistei „Caiete silvane”, festivaluri de arte vizuale, spectacole de teatru, proiecții de filme), și să ofere totodată o imagine cât mai coerentă și atractivă a culturii locale, de la scriitorii și artiștii ei până la păstrătorii tradițiilor populare. Toate instituțiile, operatorii încearcă să-și schimbe în bine activitatea, lucru de apreciat, în opinia mea. Oricum, și în acest domeniu mai avem mult de lucru. Cât și cum vom reuși, rămâne de văzut.

- *Vă simțiți mai apropiat de poezie sau de jurnalistică? De ce?*

- Sunt două lucruri diferite, în general, cu modalități diferite de expresie. Dacă din jurnalistică am trăit (modest, dar am trăit) și mai trăiesc, fără poezie probabil nu aș fi putut să trăiesc. Chiar dacă în ultima vreme scriu fizic tot mai rar poezie. Probabil că o port în inimă...

- *Ce speranțe aveți în ceea ce privește cultura românească?*

- Poate că lucrătorii din Cultură vor deveni cu adevărat luminători ai nației, poporului, de mână cu dascălii și preoții.

Ar fi ceva... extraordinar, ca preoții, dascălii și scriitorii să-i lumineze pe români!

- *Apropiindu-ne de sfârșitul discuției noastre, vă rog să-mi răspundeți la o întrebare pe care ați fi vrut să v-o adresez și nu se află printre cele de mai sus.*

- Nu am o întrebare anume. Vă mulțumesc pentru întrebările adresate, urându-vă sănătate și succes în tot ceea ce întreprindeți.

- *Vă mulțumesc pentru amabilitate.*

SEARA CASTANUL...

Seara castanul,
ca un elefant, dă din urechi
de parcă s-ar apăra de ceva.
De cine-ar putea să se apere
un castan?

Frunzele lui
niciodată nu le-au adiat
vreun luceafăr străvezindu-și
mărgeanul,
că niciodată nu i-au rotit ca păunii
evantaiul din palmierul lunii.

Seara castanul,
frupta închisă-n evanghelie de stea,
o ascunde sub spini de coroană,
zicând - inima mea
că ar fi.

Dar mai ales seara
ca un elefant până-n târziu,
de amar verdeliu
dă din urechi.
Oare-o fi auzind...?
Cine mă strigă pe drum
cerându-i veșmântul cu țepi:
Haine vechi, haine veeeeeechi,
cumpărăm haine vechi!

În cele din urmă-l adoarme seninul,
dar nici măcar visele lui
nu pot să ajungă din urmă
beduinul
plecat peste ape și podul de fum...

CÂND MÂINILE VISEAZĂ DIN CUIBUL LOR CĂ ZBOR

Întotdeauna mâinile mele,
(hoștește taina de mine și-au ferit)
că înlăuntrul lor, ca-ntr-un cuib,
locuiesc alte mâini,
precum cântecul tău
ce și tu îl ascunzi în mânășă.

Azi noapte, mi-ai spus c-ai visat
crengi la fereastră pândind,
când păpădiile cerului
înfloriseră iazul,
și ce-ar putea să-nsemne?
O fi a blestem, o fi a colind?

Dar oare cum aș fi putut să trădez
mâinile mele,
ale visului,
că ți-au mângâiat azi noapte părul,
obrazul
și umărul răsăritului de lună?

Nu crezi că-n răzbunarea lor
ne-ar fi părât caisului
cum l-am furat cu dorul împreună
de floare, de lumină și de zbor?

VIITORUL CONTINUU, PERSOANA ÎNTÂIA DE ZBOR...

Pentru mine
întotdeauna mâine a fost astăzi,
pentru că dacă astăzi ar fi astăzi,
astăzi te-aș aștepta degeaba în parc
pentru că astăzi e ziua făcută din
scuze.

Astăzi nu aș putea să te îmbrățișez,
pentru că dacă astăzi ar fi astăzi,
astăzi te-ai întâlni cu altcineva.
Pentru mine și pentru copaci
n-ar exista ca astăzi eclipsa,
că mâine din astăzi e mereu viitor,
când stele prin cais înfloresc,
ca și noi la persoana întâia de zbor,
exemplu fiind: te iubesc!

AH, CĂRȚILE CE GRELE SUNT

Greșeala ta, cum să o tac?
Dacă ți-o spun, să nu te supăr.
Așa s-a întâmplat pe lac
când întru graiul singurit
un nufăr
tot a-ncercat prin undă
sărutul lunii să-l ascundă
sub streășina din freamăt de brădet.

Tu ești poet
și-mi cauți numele ce-ar fi putut să-
nsemne
tot rătăcind prin spate de cuvânt,
nu la izvorul născător de curcubeu,
ci-n pod de lexicon, dicționare,
în loc să-mi dai sărutul
din vinul alb al lunii să ți-l beu.

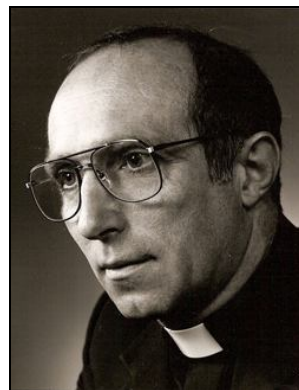
Ah, cărțile ce grele sunt,
ca lutul,
când le compari cu floarea
ce ne-a-nvățat sărutul!

DACĂ-AM FI OAMENI MARI

Dacă-am fi oameni mari,
ar trebui să fim mereu încruntați,
cu povață-n privire,
așa cum sunt desenați
stâlpii de-naltă tensiune
din cartea de citire.

Dar așa,
ce bine e să-alergi desculț
prin glod și catifeaua ierbii,
fără ca doamna-nvățătoare să te vadă,
știind că fata
cu nume de livadă,
o să te-aștepte pe sub tei,

după ce vei termina să adăpi
din căușul palmelor toți cerbii
ce-n ochii adânci limpezesc

de umbră și noapte
privirile ei.

MI-E FRICĂ...

Mi-e frică
să nu fugi în poveste,
de aceea
atât de strâns în brațe te țin...

Numai noi,

atât de singuri
în strania livadă cu pruni!
Deja
povestea își coboară podul...
Iazul vrăjit
se joacă acum cu două luni,
din părut în părut,
iar noi speriați
tot mereu rămânem repetenți
la același și-același sărut...

L-A ÎNTREBAT PE CACTUS...

L-a întrebat pe cactus
trufașul trandafir:
- Ce mă imiți
nedepășindu-ți spinul,
când înflorit n-ai ce să aperi
și nici ca noi,
cu joc sprintar de rouă,
potiru-i scânteia să i-o scaperi?

- Tu vezi numai țepușa,
nu și ce-nchide ușa.
Podoaba ce-ți dau zorii,
până-n apus ți-o scuturi
în zborul trist de fluturi,
dar floarea mea, sperata,
ascunsă-i și păzită
de-arici din spin urziți
o să se-aprindă numai
acelora
cu-adevărat îndrăgostiți,
la zeci și zeci de ani
lumină
spre inimile lor și în grădină.

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

Pentru Mihail Diaconescu, istoria literaturii (a valorilor literare) este o parte din istoria culturii. La rândul ei, istoria culturii este o parte din istoria unui popor. În acest sens, istoria ilustrează ceea ce Noica a numit „*devenirea întru ființă*”.

Mihail Diaconescu își începe activitatea de istoric literar prin lucrarea de doctorat intitulată *Gib I. Mihăescu*, o monografie critică publicată în 1973, în colecția *Universitas* a Editurii Minerva din București.

Această teză a fost susținută la Universitatea *Alexandru Ioan Cuza* din Iași, sub îndrumarea prof. univ. dr. Constantin Ciopraga, savant de înalt prestigiu, unul dintre marii noștri critici și istorici literari.

Seria *Universitas* a publicat lucrări de istorie literară de structură exegetică, exhaustivă. Volumele care au apărut în această serie, printre care se numără și cel amintit mai sus, și-au propus să examineze temele abordate până la epuizarea posibilă a surselor de informare.

În 1991, Mihail Diaconescu prezintă în *Amphithéâtre Jules Michelet* al Universității Sorbona-Paris, în secțiunea a II-a, *La Roumanie et le monde latin. Perspectives interculturelles*, din cadrul colocviului internațional *Romanité et Roumanité (France, Europe, Latinité)* comunicarea intitulată *Quelques aspects des relations entre les écrivains théologiens dacoromains et galloromains au V-e siècle. Leur signification européenne*. Lucrarea a fost publicată ulterior în volumul *Istorie și valori*. Datele documentare și ideile acestei comunicări vor fi reluate de Mihail Diaconescu în vasta sa sinteză *Istoria literaturii dacoromane* (1999; ediția adoua revizuită și adăugită, 2013).

În anul 1994, apare *Istorie și valori*, volum care însumează studii, comunicări, eseuri și articole pe teme istorice, literare și retorice. Partea cea mai întinsă a acestui volum este dedicată preocupărilor pentru retorică

și poetică în cultura română din epoca feudală.

Istoria literaturii dacoromane i-a surprins prin amploare și noutate pe mulți cercetători. Lucrarea este o sinteză științifică cu caracter monumental și fundamental, unică în cultura română și europeană. Ea constituie o noutate într-un domeniu de excepțională importanță pentru înțelegerea profilului spiritual al românilor și al întregului continent european. Rigoarea documentară, amploarea viziunii socio-culturale și socio-literare, logica demonstrațiilor, perspectiva comparativă, biografiile scriitorilor, expunerile stilistico-lingvistice și arta epică a autorului se reunesc în această sinteză științifică.

Printre autorii din secolele I-VI prezentați în lucrare se numără Regele-poet Cotys I, Aethicus Histicus, Sfântul Niceta de Remesia, Sfântul Ioan Cassian, Sfântul Dionysie Smeritul și Areopagitul, Leontius Byzantinus, Ioan Maxentius, Auxentius (Mercurinus) de Durostorum, Laurentius Mellifluus de Novae, Sfântul Martinus de Bracara și alții. *Istoria literaturii dacoromane* reia rezultatele la care au ajuns în ultimele trei secole cercetătorii români și străini ai acestui domeniu, pentru a le interpreta din perspectiva celor mai noi studii de specialitate ca și a edițiilor științifice de texte elaborate în țară și peste hotare. Fiecare scriitor este prezentat pe fundalul evenimentelor sociale, istorice și spirituale din epoca sa. O atenție

deosebită este acordată de autor difuzării operelor literare dacoromane în timp și în lume precum și evoluției istorice a latinei populare (fonetică, lexic, morfologie, sintaxă, aspecte stilistice) de la Carpați, Dunăre, Nistru și Marea Neagră.

Despre această operă a lui Mihail Diaconescu s-a scris mult. Se scrie în continuare cu accente superlative și dintr-o mare varietate de perspective critice. Astfel, Dumitru Micu a afirmat că *Istoria literaturii dacoromane* este o lucrare „*monumentală*”. Părintele Dr. Teodosie Petrescu, Arhiepiscop al Tomisului, a scris că aceeași *Istorie a literaturii dacoromane* „*este una din cele mai importante realizări ale științei românești*”. Pentru criticul și istoricul literar Ion Dodu Bălan, aceeași operă este „*monumentală*”, „*rezultat al unei munci titanice și a unei discipline de ascet*”.

Pentru marele savant comparatist Ovidiu Drimba „*vasta sinteză Istoria literaturii dacoromane este o noutate absolută în cultura română și europeană. Ea oferă lectorului date istorice, repere biografice, prezentări de texte, interpretări estetice, analize comparatiste, stilistico-lingvistice, teologice și sociologice, într-un demers critic, analitic și sintetic, multidisciplinar, pe cât de amplu, pe atât de riguros conceput și realizat*” (vezi Ovidiu Drimba, *Valoarea sintezei istorice*, Steaua, Literară, artistică și culturală, Cluj-Napoca, An LVII, Nr. 6/2006, pag. 37-39).

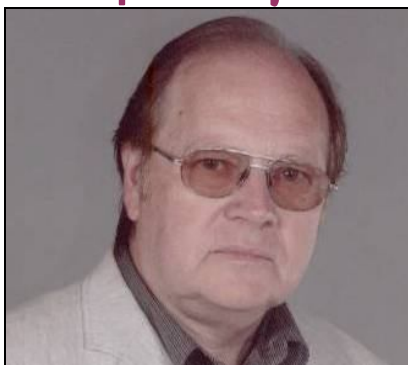
Tot despre această lucrare, prof. univ. dr. Ioan Scurtu a afirmat, în eruditul comentariu intitulat *O sinteză remarcabilă, Istoria literaturii dacoromane*: „*Domnul Mihail Diaconescu s-a angajat într-o activitate extrem de grea, prin dimensiunile efortului științific, de a realiza o istorie a literaturii dacoromane, în întreaga ei complexitate*.”

Autorul a efectuat cercetări aprofundate, comunicate unui public din ce în ce mai larg (...). Analiza de text efectuată cu acribie se împletește cu abordări din unghiuri diferite – specifice mai multor științe – cronologie, bibliografie, gramatică →

MONICA DUȘAN

(Fragment din volumul în pregătire *Simbolic, metafizic și monumental în proza lui Mihail Diaconescu*)

A trăit setea dureroasă de urcuș. S-a întrebat: ce las în urma mea, un destin sau o biografie? A purtat blestemul solitarului. Căci, *Octavian Paler*, despre care vorbim acum, cu mâna pe inima cărților sale, era *lup singuratic*. Cei ca el nu se maturizează niciodată și poartă, ca defect, naivitatea; și mai poartă disperarea ca *formă de iubire*. Spunea scriitorul: *Am ajuns să semăn*

cu poporul din care fac parte, popor desgustat nu numai de politică, ci și de el însuși. Mi-e jenă, mi-e rușine să recunosc că sunt român, dar rămân român, pentru că face parte din destinul meu. Pentru *Octavian Paler* România era fatalitate, era patrie, restul fiind țări. Credea într-o Românie personală, credea în democrație, în capitalism. În libertate nu mai credea. Credea în mizantropie. Spunea mizantropul: *Am trăit în comunism, nu mi-a plăcut. Trăiesc în capitalism, nu-mi place. Viața mea se va sfârși în această nălă. Și mai spunea mizantropul: Am sentimentul clar că trăiesc într-o lume pe care pe jumătate n-o înțeleg și pe jumătate n-o aprob. Totul e deșărtăciune. Nu mai am azi nicio certitudine. Certitudinile mele de azi sunt ca hainele ciuruite de molii.*

Cu acest gust apăsător a scris *Un om norocos*. Alături de *Deșertul pentru totdeauna*, *Viața ca o coridă*, *Eul detestabil*, *Rugați-vă să nu vă crească aripi*, *Don Quijote în Est*.

Alături de *Drumuri prin memorie*, *Scrisori imaginare*, *Caminante*, *Un muzeu în labirint*, *Polemici cordiale*, din care am învățat pe de rost și nu încetez să învăț din pagina lor; luând măcar puțin din profunzimea și tandrețea ideilor.

Pentru toate cheltuim timp, spunea *Paler*, alergăm în stânga și în dreapta, regretăm greșelile și greșim din nou, numai pentru tandrețe ne este puțin timpul și când să facem și asta, murim... Timpul rămânându-i artei și lui Dumnezeu. Tot ce a rămas din vechile civilizații e datorită artei. Nicio victorie nu i-a dat lui *Carol Quintul*, scria *Octavian Paler* în *Caminante*, cât i-a dat penelul lui *Titian*. Și adăugăm, cu mâna pe inima cărților: *Ce-ar mai reprezenta, fără Homer, acel pinten stâncos care domină la Troia câmpia arsă de soare, unde șopârlele dorm pe legende?*

VALENTIN MARICA

SCRIITORUL INTEGRAL

→istorică, patrologie, teologia dogmatică, comparatism, retorică, sociologie, stilistică lingvistică etc. – astfel că literatura dacoromană apare ca o expresie puternică și durabilă, de o frumusețe unică, a epocii în care a fost creată, dar și a vocației intelectuale, respectiv artistice, a unor personalități de excepție (...).

Această carte fundamentală este o expresie vie a faptului că românii – prin strămoșii lor din secolele I-VI d.Hr. – au realizat opere durabile, prin care au sporit zestrea intelectuală a umanității” (vezi *Opinia națională*, București, nr. 338, 27 mai 2002, pag. 4).

Ca să ne dăm seama de valoarea excepțională a lucrării amintite, este suficient să trecem în revistă secțiunile principale în care se discută succesiv despre epoca literară dacoromană în perspectivă socio-istorică, despre literatura getică, despre autorii păgâni de la începutul erei creștine, despre Școala Literară de la Tomis, despre Școala Literară de la Dunărea de Jos, despre unele aspecte ale limbii și stilului în literatura dacoromână și despre locul acesteia în patrimoniul național și universal.

Iată ce spune, tot despre această lucrare, Dr. Teodosie Petrescu Snagoveanul, ulterior Arhiepiscopul Tomisului: „*Istoria literaturii dacoromane este una din cele mai importante realizări ale științei românești din ultimele decenii. Ea îi va ajuta pe lectori să înțeleagă mai bine excepționala abundență de opere literare realizate în cultura noastră în secolele I-VI, sub semnul nemuritoarelor valori creștine și îndeosebi relevanța lor în contemporaneitate.*

Istoria literaturii dacoromane ne introduce metodic și sistematic, pe baza unei riguroase documentări de specialitate, în atmosfera specifică a secolelor care au fixat definitiv profilul etno-spiritual creștin al poporului român. Sunt secolele care cuprind prima epocă din istoria expansiunii noastre culturale. Ele cuprind lungi șiruri de personalități patristice, opere literare nemuritoare și fapte care au contribuit, totodată, la realizarea specificului cultural și spiritual european”¹.

Volumul *Antologie de literatură dacoromană, Texte comentate* a

apărut în librării în anul 2003. Volumul demonstrează faptul că operele scriitorilor daco-romani sunt o *permanență* care contribuie continuu, activ sau latent, dar într-o manieră decisivă la realizarea profilului spiritual al Europei și al întregii lumi creștine.

Textele antologate și prezentările care le preced sunt în măsură să demonstreze rolul catalizator al operelor literare dacoromane în timp, de-a lungul civilizației umane.

Prin mesajul moral și constanta lor creștin-ortodoxă, aceste lucrări poartă în lume *paideuma*, sufletul poporului român încă de la începuturile sale.

Volumele prezentate mai sus, demonstrează încă o dată faptul că Mihail Diaconescu este o importantă personalitate a culturii europene și unul dintre cei mai valoroși istorici literari.

Pentru tema exegezelor noastre este important să subliniem faptul că numeroase simboluri literare create de Mihail Diaconescu sunt selectate din realitățile culturale, instituționale, spirituale și istorice ale epocii dacoromane.

Simbolurile epice inspirate de realitățile culturale și spirituale dacoromane au caracter polivalent și forță revelatoare.

¹ Dr. Teodosie Snagoveanul, Episcop vicar al Sfintei Mitropolii a Munteniei și Dobrogei, *Istorie literară și spiritualitate*, Biserica Ortodoxă Română, Buletinul Oficial al Patriarhiei Române, București, anul CXVIII, nr. 1-3, ianuarie-martie 2000, pag. 459-460.

Portret de autor

VLĂDESCU GEORGE MIHAIL

În **Scriitori care au devenit amintiri**, Virgil Carianopol (1908-1984) conturează, cu finețe și fior artistic, multe portrete ale contemporanilor săi, din interbelic. Din multitudinea de portrete, figura lui George Mihail Vlădescu (Cotești-Vrancea, 2 martie 1885 – 29 martie 1952, Dumitrești-Vrancea) se detașează, nu numai prin conturarea portretului fizic, cât mai cu sârg, al celui moral. Al unui om modest, dar generos. Fără să-i vedem vreo fotografie, putem să-i creionăm fizionomia, așa cum ni l-a descris Virgil Carianopol: ochii blânzi, vocea caldă, „puțin aplecat înainte, cu umbra târâș după el, pipăind parcă pământul, trecând printre oameni, grăbit, necunoscut, îmbrăcat în hainele lui albe, de culoarea părului..., pierzându-se în negură, asemenea unui om istovit...” Și mai presus de toate: „modest, plin de iubire pentru toți cei care erau alături de inima lui zbuciumată, G. M. Vlădescu a trecut prin viață simplu, neîncrezut, chinuit de disproporția pe care oamenii suspuși o accentuau mereu între ei și cei de jos...”

Atunci când l-a cunoscut, era în 1937. G. M. Vlădescu administra o fermă „donată de stat”, undeva, în apropiere de București, și din puținul lui câștig, venea periodic la președintele S.S.R., Corneliu Moldovanu, și dăruia câte un mic „ajutor” – pentru scriitorii tineri.

Și-avem a reține că acest om simplu, trudit de muncă, dar înnobilit de frumusețe de caracter, va rosti (cu acel prilej) un mare adevăr: „Pământul cere unelte înaintate și brațe vânjoase. El nu este prieten decât cu cei puternici, care pot să-l supună...” Poate în momentul acela, omul George Mihail Vlădescu se contopea cu personajul său, Annibal Ionescu, din romanul **Menuetul** – dublul său suflesc, atunci când îl îndemna pe fostul său elev, ajuns deja pianist de renume european, să se dedice muzicii cu toată ființa sa, gândind și la „firișorul acela de iarbă care se trudește să răsfrângă universul în bobul de rouă ce-i atârnă geana...” Îndemnul său este trudnic și izbăvitor: „Caută ca pe inima lui rănită să picuri balsamul artei tale, să-l vindeci,

să se slobozească biata inimă din încătușarea ei cu pământul!...”

Virgil Carianopol și-l amintește pe G. M. Vlădescu la șezătorile organizate de „Universul literar”, acolo unde îi plăcea să citească nuvela sa, favorită: **Farmazoana...** și când „făcea deliciul celor care îl ascultau...”

La acestea, adăugăm faptul că a debutat publicistic (în 1902) și editorial – cu volumul **Lacrimi adevărate** (în 1915), că romanul **Menuetul** (1932) – va obține Premiul S.S.R. (în 1933), iar **Moartea fratelui meu** (1934) – Premiul „Femina” (Franța).

Emoționant subiectul romanului **Menuetul**, în care ne sunt conturate două destine: Annibal Ionescu (cel care a ascultat de vocea mamei, necontinuându-și și necizelându-și studiile, în străinătate, așa cum și-ar fi dorit, și rămânând „un biet dascăl de liceu”, profesor de muzică „într-un oraș cu urechile înfundate”; cel care și-a croit rosturile, inclusiv, căsătoria, după voința iubitei mame – și nu după vocea inimii) și Paul Manolache (cel care va pleca să-și continue studiile de muzică, la Paris, în ciuda opoziției mamei). Meritul e al profesorului Ionescu, mentorul și sfătuitorul lui Paul, cel care va duce susținută muncă de convingere în fața opoziției totale a mamei băiatului, a tuturor celor din jur. Greu s-a înțeles că tânărul viitor artist are nevoie „ca soarele și ca apa” de completarea studiilor: „am găsit piatra aceea scumpă pe care o caută fiecare om și pe care n-o găsește decât o dată în viață, crezi c-o mai pot lăsa neșlefuită?”

Este șansa de care nu a avut parte profesorul plăsmuit de Alexandru

Lascarov-Moldovanu (1885-1971), în: **Profesorul de vioară**, din volumul **Casa din pădure**. Dorința profesorului de muzică de a descoperi un copil cu talent – se va împlini doar în cântarea divină a mării despărțiri.

Cât de profundă este reflecția auctorială: „Iluzia este manifestarea cea mai delicată și mai subtilă a spiritului uman și constituie avuția noastră cea mai reală...”

Profesorul Ionescu este convins că Parisul este o „adevărată fântână a darurilor”, „singurul loc unde orice însușire își găsește desăvârșirea”.

Voința tânărului va supune îndărătnicia mamei. Scrisorile pe care le va primi de la Paris, primele sale succese confirmă așteptările. Interesantă schimbarea psihologiei mamei, care încearcă, străduindu-se, precum o școlăriță, să aprofundeze câte ceva din „tainele alfabetului muzical”, ascultătoare la sfaturile profesorului. Acum mama privește spre înalt, încercând comparații, dorind ascensiunea maximă a fiului ei, dar profesorul are grijă ca percepția ei să se mențină obiectivă: „artiștii nu pot fi detronați, ci numai egalați...”

Mutații de natură psihologică se constată și la nivelul comunității. Și cum „gura târgului” nu-i prea departe de „gura satului”, firește că vreo „tață Aglaie” se miră de succesul băiatului care terminase Conservatorul la Paris și concerta – la vioară, prin lume, perorând îndărătnic: „Și nu-i rușine lui, om în toată firea, fecior de avocat, care cică a-nvățat și el prin universități și liceuri (ne-amintim și de <succesuri>), să facă lăutărie?”

Darurile primite de la băiat triumfă prin expedierea unui... **menuet**, interpretat de Paul la vioară, și intitulat: „Sărut mâna, mamă dragă!”, purtând semnătura: „Pol Manò”. Este momentul maxim al comentariilor locuitorilor care vor creiona povești sau portrete răuvoitoare. Deși Samy, proprietarul unui magazin de instrumente muzicale va comanda de la Paris plăci de celuloid, cu vocea lui Pol Manò, așezându-i chiar și portretul în vitrină, se va lăsa și el antrenat în cercul vicios, al egoismelor și răutăților celor din jur. Întreg târgul fierbe; se inventaseră și sintagme ironice: „Ce crezi că-s Pol Manò de mi ceri atâta?”, „Se ține mândru, de parcă-i Pol Manò” sau „Mai →

LIVIA CIUPERCĂ

umblă și desculță, Profiriță mamă, că doar n-o să te ceară Pol Manò!”

Disperată, mama insistă ca fiul să revină acasă.

Dar profesorul Ionescu îi va scrie să nu asculte de vocea mamei, ci „să se ducă... numai spre zările spre care pot bate aripile lui...”

În bogata lui epistolă, surprindem reflecții extrem de interesante: „Oamenii pasionați nu se pot bucura nici de iubire, nici de prietenie, pentru că sunt absorbiți de pasiunile lor.”, „**Arta este un copil din dragoste, conceput în beția simțurilor!**...” „Imperiul ei e țara celei mai caste frumuseți și a celor mai dulci virtuți!... E patria idealului, unde-n adevăr fericirea este veșnică și unde îndoiala moare odată cu răsăritul soarelui!...”

Dar, dinspre băiat, sosesc mesaje, din ce în ce mai rar și, curios, dactilografiate. Nimic alarmant. Însă precipitățile se resimt în jurul profesorului și al „doamnei” Angelica Manolache, mama lui Paul.

În sfârșit, o telegramă pare să confirme întoarcerea fiului acasă.

Dar în locul acestuia, va veni o tânără, Casta, cu o grea dezvoltare, taina fiului care și-a dorit atât de mult „să nu-i atingă candela nădejdi” mamei sale, prin absența sa, finală.

Înconjurat de minciunile care înfloriseră, precum mătrăguna, pe buzele târgoveților lipsiți de vreun ideal, bietul profesor se declară un învins – în lupta cu viața: posibil – remușcarea scrisorii expediate lui Pol Manò – prin care-l ruga să nu renunțe la visul cel mare de a urca pe culmile consacrării – sau, în mod cert, spulberarea unui vis...

Întortocheate-s aceste culmi și cât de greu de escaladat!

Aceasta o înțelegem dintr-o singură replică, de fapt, un adio pe care fiul Paul i-o adresează mamei sale, prin tânăra mesageră: „– Casta, să te duci acasă la mama, să-i spui cum am degerat pe Grindelwald (Elveția), s-o rogi să mă ierte...”

Iată deosebirea dintre doi profesori-mentori care și-au dorit atât de mult ca marele lor vis să seplinească.

Unul a plecat în lumea umbrelor cu un ideal spulberat, dar senin (în viziunea lui Lascarov-Moldovanu); celălalt – s-a dat pradă, prin cufundare, neantului (în viziunea lui G. M. Vlădescu).

Cât de înspumate-s valurile vieții!

DUMNEZEU TRUDIT

după cât de diferit ai plămădit și modelat – într-una migălit – la ale lumii

toate – cred - Doamne - că ai mâinile tare bătătorite și crăpate – de parcă ai fi cărat și cioplit piatră - colo jos – la cetate

văd prin buruieni și tufișuri – numai bandaje însângerate de

lumină - de la necăjite – mâinile Tale trudite: le și aud – pe câteșidouă – amorțite și rănite - cum suspină

acum soarele a scăpătat după munte: trage-te Doamne – mai lângă mine aici - să stăm – triști și de tot istoviți – amândoi la vatră – frunte lângă frunte

FRUMUSEȚEA FELINĂ

frumusețea – felină crudă – necruțătoare: dar trebuie să accepți riscul – trebuie să înfrunți moartea – dacă vrei să admiri – cu răsuflarea tăiată – minunea

BUCUREȘTIUL DE ALTĂDATĂ

dimineața (zori cu lumină ascuțite și tari - precum aerul de pe un munte care nu se putea vedea din josul bulevardului) - însemna lapte proaspăt în sticle groase - ori iaurt în translucide borcănase - de la lăptăria din colț – și pâine – subțire și lungă - cât toată ziua ce urma

însemna - la cozi - vorbe iuți precum șoarecii din pivnițe – și - mai ales apoi - necruțătoare graba către tramvaiul chinuit de un continuu vaier zdruncinător – tramvaiul care precum lucrătorul din

măcelărie – te și lua – strivindu-te-n mulțimea damnată - fără istov și chip

PICTOR PROST

aș vrea să vorbesc despre atâtea oameni din viața mea – dar sunt un pictor prost: nu știu să redau chipuri însuflețite de crimă – și e prea târziu să mai învăț

SEMANTICĂ

eu spun „Dumnezeu” – căci e prietenul meu – iar nu „divinitate” – care ar însemna cineva văzut de la spate

ZIUA JUDECĂȚII

nu te mai uita – azi - în oglindă: nu vei mai vedea nimic – ești de pe-acuma un duh – sau cel de pe urmă orb

în cuiburi de lebădă apar ouă de corb

peste câmpii trec – vijelii umilintele și exasperările zeului: a greșit – cumplit a greșit – în ziua a șasea – ziua sacrului făstăcit și a greului

n-au mai rămas pe lume – decât turbări de vulcani și extatice dune

nicio amintire – nici zare de rugăciune

ADRIAN BOTEZ

Liovocika (1)

Sofia Tolstaia, Viața mea. Fragmente de jurnal, traducere de Antoaneta Olteanu, București: Editura Allfa, 2012, 317p.

Sofia Andreevna s-a căsătorit cu Lev Nikolaevici Tolstoi în 1862. Ea avea 18 ani, prozatorul cu 16 ani mai mult. Pentru vremea aceea, diferența de vârstă nu era scandaluoasă. Nici azi.

Fiecare dintre soți a redactat un jurnal mai mult sau mai puțin intim. Amândoi și-au făcut obiceiul de a arunca un ochi prin jurnalul celuilalt. Nu poate fi vorba, așadar, de însemnări (cu totul și cu totul) secrete.

Nici de o desăvârșită sinceritate. Când nu îndrăznește să-i reproșeze cu glas tare ceva (mai ales la începutul căsniciei), Sofia Andreevna are grijă să noteze reproșul în jurnal. Știe că Tolstoi îl va afla citindu-i însemnarea.

Mariajul a fost unul dificil. Mulți copii. Boli. Decese. O gospodărie grea. Musafiri.

Cu vremea, Lev Nikolaevici lăasă în seama soției grijile proprietății de la Iasnaia Poliana. Scrie, citește, vânează, umblă prin păduri. E ursuz, tăcut, egoist.

În deosebire de Sofia Andreevna, Tolstoi nu iubește orașul. Măcar un

timp, femeia își va fi dorit mai multă strălucire, serbări, baluri.

Treptat, acceptă obiceiurile soțului.

Locuiesc, deci, la țară. Administrarea moșiei cade în seama ei. Tolstoi se ocupă de duhobori, de mujici, de nocivitatea artei laice.

Pe de altă parte, e bine să citim aceste însemnări cu multă prudență. Nu sunt scrise doar pentru sine.

Prin intermediul jurnalului, Sofia Andreevna vorbește cu Liovocika. Transcriu câteva fragmente.

”El e fericit pentru că e inteligent și talentat. Dar eu nu sunt nici una, nici alta” (13 noiembrie 1862).

”Uneori am o dorință prostească, dar inconștientă, de a-mi încerca puterea asupra lui, adică pur și simplu să-l fac să asculte de mine. Dar el mereu mă pune la punct” (14 ianuarie 1863).

”Liova ori este bătrân, ori nefericit” (24 aprilie 1863).

”Am presimțit și mai înainte sentimentul rău, ostil, al lui Liova față de mine, poate și acum încearcă față de mine o ură mocnită” (3 noiembrie 1864).

”Acum nu mai e niciodată vesel, adesea îl irită, scrisul îl atrage, dar nu-l bucură” (25 februarie 1865).

”Liova e foarte bun, e vesel, dar față de mine e rece și indiferent” (8 martie 1865).

”Liovocika e la vânătoare” (9 martie 1865).

”Liovocika e într-o dispoziție înveninată” (26 martie 1865).

”Îl iubesc îngrozitor” (1 aprilie 1865).

”...cu trecerea anilor sunt legată din ce în ce mai strâns de Liovocika și simt că el mă trage, în principal, în această stare apatică, dureroasă.

Mă doare, nu-l pot vedea așa cum e acum. Posac, resemnat, stă fără să facă nimic, fără nicio treabă, fără energie, fără nicio bucurie zile și săptămâni întregi și parcă s-a

Din dragoste

14 Făurar 2014

**Dacă vrei să fii iubit, iubește.
Seneca**

Din dragoste vă scriu acest poem,
Cu dragoste le-am scris aici pe toate
Și așa în fiecare zi vă chem
La masa mea, cea plină de bucate.

Fără Dragoste nu-i nicio bucurie,
Degeaba spui în viață că iubești
Dacă nu arzi în ea ca o făclie,
Lumina ta în jur s-o dăruiești!

Ea niciodată nu se împrumută,
Nici nu există dacă nu-i întreagă,
De unul singur dragostea e mută,
Cum să-i spui tăcerii dragă-dragă?

De va sfârși vreodată? nu mă tem,
Celor ce vin întreagă le rămâne,
Din dragoste v-am scris acest poem,
Din dragoste o să îl scriu și mâine...

NICOLAE NICOARĂ

împăcat cu starea aceasta” (12 octombrie 1875).

”Viața lui interioară e așa de complicată, lectura jurnalelor lui mă tulbură așa de tare, că mă încurc și în gânduri” (27 februarie 1877).

”Liovocika a omorât un iepure” (1 noiembrie 1878).

”Astăzi a stat acasă, ieri a fost la vânătoare de ogari, a vânat trei iepuri și o vulpe” (16 noiembrie 1878).

”Viața noastră la Moscova ar fi foarte bună, dacă Liovocika n-ar fi așa de nefericit... E mult prea impresionabil” (28 februarie 1882).

”Pentru prima dată în viață Liovocika a plecat de la mine și a rămas să doarmă în birou. Ne-am certat din cauza unor fleacuri” (26 august 1882).

P. S. În imagine: Nikolai Nikolaevici Ge (1831-1894), Portrait de Sofia Tolstoi avec sa fille Alexandra (Sacha) en 1886.

VALERIU GHERGHEL

IONEL TEODOREANU ȘI LILY

(I)

Cu mine însă, la Văratec, Lily evoca întâlnirea miraculoasă cu Ionel, clocotul nestins al iubirii anihilând realitatea sfârșitului, amintirea trecutului însuflețind prezentul ei pustiit. Peste alți opt ani Lily, va scrie în cartea ei, *Ursitul*, tot ceea ce îmi povestea mie atunci, supraviețuitoare rămânând iubirea ei legendară. (*România Literară* 2001, numărul 20 Ștefania Velisar Teodoreanu - "Correspondență inedită: Scrisori din roase plicuri.")

*

Ionel Teodoreanu, (numele real Ioan Hypolit Teodoreanu), scriitorul adolescenței multor cititori, a avut un destin, până la urmă tragic, asemeni câtorva personaje create de el.

Avocat de mare succes, ca alți scriitori, și-a câștigat existența în primul rând datorită profesiei, scrisul fiind pentru el o pasiune mistuitoare. Asemeni confrăților de breaslă care au suferit la trecerea de la un regim politico-social la altul, nu s-a putut adapta condițiilor impuse de puterea instalată la noi după al doilea război mondial. Dar, a rezistat cu demnitate până la sacrificiul suprem, intervenit într-o iarnă geroasă, în drum spre locuința repartizată de autoritățile vremii (o dărăpănătură de pe strada Călărași, între Hala Traian și Piața Mare), deși avusese o casă proprie pe alea din strada Romană, până la urmă confiscată (de fapt, naționalizată).

Născut la Iași în 6 ianuarie 1897, a fost al doilea copil al celui pe care l-a urmat în profesie, avocatul Osvald Teodoreanu, și al Sofiei Teodoreanu (Musicescu). Se trăgea din niște familii cărora românismul și cititorii, se poate spune că le sunt datori.

Bunicul din partea mamei era muzicianul cu nume predestinat, Gavril Musicescu. Muzicologul și compozitorul Gavril Musicescu era născut la Ismail în 1847, în Basarabia. A fost profesor și director al conservatorului din Iași. S-a implicat în reformarea artei corale ortodoxe, conducând și corul Mitropoliei din Iași.

Bunicii dinspre tată erau: Alexandru Teodoreanu (un cunoscut magistrat, decan al Baroului avocaților, fost primar al Iașului), și Elencu Teodoreanu. Trebuie spus că

Ionel Teodoreanu a fost nepotul preferat al bunicului Alexandru.

Mama sa era o talentată pianistă și profesoară de Solfegii și Teorie muzicală la Conservatorul ieșean, unde conducea și corul școlii, iar duminica și pe cel al Bisericii Banu. Din cauza profesiei soțului, rămânea părăsită acasă, zile de-a rândul. Seara, târziu, singură și tristă din cauza proceselor din țară ale lui Osvald, se așeza în fața pianului pregătindu-și lecțiile și aranjamentele pentru cor, mângâind clapele sidefii într-un concert fără voce pentru vecinii care-i așteptau muzica.

Tatăl, Osvald Teodoreanu, era un avocat reputat, dar și un om bun. Un sătean din Medeleni amintește despre el că "Dacă nu era tatăl lui Teodoreanu administrator de moșie, sau ce era, nu mai era satul. Nu puteau să umble după oameni la lucru, și așa le-a dat loc de casă". Tot sătenii își amintesc, sau au auzit de la cei mai în vârstă, că "Aveam cârciumă Teodorenii, era singura din Medeleni, iar crâșma avea așa o inscripție, ca o firmă sus, că mi-a spus tata: <<baba be deșertarea pungii, iaca ia, repausul muncii>>. Tatăl lui Ionel Teodoreanu aducea miere de albine, dădea la oameni când făta o vacă, să se lege toarta. Venea la fiecare sătean tatăl lui Teodoreanu, era un om bun".

Osvald Teodoreanu fusese penalist cu mare pregătire juridică și "om de mare bunătate și gingășie sufletească, plin de neastâmpăr, jovial, cu ceva de boem". Pledea procese în toată țara. "Munca enorm, mereu tracasat, dar totdeauna vesel, optimist și glumeț. Acasă la Iași era destul de rar. Sosea când nu se aștepta nimeni. Unde era mai greu, el era chemat ca un mare medic" și-l amintea Demostene Botez în "Memoriile" sale.

Ionel a avut doi frați. Cel mai mare se numea Alexandru, și avea să devină scriitorul cunoscut sub numele

de Păstorel Teodoreanu. Fratele mai mic Laurențiu (Puiu), a fost erou al Primului Război Mondial, pentru că a murit pe frontul francez, unde lupta ca aviator înrolat voluntar.

Ionel Teodoreanu a început în 1904 școala primară (germană), la Pitar-Moș din București, la sugestia unchiului său Laurențiu Teodoreanu (care avea să fie personajul numit Herr Direktor în romanul "La Medeleni"). După primele două clase s-a întors la Iași, unde și-a definitivat studiile școlii primare. Studiile gimnaziale și liceul le-a urmat la "Gheorghe Lazăr" în București și la Liceul Internat și Liceul Național din Iași, (astăzi Colegiul Național Costache Negruzzi), până în 1916. S-a autodescris, în nici un caz laudativ, în volumul "În casa bunicilor", ca fiind "Cel mijlociu, cu păr buclat de culoarea castanelor sălbatice și obraji de măicuță, fură țigări din biroul tatei, întârzie dimineața la școală, are note proaste la matematică, științe naturale, chimie, germană și religie, e îngândurat ca o salcie ninsă, tăcut ca o oglindă din pod, și nu face nimic nici la școală nici acasă".

În mod excepțional, Ionel Teodoreanu a absolvit Facultatea de Drept a Universității Iași într-un singur an (1919), în trei sesiuni consecutive. Urmarea: în 1920 a obținut Diploma de licențiat în Drept, devenind al treilea dintr-o dinastie venerabilă de juriști. Delavrancea considera că Ionel Teodoreanu ar fi putut deveni cel mai de seamă avocat-scriitor din România.

În perioada 1930-1933 a deținut singura sa funcție din timpul întregii sale vieți – cea de director al Teatrului Național din Iași. Atunci alcătuia programe și distribuții actoricești, organiza turnee prin țară. S-a implicat direct în activitatea specifică funcției, cu conștiinciozitate și pasiune pentru lucrul bine făcut, →

MIHAI ȘTIRBU

intrând astfel în istoria Teatrului Național.

Când a considerat ca fiind de cuviință, a plecat din Iași pentru a se împlini prin avocatură și scris, mutându-se la București, după cum dorise și tatăl său, care-l voise avocat cu renume național. Înaintea plecării, "Colegiul avocaților" din Iași a dat un banchet de amintire la "Trei Sarmale", iar la tren l-au condus numeroși colegi și prieteni. Deși Moldova se zbatea într-o gravă săracie materială, săracie care determinase până atunci plecarea multor scriitori în capitală, (M. Sadoveanu, Al. Philippide, M. Ralea, M. Sevastos), el rămăsese în "orașul cu arderi și lumini" (Iași), până în 1938. Nu i-a fost ușoară despărțirea de "Dulce Târgul Ieșului" pe care nu l-a uitat niciodată. I-a închinat "Masa umbrelor", în 1947, și "Zdrulă și Puhă", în 1948.

Pseudoburghezul Ionel Teodoreanu era unul dintre celebrii avocați ai epocii, în jurul căruia se țesea o mitologie, determinată de ascensiunea sa profesională. Chiar dacă nu și-a iubit prea mult profesia, el voindu-se scriitor, a practicat avocatura și dintr-un fel de respect pentru tatăl său.

Scriitorul Ionel Teodoreanu, a fost descoperit și promovat în mediul literar ieșean, de către Demostene Botez. Debutul său publicistic a avut loc în 1919 în revista "Însemnări ieșene", cu "Jucării pentru Lily". În decembrie 1920, revista "Viața românească" i-a publicat traducerea "Amintiri despre Tolstoi", de Maxim Gorki. Garabet Ibrăileanu, conducătorul revistei "Viața românească", i-a oferit ca recompensă 5.000 lei, o sumă mare comparativ cu cei 500 de lei la care se aștepta el. Încântat și surprins, a sărbătorit într-un mod original evenimentul: "Am luat cea mai mândră trăsură cu doi cai, m-am dus în Piața Sfântului Spiridon, am cumpărat de o mie de lei portocale de la Anisia și am venit spre casă ca o corabie mediteraneană: numai aur și arome, urmărit de toate albinele. Acasă am țipat să deschidă toate ferestrele. S-au deschis. Ai casei și servitorii s-au îmbulzit la ferestre. Și una câte una, portocalele au zburat înlăuntrul. Râdea birjarul, râdeau vecinii, râdeau obrajii din casa cu portocale, râdea toată tinerețea mea și râdea deasupra cerul ei."

"Ulița copilăriei", volumul de debut, i-a apărut în 1923 la

prestigioasa "Cultura Națională" (fiind republicată în șapte ediții până în 1947). Între 1925 – 1927 a publicat trilogia "La Medeleni", *romanul adolescenței scris de un adolescent*, respectând canoanele autenticismului. N. Crevedia considera volumele drept "o grandioasă frescă în care, înmuind penelu-i prodigios pe un șevalet încărcat de toate combinațiile coloristice, a zugrăvit cu vorbe, în tonuri însoarite, copilăria și adolescența. Nu voi uita niciodată gestul fiicei unui moșier, când îmi arăta teatral o raclă aurită în care odihneau legate în piele și-n panglice seria Medelenilor, cu o inscripție deasupra: Aici doarme copilăria mea".

Au urmat romanele "Fata din Zlataust" (1931), "Lorelei" (1935), "În casa bunicilor" (1938), "Prăvale-Baba" (1939), "Tudor Ceaur Alcaz" (patru volume), "Masa umbrelor".

Poate mulți cititori, după parcurgerea celei mai cunoscute cărți ("La Medeleni"), s-au întrebat de localizarea geografică a satului, chiar dacă unele indicii transpar printre rânduri. Medeleni, "leagănul" cunoscutelor personaje Olguța, Dănuț și Monica, încă există. Moșia Medeleni apare în scrierile lui Teodoreanu în volumul "Ulița copilăriei" (1922) în povestirea "Vacanța mare". Dar și în cartea "În casa bunicilor" (1933) este pomenit locul în care se simțea atât de bine: "Așa începe o vacanță de vară a copilăriei, cu-n iulie la Medeleni. Copilul de la Medeleni e tuns chilug și-mbrăcat de vară cu o bluză

rusească. E singur, fără de părinți și frați, numai cu Moșu Puiu. A venit la Medeleni cu-n automobil înalt și roș, cocoțat pe patru roți umflate." Însuși Ionel Teodoreanu, pentru a ne lămuri, în "Cum am scris La Medeleni", spune: "Voi încerca astăzi, în fața domniilor voastre, să dăruim o legendă, să înlătur un neadevăr – acela al autobiografismului Medelenilor. Și fapta mea e legitimă nu fiindcă-mi apăr casa, ceea ce nu mă interesează decât pe mine, ci pentru că apăr însăși casa literaturii, care trebuie să ne intereseze pe toți, fie că-i suntem oaspeți, fie că suntem gazde... Toată copilăria e plină de minciuni estetice. Neștiind să scriu literatură, o făceam în viață. De aici a ieșit metafora". (Ziarulnatiunea.ro 3 iulie 2013, Director Cezar Adonis Mihalache "Ionel Teodoreanu – medelenismul sau agonia unei lumi sufletești", de Ion Ionescu Bucovu). Din păcate, vechiul conac boieresc, și al vacanțelor de vară ale lui Ionel Teodoreanu, acum este o clădire părăsită, cu geamuri oarbe, în paragină. Locul de poveste, al aducerilor aminte pentru scriitor, este un sat de pe malul Prutului, împărțit între România și Republica Moldova. Medeleniul românesc este parte a comunei Golăești din județul Iași. Un sătean, vecin al foștilor locuitori ai conacului, își amintește: "Ce copaci frumoși erau aici! Aduși de boieri din străinătate. Comuniștii au lăsat totul în paragină, tocmai ca să nu se vadă cum erau boierii. A fost doar un pas până la a distruge conacul, pentru că la un moment dat au venit unii să care cărămizi de aici. Dar oamenii au sărit atunci să apere clădirea." Primarul comunei Golăești recunoaște că s-a ales praful de moșie. "După zeci de ani, în care s-a așternut dezamăgirea pe fața turiștilor, ar încerca acum să-l introducă în patrimoniu. Conacul nu prea mai are valoare. Am luat legătura cu cei de la Centrul Județean de Cultură să-l punem în valoare. Nu este trecut nici ca monument istoric, deși a fost totuși casa Teodorenilor. Conacul este înregistrat în Monitorul Oficial în domeniul public. Nu a fost revendicat. Și nici nu am făcut nimic acolo, nu am obținut nimic. Până acum cinci ani a fost o școală care s-a desființat." (Ziarul de Iași, 17.05. 2010; Reportaj printre ruinele casei care a inspirat romanul "La Medeleni").

Amurgul iubirii

(XVI)

Aceasta e una dintre puținele rețete eficiente pe care natura noastră de "automat spiritual" supus necesității, pe care Spinoza ne-o atribuie, o impune. Or, o astfel de primordialitate a dorinței în raport cu existența răstoarnă modelul platonician, care oferise un alt rol spiritualității, conștiinței. Schimbarea pe care Spinoza o aduce în teoria dorinței se leagă de refuzul transcendenței și de gândirea esenței acestei lumi ca immanentă, de privilegierea a *ceea ce este* față de *ceea ce trebuie să fie*. Este un elogiu al dorinței în numele a ceea ce este realitatea acestei lumi, singura care există. Dorința își face una din cele mai frumoase intrări în contextul filosofiei moderne, anunțând astfel prezența și rolul inconștientului. Noul raport spinozian dintre dorință și conștiință schimbă aspectul normativ și prescriptiv al problemei. Nu mai putem critica dorința și nu mai putem trasa reguli în numele transcendenței; putem numai constata pur și simplu ceea ce e. Odată cu această inversare, propunerile tuturor moralistilor nu mai sunt decât rezultatul ignoranței lor, pentru că dacă negăm dorința sau o supunem altei instanțe, zice Spinoza, negăm sau anihilăm omul în întregime. Dacă deplorăm faptul că omul nu ascultă în viață de învățămintele rațiunii, greșim față de natura umană. Dorința nu este un surplus de care să poți scăpa prin voință sau prin asceză, omul însuși este o ființă de dorință.

O schimbare la fel de majoră, o altă inversare antiplatoniciană, intervine în relația dintre dorință și obiectul ei. Tradiția filosofică și morală bazată pe modelul ontologic al transcendenței consideră obiectul primordial sau mai important decât dorința, pe care o orientează prin cali-

tățile sale inerente. Sufletul dorește să se întoarcă în cerul Ideilor pure pentru a întâlni, în imaginea luminoasă a soarelui, binele suprem, care preexistă dorinței, care orientează dorința, așa cum polii Pământului orientează busola. La Spinoza, relația dintre dorință și obiectul său se inversează: nu obiectul atrage dorința, ci dorința este cea care-și desemnează obiectul. Nici un lucru nu e bun sau rău în sine. Dorința care ne poartă spre ele ne face să le găsim bune sau rele. Noi nu ne "forțăm" pentru nimic, nu vrem, nu poftim, nu dorim niciun lucru, întrucât îl judecăm bun, ci invers, îl judecăm bun întrucât îl vrem, îl poftim sau îl dorim. Nu ne îndrăgostim de cineva pentru că este frumos, bun, deștept, ci îl găsim frumos, bun și deștept pentru că ne-am îndrăgostit de el.³

Ce ne sfătuiește filosoful să facem cu viața noastră cutureată astfel de fluxul inexorabil al dorințelor? Omul știe că dorește, dar ignoră de ce, de aceea el poate crede că dorește printr-un fel de opțiune liberă, crede că dorința sa e o *causa sui*, adică ceva în genul substanței, care e liberă fiind numai cauză, și nu efect. Efortul de a persevera în ființă, raportat numai la suflet - așa cum face Descartes-, se numește voință. Această concepție este cea corespunzătoare modelului ontologic platonician. Deși acest model e amendat la Descartes, el rămâne în continuare la aceste raporturi: Dumnezeu e față de univers ceea ce e omul față de alte ființe din natură sau ceea ce e sufletul față de corp. Spinoza suprapune pe Dumnezeu lumii și contestă prioritatea sufletului față de corp: sufletul și corpul sunt simultan prezente sau absente. Deci apetitul, care e esența însăși a omului, se raportează atât la suflet, cât și la corp, iar dorința e apetitul conștient de el însuși. Pentru Descartes, corpul este o mașină, pentru Spinoza și sufletul este o mașină, un automat spiritual: mecanica afecțiunilor prelungește mecanica trupului; este aceeași și în ceea ce privește corpul, și în ceea ce privește sufletul.

Pentru Spinoza, este deosebit de important să nu facem din corp subiectul unei pasiuni, pentru că dacă acest corp doar suferă, doar suportă și nu acționează, atunci sufletul nu poate să-și formeze decât idei inadecvate. El nu poate percepe cauza acestei afecțiuni, cauza afecțiunii nefiind în corp. Servitutea omului

vine din aceea că el este înlănțuit de cursul acțiunilor pe care-l reproduce pasiv, fără a putea să-și formeze despre el o idee adecvată. Atunci trebuie ca pasiunile să diminueze și acțiunile să crească. Cu cât corpul acționează sau este apt să acționeze, sufletul acestui corp este mai apt să perceapă. Spinoza pretinde corpului să acționeze pentru ca sufletul să-și poată forma idei adecvate: nu cunoaștem adecvat decât ceea ce putem face. Este ca și cum ne-ar spune: mai bine să faci și să-ți pară rău decât să nu faci și să-ți pară rău. Avem aici o altă replică la creștinismul platonizant care ne cere mai degrabă, ascetic, să ne abținem de la acțiuni decât să fim activi. E adevărat că în spatele acestei formule care pare că dă dezlegare la toate poftele stă o exigență clară: corpul și sufletul sunt în egală măsură participanți.

Dorința umană se exprimă sentimental în două modalități contrare: bucuria și tristețea. Bucuria crește puterea de a acționa a corpului, pe când tristețea o scade și, prin paralelismul corp-suflet, afectează sufletul. Spinoza este împotriva doar a acelor dorințe care produc tristețe, adică a celor care au de fapt o cauză exterioară, cele în care corpul este pasiv, adică cele care sunt pasiuni; cele prin care individul activ și conștient tinde să se conserve produc numai bucurie.

Numai în pasiune, numai acolo unde suferim de fapt și nu suntem noi cauza, dorința este oarbă și, căutând satisfacerea, găsește tristețea și neputința, pe când în celălalt context, în care cauza este internă, în care noi suntem cei care acționăm, sufletul și corpul nostru, dorința și rațiunea se luminează reciproc, eliminând tristețile sau erorile.

AUREL CODOBAN

3. Dacă ar fi existat criterii obiective, n-ar exista exclamațiile celor din jur: "Ce-a găsit la! el/ea?!" sau constatarea: "Dumnezeule, la cine am ținut! Cum am putut?!", pe care Swann o formulează atât de bine apropo de Odette, când constată că nici măcar nu era genul lui. În iubire, dorința, apropiindu-te de celălalt, îl lipsește de determinatii: calitățile lui se estompează, devin evanescente; odată instalată iubirea, nici nu mai avem o imagine clară a celuiilalt. Privirea se reestetizează, se reinteresează de frumusețe pe măsură ce pasiunea scade: la sfârșitul pasiunii, judecata estetică revine încetul cu încetul, fixându-l pe Celălalt în niște determinatii mortificatoare, ca pe o insectă prinsă de un ac într-un insectar.

Cronica literară

Poeme verzi pe pereți

Poetul Nicolae Băciuț nu mai are nevoie de recenzii de carte pentru a da semn lumii că Există. Și există frumos în ceea ce face, și există inteligent prin ceea ce scrie și este și generos cu colegii de breasă, pe care îi editează. Dăruiește pentru că deține o uriașă bogăție culturală.

Dar mai ales, Nicolae Băciuț există superb prin poemele sale cu miez de înțelepciune și mereu proaspete, irepetabile, deși scrie mai mult într-un an decât alți scriitori într-o viață.

A tixit demult raftul de bibliotecă cu cărțile scrise și publicate, dar Nicolae Băciuț scrie cu aceeași patimă a adolescentului care caută în turnul catedralei din burgul Bistriței, caută la maturite, un poem-scrisoare din adolescență și pe care a caligrafiat numele destinatarului: Giovanni Papini.

Poetul Nicolae Băciuț este un romantic dar, puțini sunt oamenii pe care îi cunosc și care știu să își gestioneze timpul unei zile, cum reușește să o facă Nicolae Băciuț. Se împarte între mangemenetul cultural, munca editorială, familie și masa de scris, cu bucurie, cu pricpere și seriozitate.

Recentul volum de versuri, intitulat POEME VERZI PE PEREȚI, și care a apărut într-o formă grafică elegantă, la Editura NICO din Tg. Mureș, atrage cititorul, mai întâi prin titlul îndrăzneț, parafrazând sintagma ce nuanțează starea de visare fără de limesuri lumești.

Apoi, citești poemele. Frumoase. Calde. Curgătoare pe firul ideii, și prinzi aripa versului, apoi netezești hârtia paginii și treci mai departe. Fiecare poem este un test la nemurire, un sublim eșantion de viață.

Dar ce ar fi o carte de poezie fără dragoste? Și volumul de față este smălțuit frumos în culori ca de apă, este prezentă iubirea și candoarea, liniștea și impetuoasa căutare a perfecțiunii umane. O spirală a vieții se desprinde în volute de imni adresați viitorului, dar viitorul se coagulează din prezentul căutărilor febrile și din trecutul, peste care, Nicolae Băciuț calcă cu pași de poet autentic. Dar, ce spun eu: poet

autentic? Nicolae Băciuț este poet până în inimă, dincolo de viață și dincolo de moarte, în sărăcie și în bogăție, a jurat și așa își trăiește zilele, cu Poezia de mână.

„Eu nu mă joc de-a scrisul”, îmi spunea odată, și pentru a rămâne statornic în această meserie de credință, Nicolae Băciuț extrage din măcinășul cotidianului, scoate esența întâmplărilor și le aureolează cu lumina poemului. Nimic în plus și nimic în minus, nu există ceva ce ar putea știrbi din rotunjimea poemului. Sigur, talentul indubitabil, dar și exercițiul scrierii, ca o osândă conștient asumată, dau nota de universalitate și bogăția poemului.

Singurătatea fertilă, ce pare a fi mers bine cu poezia dintotdeauna, nu se simte în poemul băciuțian, aici cuvintele sunt rotunjite și dăruite ca merele din pomul cel bun. Și poetul nu e singur, și iarăși înflorește, rodește sintagme cu înțelesuri ce se doresc descifrate.

Pe coperta a 4-a citesc: „Tu nu ai vârstă/ Tu ești fără timp/ te apleci și miorși/ florile din fotografie” - este un fragmentul din poemul dăruit Carinei. Nici nu trebuie să ne întrebăm noi cine este Carina. Poate fi foarte bine și un nume comun, o licență poetică, dar aici, Carina este bucuria, este minunea care face legătura genetic și spiritual, între vârsta poetului-bu-

MI-AI DAT, DOAMNE

**Mi-ai dat, Doamne,
cuvinte
și nu le pot pe toate folosi;
mai multe rămân în morminte
decât aș putea eu
rosti.**

**Mi-ai dat, Doamne,
veșminte
și nu mă pot înveli;
mai multe rămân
nepătate
și nu mă mai pot
mărturisi.**

**Pe mine, Doamne,
mie m-ai dat
și nu-mi ajung,
între credință și păcat.**

30 ianuarie 2012

NICOLAE BĂCIUȚ

nic și cea a nepoatei, pentru și despre care poveste, poemul se scrie ca o miruire. „(...) vorbești în limba ta/ pe care nimeni nu o știe”.

La pagina 42, poemul *Vârste* este dedicat tatălui plecat în Cer. Și iată cum, pe scări diferite se poate lua în calcul transcendența nu doar virtuală, a omului-poet, care scrie și trăiește, trăiește și scrie într-o simbioză perfectă.

Stampe elegante și chintesență a mărturisirilor, poemele din acest volum adaugă falii peste falii la trăinicia operei literare semnată de Nicolae Băciuț.

Nu doar locurile comune prind lamură de poezie aici, esențele vechii culturi și filosofia lumii adunată din cărți, sunt puncte de susținere a eului creator. Poemele se citesc fără poticneli, datorită tehnicii perfecte. Poemele nu te lasă nepăsător, și te bucuri și urăști, visezi la lumile interzise muritorilor de rând.

Așa după cum se vede la finalul fiecărui poem, este trecută o dată și (uneori) un loc, ca o certificare a nașterii poemului în sine, dar noi știm că acele strofe de poezie au fost purtate sub cămașa chistică, în inimă, multă vreme mai înainte de-a-l scrie pe Poet, și el, Poetul să le treacă pe hârtie. Nicolae Băciuț este sigur pe propria-i menire. Scrie oriunde, oricând, scrie pentru că altminteri nu ar mai putea să respire.

„Poeme verzi pe pereți” este o mostră lirică de întrebări la care Nicolae Băciuț caută cu febrilitate răspunsuri la întrebarea veche de când lumea: „...pentru cine să pregătesc vițelul cel gras?” (*Poemul risipitor*).

MELANIA CUC

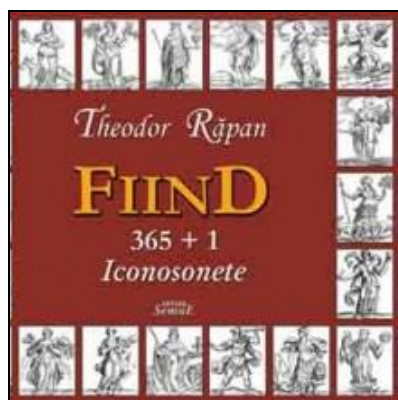

Încercare de mitologie urbană

O lucrare cu adevărat neobișnuită prin formă, design și conținut este ultimul volum de versuri al poetului și publicistului Theodor Răpan – *FiinD. 365+1 Iconosonete*², cu ilustrații din ediția a VI-a a iconografiei lui Cesare Ripa, *Della novissima iconologia*, Padova, 1625. Forma volumului amintește întrucâtva de cele ale seriilor de poezie de la Tracus Arte, 18x20cm sau Charmides, 20x20cm, propunând într-un profil landscape, 17,5x24 cm, o lucrare complexă, de 784 de pagini, cu copertă cartonată, într-o ținută de excepție, de album. Referitor la aspectul general, într-o lumină a paginii îngustată pe centru, la câte 5 cm de fiecare margine, se găsesc pe pagina pară câte una dintre ilustrațiile celebrului iconograf italian, respectiv câte un sonet pe pagina impară, încadrate de coloane.

Din punct de vedere al structurii compoziționale, sonetele corespund fiecăreia dintre zilele anului, aranjate pe luni, în cicluri purtând numele populare ale lunilor, urmate de subtitluri încărcate de semnificație, propunând parcurgerea unui traseu liric unic: I. *Gerar. Taina lăuntrului*; II. *Făurar. Cămașa lui Nessus*; III. *Mărțișor. Scrisori din Amalthea*; IV. *Prier. Pascalia*; V. *Florar. Sonete In aqua forte*; VI. *Cireșar. Lacrimi de basileu*; VII. *Cuptor. Ars amandi*; VIII. *Gustar. Fructul oprit*; IX. *Răpciune. Lampa lui Aladin*; X. *Brumărel. Orb în lumină*; XI. *Brumar. Evlavii*; XII. *Undrea. Acatistul iubirii*. Fiecare sonet este numerotat cu caractere romane, ultimul *Sonetul bisect*, *Sonetul CCCLXVI*, încheind enorma lucrare, sub lumina fascinantei priviri a bătrânului întrucipând zelul, *Zelo* în numirea iconografului perugian.

Din punct de vedere al conținutului trebuie remarcat un aspect compozițional care dă eleganță întregului construct: sonetele sunt petrarchiste, păstrând, în mare măsură, calapodul clasic al structurii catrenelor, cu rimă îmbrățișată, de tip: *abba// baab*, și terținelor, de tip

preponderent *ccd// eed*, dar și *cdc// dcd*, în vers endecasilabic. De altfel, autorul declară deschis legătura cu sonetul italian, pe de o parte în invocarea celui ce a dedicat sonetele Laurei de Noves: „Messer Petrarca, îți sărut cerneala./ Poet român, fac ție plecăciune” (*Sonetul CXXXVI*, p.289), pe de alta în invocarea celui ce a îngenuncheat în fața icoanei Beatricei: „Alighier, te-ntreb, știi tu, oare,/ Ce-i Dragostea?” (*Sonetul CLV*, p.329). Excepție fac sonetele ultimelor luni, *Brumar* și *Undrea*, sub semnele *Evlaviilor* și al *Acatistului iubirii*, alcătuite din trei catrene și un distih, de tip *abab// cdc// effe// gg*, adică după o schemă de rimare shakesperiană, dar cu vers petrarchist. Această prezentare tehnică este necesară pentru a sublinia, pentru început, designul întregului concept al *FiinD*-ului lui Theodor Răpan, care angajează deopotrivă iconul și grafemul, dimensiunea paginii, lumina acesteia, dar mai ales semnificațiile adânci ale unui spațiu, eminemamente latin, care conferă o angajare simbolică particulară și posibilitatea unei potențări iconografice fascinante. Avem, pe de o parte, o semnificație profundă a endecasilabului italian, în organizare petrarchistă, dar angajat normativ de un Guittone d'Arezzo, fără posibilitatea ca limbi precum franceza sau engleza să îl poată prelua și exploata, apoi fascinanta semnificație a emblematicii cavalerului Ripa, bazată pe simboluri egiptene, grecești și latine, conducând la nașterea unor figuri alegorice, consonante cu „embleme morale”³ pro-

³ Sub acest subtitlu a fost redată prima ediție engleză a lucrării perugianului, care, în original, poartă numele complet: *Iconologia di Cesare Ripa Perugino, Cav.re de S.ti Mauritio, e Lazzaro, nella quale si descrivono diverse imagini di Virtù, Viti, Affetti, Passioni humane, Arti, Discipline, Humori, Elementi, Corpi Celesti, Provincie d'Italia, Fiumi, Tutte*

iectate în îndepărtatul secol al XVII-lea.

„Albumului liric”, așa cum numește într-un comentariu Dan Lupescu *FiinD*-ul lui Răpan, se situează sub semnul Barocului, atât prin conținutul sonetelor cât și prin ilustrații. Sonetele sunt în căutarea mirabilului, a *maravigliei* însoțind, prin expresia artistică, iubirea, fapta cavalească, fapta religioasă, viața, ele însele sol fertil pentru metafore și alegorii, completând sau contrapunându-se alegoriilor grafice. Mirabilul e rezultatul căutat, în intenția Barocului, în simțurile lectorului încântat de fapta lirică, redând îndeobște suferința psihologică, într-o lume în care emblemelor iconice le corespund emblemele redată cu inițiale capitale în text, personificate: Clipa, Cuvântul, Viața, Poesia, Moartea, Melanholia, Nemurirea, Câmpia, Necunoscutul, Necuprinsul, Eternitatea, Poetul, Timpul, Femeia, Frumusețea etc. Sonetele lui Theodor Răpan utilizează materia primă a sonetului de secol XVII, angajând marile teme: iubire, viață, duhovnicie, moarte, într-un dans între Eros și Thanatos, în căutarea formelor „pure” de expresie (în consonanță cu idealul baroc), în căutare perfecțiunii de formă, chiar sub amenințarea manierismului în planul conținutului. Să privim, spre exemplificare, invocarea divinității, preluată repetitiv, slujind îndeobște formei, într-o primă strofă din *Sonetul IX*, p.27: „Visul visat visează, Doamne, visul./ Gândul gândit pe sine se gândește/ Eu voi muri cândva, pe românește/ Și-n locul tău voi scrie Necuprinsul.”, sau din *Sonetul LXIX*, p.151: „Mai mi-a rămas din toată dăruirea/ Acestui scump sonet fără de nume./ Ferește-l, Doamne, de staffi, de ciume,/ Îmbogățește-i cu folos rodirea.”

Faptul de a angaja cu preponderență forma este, în esență, →

ADRIAN LESENCIUC

le paerti del Mondo, ed altre infinite materie. Opera utile ad oratori, predicatori, Poeti, Pittori, Scultori, Disegnatori, e ad ogni studioso, per inventar Concetti, Emblemi, ed Imprese, per divisare qualsivoglia apparato nutiale, funerale, trionfale. Per rappresentar poemi drammatici, e per figurare co'suoi proprii simboli ciò, che può cadere in pensiero humano. Titulatura completă este în măsură să ofere indicii suplimentare în utilizarea figurii centrale a fiecăreia dintre elementele iconografice ale lui Ripa, fără cadranele originale în ilustrarea volumului de sonete ale lui Theodor Răpan.

² Theodor Răpan. (2013). *FiinD. 365+1 Iconosonete*. Cu ilustrații din Cesare Ripa „Della Novissima iconologia”. București: Editura SemnE.

marca de autenticitate în raportarea la Baroc. În sonetele lui Răpan nu lipsesc artificii metaforice remarcabile în conținut, vizând aceeași *maraviglie* a lectorului/ auditorului/ privitorului: „*Cu pas de lup Câmpia mă străbate*” (Sonetul XIX, p.47); „*Spune-mi, Femeie, golul te mai doare?*” (Sonetul LCIII, p.221); „*Femeie – ce lumină credincioasă*” (Sonetul CXIII, p.241); „*Eu te iubesc cu moartea la vedere*” (Sonetul CCIX, p.439) etc.

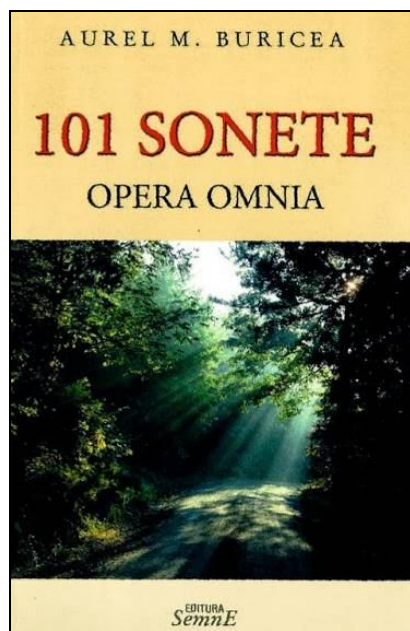
Dar identitatea metaforică între termenii analogiilor, stând la baza unor alte figuri de stil, preponderent baroce, cum sunt alegoria sau personificarea, nu servește îmbogățirii de fond, ci mirabilului. În același înțeles, acolo unde veghează în text însăși *Ichonografia* în reprezentarea lui Ripa, Theodor Răpan exprimă un credo baroc: „Iubind, am scris sonete fără număr/ Și vântului le-am dat spre-a le trimite, Năvalnic fui, m-au încercat ispite:/ Mă mai ții minte, umăr lângă umăr?// De dragul tău strivitu-m-au copite,/ Căderi în cer eu, tainic, tot mai număr,/ Bătrân de mine, astăzi te prenumăr/ O Biblie cu file necitite// Palat nu am avut, blazon fu visul/ Rătăcitorului divin Quijote,/ Cu care străbătut-am Necuprinsul// Pierdut-am tot, pe-o mare fără flote/ Plutesc și-acum. Îmi caut Paradisul/ Te voi găsi, ascunsă mea, și-n grote...” (Sonetul CLXXX, p.379).

Sub acest semn, cervantesc, în hainele cavalerești ale Tristei Figuri, Theodor Răpan, zâmbind de pe pagina de gardă, anunță punerea *FiinD*-ului sub blazonul visului lui Don Quijote. Nu întâmplător, părintele lui *Don Quijote*, deopotrivă renescentist și baroc, prin aplecarea meditativă profundă asupra condiției umane, oferă o cale spre interpretarea efortului auctorial. Chiar dacă nu este transpusă în sonete autentice *pasión por la burla*, Theodor Răpan cel puțin convinge prin pătimirile interioare, de natură să amplifice și apoi să degradeze miraculosul. Nefiind-ul se insinuează în jocul catrenelor și terținelor și, într-o încercare de decipitare după arcele corespunzătoare zilelor de naștere, Theodor Răpan se așază sub zodia *Inconstanței*, într-un sonet în deplină concordanță compozițională cu iconul cavalerului Ripa: „Cum să mă smulg din dulce bacanale/ Și cum să mă prefac că nu mi-e teamă?/ În Iad cu voi, truveri

smintiți de jale!” (Sonetul CLXXXV, p.391)

Să privim, în nota interpretativă a Barocului, întregul construct artistic *FiinD* ca situându-se în proiectul filologic al restaurării paradisului pierdut, atât prin versul căutător de *maraviglia*, cât și prin ansamblul verbo-iconic, rezultat din ilustrarea lucrării, amintind de *Carmina figurata*. Sub acest unghi, reforma cărții ca ansamblu la nivelul vizual corespunde unei reîntoarceri la practica magică a scriiturii, într-o zonă în care *dadaismul cu perucă*, după cum fusese numit de Hocke Barocul literar, continuă să potențeze, aparent manierist în conținut dar complex, monumental în proiect, îngemănarea dintre arte. În această zonă respiră poezie Theodor Răpan în ritmul endecasilabic al *FiinD*-ului.

CÂNTEC SUB ARIPA ÎNGERULUI

„Arhitect de vise intru în sonet/ ca-n piramida grea de înțelesuri/ legiuni de îngeri m-au făcut poet/ anotimp de simboluri și eresuri// casă mi-am zidit din fiecare vers/ prin cele patru ferestre pătrunde/ cea mai curată parte din univers/ iluminat prin magnetice unde” – iată cum se autopezinză lumii poetul Aurel M. Buricea, cel care, brăilean de origine, dar și gălățean prin anii de tinerețe și prietenii de suflet, și-a dăruit în toamna trecută, la împlinirea a șapte decenii de viață o antologie

reprezentativă (Opera Omnia), tipărită la Editura „Semne”, din București. Este unul dintre cei mai apreciați sonetiști ai literaturii românești contemporane, autor a 20 de cărți de poezie, deținător a numeroase distincții literare, printre care Premiul de debut al Editurii Dacia (1979), Premiul „Panait Istrati” al Uniunii Scriitorilor (1984) sau Premiul Editurii Timpul (2001). A învățat la Liceul „Vasile Alecsandri” și apoi la Institutul Pedagogic din Galați, a profesat de la catedră matematică și a logodit-o strălucit cu poezia, așa cum au mai făcut-o la Dunărea de Jos Viorel Dinescu și Ioan Toderiță, toți trei prieteni și toți trei îndrăzneți călători pe drumul de stele și enigme deschis de maestrul Ion Barbu (Dan Barbilian).

Prieten încă din tinerețe și al marelui Fănuș Neagu, Aurel M. Buricea se revendică direct din legendele Bărăganului (s-a născut în inima lui, la Ulmu de Brăila), are câmpia în suflet, trăiește și scrie în ea, prin ea și pentru ea, chiar dacă, de câțiva ani, de îndată ce a lăsat catedra altor generații, s-a autoexilat lângă ocnele de sare ale Prahovei, pe Valea Vărbilăului, ducând la tâmplă de munte, într-o misterioasă inversă transumanță, clinchetul de argint al grâului colindat sub brazdă de viscolul țarinei și zborul de ciocârlie de sub cerul țarinei natale. Între aceste universuri – rodnicia câmpiei și semeția muntelui – se conjugă nu numai viața sonetistului brăilean, dar și eternitatea ce pânzăște în muguri: „sub locul sfințit din satul meu natal/ să-mi zidiți inima mea în Bărăgan/ să cânt și să plâng cu voi în verde lan/ când curge peste dor steaua de opal// între munții de sare și câmpie/ să curgă peste chipul meu Dunărea/ gerul din cer să ardă-n poezie” („Testament”, p. 43). Această dedublare geografică, între statutul de Ovidiu asumat la senectute și Bărăganul tinereții abandonat în amintiri, se regăsește, la alte dimensiuni, superioare, în planul coabitării numărului și cuvântului, a matematicii cu poezia. În sonetul – unul dintre cele mai frumoase, poate chiar cel mai reușit – cu titlul „Eu sunt altul”, pe care-l reproducem integral, dedublarea din spirit devine dramatică, sfâșietoare: „stau în două ființe fără să știu/ una plânge →

ION MANEA

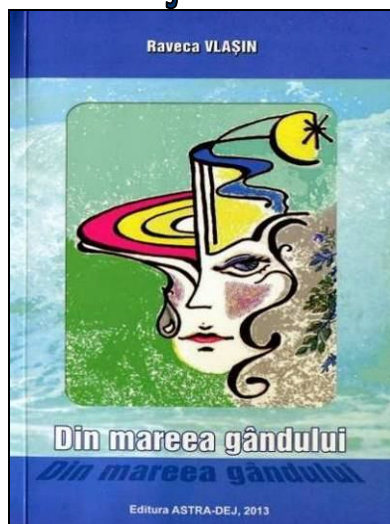
alta joacă la nuntă/ toată vremea între ele se-nfruntă/ între număr și cuvânt bate-a pustiu// cine desparte azi răul de bine/ două maluri răsfărânte în același râu/ scufundat în noapte până la brâu/ zorii din vers ca un roi de albine// sunt ce mi-aș fi dorit în spirit să fiu/ dar voi muri în ce n-am vrut să exist/ și-n inima mea se răstignește Crist// mi-am fost acestui trup și fiară și fiu/ diavolul dansează în ochiul meu stâng/ Dumnezeu în dreptul mă face să plâng”.

Simbolul ulmului (copac al câmpiei și nume, totodată, al satului natal) definește o întreagă metafizică, Aurel M. Buricea scrutează, ca și Panait Istrati, altădată, Bărăganul, dar, spre deosebire de cel care-i număra ciulinii, poetul caută florile, nunțile vegetale, rodirile, belșugul trăirii, ipostaze ale unui univers în care el însuși își va înșămânța eternitatea, într-o conservare a armoniei univesale: „în cercuri de ulm doarme o vioară/ vin cioplitorii la margine de gând/ securea nopții se-aude până-n prund/ cu frunze verzi cântă ultima vară// neagra răpă miroase a tămâie/ adânc bate-n trup vama ce mă duce/ bolta cerească arde-ntr-o gutuie// iar eu lut voi fi mereu cu glasul stins/ spiritul plânge răstignit pe cruce/ în sonet vibrează sunet necurprins („Ulm în cădere”, p. 53).

La lansarea volumului, în octombrie 2013, la Brăila, unul dintre sonetele invocate de prietenii și cititorii lui Aurel M. Buricea a fost „Îngerul câmpiei”, titlu, care dincolo de semnificația lui directă, poate simboliza întreaga sa creație lirică și, la urma urmei, chiar propriul destin de poet El, îngerul câmpiei, cel ce-l chemase și pe prietenul Fănuș („Îngerul a strigat”), atinge etern cu aripa fereastra copilăriei, dincolo de care și prin care Aurel M. Buricea a privit lumea, culegându-i și turnându-i scilipirile de taină în tiparul fermecat al sonetului: „Cu inima am iubit satul noi doi/ prin veac părinții ne-au fost icoane vii/ natura ne-a învățat cântecul din vii/ odele câmpiei le-am scris amândoi// te-aștept Fănuș în casa mea dintre ulmi/ să fim prin sfintele taine călători/ când steaua din Bărăgan plânge pe culmi”.

Aurel M. Buricea: „101 sonete. Opera Omnia”

REFLECȚII POETICE

Ajunsă la conștiința propriei identități artistice, stăpânind un limbaj poetic cu accente individualizatoare, Raveca Vlașin se află sub semnul unei permanente căutări a sensului vieții și își conturează spațiul liric urzind idei cu puternice rezonanțe existențiale. De aici și titlul celor două volume, sugestiv inspirate: „Decarefecții” și „Dodecarefecții”, apărute în Editura „Astra” Dej. Paleta frământărilor sale lăuntrice este completată de alte două apariții editoriale, în care își prezintă propriul său univers poetic: „Fresca amintirilor albastre” și „Din marea gândului”.

Raveca Vlașin promovează o lirică care vibrează în lumină, contemplă frumusețea, impresionează prin puternica energie creativă a cuvântului, care își caută acces la esențe. Cele două volume se află sub semnul unor reflecții profunde în care limbajul liric scrutează emoționalul: „Aș vrea să ard, fără s-acopăr/ Pe cei din jurul meu cu zgură.../Să sorb izvorul de lumină/ Lumină să devin apoi” (*Aș vrea*) Neliniștea căutărilor sale este un mod de evadare din viața cotidiană, iar visul devine cheia propriei sale arte: „Cu cheia visului cercam închise porți/ Și surzilor vorbeam din răputeri, / Orbilor, le arătam culori -/ În lume-nveți și ce, și cât să ceri.../ Nădejde pui în toate câte sperii - / Dar viața-i lungul șir de așteptări”. (*Cheia visului*)

Refugiată în imaginar, poeta se confesează cititorului pe care îl atrage în lumea sa pentru a trăi în libertate „aceste minuni astrale”, nelipsite însă, de îndoieli, de așteptări și speranțe, dar și de întrebări: „Ce taină

m-a adus sub bolta albastră?/ Ce înțelesuri are viața noastră?”.

Emoția majoră care o degajă, în general, poezia Ravecai Vlașin, este iubirea, dragostea de oameni și de Dumnezeu: „Cu visele m-am prins de cer/ Cu gândurile de copaci/ Cu dragostea de adevăr/ Și-atunci ai înțeles că-mi plăci” (*Dragostea*)

Peisajul sufletesc e o adevărată frescă a frământărilor vieții, dar și un imn închinat frumuseții gândului curat și nobleții spirituale. Poezii ca: *După chip, Cred, Deșertăciuni, Acest pahar, Spovedanie, Vis răstignit*, sunt adevărate rugăciuni care ne introduc în lumea sacră a căutărilor, a întrebărilor și a înălțării spre Dumnezeu: „Întoarce-ți fața către mine, Doamne/ C-adea viața-mi pare fără sens... (*Rugăciune*) sau, “Te caut cu iubirea/ Și cu-ndrăzneala mea/ Dar mândoiesc adesea/ Să semene cu-a Ta./ Tu iartă-ne îndrăzneala/ De-a ne asemena (*După chip*)”.

Motivul zborului este prezent pe aripile poeziei, ca o modalitate de exprimare a dorinței spre înalt: „Voi încerca să zbor spre aster”, Stau în genunchi, dar tot visez să zbor”.

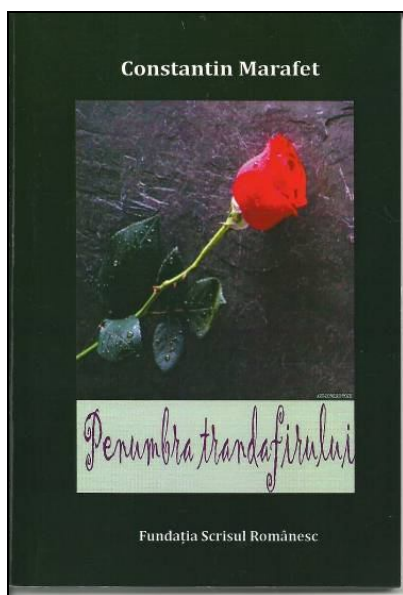
Prin volumul *Fresca amintirilor albastre*, Raveca Vlașin coboară din mediul citadin în cel rural, în universul copilăriei sale, a cărui evocare devine pentru ea un adevărat cult. În acest „cuib al visurilor”, îi regăsește pe cei dragi, buni și străbuni, cunoscuți și necunoscuți, învăluit în mantia amintirilor, cu legile și tradițiile lor rămase încă nepoluate. Nostalgia după lumea copilăriei e prezentă chiar din prima poezie a acestui volum: „Îmi văd satu-n amintirea/ Care mă încearcă/ Doru-mi paște peste file/ Gândul mă debarcă”.

Raveca Vlașin are o poezie plăcută, elegantă, plină de grație și demnitate. Prin acuratețea tehnicii poetice, ca și a fluxului ideatic, ea se lipește de sufletul cititorului. Folosește un lexic degajat și încărcat de sensuri. Imaginile vizuale, auditive, cromatice și de mișcare conturează peisajul atât de variat al poeziei sale, iar dintre figurile de stil, metafora și comparația au un rol deosebit. E o poezie muzicală cu puternice accente clasice în care ritmul sprintar e însoțit de toate tipurile de rimă. Verbul său este purtătorul unei voci care se vrea auzită pe unde lungi ale sufletului.

MIRCEA DAROȘI

Penumbra trandafirului

Un poet în penumbra trandafirului, discret și înconjurat de iubire, Constantin Marafet își fixează temele poeziei sale în tandrul volum purtând acest titlu, un titlu simbolic, plin de forță și mister. Constantin Marafet, *Penumbra trandafirului*, Editura Fundația „Scrisul Românesc”, Craiova, 2013, carte de referință pe traseul poetic al scriitorului, pasionat de literatură, sensibil și căutător de cântec în lumea de azi, cubică și mov. Cartea este dedicată soției, Maria, un semn de normalitate într-o lume a experimentelor de tot felul. Poetul rămâne dedicat iubirii ca mister care ne ține în echilibru într-o lume mișcată. *Penumbra trandafirului* este semnul celui mister unic care marchează ființele, iubirea ca legătură cu celălalt pe orizontală, ca legătură cu Dumnezeu pe verticală.

Titlul sugerează misterul pus în lumină de Umberto Eco în cartea sa *Numele trandafirului*, misterul care dă sens vieții. Misterul se potențează prin tristețe, este un joc al tristeții la poet, specific vârstei maturității în care lucrurile intră sub o nouă lumină amară și simfonică.

Cuvintele curg cu prospețime, discursul lui Marafet este continuu, fără sincope, marile teme îi sunt familiare și refuză experimentele „la zi” din literatura română, preferă să rămână fidel temelor fundamentale ale vieții, cuvintele au argint pe vocale și ecou în inima cititorului.

Poezia este atinsă de iubirea care

viscolește amintiri, ziua intră desculță în poem, întâmplări care vin peste om cu energia lor din altă lume, există un fulger în cafea, culorile se definesc, pot fi albe sau negre, zmeie de brumă peste zămbete second-hand, un lăutar a dispărut fără urmă, culoarea singurătății nu plânge, poetul este copacul fără nume, și-a rezervat o cetate de roze peste marile treceri din lume. Cântecul este mijlocul prin care poetul revarsă ideile sale spre cititor, spre cei care îi sunt aproape, cântecul discret, știut doar de inițiați: „departe se aude o strună cum cântă/ la o vioară bătrână”.

Taina: „am iubit până-n amin/ toate clipele uitării/ și femeia cea albastră/ chipul ei din chipul mării/ mă aruncă-n disperare (*femeie albastră*)”.

Tensiunea dintre cunoaștere și sentiment se amplifică, femeia se transformă și chipul ei intră în substanțele infinitului, mare o resoarbe în icoana ei, bărbatul se epuizează sub chemarea tăcerilor din munte.

Unele poeme sunt scrise în stil clasic, au ritm, rimă și detentă modernă, altele sunt poeme care se modelează sub muzicalitatea ideilor, poetul nu experimentează, el trăiește clipele, fiecare poem are o istorie spirituală, amprenta suferinței, ori a bucuriei, poate a rațiunii, se simte în cuvintele lui.

O armonie planează în fiecare poezie citită, sentimentul se înalță pe zmeie de brumă, întâmplările vin în vârful picioarelor, viața pare tot mai fragilă în elipsa ideilor de fiecare zi...

Poezia se dinamizează sub imagini sau evenimente profunde: „iar casa mi se transformă/ într-o imensă lacrimă neplânsă (*un fotograf*)”; „și spațiul în care ședem noi/ își ia adio de la ultima culoare/ din care ne născusem (*spații dilatate*)”; „și privește cum oglinzile se sparg singure (*ultimul spectacol*)”; etc.

Constantin Marafet preferă spațiul spiritual în care regăsește echilibru, este un fel de retragere în lumea poeziei în care se simte în armonie cu frumosul: „pe strada din parc cu banca rece/ nimeni azi nu mă petrece./ eu sunt umbra nimănui – / din al veacului verzui // las orașul să se-aflece peste feerie // eu ascult o simfonie (*o simfonie*)”.

Complexitatea vieții capătă rezolvări estetice, peste lume colindă tristețea.

Poemele sunt un răspuns la frământările pe care o persoană le are în acest ev clătinat de valori fragile în care faptele se întrepătrund până la disoluție, totul poate intra într-un *festin de zile mari* cum scrie Ion Roșioru în prefața la carte, poetul îi răspunde modest cu poemele sale care pun în mișcare anotimpurile, declanșează întrebări, se aud șoaapte, apele nopții invadează diminețile decupate în spații dilatate, fotograficul de serviciu este prezent, dincolo de fotografie este o altă lume, marginea lunii ne atinge tandru, penumbra trandafirului invadează piața publică, refugiul este în oglinda iernii, vântul este amar pe drumuri de bronz, doar patima nopții înfige în oglinzi orizonturi fixe...

Poetul pleacă de la poezia sa și ajunge la titlu ca într-un repaus, balanța stă peste lume, moartea începe să ne viziteze, dar iubirea este soluția la luminile străzii...

Volumul are o prefață bine scrisă de Ion Roșioru, câteva referințe critice de la Theodor Codreanu, Nicolae Dabija, Mircea Micu, Ion Murgeanu, Viorel Dinescu, Ioan Flora, Ioan Holban, Emil Lungeanu, Emilian Marcu, Florin Muscalu, Ion Stanciu, Traian Gh. Cristea, Eugen Evu, Adrian Botez, Stan Brebenel, Dumitru Ion Dincă, Ioan Lăcustă, Constantin Stancu, plus curriculum vitae care ne transmite date despre Constantin Marafet.

Poetul este un împătimit de literatură, organizator al Festivalului Titel Constantinescu de la Râmnicu Sărat, acolo unde au fost premiate numeroase cărți pentru literatura română, unde au fost lansați scriitori și unde pasiunea pentru artă s-a evidențiat ca un fapt de viață menit să spargă banalul zilei.

Scriitorul este autorul unor cărți importante: *Lacrima desculță* (versuri, 1990), *Nu sunt învins* (versuri, 1991), *Tăcerea galbenă/Jaune Silance* (versuri, 2006), *Eu și sora mea umilița* (versuri, 2008), *Rădăcina înstelată* (versuri, 2009), *Popas între nori* (versuri, 2010) etc., a primit numeroase distincții și premii, este membru al Uniunii Scriitorilor din România, editor, îngrijitor de carte, director al Editurii „Rafet”, a editat sau girat numeroase cărți și autori din țară sau →

CONSTANTIN STANCU
(Continuare în pagina 33)

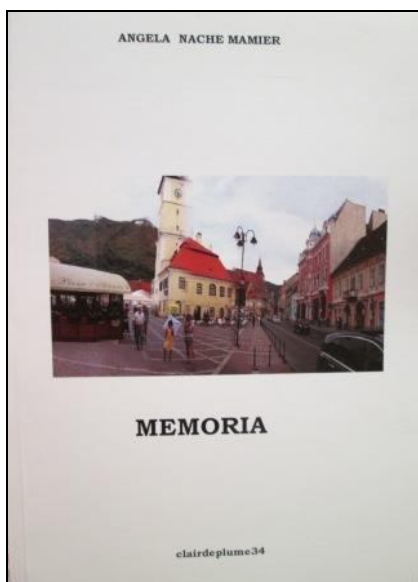

În memoria frumuseții

Memoria Angelei Nache Mamier păstrează, cum anunță micul manifest literar din debut, chipuri cu precădere feminine. Sunt și bărbați, dar mai cu seamă ei sunt bătrâni țărani, telurici, charismatici, născuți pentru muncă, nu pentru poezie. Lirismul aparține femeilor, va să zică ele și numai ele sunt responsabile de emoții. Un inventar al portretelor românilor de pretudindeni, alcătuit cu meticulozitate și dragoste, devine în volumul „Memoria” (Editions Clair de Plume 34, 2013) un adevărat popor poetic, pe care autoarea îl transportă, prin vehiculul amintirii, din timpul concret în veșnicie. Cartea se constituie astfel ca o un fundal liric, o cântare la strună, care acompaniază slujba de pomenire a viilor și morților, de același neam românesc. „Cei care sunt duși/ (...) Îi rugăm să nu se mai miște/ Să fie cuminți și solitari/ În labirintul sufletelor noastre/ Dichisiți, rânduți, scilpitori/ În încălțările și hainele noi/ Pregătite de sărbătoare/ Ca pentru o nuntă eternă/ Între ziua și noapte.” („In Memoriam”)

O datorie, potrivit spuselor lui Albert Camus din preludivul poemului „Moș Ilie”, este aceea de a ne iubi strămoșii. Iată un chip masculin, din galeria de portrete a autoarei, care, precum cel al tatălui, e imortalizat cu dragoste și infinită emoție, dar și cu fler de romancier balzacian. Aproape toate poemele-portrete ale Angelei Nache sunt construite pe această viziune „feministă”, virilă în fond, dar feminină la suprafață, prin care personajul e privit cu un ochi realist: „Bătrânul îmbrăcat în negru/ Prosternat în fața crucii de lemn/ A bisericii/ Curăță rând pe rând/ Mormintele fără vârstă/ Le acoperă cu trandafiri bucolici (...) Mantoul său aspru, greoi,/ Răspândește acest miros acru/ De cal sălbatic/ Centenarul geme/ Și întoarce spatele/ Ochii săi uscați, goi/ Când bocitoare/Cu capetele zgâlțâite între/Mâini/ Înconjoară mortul descoperit...”

Poemul închinat tatălui face totuși o excepție, creatorul acestui portret e fiica-poetă, duioasă, dar și analitică, emotivă, dar atentă la unitatea universului auctorial, astfel că tatăl nu poate fi decât „Această

mare pasăre liberă/ Fără întoarcere/ La răspântia emoțiilor”, care „râde ca un nebun”, redevenind copil „deloc grăbit să plece”... („Tatăl meu pe strada traversieră”).

Pe lista omagiilor, întâietate au bătrânii, „les ancetres”. O bătrână care frământă „huma grasă” în „Casa”, o femeie „uscată” care „nu se plânge niciodată” în „Văduva”, ori o matroană „cu mâini aspre” care „vorbește singură, bombăne/ Sub coroana blestemului/(...) văduvită de cuvinte de dragoste/ Își scoate baticul negru/ Agrafele cocului sumbru/ Cad pe podele/ Pune o picătură de gaz/ (...) Se piaptână și descurcă încet/ Părul ei fin,/ (...) Cozile lungi cad/ Pe coapsele slabe/ Care liberau odinioară/ Torenții de sânge/ Adăpostiți în pieptul larg/ Și gura sălbatică/ A bărbatului” (în „Matroana”), în fine, doi minulescieni bătrânei, în poemul „Nedespărțiți”: „Doi copii, două păpuși/ Doi roboți în șoșoni/ Și atâția pași mărunți/ În curtea lor/ De la un capăt la altul”.

Vârstele tinereții presupun mai multe etape. Dacă în poemul „Hora”, „Femei liane, femei gazele/ Înaintea monumentale/ Cu mâinile pe talie, „măresc cadența” și „amețesc papucii bărbăților”, în „Elite de sânge”, „Femeile mame, împărătesele/ Simțurile, melodioasele lor/ Inspirații celeste/ Țes pe gura bărbăților/ Flăcările dorinței”. Seducătoare între cele mai versate, Angela Nache ne introduce discret, cu armele feminității, în lumea voluptuoasă și inocentă deopotrivă, a preparativelor pentru „marea trecere”, care este, în această carte, nu moartea,

ci nunta: „Nunțile barbare/ Ceremoniile de trei zile/ Trei nopți/ În hainele aurite/ În punct de cruce/ Miressele roșii, pudice/ Așezate pe lăzile de zestre/ Vor cere iertare/ Părinților...” („Snopi de cânepă”).

Iar dacă părinții, ca și bătrânii, sunt în volumul Angelei Nache modelele comunității tradiționale, echilibrată și solară, dintr-o lume nouă, secularizată, crudă și întunecată fac parte copilul cerșetor, un țigan român, în „Copilul vântului”, sau fetele cu „viață ușoară” din „Fete din est”, poem dedicat unei prostituate bulgare, asasinată în Franța.

Chiar dacă aduce cu „Florile de mucegai” argheziene, volumul autoarei brașovence mizează pe memoria binelui, încât între paginile, dacă ne străduim, găsim și flori de câmp, culese din grădina Raiului.

IOANA-ANDREEA BOGDAN

Angela Mamier Nache, „Memoria”, (Editions Clair de Plume 34/2012)

PENUMBRA TRANDAFIRULUI

(Urmare din pagina 32)

diaspora, artizan al unor ediții bilingve etc.

Mircea Micu nota despre Constantin Marafet: „Are ceva din limbajul parfumat al unui timp iremediabil pierdut, există în versurile sale un aer voit de vetustă melancolie, o stare de angoasă provincială provocată, o autoironie dovedind umor și inteligență artistică”.

Volumul de față probează argumentele celor care au scris critic și cu atenție despre opera acestui scriitor care marchează literatura de azi în felul său romantic și lucid în același timp.

Versurile poetului aduc concluzia demersului său: „noi ne iubim la încheietura unei ape/ aici, de la facere și dincolo de moarte (dincolo de zare)”. Constantin Marafet nu-și ascunde rădăcinile, le vrea înstelate, poezia sa are ceva din Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Barbu, Bacovia, chiar Minulescu. Este viziunea sa, una sinceră și constructivă prin efectele versurilor care picură peste trandafirul care sfidează zemele de brumă, ori păsările care ies din joben...

„Lumină din lumină...”

„Sete de albastru”, cartea scriitorului botoșănean, Vasile Popovici, apărută în 2013 la Editura VIF, cuprinde poeme de dragoste precedate de un cuvânt al autorului și de două imagini extrem de sugestive pentru mesajul transmis. Prima înfățișează perechea într-un spațiu crepuscular, un colț de „eden” biblic cu pomul cunoașterii martor al ispitei împlinite prin pecetea sărutului ce consfințește iubirea. A doua imagine sugerează, în opinia mea „edenul” teluric în care se revarsă cel cosmic, cu Eros și Thanatos îngemănați, omul făcând parte cu împlinirile și neîmplinirile sale din acest întreg plin de frumusețe și eternitate.

Între cele două imagini, autorul își mărturisește intenția, în stihuri sincere, pe un ton familial : „Închin această carte iubirii pe pământ! Iubiți-vă! E tot ce-aveți mai sfânt”!

Este, în fond, clasicul îndemn „Carpe diem” adresat cititorilor de scriitorul de pe plaiurile eminesciene, în care reverberează peste timp ecouri romantice din Lamartine, de pildă din „Lacul”: „O, timpule, te-oprește! și voi, grăbite ore,/ Lăsați al vostru zbor;/ Cruțați pe-aceia care voiesc să se adore/Tot timpul vieții lor!/(...) O, să iubim! Ne-o spune și-a orelor chemare/și tot ce e sub cer”...

Prin cele 78 de poeme, volumul apare în ansamblul lui ca o odă închinată iubirii, o pledoarie făcută cu simțire caldă și sinceră a unui om pentru care iubirea este singurul sentiment sfânt și etern, temelie de nestrămutat a esenței vieții pe pământ. De aceea, trebuie trăit cu intensitate, în toate formele lui, căci timpul este neiertător, iar risipirea și regretele nu pot să aducă decât surâsul placid al unor amintiri frumoase. Găsim apoi, exprimată într-o formă lapidară, o mărturisire „testamentară” a poetului, ajuns la vârsta maturității depline, pentru care ideea de sfârșit iminent care poate crea angoase, obsesii, poate fi anihilată prin înțelepciune și prin frumusețea sentimentului de dragoste ca un triumf al vieții. Liantul între inefabilul pământean și datul divin, dumnezeiesc, este în opinia lui Vasile Popovici iubirea: „Atât te rog/ când eu voi fi sub cruce:/ aruncă-mi nuferi albi/pe țârna-mbătrânită;/îmi voi păstra credința-n veșnicie,/ c-ai fost și încă mai ești tăul/ din care ies pe luciul apei/nuferi...nuferi albi”.

Confesiunea din preambulul cărții încântă prin dezvăluirea intențiilor unui

scriitor de a elogia prin stihuri alese iubirea „...care-ți înobilează lăuntricul până la subliminal”, folosindu-se de această oportunitate, oferită de fața albă a colii de hârtie, un mut și sigur confident, căruia i te poți mărturisi în voie, unde te poți regăsi și poți retrăi crâmpoie din frământările și fericirea ce ți-au fost hărăzite: „...iubirea m-a durut, un durut plăcut pe care l-am întreținut ca pe focul pe care nu-l dorești stins, stins de tot, ci întreținându-i arderea, chiar dacă și-a mai bicisnicit vâlvația până la molcomire”. În acest context, „Cartea mea esențializează dragostea-pasiune, transfigurând realitatea într-o alta, francă, platonice, imaculată, nevinovată, curată, ideală, altruistă, unde rațiunea pură este incompatibilă cu osmoza, nebiruind întotdeauna”, mărturisește autorul.

Emigrând într-o lume a începuturilor, poetul Vasile Popovici ne amintește în stilul-i jovial caracteristic, în „Inocență”, despre perechea originală, frământată și modelată din lutul serafic, neștiutoare de păcat și se întreabă de unde o fi apărut „jivina alunecoasă” care să le dea atâta...bătăie de cap!?

Periul său mediativ între operă și receptorul predisus la reflecție fixează câteva poezii ca repere în care discursul liric îmbină plăcerea mărturisirii cu erudiția magistrului și experiența banală a oricărui dintre noi: „Mai știi”, „În stil alexandrin”, „Eu vreau femeia”.

Titlul volumului, „Sete de albastru”, e dat de una dintre poezii. El nu apare doar ca un element paratextual, ci cuprinde în simplitatea celor două substantive comune esența sentimentului cel mai „uman”, iubirea, văzută ca „panaceul absolut care ne vindecă de Răul Universal”. Setea desemnează o stare fiziologică ce ar putea fi stinsă sau ar putea dispărea, fresc, odată cu moartea ființei. Dar în iubire, ea nu

piere, pentru că este împropătată prin amintirile păstrate ca o efigie a celui alt sau este dăltuită în piatra crucii. *Albastru* nu e numai simbolul nemărginirii cerești, divine, ci și al abisurilor lăuntrice incommensurabile în care se adună, într-o viață de om, speranțe și visuri, împliniri și dezamăgiri, un paradis al iubirii și al fericirii prin care devenim „mai buni, mai altruști”.

Volumul debutează cu poezia „Mai ții tu minte”. Prin cele patru catrene, ce se constituie în tot atâtea întrebări retorice, se imaginează un *remember* al primilor fiori cu care miticul zburător învolutează mintea și sufletul protagoniștilor inocenți, pierduți în incertitudinea unui hățiș sentimental: „Din largi fioruri s-au desprins porniri rebele/ ca valurile-nvolburate-n neostoi/ și tot privind aprinsul ca pe-un foc de iele/ au ars pân’ la cenușă fiorurile-n noi”?

„Gentillesse” este o discretă oscilare între contingentul familiar, dar limitat, și lumea ficțiunii, a artei, a spațiului infinit în care totul e posibil, iar darurile promise sunt unice și inestimabile, excluzând însă...veșnicia.

Rezolvarea dilemei finit-infinit s-ar putea face printr-o „floare”, amintind de versurile eminesciene „...Eu pe-un fir de romaniță/Voi cerca de mă iubești” din „Floare albastră”, și astfel, printr-un joc inocent al ruperii petalelor, s-ar putea ajunge, cum spune V. Popovici, la descifrarea enigmaticei întrebări, în stil hamletian: „To be or not to be”...

Regretul unei neîmpliniri a setei de iubire îl regăsim în „Povestea filelor albe”: „Povestea filelor albe/ e tot ce-am lăsat netrăit,/ sincope din dragostea care/ în spuza jarului s-a mistuit”, pentru ca „În stilul alexandrin” să eternizeze fie și prin moarte frumusețea visului: „iar când veni-va zi, veni-va să murim./ să bem până la fund din cupa cu venin”. „Sete de albastru” exprimă în esență dorința neostoită a omului de a nu-și pierde nicicând speranța și de a-și urma drumul „în recăutarea negăsirii”. Uneori îți trebuie o doză de cinism cu care să ai puterea să ucizi „toate darurile/ izvorâte din fântâni fără fund/nesecate”. În fond, în „Am ucis”... găsim o mărturisire a refuzării îndrăgostitului încercat de frustrări sau poate de o rațiune exacerbată: „Am ucis toate îmbrățișările/ și chiar dragostea maternă am ucis-o:/ eu, cu inima mea de piatră/ și cu dragostea mea zdrobită/ chiar de piatra din sufletul meu”. „Ascunsă după o stea” devine expresia căutării unei himere, a celui inefabil după care aleargă debusolat orice →

Prof. MARIA APETROAIEI

tânăr visător, iar în „**Tu ești fata**”, îndrăgostitul trăiește iubirea inocentă, juvenilă, într-un cadru bucolic, feeric în care elementele tabloului reprezintă tot atâtea repere ce conduc spre universul lăuntric : „Tu ești fata după care/am plecat prin risipire/să te caut, să te-adun/”: „Te-am cules din roua ierbii/ (iarba verde de șopârle)/ pe-unde trec/ cu stele-n frunte cerbii/... Îți curgeau pe fața-n purpur/ lacrimi, - bucuria regăsirii-/ iară eu, - cu buze arse -/le-am sorbit cu-atâtea sete/ bob cu bob”, încât certitudinea îi poate aduce, în sfârșit, liniștea: „Tu ești fata-/ până astăzi, virtuală/și morgană, nu abstractă, ci/concretă, cu atâtea proștepe/ într-o lume desuetă”. „**Și trupul tău**”... sugerează ideea că acesta devine, în numele iubirii, cea mai frumoasă ofrandă: „Și trupul tău atât de moale/ca zăpada proaspăt ninsă/ca fulgii zboru-și poposind,/ topindu-se în palma-ntinsă”. În versuri de adâncă delicatețe, la fel ca și în creația populară, se exprimă împlinirea erotică a cuplului, definită prin gesturi pline de tandrețe: „Sfielnică și pură/părea efigie stelară-n infinit./Că am mușcat obraznic/din mărul rumen,/ pârguit/ca fierul roșu/când îl bați s-a înroșit/cerca ceva/să pună, dar nu a izbutit”(„**Candoare**”).

Martorii sunt, în mod firesc, componente ale naturii eterne : „și te afunzi în iarba necosită încă,/lăsându-te în voia dulcelui sărut/când, deodată, toate păsările-n luncă/au amuțit ori doar mi s-a părut” (**Romantică**). Iubirea totală presupune, uneori, dorința de cunoaștere absolută a partenerului, dar aceasta ar duce la aplatizarea „hieroglifelor” cu care fiecare suflet își scrie identitatea sau chiar la o decepție a celui care descoperă „cioburi colorate” în loc de „perle, nestemate” („**Enigmă**”). Visul spulberat din „**Păca-tul tău**” aduce după sine suspinul exprimat în versuri scurte ca într-o incantație în stil popular: „Doar suspinul/ ca pelinul/știe-mi plânsul/ știe-mi chinul/...Doară dorul/și izvorul/ călătorul/ setea știe-mi/curgă, vie-mi”! („**Doară**”) iar prin „**Descântec**” invocă imaginea șarpelui ca expresie a păcatului dorit și trăit tumultuos într-o dezlănțuire carnală a erosului: „Buze fragă, ochii mură./Să-ți mușc țâță, să-ți pup gură./Sân rebel să îți dezmiere,/ Printre țâțe să mă pierd”!

În alte poeme, strigătul se domolește, semn că perechea și-a consumat prin trup și suflet clocotitoarea și misterioasă taină, iar acum își descoperă alte frumuseți ce par să mențină viu interesul și dragostea: „Cădea albastru/ peste noi,/ pe-ntinderi,/ peste necu-

prins;/ ardeam/ca macii-n lan,/văpăi,/și soare mult,/cădea aprins”. („**Îmblân-zire**”) sau în „**Cules**”: „și-mi vine.../și-așa îmi vine ca o revărsare-n grin-duri/șuvoi nestăvilat/să mușc cu poftă/ să-mi ostoiesc nesațul”.

Ipostaza de înger și demon în același timp, drept coordonate anti-nomice ale ființei iubite, constituie, în fond, acel „nerv” „dureros de dulce”, atât de râvnit de cine nu vrea ca tot ce a fost visat și dorit să se convertească, la un moment dat, într-o banalitate placidă și nesuferită: „Te voi culege/în mănunchi de primăveri/cum noaptea/îți culege-un cer de stele/să fii și îngerul/și demonul printre luceferi./să fii și demonul/și îngerul trăirii mele” („**De-monul angelic**”).

„Setea” și „Albastrul” apar și într-o dihotomie bine gândită în diverse poeme, precum „**Dor de sete**”, „**Neogoi**”, „**O picătură de albastru**”.

În „**Privesc spre cer**”, albastrul ochilor iubitei devine o reflexie a spațiului nemărginit, poezia fiind reafirmarea aceleiași legământ al unirii și dragostei pe care Fortuna trebuie să le vegheze. Noaptea devine aici ca și în „**Mai știi de noaptea-ceea...?**” o vestală a iubirii fericite ca în „**Im-nurile**” lui Novalis: „Privesc spre cer de parc-aș face-un legământ/că de acolo-n nopți senine se cobor/ atâtea stele care până-n ziuă mor,/ lăsându-ne dumnezeire pe pământ./ Privesc spre cer cu sete de albastru./să se pogoare din senin Fortuna./să fim doar noi sub cer, să fim totuna”.

Pe măsură ce ne apropiem de sfârșitul volumului, simțim tot mai accentuat tonul melancolic, elegiac potrivit pentru destăinuirea unei neliniști, stăpânite totuși cu înțelepciunea omului care știe că doar cosmosul stă sub semnul infinitului și atunci, prin interogații retorice discursul liric vizează crâmpie dintr-un timp fericit, revolut: „Când ne-am oprit/la margine de crâng,/ când poala lui cea

verde/ ne-a-nvelit,/când iarba ne-a dat/ așternuturi moi,/mai știi?/era aproape de zenit...” („**Mai știi...?**”).

O tulburătoare și emoționantă declarație de dragoste, ca un legământ ce va dăinui dincolo de viață regăsim în poezia „**Să știi...**”. Simțim în tonul general al poeziei dorința testamentară de a împărtăși o iubire și o dorință, pătimase, bine stăpânite, pe care poate nu a avut curajul să le mărturisească în atâtea oportunități pierdute în mod voit. Sau poate că nici nu a dorit acest lucru și astfel ele, în loc să dispară, au persistat înăbușit undeva, într-un ungher tainic al inimii, prilej pentru un periplu sentimental în amintiri: „Că nu ți-am spus-o nici în noaptea ceea./să știi acum:/că te-am purtat, numai pe tine,/în vise și-n visări/ca pe o dulce izbăvire”. De aceea foaia albă rămâne astfel confidentul fără grai, părtaş sincer și fidel al celor mai ascunse gânduri și ispite.

Și oare, cu ce măsură s-ar putea cântări intensitatea iubirii? Răspunsul îl găsim simplu exprimat în versurile: „Vrei să știi cât pot iubi?/Cât să nu te iau cu mine/ când veni, - veni-va zi”. („**Corolar**”).

În „**Măi gropare**”!, transferă prin invocație în stil popular baladesc rugămintea testamentară ca, înțele-gându-i regretul și durerea despărțirii de frumusețea vieții, între altele, acesta să-i dăltuiască un epitaf hazliu, asemenea celor din vestitul Cimitir vesel: „că din dragostea mea mare/ jumătate-a fost neună;/jumătate-a fost furtună”. și, dacă acel gropar rugat prin cuvinte simple i-ar putea da măsura despărțirii fizice în groapa nu prea adâncă, iubita rămâne să-i împlinească ceea ce ține de imaterial, de spirit, de menirea sa de mânător al stihurilor, averea cea mai de preț de care cu mâhnire se desparte doar prin moarte.

În schimb, consolarea care i-ar mângâia sfâșierea lăuntrică i-ar aduce-o nemurirea lui prin artă, prin poezie și implicit prin iubire.

Iubirea și poezia rămân comorile zămislite din inima, sufletul și mintea scriitorului Vasile Popovici ca trecător prin viață: „Aruncă-mi, draga mea,/ aruncă-mi pe sicriu/un bulgăre de poezie”! („**Bulgăre de poezie**”).

Și astfel, ajungând la final, constatăm că autorul cată să ne potolească și prin această carte „oleacă” din „Setea de albastru”, invitându-ne să-i urmărim pagină cu pagină pledoaria, să reflectăm, să hoinărim imaginar împreună cu el prin timpuri luminați de frumuseți nebănuite pe care doar iubirea ni le poate da...

Blestemul casei

Eugenia Boteanu face parte dintre oamenii cu talent literar, care scriu de o viață dar așează pagină după pagină în sertar. Parcă nesigură pe scrisul său, fără acel impuls lăuntric de-a da drumul poveștilor în lume și cu grijă exagerată pentru gândurile transformate în literatură, Eugenia Boteanu debutează mult mai târziu decât ar fi fost cazul.

La Editura Corgal Press din Bacău, în 2013, îi apare cartea de nuvele „Blestemul casei”. Este tripticul unor personaje feminine, care, în contextul desășurării narațiunii, sunt situate în planuri distincte, dar cu acroșări care le aduc în aceeași structură egală a cărții.

Glisând pe acțiuni și fronturi cronologice diferite, cartea se împarte în două, autoarea folosind ca temă de lucru prezentul și trecutul. În prim plan, autoarea devine personaj principal și deșiră de pe mosorul amintirilor un fragment important din propria-i viață. Călătoria cu trenul de noapte nu este doar o motivație, un act de curaj care desferecă taința sufletului. Femeia-scriitor re trăiește o altă „călătorie”, una a tinereții, când o dragoste oarbă și-a pus amprenta asupra întregii sale vieți.

Interesantă lucrătura literară straticată, nu e nouă în sfera beletristicii contemporane, doar aici e preluată într-o manieră foarte personală. Cartea *Blestemul casei* deține aura aceea de adolescentină puritate pe care unele persoane o poartă cu ele întreaga viață. Puternică și fragilă totodată, Eva, eroina din oglinda cărții, își depășește condiția de victimă a întâmplării, devine conștientă de propria-i valoare intelectuală și, ca într-o expediție de arheologie personală, se reîntoarce în timp și spațiu spre bărbatul care i-a marcat destinul vieții. Călătoria e ca o inițiere, eroina deține toate datele unui personaj autentic și, cu

și prin ea, cartea își găsește cheia narațiunii spre punctul nevralgic. În contrast, cu accente distincte, poveștile de familie care persistă în amintirile Evei, devin cartea pe care aceasta a scris-o cu frenezia scriitorului care descoperă, prin el însuși, un eșantion de evenimente ce au ca numitor comun valorile umane din toate timpurile.

Cu întoarceri în timp, treierând prin generații, cu teme de repunere pe tapet a unor evenimente de istorie generală, dar mai ales, aspecte din destinul personal, Eugenia Boteanu îi dă formă clasică scrierii sale și dacă mai era nevoie, își înobilează paginile cărții cu lucrări de grafică proprie. Tușe, linii ca și iluzorii în umbra textului care curge frumos, nu idilic, ci cu urcușuri și coborâșuri, ca un fluviu cu cataracte și apoi, cu leneșă alunecare peste sedimentele trăirilor umane.

Nu voi face aici o recenzie a cărții, voi spune doar că, Eugenia Boteanu este un scriitor, un prozator dublat de poetul, care intervine cu figuri de stil și culoare personală, pentru a-și puncta opera, a-i da farmecul după care tânjim, atunci când totul în jurul nostru se năruie și nimeni nu mai scrie romantic.

A fost o vreme în care spuneam că nu cred în destinul literar al celor ce debutează la maturitatea biologică, că nu cred literar în cei care scriu doar duminica după amiază, cu cerneală violetă în caiet dictando. Dar, ultimele cărți citite de mine, și care sunt semnate de câteva dintre doamnele condeului, scriitoare ce au amânat din diferite motive aproape o viață să publice, mă determină să-mi schimb în parte părerea.

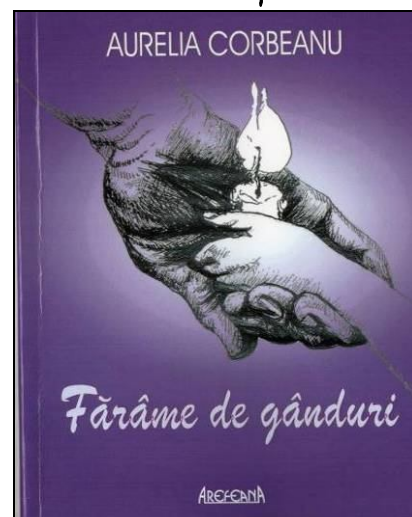
Eugenia Boteanu face parte din această categorie, scriitor frumos în spirit și slovă, care a ucenicit o viață întreagă la propria-i operă. A scris și scrie din bucurie. Serie cu conștiința responsabilității față de sine, dar publică cu parcimonie.

Timiditate, dorință de perfecționare dusă la extrem și acea nesiguranță precum a patinatorului pe gheața subțire, toate la un loc au făcut ca Eugenia să debuteze la vârsta când alți scriitori, mai mult sau mai puțin dotați literar, au deja rafturi de cărți personale.

Eu cred în zodia scriitorului născut și nu făcut și cred că și Eugenia Boteanu va depăși limesul acela dintre poem și proză, se va cantona într-un spațiu fără „floricele” stilistice, care pe alocuri ne amintesc de un album, și va scoate următoarea carte, una care să-i confirme talentul cert și care a stat atâta vreme în stare latentă.

MELANIA CUC

ÎN VIZORUL MODERNITĂȚII PERMANENTE

Cartea Aureliei Corbeanu (*Fărâme de gânduri*, Ed. Arefeana, București, 2013) se vrea a fi o înșiruire de gânduri sparte pe un colț de inimă, prelinse pe un umăr de suflet și rostite pe lacrima trecerii înspre sine însăși. Așa am perceput fiecare poem alcătuit să zornăie pe simțirea noastră, a cititorilor, prea plini de treburile zilnice, încât am și uitat că mai reflectăm asupra întâmplărilor existențiale.

E prezentă aici o întreagă poveste, poate a scriitoarei, poate a noastră, care se deșiră în metafore cu susur liric, ce ascund o lume mai mult tristă, decât veselă, mai atârnată de artificialul societății contemporane. Poemele-gânduri sunt scrise pentru a dezvălui sau pentru a forma caractere, conștiințe, portrete. Se poate observa, însă, în stilul scrierii, chiar dacă există genuri și specii diferite, un aspect: sensul fiecărei întâmplări picurate pe pagină este la urmă și nu întâmplător, fiindcă și viața noastră are înțelesul la urmă.

Cartea „Fărâme de gânduri” nu-și putea exprima esteticul artistic ascuns în literele poemelor, fără pana maestrului Cucu Ureche – nepotul popii Nae din Cicăneștii Argeșului – care, în cele 11 desene, a reușit să adune bucățile de gânduri, creând o armonie nefinită între imaginea scrisă și cea simțită. El, Cucu Ureche, acest „poet” al tăcerilor din spatele cuvintelor, a îmbogățit semnificația cărții, făcând ca universul uman descris de Aurelia Corbeanu să aibă atât miezul curcubeului din suflet, cât și dulceața metaforică a imaginii cu sensuri multiple.

Aurelia Corbeanu, un scriitor singur printre ai săi, umblând haihui pe concretul vieții noastre, dar cu grija și înțelepciunea dascălului, uneori cu dojană urmuziană.

GEORGE BACIU

“Ulița Mare” din Solovăstru Champs Élysées-ul lui Ioan Baci

Ioan Baci este un profesor onorabil (probabil, pensionar la această vârstă), care a făcut din satul natal, **Solovăstru**, dar și din zona imediat înconjurătoare, un **axis mundi**.

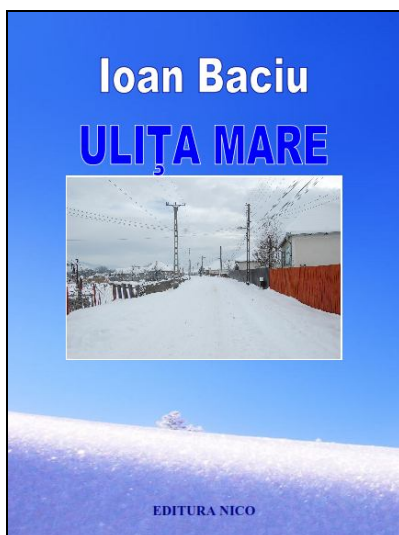
Tot și toate pornesc, dar și se întorc, în comuna de pe Valea Gurghiului. În pofida globalizării, comuna este capitala sufletului său. Și ca orice om ce trăiește în capitală, poartă acest statut cu o mândrie nedisimulată. Ulița Mare este Champs Élysées-ul său. Ioan Baci s-a născut pe Champs Élysées-ul din Solovăstru, în buricul târgului, fapt pentru care se simte dator de a-i perpetua, cu bucurie, frumusețea, obiceiurile, tradiția și, cu tristețe, mai noi, unele obiceiuri proaste, pe care le semnalează și le combate, într-un spirit didactic și părintesc.

Ioan Baci este atent la trecut și prezent, premise de a avea un viitor. Care viitor, nu se știe? Deocamdată „*pentru a nu se pierde am încercat să le transpun în versuri, spre a rămâne în memoria comunității noastre, pentru generațiile care vor veni. Dacă satul tradițional românesc s-a păstrat veacuri la rânduri, astăzi lumea satului a fost bulversată sub influența factorilor externi, care au schimbat ierarhia valorilor. În același timp, ceea ce este astăzi valoros, în scurt timp devine perimat și intră în uitare*”, așa cum menționează într-un *Cuvânt înainte*, din prefața cărții.

Dacă în trecut lirica populară era caracterizată prin oralitate, după masiva și benefica alfabetizare din perioada „puterii populare”, ea s-a înrădăcinat pe suportul de hârtie, circulând prin cărți și reviste. (Mai nou și pe suport electronic.)

Poeții populari au putut astfel să iasă, nu de puține ori, din anonimatul pe care îl dădea circulația orală, și să-și vadă tipărit numele pe o carte sau pe mai multe.

Ioan Baci este, în pofida școlilor înalte, un liric popular, și nu o spun cu desconsiderare. Asemeni picturii naive, care, uneori, numai naivă nu e, lirica populară are caratele ei de prețiozitate. Ioan Baci se simte bine în miezul acestui gen literar care, deși

pare facil, are forța sa de transfigurare.

Lirica populară, ca orice manifestare culturală, nu poate fi transpusă convingător în practică decât de cei aleși.

Ioan Baci este un astfel de ales, el transpunând în versuri populare lumea satului, transformată și în transformare, de cele mai multe ori, în condiții mai puțin fericite.

Este o transformare în cadrul metamorfozelor mai largi ale lumii contemporane.

Cartea este și un plânset, care uneori se transformă în strigăt de durere, pentru lumea de ieri, mult mai cuminte și așezată, pierdută irevocabil, ca mod de trai, pe care încearcă să o transmită generațiilor viitoare, măcar ca informație, dacă nu se poate ca perpetuare a ei.

Cele șase capitole ale cărții „**Ulița Mare**”, Ed. Nico, Tg. Mureș, 2013, reflectă tematic, în linii mari, conținutul ei: **Viața în schimbare, Solovăstru, Locuri, Sărbători, Contraste, Eu și alții**. Unele poezii din carte sunt reflecții personale la trăiri și evenimente curente, firești, de viață și de moarte, din jurul său, pe care autorul, în cel mai bun spirit popular, le observă și le conservă prin notare versificată. Voi exemplifica cele spuse prin două poezii, redată integral.

Ulița Mare – Trecut-au ani, s-au scurs decenii / De când copil micuț eram / Mă văd desculț în miezul verii / Pe drum, prin colb cum alergam // Alături de prietenii cei dragi / În cete mici ne adunam / Nu era casă fără doi frați / Cu toți la vale ne duceam, // Cotcodăcind câte-o găină / Fugea speriată printr-un șanț / Se tupila într-o

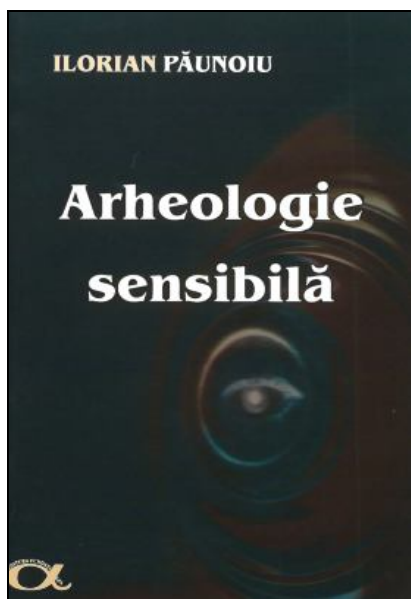
grădină / De câine ce-a scăpat din lanț // Pe drum treceau căruțe, care / Cu cai în ham, vite la jug / Care cu fân, altele goale / Oameni grăbiți, salutu-i scurt // Din zori de zi și până-n seară / Ulița-i plină de copii / Fac larmă, veseli se distrează / Aduc în lume bucurii // Pustie-i azi ulița mare / Copiii-n lume au plecat / Din loc în loc vezi case goale / Bătrânii-n groapă s-au mutat // Auzi un zgomot de mașină / Sar pietrele în urma ei / Apoi în liniștea deplină / Albine zumzăie-ntr-un tei. // Din când în când mai vin urmașii, / Deschid porțița de la drum, / Scârțâie ușa, plâng obraji, / Cei dragi au dispărut în fum. // Rămăsa-n vis copilăria, / Ai tinereții ani s-au scurs, / S-așterne-n cetă melancolia, / Gândind la oameni ce s-au dus. // Frumoasă-i ulița cea mare / Cu case mari, vii, pruni și meri, / Ferestrele lucesc în soare / Cu veri și nesfârșite ierni”.

O lume în schimbare – Trecut-a un deceniu / Suișuri, coborâșuri / Încet noul mileniu / Aduce povârnișuri, // O lume-n cetă dispăre / Cu vechile-edificii, / O lume nouă-apare, / Aduce noi principii // O lume bântuită / De crime și violuri, / O lume necăjită, / La poarta disperării, // O lume de contraste, / La tele, prin reviste, / Minciuni, fapte reale, / De toate-s povestite. // Zilnic ne bombardează / Cu știri, cu interviuri, / Ne toacă, ne pisează, / Găsesc și alibiuri. // Artiști, prostituate, / Cu toți se dezbracă, / Își fac publicitate, / Chiloții ni-i arată. // Vedete, pițipoance, / Cu Forduri, Lamborghini, / Câștigă milioane, / Prin cluburi, în bikini, // Iar alții care-asudă / Nu știu ce-i bucuria, / Prea greu azi se descurcă / Cu pâinea și chiria. // Vezi case și viloaie / Ce-apar la întâmplare, / Iar alții prin gunoaie / Își caută mâncare. // Ne bântuie manele, / Prin discoteci și baruri, / Ne zăpăcesc aleșii / Ce-apar în mari scandaluri. // Sfârșitul omenirii / Ne prevestesc sectarii, / Dați frâu liber iubirii, / Ne-ndeamnă lăutarii. // Dar nu-i sfârșitul lumii, / Cum prevestesc maiășii, / Așa suntem români, / Când criza-i la toți pașii, // Punem, schimbăm guverne, / Pe-o țuică sau pe-o pâine, / Câțiva fac miliarde, / Că nu știu ce-o fi mâine. // O lume zburciomată, / Puțini cunosc ce-i darul, / O lume tulburată, / Cei mulți își plâng amarul”.

RĂZVAN DUCAN

ÎN TRE „SECUNDELE EREI” ȘI „ARHEOLOGIELE SENSIBILE”

Poet mistic al *suferinței netrecătoare*, Ilorian Păunoiu a debutat cu volumul *Strigarea numelui* (editura Almarom 1997), visând să dureze, prin cuvântul mântuitor, „geometrii pline de ecouri” și „romboidale efluvii”, purificând și înălțând spiritul deasupra infirmității bolii, perisabilului și fragilității vieții. I-a apărut, apoi, un alt volum, cu mult mai ambițios și mai amplu *JOCUL SECUNDEI* (editura Conphys, 1999), trimițând tot înspre geometrie ca „locuire a poeticului” și spre „spațiile barbilere”, personificând, într-un secol tocit și uscat de frumusețe „literele-hieroglifice”, „zborurile pietrificate”, semne „scrise-n nisipuri”, focul și crinii, „strigătul cocorilor”; iar în loc *de sunete și ritmuri*, poetul aude rostindu-se doar „absențe” – „aureolări ale vidului”. *Arheologie sensibilă*, volumul de față, apărut după *Banchetul reginelor* (editura Conphys, 2002), se constituie într-o a treia viziune a poetului, altfel spus o a treia... *treaptă mistică*. Geometria spiritului, amenințată, prăbușită în adâncurile suferinței, se metamorfozează în „arheologie sensibilă”, „relativă”, și în extremele ei, în *sub- și suprarealitate*, izbăvită *artistic*. Frumusețea a devenit „înstrăinare albastră”, iar din *pasăre* n-a mai rămas decât *aripa-zborul ei*; și nostalgia „nomadei Antichități” și a tainelor Orientului marilor *credințe*:

Cu mersul meu zglobiu/Eram un tânăr tandru,/În miezul gândului.../ Stătea Anaximandru(...)/ O, amintiri neșterse,/Din muntele Olimp/De ce-am căzut noi oare,/Din veșnicie-n timp?(*Amintiri*). Sau aceste sintagme în altă metrică și în alt ritm: „În norii nemărginirii plutea/Albastrul de Marmara” – în visul imposibil de a (mai) prinde, într-o nesferată călătorie inițiată... ultima corabie/, ce pleacă spre Troia”; și „umbrele lunii/, Peste zidurile Bizanțului,/ trimițându-ne în copilăria lumii.” *Divinumanitatea, Călătorie spre sensuri, Oglinzile amurgului, Vinul de logodnă, Hai vino!, Matematica poeziei, Paradisul meu rămân* în această logică a lucrurilor, viziuni poetice relevante, adânc ilustratoare. Expresii izbutite, realizări de marcă, împliniri artistice fac, în cazul lui ILORIAN PĂUNOIU, să nu mai aibă importanță unde trăiește el și „*locuiesc poetic*”, în *Provincie sau Centru, ci să primeze calitatea* și altitatea-înălțimea (nicidecum alteritatea) bucuriei/voioșiei spiritului; a suferinței/iubirii de om; și a răbdării/îndurării, în pofida „*Clipei ce a cerut Răstignirea*”.

Există unele din aceste metafore și elemente simbolice – esențe plastice fantastice și aproape „chagalliene”: „*Aș vrea să cad în sus/Iar tu, ca un noroc/Să te ții de picioarele mele!.../Dând la o parte/Golurile timpului/Prin care ne putem uita,Ca prin hublouri...*”(Cu tine, spre o mare liniște).

Oscilând între simboluri ale civi-

lizației greco-latine și nostalgiile „nomando-păgâne”, poetul se reîntoarce, neconținut, la austeritatea chistică, aproape franciscană, monastică. Elementele sale sunt apa, focul, iarba, răcorile dimineții, gânguritul păsărilor, strigătele cocorilor, trestia („gânditoare”), înserarea, mirarea, genele, lumina, curcubeul „*enigmei*” ca și tentația de a-și „*scrie*” sufletul „*Pe tremurândele pleoape/ Ale iubitei*”; plutirea între viață și moarte, înfăptuită numai întru Poezie: „*La marginea cetăților latine,/ Etruscii dorm/ Grecii se revoltă, pe mări, cu spasme,/ Zeii nu (mai) vin!...*”(Fragmentarium).

Vinul chistic al „logodnei” este un simbol sfios, serafic și tragic, în același timp, pentru cel care, precum Pigmallion, încearcă să-i dea viață iubitei, „*pietrificată într-un stâlp de sare*” și *s-o transforme într-o aleasă fire, într-o... mireasă*.

Expresivitatea aproape folclorică nu reprezintă decât nuanțe, juxtapuneri, interferențe, ca în pictură, în viziunea unui poet ce știe preceptul ecleziastic: „*Și viața și moartea sunt în puterea Limbii!...*”: „*Foaie verde de mirare,/ Umbră de mister,/ Vreau să-mi dăruiești o zare,/ Și-un apus în cer!.../(...)Frunză verde de simbol,/ Verde de iubire!.../Să ne fie veșnic dor/ De-o aleasă fire!...*”(Vinul de logodnă).

Informații, profund, ILORIAN PĂUNOIU vede mântuirea spiritului său în cuvânt, înălțându-se albastru, deasupra suprafeței, prin credință, prin speranță și iubire.

În acest cadru, unul din poemul sale, intitulat *De dragoste*, rămâne ca o piatră unghiulară a „*arheologiilor sensibile*”, dincolo de „*reaua vrajă*” a suferinței și a morții, cerându-i Domnului să se nască din nou: „*Lumina bucuriei,/ Dulce s-o soarbem, toată.../ Cu amfora-n palate/ Ulei mărgăritar/ Aruncă-mi-l în scaldă/ Și naște-mă tu iar.*”

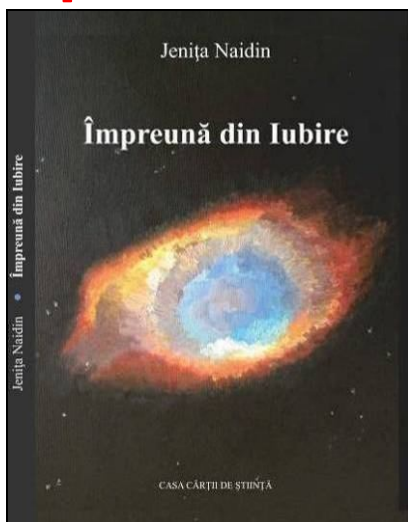
Asemenea viziunii suferinței, din epoca interbelică, de o rară esență artistică, Max Mihail Blecher, cu ale sale” întâmplări sin irealitatea imediată” și „*viziuni luminate*”, poetul ILORIAN PĂUNOIU vede lumina printr-o tragică lentilă a suferinței-creatoare, precum îl iluminează Cel Care a pus în om „*gândul veșniciei*”.

CONSTANTIN ZĂRNEȘCU

Împreună din iubire

Cea de-a șaptea carte a doamnei Jenița Naidin (*Împreună din iubire*, Ed. Casa Cărții de Știință, 2014) include mai ales consemnări la lecturile autoarei precum și la evenimentele culturale la care a participat: „*Scriu despre cărțile celorlalți, ca să pot comunica despre trăirile mele sufletești.*” Este așadar, o reafirmare a dorinței de comunicare cu lumea, sentiment despre care spun și volumele anterioare: *Scrisul și Căutatul*, (eseuri, carte autobiografică), Editura Limes, Cluj-Napoca, 2007; *Vindecarea*, (eseuri, carte autobiografică), Editura Limes, Cluj-Napoca, 2008; *Terapie prin Cuvânt*, (eseuri), Editura Limes, Cluj-Napoca, 2010; *Cuvântul vindecător*, (eseuri), Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010; *Terapia de responsabilizare*, (eseuri), Editura Karuna, Bistrița, 2011; *Confesiuni*, (eseuri), Editura Karuna, Bistrița, 2012.

Cititorul va găsi în paginile noi apariții editoriale, însemnări (unele publicate în presă, altele pe blogul personal) despre cărțile unor autori pe care-i cunoaște din lecturi: Constanța Buzza, Eugen Simion, Paulo Coelho, Irina Petraș, C. G. Jung, Artur Silvestri sau cunoscuți din cetate și activitatea literară: Meniș Maximilian, Gheorghe Mizgan, I. Pinte, Valentin Falub și alții; despre unele evenimente culturale la care-a participat, precum: Premiile revistei „Mișcarea literară”- 2013, Episcopul Macarie Drăgoi la Spermezeu, etc.. Capitolul III intitulat „În solitudine am citit și am scris” despre nădejde, prietenie, înțelepciune, conștiință, compasiune. Capitolul IV este dedicat impresiilor în urma pelerinajelor la mănăstirile Salva, Humor, Voroneț, Sfântul Mina, Curtea de Argeș, Prislop „unde am primit Lumină în suflet”.

Autoarea mărturisește scopul recentului volum, ca o profesiune de credință: „Am scris această carte cu sentimentul minunat că sunt împreună cu Dumnezeu atât din iubirea Lui pentru mine, cât și din iubirea mea pentru El și, de aceea, am intitulat-o: *Împreună din iubire*”, îndemnând cititorii: „Deschideți cu bucurie paginile și veți comunica cu mine la fiecare eseu sau însemnare în parte, căci aceste scrieri sunt de sine stătătoare și pot fi citite în ce ordine doriți, dar se vor a fi parcurse mai mult în spirit decât în literă. Aceasta e o rugămintă și o dorință.”

Mi s-a părut interesant pentru cei care vor citi cartea să le aduc în față câteva ecouri din partea celor care s-au bucurat de mesajele de peste ani ale doamnei Jenița Naidin, de colaborarea cu ea: de exemplu pentru postarea *Iubesc florile*:

„*Îți mulțumim pentru aceste minunate și nespuse de frumoase flori. În tot ce citim scris de tine și despre tine pe acest Blog, pagini în care ne transmiți idei și gânduri izvorâte din sufletul tău, se simte dragostea ta față de semenii și dorința de a le dăruia câte un strop de liniște sufletească și bucuria de a trăi frumos și curat. Aceste [...] sfaturi neprețuite sunt, cred eu, un dar de la Dumnezeu cu care te-a hărăzit pe tine, ca la rândul tău să-i luminezi și să-i bucuri pe ceilalți. Tu ne oferi mereu, prin comunicările tale, o părticică din sufletul tău [...] și ne-ai bucurat pe toți cu generozitatea ta, deoarece cel ce împarte bucuria lui cu ceilalți este de o mie de ori mai fericit. Adesea o floare spune mai mult decât un gând exprimat prin cuvânt.*”

Și alte aprecieri din partea cititorilor:

„*Volumul de față, cuprinzând un număr de 31 eseuri, poartă titlul primei scrieri, Terapia de Responsabilizare, care pare a fi și foarte important pentru activitatea ce o desfășoară autoarea în mod voluntar.*”

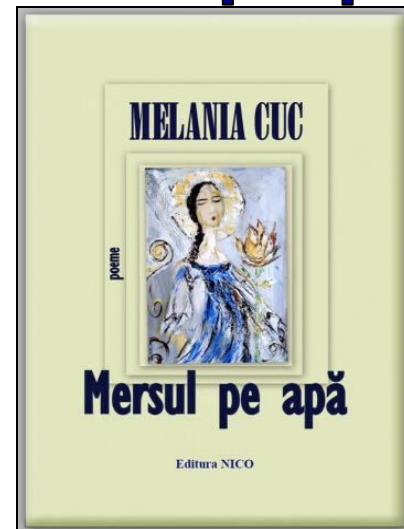
Din această lucrare, în care autoarea a încorporat atâtea muncă, citind și studiind cărți despre sufletul și spiritul omului, am reținut: „Dorința de vindecare a celui suferind este cel mai bun medicament. În orice situație și la orice vârstă, omul are nevoie de vibrația vindecătoare a Iubirii.”

Am citit această carte cu un real sentiment de bucurie.”

În speranța că și recentul volum va avea aceeași rezonanță în sufletele cititorilor, îl recomand cu căldură și încredere!

IULIAN DĂMĂCUȘ

Mersul pe apă

Volumul Melaniei Cuc „Mersul pe apă”, apărut la Editura Nico, e ca o punte de legătură între gândurile poetei și lumea de dincolo de imediata vecinătate. Precum strămoșii noștri, care cu credința despărțeau apele, la fel, Melania Cuc, prin poezie, reușește să treacă apa vieții, deși declară: „Nu știu mai nimic despre lume”. Viața însă, în toată frumusețea ei, îi este descoperită prin darul cuvântului: „O firimitură din viața mea/ Stă în oglindă”.

În atelierul de creație sunt prezente clipe de ieri și de azi, autoarea traversând „Autostrăzile” scrisului întru descoperirea întâmplărilor de zi cu zi: „Sau zaharisit ziazele în vitrină/ Femeile și bărbaiți își fac plinul la benzinărie/ Și limuzina e gata să ne poarte încă”. Versul alb e dătător de libertate, cuvintele nefiind constrânse în căușul rimelor, poeta fiind cea care, ghidându-le, le dă o anumită stare: „Sunt proprietarul unui lan de ovăz înflorit/ Stăpânul locului în care/ Cal și călăreț odihneam/ ca o pereche de dieci bătrâni/ În strana de dinaintea altarului”.

Pentru Melania Cuc, poezia curge normal din călimara gândurilor, la fel precum balerina dansează pe cer sau creștinii așteaptă a doua înviere: „Este poezia pe care o voi scrie/ În genunchi, pe un trandafir de hârtie”.

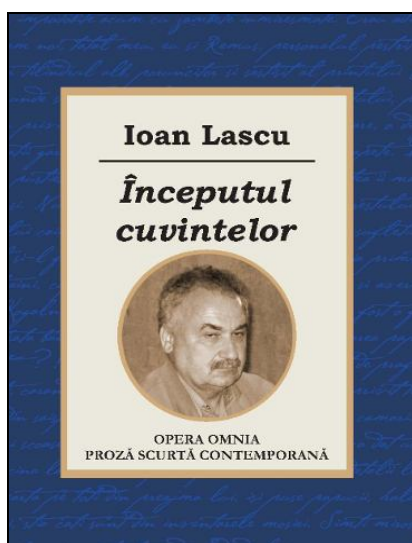
Versurile sunt croite la fel ca într-o uzină, cu sacrificiul creatorului care își așază sufletul în palma cititorului: „Ștergi febra de pe fruntea mea/ Cu versurile abia scoase din jar”.

O poezie în care tinerețea devine atribut absolut, autoarea făcându-ne să trecem prin stări diferite care ne duc cu gândul la o cetate eternă a poeziei în care Melania Cuc își are un loc bine asigurat.

MENIȘ MAXIMILIAN

ÎNCEPUTUL CUVINTELOR

Anul acesta, scriitorul Ioan Lascu, din Craiova, s-a aflat pe piața cărții din România cu un volum de proză scurtă, denumit **Începutul cuvintelor**. E o antologie a scrisului prozastic, conceput de autor în două dimensiuni stilistice: *una conceptuală*, sub zodia nonconformismului urmuzian și *alta a biografismului* firesc, lejer, ca emanație a eului creator în devenirea lui social-intelectuală.

Peste amândouă ipostazele, se arcuiește grija unei comunicări cu tentă și detentă morfo-sintactică îndeajuns de supravegheată, poate prea intenționat supravegheată la nivelul fiecărui enunț în parte. Toate, dar absolut toate enunțurile din prima parte se ipostaziază în fața lui *non* sau *anti*. De aceea, încărcătura formulărilor este locuită de cele mai îndrăznețe asocieri lexicale, care jubilează, totuși, în cămașa lor de forță, pentru a da o coerență, un sens și o cursivitate întregului ansamblu epic.

În permanență, poetul „de ieri” dă un ajutor prozatorului de astăzi. Fie și atunci când pe tabla de șah se găsesc termeni deveniți concepte. Iată-l, substituit pe autor, când Maestrului, când lui însuși, în postura de ucenic iscoditor, în perspectivă... discipol calificat. Postura de joc dublu îi aerisește exprimarea, fluența (atâta cât se poate desprinde), ca să înainteze în realizarea proiectului propus.

Desprind câteva diatribe (subtile?!), prin care autorul (universitar titrat!) își exprimă îngrijorarea că se discută foarte rar despre cuvinte, ca și când nu se mai știe nimic despre dialogurile lui Platon, despre învățăturile reieșite din convorbirile proiectate de Șerban Cioculescu, între *Eudoxiu* și *învățăcel*, ori de spu-moasele cronici ale optimistului, semnate G. Călinescu. Ca să nu mai punem

în calcul neliniștea cuvintelor, emanând sensuri de diferite structuri ale comunicării, propuse de filosoful C. Noica.

Atât de rar se discută despre cuvinte. Să stai de vorbă despre vorbe... Taciturnul, care surprinde toate discuțiile, și-a înlocuit urechea cu un dicționar al limbii universale, editat la Turnul Babel în aproape trei mii de sensuri înaintea lui Cristos și a neamurilor. Supușii încercărilor și-au jucat multe șanse care nu erau ale lor. De exemplu, fluxul elaborării, precedând și succedând poezia. Clocotul, vulcanul, haosul de unde ies formele, imperfecte; mereu înconștient, ignorat, ținut în întuneric, aproape ermetic. Un proces necesar înțelegerii, strâmbat prin lungi discuții, jocuri de noroc ale fanfaronului „intelectual”. Taciturnul este singur acum la marginea ceții.

Textul, aparent alambicat, prin întorsăturile de caz și de macaz, în etnia cuvintelor, are o calculată exprimare răsucită spre Orhan Pamuk (n. 1952), premiatul cu Nobel, în 2006.

Tot eșafodajul lexical din partea întâi a succedaneelor prozastice converg spre ideea de inițiere. Nu însă spre o doctrină ezoterică. Mai degrabă spre o înțelegere a vieții cu toate meandrele ei, pe care Maestrul vrea să-l prevină pe ucenic. De aceea jocul de-a viața, dar și invers până se trece de copilărie, i se pare scriitorului o roza vânturilor pe care copilul din vârsta proprie se cuvine să n-o ia în absolut. Ci, doar ca pe o joacă (deh, *homo ludens*!).

Scrie Ioan Lascu: *Nu mai vedeam. Mă întorsesem. Ședeam cu cele două mâini drepte în gura din partea stângă, direcția est-sud-est, perpendicular pe vocale „e”. Minimele vor fi cuprinse la noapte între minus două și plus două... grade. Mă aflu în partea dinspre mine a ceții...*

Din când în când, se iau în discuție concepte și principii. Din categoria primelor, nu se merge pe urmele celor cunoscute în literatura de specialitate, dezvoltată în ramuri și direcții neașteptate. Cele selectate de gânditor vizează mai ales universuri ale *moralei*, ale *psihologiei*, uneori, de tip *clinic: nemulțumire, durere, tristețe, absența obișnuitului*.

O cugetare, aparent formulată în trecere: *Între cuvânt și obișnuit e aproape o identitate, prin ceea ce au comun, adică realizabilul în concret. Obișnuitul e îndepărtat, ascuns, surghiunit, e principiul.*

Ingeniozitatea unor proiecții în imaginar și legăturile „paradoxe” între cuvinte au un reazem aparte în amintirile formulate din preajma Munților Parâng. Bănuiesc că numai așa, Ioan Lascu

conștientizând intelectualizarea „prea altfel” a exprimării din prima parte, în partea a doua, cu precădere la „inedite”, textele sunt mai domoale și mai precise, în actul de contur al întregului.

Încă o departajare, care se substituie concepției de a-și alcătui antologia, ori tocmai fiindcă am semnalat-o, se cuvine s-o și explicăm.

Deci, ar fi vorba și de includerea unor *schite, profiluri, note de jurnal* – din perioade trăite înainte de '89. Poetul intersectează nu de puține ori fraza prozatorului. Iată că în răstimpuri își recheamă iubirile trecute prin candoarea vârstelor. Câte o figură de stil stăruie neliniștitor chiar și când titratul scriitor se întoarce în timp cu deferență și galanterie de franțuz (Vezi **Încheiere la un urcuș serafimic**, text datat 1984, primăvara).

Mai înainte, aminteam de modernul scriitorului Orhan Pamuk. Uite-l reverberând într-o frumoasă descriere a lui Ioan Lascu, care mi-a amintit de nobila literatură persană: *Umăr aburit deasupra începutului de vară, în timp ce pomeneam între patru ochi și patru pereți cele patru plante primordiale: vrejul, câinele, mâna și muntele.*

– Amintiți-vă: toate în una!

– Hanna, cu mintea te-am chemat, îți latră câinele în traistă, sau îți latră traista, sau traista se latră pe sine, fiindu-i frică de înfinitatea câinelui? Sau traista lătrând, înlocuiește lătratul ce-o latră, la rece? Hanna, uscă-mi tu fruntea, în reci broboane te strig. Te văd, nu te șterg, te ascund în câteva culori, în câteva perdele verzi, în Cenușăreasă (...) Dă-mi întâiul tremur al ființei, dă-mi o culoare. De atâta vreme, atât de mult, Hanna, te-am rugat să urcăm muntele.

Este ceva aici, fie și în acest scurtisim paragraf, ecouri bine pritocite din avangardism.

N.B.

Există foarte multă poezie și în această a doua parte a travaliului narativ, încât se poate alcătui un *puzzle* în culori vizibil stilizate, ca să intrăm în arborescența lexicului folosit de autor.

Deducem, fără drept de apel, că Ioan Lascu se afirmă ca un mărturisitor al transferurilor existențialismului prin *furcile caudine* ale supraréalismului. Pledoaria prozatorului, prin întreg ansamblul, este pentru formularea concentrată, fiindcă doar atunci, crede autorul, se exprimă idei, gânduri nobile de sorginte filosofică. În cazul acela, descrierile de peisaje, din preajma munților, trebuie să fie sobre, demne cu măsură, nu languroase fără ținuta de gală a limbii române.

MARIAN BARBU

Dincolo de orizont

Dincolo de orizont (Editura Sitech, Craiova, 2013, 366p.) a Ioanei Heidel este mai întâi de toate o autobiografie frapant de onestă despre identitate și alteritate, dar și carte complexă, radiografică. Societatea comunistă, de la anii copilăriei autoarei până la plecarea în Germania este descrisă în contrapunct, când în note sobre, când luminată de razele îngăduitoare ale nostalgiei față de copilărie și locurile natale. Cartea, ce poartă subtitlul “amintiri”, este într-o anumită măsură o frescă a transformărilor de la începuturile obsedantului deceniu comunist până astăzi, adică o Românie trăită din interior, dar și revizitată mereu, în gând sau în fapt, după Revoluție.

Fiind o narațiune la persoana I, avem lumea filtrată prin experiența persoanlă a autoarei, însă firul epic este adesea fragmentat de inserții secundare, mărturii, documente, interviuri, pasaje de istorie ce nuanțează percepția unifațetată și zugrăvesc o lume diversă, complexă, stratificată. Intersectând experiența proprie cu destinele sașilor și românilor, ale celor din Oltenia și celor din Ardeal, ale celor plecați și celor rămași, cu imaginea imigrantului român ajuns în Germania, a celor de partea sau împotriva sistemului, de dincoace sau dincolo de gratii, din est și celor din vest, Ioana Heidel conturează o istorie colectivă adesea violentă, trasând liniile acelei tulburătoare istorii mari. O istorie atât de sec narată în manuale și cărți de specialitate, aici atât de emoțional și onest trăită, o evocare plină de forță a unui destin complicat și adesea cu turnuri dramatice. Astăzi, tabloul din fundalul personajelor cărții poate fi privit ca o imagine stranie și distantă sau, dimpotrivă, cu flori reci ai unui involuntar și insuportabil deja-vu.

În mod insolit și paradoxal, cartea debutează cu amintirile pe care autoarea-personaj principal nu și le amintește, din anii copilăriei mici, recuperați ulterior din poveștile mamei. Profetic, destinul Ioanei stă sub cupola visului mamei, care, conform credințelor populare de care e înțesată cartea, “se adevărește”. Visul închipuia trei călăreți ce au răpit-o pe copilă chiar din brațele mamei, pierzându-se fără urmă dincolo de orizont. În mod metaforic, “dincolo de orizont” este locul unde se va cata-pulta mereu privirea Ioanei mature, dar și spațiul unde va locui mereu, acel adevărat acasă, indiferent de locul unde se va afla: în Oltenia, Transilvania sau

Germania. Viața plină de neprevăzut e Ioanei pendulează mereu între cele trei spații, Goicea, Sighișoara și Würzburg, păstrând intact în sufletul ei tărâmul magic și tandru din care își alimentează forța: Lunca Dunării, așa cum și-o amintește din copilărie.

Copila Ioana intră în lume sub semnul mai multor complexe pe care se va strădui mereu, sigur adesea inconștient, să le demonteze. Fată în locul băiatului dorit de tată, urâțică în copilărie, zburdalnică și impulsivă, “cea mică” a cărei voce era ignorată și subestimată sunt complexele de inferioritate pe care Ioana matură le transformă în atuuri. Devenind o femeie puternică, Ioana este adesea o răzvrătită față de sistem, de convenții, de reguli scrise și încetățenite, făcând-o să pară o inadapată, gata oricând să ia în răspăr orice dat pentru a răzbate. Eroina cărții este o femeie puternică, o identitate mai degrabă construită și afișată lucid, pas cu pas, o mască de fier în spatele căreia se consumă imperceptibil o sensibilitate exacerbată. Cartea *Dincolo de orizont* este născută tocmai din confruntarea aparenței feminine statuare și a strigătului înfundat, neauzit și nebănuît de nimeni ani de-a rândul. În paginile amintirilor răzbate o acută tensiune, fiind foarte perceptibil efectul cathartic pe care scrisul îl are asupra autoarei-personaj. După toate căile labirintice pe care le-a avut de străbătut, *Dincolo de orizont* este o carte a capătului de drum, a perspectivei clare și a echilibrului câștigat în timp. O carte care la final pare a spune, în cuvintele lui Sabato că “...în orice caz există un singur tunel, întunecos și singuratic: al meu...”

Frazele Ioanei spun întotdeauna mai mult decât spun și, de multe ori, altceva decât par să spună. Fiind mărturia unei vieți zbuciumate, amintirile se cer citite și printre rânduri, purtând

intrinsec partea lor de claritate și partea lor de penumbră. Amintirile Ioanei urmează un curs cronologic presărat cu evenimente și întâmplări astăzi greu de imaginat. De fapt, este un parcurs în care cei născuți la începutul comunismului se vor regăsi. Este destinul ființei mărunte prinsă în capcana istoriei, sub vremi, din care este nevoită să-și caute cu disperare orice resort pentru a supraviețui. După o copilărie aproape paradisiacă în Lunca Dunării, urmează anii de teroare ai școlii din cauza dascălilor intransigenți, apoi facultatea la București. Punctul de turnură în viața Ioanei Popa e apariția lui Sven, sas din Sighișoara, tânăr chipșec de care Ioana se îndrăgostește în ciuda tuturor piedicilor etnice și a prejudecăților vremii. Astfel Ioana Popa va deveni Ioana Heidel, olteancă ajunsă într-o familie de sași din Transilvania, nevoită să se ciocnească de bariere impuse de limbă, de tradiții, de un fond emoțional și cultural nebănuît.

Pătrunderea în lumea sașilor declanșează un nou complex, cel al intrusului, al diferitului respins din capul locului, etichete cu care Ioana se va lupta întreaga viață. În Sighișoara sașilor, olteanca Ioana este un străin aproape exotic, aterizat din altă lume, deci cu totul neacceptat. Din confruntarea celor două familii de părinți olteni și sași se nasc pagini de portretistică, ce creionează lucid, deși tensionat, trăsăturile celor două comunități, cu tarele și calitățile lor. Deși inițial sașii sunt percepți etnic preponderent negativ, prin prisma ostilității cu care este primită în familia soțului, pe parcurs perspectiva se ponderează, astfel încât Ioana ajunge să tolereze ea însăși diferitul, să accepte specificul comunității, ba chiar să respecte cutumele etnice. Percepția asupra sașilor e înlesnită de anii în care Ioana lucrează ca inginer la CAP-ul din Saschiz, loc unde pășește plină de îndoieli legate de diferențele etnice: “*De unde să visez eu la ce mă va aștepta, cum mă vor primi localnicii când vor afla că nu sunt de-a lor?*” La finele celor cinci ani de serviciu în Saschiz Ioana ajunge însă să creadă că “*Deși mă aflu pe meleaguri îndepărtate, am reușit să găsesc cheia cu care puteam deschide inima oricărui saschizean. Mă simțeam ca într-o familie mare, fie că le eram alături la masa de prânz, în câmp la coasă sau în casele lor unde eram mereu binevenită.*” Din păcate, acest sentiment nu va fi trăit niciodată între sașii soțului său.

Pe parcursul cărții, cititorul e scufundat abrupt în câte o viață din →

MIHAELA KLOOS-ILEA

timpul războiului sau comunismului românesc, cu tot arsenalul unor pasaje jurnalistice. Paginile despre sași cuprind chiar și două interviuri în care Andreas Christiani și Wilhelmine Folberth, supraviețuitori ai războiului și deportării, vorbesc despre cei mai sumbri ani ai istoriei comunității lor. Sunt pagini care descompun nucleul narativ al cărții, alături de celelalte documente, fragmente cu informații pur istorice sau istorii personale – familia Löw, foștii proprietari ai Țesătoriei și Vopsitoriei de Bumbac din Sighișoara și ai Fabricii de Căramidă de aici, reveniți în 2013 în oraș – digresiuni care au o logică în sensul completării caleidosopului cărții, intenționată evident ca o complexă frescă a societății și a vremurilor, în paralel cu destinul eroinei.

Din nou neașteptat, olteanca Ioana, căsătorită cu un sas, va pleca în Germania în plin comunism, înaintea lui Sven și a celor din familia soțului. Deși e un nou “orizont” de care Ioana mărturisește că nu și-ar fi dorit niciodată să treacă, plecarea în Germania devine singura șansă de salvare a copilului grav bolnav. În societatea comunistă unde sistemul sanitar era mult deficitar, mama se vede nevoită să treacă orice piedici pentru a-și duce copilul la tratament în străinătate. În aceste condiții, Ioana își afișează din nou masca inexpresivă, ia destinul familiei în mâini și pleacă în Germania într-un mod aproape incredibil în contextul social de atunci. Și totuși, o mamă hotărâtă să-și salveze copilul sparge toate granițe închise și ajunge în Germania, unde starea copilului se ameliorează treptat, în anii ce vor urma.

Sosirea în Germania este un nou șoc cultural trăit în singurătate. Ioana găsește cu greu empatie în rândul prietenilor și familiei deja stabiliți aici, adesea reticenți în a-i sări în ajutor. Apoi, Ioana sosește împreună cu copilul într-o țară de data această cu totul străină, la sute de ani distanță de România comunistă din care a plecat, fără să vorbească germană, fără venituri, doar cu un copil grav bolnav ce avea nevoie urgentă de tratament. Și totuși, încă o dată, lamentațiile lasă locul firii demne și hotărâte a femeii, nevoită să se reinventeze pe tărâm străin pentru a supraviețui împreună cu Hendrik, băiatul său. Sven, soțul din Sighișoara, va apărea târziu în viața celor doi, când Hendrik depășise perioada critică, iar Ioana începuse un lung drum de acomodare și specializare în noua țară, ce o va duce în final tocmai în competitivul domeniu IT din Germania. Din nou, sunt pagini pe care

citindu-le, ai impresia că Ioana Heidel, mama singură la un moment dat, olteanca între sași, româncea venită din comunism în lumea civilizată are nevoie mereu să demonstreze ei și tuturor că poate, că se poate. Paginile acomodării în Germania sunt adevărate lecții de determinare. Pe parcursul lor, Ioana este din nou omul închis în sine, opac pentru cei din jur, pe fondul unor trăiri interioare tensionate, dar nebănuite, ce va duce la depresie și în final la retragerea prematură din carieră. Cortina care s-a lăsat în viața socială a Ioanei a însemnat ridicarea cortinei emoționale, prin această carte de o mare sensibilitate, probabil frapantă pentru toți cei care o cunosc.

A privi dincolo de orizont implică automat o continuă tentare a limitei, un parcurs ce transfigurează și revelează esențele. Uneori, având tonul unui subtil manifest feminist, viața Ioanei este o luptă cu propriile limite și cu cei din jur. Ca în povestea rabinului Eisik din Cracovia[1], pentru a găsi ceea ce cauți trebuie să faci mai întâi un lung ocol, să te întorci la tine de departe, după parcurgerea drumului. Ioana Heidel nu este nici visătoare, nici pelerin, ci un om care își asumă drumul în viață ca pe o misiune revelatoare și plină de sens. Aproapele sau sinele poate fi înțeles numai prin experiența depărtării și a necunoscutului, prin înstrăinarea de sine și de tot ce înseamnă mediul previzibil, familiar.

Deși este o carte de debut, deși fraza sună uneori ușor livresc sau artificial, deși elanul emoțional sau privirea atotcuprinzătoare subjugă pe alocuri continuitatea firului epic, este o carte polifonică, elocventă pentru o viață povestită departe de teritoriul ficțiunii, pentru destinul unei întregi etnii, cea a sașilor plecați din Transilvania, pentru anii crânceni ai comunismului, pentru tot ce a însemnat diversitatea etnică a acestui spațiu. O istorie trăită personal, în același timp

foarte dramatic și demn.

Îmi amintesc că în facultate, mai în glumă, mai în serios, unul dintre profesori ne sfătuia să nu scriem niciodată recenzii autorilor vii. Pentru mine este cu atât mai greu cu cât sinceritatea a acestor pagini mă face să simt că am pătruns în intimitatea unui om pe care îl respect și cu care am avut plăcerea să vorbesc adesea. În răspărul cărții se simte determinarea cu care copila Ioana ne ia de mână și ne conduce senin și cadențat scrutând zările aparenței, stranierității, etnicității, deznadejzii, atingând în final starea de echilibru a Ioanei Heidel-autorului. La capătul vârfului plin de povănișuri escaladat o viață întreagă, autoarea privește clar și atotcuprinzător, în sine și dincolo de orizont, de la înălțimea la care doar o viață plină de împlinire, dar și de renunțare și sacrificiu te poate aduce.

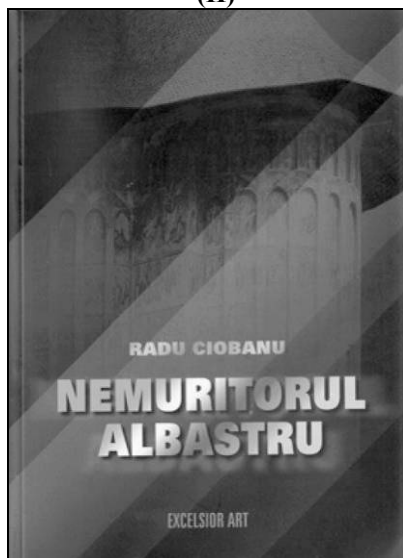
[1] După mulți ani de sărăcie grea, care însă nu i-au zdruncinat încrederea în Dumnezeu, rabinului Eisik din Cracovia i s-a poruncit în vis să meargă să caute o comoară la Praga, sub podul care duce la palatul regal. După ce visul s-a reptat de trei ori, rabinul Eisik s-a hotărât și a plecat la Praga. Numai că podul era păzit zi și noapte de gardieni, astfel încât rabinul nu a îndrăznit să se apuce de săpat. Venea însă în fiecare dimineață lângă pod și îi dădea târcoale până seara. În cele din urmă, șeful pazei, intrigat de ceea ce vedea, l-a întrebat politicos ce caută acolo: caută ceva anume sau așteaptă pe cineva? Atunci rabinul Eisik i-a povestit visul datorită căruia venise de atât de departe la Praga. Paznicul a izbucnit în râs: “Bietul de tine, cu pingelele tale tocite! Ai pornit la asemenea drumeție de dragul unui vis! Deh, așa e când te încrezi în vise! Și eu ar fi trebuit să-mi iau picioarele la spinare, când mi s-a poruncit odată, în vis, să merg la Cracovia și, în odaia unui iudeu pe care, chipurile îl cheamă Eisik, fiul lui Jekel, să sap undeva după sobă ca să găsesc o comoară. Eisik, fiul lui Jekel! Parcă mă văd la locul cu pricina – unde probabil jumătate dintre locuitorii evrei se numesc Eisik și cealaltă Jekel – scotocind prin toate casele!” Și paznicul a izbucnit din nou în râs. Rabinul Eisik s-a înclinat, s-a întors acasă, a dezgropat comoara și, cu o parte din ea, a construit o casă de rugăciune care se numește școala Reb Eisik Reb Jekel.

Luăți aminte la această poveste și primiți învățătura ei: anume că există ceva care nu e de găsit nicăieri în lume, nici chiar lângă cel Drept și Sfânt, dar că totuși există un loc unde lucrul acela poate fi găsit.” (Andrei Pleșu, *Parabolele lui Isus. Adevărul ca o poveste*, Editura Humanitas, București, 2012, pp.14-15)

Enigma nemuritorului albastru

(II)

Valorificând temeinica sa documentare, Radu Ciobanu urmărește etapele tehnice ale realizării picturilor din interior și din exterior, insistând însă și pe nevoia de singurătate și de concentrare a artistului dedicat întru-totul operei sale. Preocupările lui Toma sunt însă adeseori întrerupte de misiunile pe care i le încredințează Vodă (lupta din Ardeal, căpitan în lupta pentru cucerirea Brașovului și a Sighișoarei, în fruntea alaiului care o va aduce de la Sibiu pe Doamna Elena, războiul împotriva polonilor, primirea solului polon sau al regelui Ferdinand de Habsburg etc.), încrezător în devotamentul și în abilitățile diplomatice ale magistrului, care stăpâna „știința de-a se face plăcut și respectat”.

Ziua slujbei celei mari s-a desfășurat după tot ritualul, iar meșterul-artist trăiește „mulțumirea de a vedea încheiată această lucrare... întâia ... mare izbândă” pentru el, deși nu-i fusese ușor „într-o țară care dăinuie numai pentru că tot timpul se apără”. Episcopul Macarie „...cărțurar în stare să iște de sub condei mari adevăruri și frumuseți” va consemna „faptele, să nu cadă în uitare”, și va scrie „o carte ale cărei istorii sunt însă zugrăvite” pe pereții bisericii. Într-o lume trecătoare, astfel de înfăptuiri sunt mărturii ale tenacității și simțirii neamului, care vor străbate vremurile, spre neuitare.

La scurtă vreme după această măreață realizare, uneltirile boierilor îl

alungă pe Vodă, căruia Toma îi rămâne credincios, primejduindu-și viața pentru a-l salva de furia trădătorilor, urmându-și apoi drumul, cu care se identifică.

Partea a doua (**Voievodul**), structurată în trei capitole, se centrează pe cea de-a doua domnie a lui Petru Rareș, revenit în fruntea țării prin compromisul tratativelor purtate cu padișahul, dar cu speranța eliberării ulterioare. În această parte, Vodă e umanizat, radiografiindu-și viața înaintea sfârșitului: „Poate că toți, când ne apropiem de cernitul capăt, trebuie să trecem prin soiul acesta de judecată în care noi înșine suntem judecați și judecători”. Numeroasele secvențe retrospective, introspectice și reflexive, țesute în urzeala analitică, cu reale virtuți eseistice, completează profilul domnitorului, dar și al omului, care rememorându-și trecutul și analizându-și faptele e bântuit de povara regretelor, tăsnite din frământările subconștientului. Încercat de dureri și slăbit de puteri, Domnitorul refuză umilința bolii și se străduiește să-și ascundă de cei din jur neputința. Spovedania monologată a lui Vodă amintește de unele întâmplări și fapte-limită, care îi pun la încercare orgoliul (ajutorul financiar cerut lui Serchiz), înțelepciunea și intuiția (Scrisoarea trimisă padișahului care-l alungase din scaunul țării), tăria de caracter și stăpânirea de sine (întâlnirea cu padișahul), prudența, diplomația, spiritul de prevedere etc. Pentru Vodă, întâlnirile erotice sunt doar forme de descărcare a unor tensiuni acumulate treptat, căci este atras de frumusețea misterioasă a mai multor femei (Catarina, frumoasa Rut, Dianora), dar își iubește soția și este devotat doar acesteia, conștient că ea a consimțit la multe jertfe de dragul lui și al țării. Discuțiile cu doctorul, cu Doamna Elena, cu mitropolitul Grigore, cu fiul său Ilieș sau cu mășcariciul Hubă completează personalitatea omului și a domnitorului, confruntat cu propriile decizii, unele explicabile, altele impuse de conjuncturi greu de înțeles de către cei din jur (sacrificarea fiului său Ilieș, trimis ostatic, și prohodul slujit peste copilul viu, spre a adormi bănuielile turcilor). Trecând de la dialog la monolog, de la vorbirea directă la vorbirea indirectă, de la persoana a III-a și a II-a la persoana I, scriitorul pendulează între faptele relatate, sancționate de unii interlo-

cutori, și procesele de conștiință ale lui Vodă, conștient că de la acea mare greșală „a început de fapt destrămarea”.

Aparența de belșug și pace care bucura poporul ascundea umilințe și disperări neștiute, lărgind cercul singurătății domnitorului, veștejind speranța, înlocuită cu așteptarea.

Gândindu-se „mai mult la ce a fost decât la ce va fi”, Vodă înțelege că Domnia poate deveni o povară pentru conducătorul preocupat de libertatea și de binele neamului său, fiind obligat adeseori să fie neînduplecat sau să ia decizii dure și chiar cumplite (căsătorirea Ancăi din interese politice, decapitarea boierilor trădători și uzurpatori, uciderea lui Gritti și a fiilor acestuia etc.). „Scormonind prin tot acest morman de întâmplări trecute... nu tocmai curate, dar necesare”, mitropolitul Grigore, „singurul om de credință”, supune muribundul la acea „judecata de apoi”, care este, de fapt, conștiința omului confruntat cu sfârșitul vieții pământești. Confesiunea lui Vodă conferă relatării o semnificație umană, care se regăsește în multe dintre formulările sentențioase, stimulând meditația și receptivitatea cititorului. Domnul evocă frecvent înțelepciunea și loialitate lui Toma, adevărat „frate spiritual”, care, trimis la Veneția după otrava izbăvitoare, nu s-a mai întors, lăsând un gol imens în inima și în viața suveranului. Pentru el, artistul fusese prieten, confident, sfătuitor și om de mare încredere, care își păstrase independența, fiind „...al drumului, ...slobod ca pasărea și nesupus”.

Vodă încearcă să se smulgă din mlaștina regretelor pentru păcatele săvârșite, știind că „acolo unde se află mărturisirea se află și ușurarea”.

Cu multe conotații istorice și morale este evocată întâlnirea cu padișahul, când Vodă, ocolind umilința înjositoare, a acceptat unele compromisuri, ca soluție pentru atingerea scopului conjunctural, căci „în mijlocul unor... împrejurări tulburi e aproape imposibil să desparți binele de rău”, ba fiind în fruntea unui neam ești obligat „să năpăstuiești oarecând adevărul”. Deși Soliman Magnificul îi era dușman, Domnul Moldovei îi recunoaște calitățile și înțelepciunea, apreciindu-l ca om instruit, care citește cărți „scrie stihuri... îi prețuiește →

LIVIA FUMURESCU

Adriana. Cuvinte din iarna vieții

Carte pentru bătrâni?

De curând, cu titlul „Adriana. Cuvinte din iarna vieții. Memorialistică”, a apărut în librăriile Iașului o nouă carte, autor Ion N. Oprea, din salba memorialisticii sale, care pune în valoare amintirile unei doamne, asistate social într-un Cămin de profil, ajunsă la venerabila vârstă de 94 de ani

„Cartea aceasta, aș aprecia, este o cronică vie a ceea ce este viața și activitatea într-o astfel de instituție unde totul e bine organizat, gazdele și oaspeții lor, ducând o viață normală, cu bucuriile și relele întâmplătoare, dar mult mai atent trăite

decât dacă sosiții ar fi rămas acasă sau pe stradă. Ea se citește cu interes și instituțional și particular, chiar și de vizitatori, care au confirmarea că Instituția – Căminul – este necesară, trăiește prin grija statului și a sponsorilor, a personalului angajat, asigurându-le internaților ceea ce li-ar fi lipsit dacă ar fi rămas fie și în familie – liniștea, confortul, medicația, vorba bună, ba și literatura, o carte, cântecul mai ales, cântecul de acasă, de la mama sau de la biserică, muzica, poezia mai ales, scrisă de ei sau a clasicilor ori trăitorilor, conservată în memoria talentaților și pusă în carte să nu se piardă, că cine știe, ne întoarcem, vreodată, la tot ce-a fost tinerețea pacienților”, spune în *Destăinuire*, cu rol de prefață, Ion N. Oprea.

Este o carte, arată același, care cuprinde în majoritate relatarea amintirilor unui om care, la o vârstă

venerabilă – peste 90 de ani – strălucește intelectual și, deși nu are studii superioare, se dovedește o povestitoare care ne-a încântat și nu am cutezat să nu le facem un dar prețios cititorilor, relatându-le. Totul prezintă interes, în primul rând importanța Căminelor de bătrâni, activitatea personalului medical, de asistență și administrativ, factorii de ajutorare și sprijinire a unor oameni care au nevoie de oameni de omenie, de gesturi de mare generozitate.

Luată în mână și măcar răsfoită, dai că ideile naratoarei și poate și ale autorului sunt și regretele tale ca cititor, și atunci, poți să nu citești cartea cu „Adriana”... de la un capăt la altul, să nu inviți sau să-i împrumuți volumul și vecinului, prietenului tău, după ce l-ai citit și tata →

Prof. VIRGIL DATCU

ENIGMA NEMURITORULUI ALBASTRU

→pe înțelepți, pe alchimiști, pe vraci, pe meșteri, pe filozofi”. Erau aspecte care îi apropiau, căci, deși autoritari, nu se bazau „numai pe putere”, manifestând multă prudență în ceea ce spuneau și hotărau. Discutând despre prieteni și prietenie, padișahul emite păreri memorabile, căci „Prietenul, mai curând sau mai târziu devine o povară”, „prietenia e sortită pieirii”, iar stăpânitorul care vrea să rămână puternic trebuie să afle tăria „de a rămâne singur”.

În ultima parte a romanului, Marcu, trecut și el prin experiențele Occidentului, păstrând pietrele primite de la meșterul Toma, care „dau nemurire albastrului”, promite, la îndemnul lui Vodă, să picteze Voronețul. Finalul romanului descifrează semnificația titlului, amintind de enigma „albastrului de Voroneț”, dar și de continuitatea neastâmpărului creator în succesiunea generațiilor. Nu întâmplător, coperta cărții e nuanțată în albastru-verzui voronețian, a cărui taină pare descifrată în ficțiunea romanului, căci „lapislazuli... e o marfă rară”, care „are puterea de a da strălucire albastrului”, pe fundal profilându-se silueta Bisericii.

Moartea lui Vodă e sugerată de sfârșitul basmului povestit de Bisurca, iar desprinderea sufletului de

trup pare a se încadra teoriilor care vorbesc despre aspirarea muribundului după decorpare într-un tunel luminos, marcând trecerea în veșnicie. Autorul stăpânește arta descrierii detaliului (a veșmintelor, a accesoriilor, a interioarelor, a bucatelor servite etc.), contribuind la realizarea specificului acelor vremuri, în care fastul de la curțile domnești și alaiul impresionant care-l însoțea pe domnitor sugera stabilitate, putere și belșug. Chiar reluate, asemenea pasaje descriptive au rolul de a insista pe măreția și autoritatea suveranului, aflat în vârful ierarhiei din epoca medievală, impunând respect și prin ținută și prin ambianță.

Cu incontestabilă viziune regizorală, scenele de luptă sunt surprinse în ritm alert, dinamic, prin propoziții scurte exclamative și prin secvențe eliptice de predicat („...încleștări scurte și crâncene. Cai răsturnați, bătând văzduhul cu picioarele. Scrâșnet de săbii, zângănit de scuturi, trosnet de oase”) sugerând dramatismul bătăliei.

Se cuvine a aprecia eleganța și frumusețea formulărilor, a limbii, pe care Radu Ciobanu, preocupat de șlefuirea stilistică, o mănuieste cu meticulozitatea și cu exigența perfecționistului, introducând forme gramaticale specifice acelei epoci, evocată prin cuvinte și termeni care realizează „culoarea vremii”. Cititorul este cucerit de reactivarea

apelativelor și construcțiilor sintactice din acea perioadă, de fluiditatea exprimării, care potențează expresivitatea textului, probând harul de netăgăduit al scriitorului.

Cartea abundă în reflecții gnomice, cu intercalarea oportună a maximelor în contextul secvențelor narrative sau reflexive, având certă valoare educativ-formativă pentru cititor (*Puterea slăbește până la urmă mintea multora; Un vis mareț nu se poate împlini fără jertfe; Dumnezeu nu-i ajută decât pe acei ce se știu ajuta; Unde e rânduială, e dreptate; Nimeni nu știe cât răgaz avem* etc.). Majoritatea aforismelor din acest roman sunt creații personale, rod al gândirii analitice a autorului, desprinse dintr-o bogată experiență de viață.

„Nemuritorul albastru” este cartea care trebuie citită cu mintea și cu sufletul, fiindcă fiecare pagină concentrează formulări sentențioase, exprimând adevăruri, în care descoperim limpezite și clar formulate aspirații, neîmpliniri sau reușite, marcându-ne tuturor viețile. Este rodul unei arderi devastatoare, al unui travaliu cumplit, prin care autorul se identifică cu artistul în febrilitatea finalizării unei opere care să învingă vremelnicia.

Oricâte am spune despre acest roman, n-am reuși să epuizăm argumentele care îl recomandă pentru o lectură instructivă și captivantă.

și mama, sora mai mică?: “În atare situație, începem să mai răscolim trecutul, să mai găsim ceva din el, noi, noi care totuși, am trecut prin multe și am rezistat cu tărie, și de ce nu, cu un zâmbet în casă, cu o mângâiere, cu un cântec, și ce cântece erau pe timpul copilăriei și tinereții noastre, de te făceau să uiți de toate necazurile. Te făceau să vii acasă cu dragoste. Unde se mai cântă astăzi *Barca pe valuri plutește ușor, La umbra nucului bătrân, În micul orășel uitat de lume, Smaranda e cea mai frumoasă, Păsărică mută-ți cuibul și te du*, - de venea omul acasă cu cântecul pe buze, cu dragoste. Astăzi, habar nu ai ce spune cântecul, dar te asurzesc zgomotele, parcă lipsesc notele muzicale și toți tipă”, p.202.

Că această carte este darul făcut nu doar bătrânilor, ci și altora, mai ales factorilor de decizie și tineretului de după 1989, ne-o spune tot autorul în cele ce urmează: „Publicarea volumului vine să învedereze nu doar opera creatoarei, povestitoare, a doamnei Adriana Andreiaș-Micu, cât mai ales Instituția care este gazdă pentru asemenea oameni, adevărate valori ale optimismului omenesc, care sunt înfrățiți și iubesc din convingere munca, tradiția, prezentul, dar cu speranță viitorul. Viitorul, pentru că Instituția dacă servește azi celor care au muncit de dimineață și până noaptea, cu atât mai mult va fi necesară mâine, când miile de asistați sociali din mai fiecare casă, cei care așteaptă poștașul cu cupoanele să le înmâneze plata votului primit, dar nu ies pe dealuri cu sapa să muncească ogoarele lăsate pârloagă, chiar acestora și altora le va fi și mai utilă întreprinderea.

Îmbătrânirea populației României, ca și prelungirea vârstei de ieșire la pensie, dar mai ales depărtarea descendenților de bătrâni sunt realități care înseamnă programe de protecție socială la care este chemat să participe nu doar Statul și factorii săi de resort, ci mult mai mulți, noi și întreaga societate civilă.

Organizațiile non-guvernamentale care vor proba «*cine-i om și cine-i câine*». Nu spun o noutate, doar o repet, de multă vreme fiecare casă, dar mai ales la blocuri, unde ușile rămân închise cu lunile, există oameni care nu numai trebuie vizitați și ajutați, dar le-ar fi efectiv utilă

internarea la căminul de asistați sociali”.

Lucru pe care îl spune și autoarea scrisorilor adresate celui care semnează cartea - că întreaga narațiune este un total al corespondenței purtate cu doamna Adriana: “...Nu m-aș fi oprit să aștern pe hârtie aceste mari necazuri care azi apasă cu greutate pe umerii bătrânilor bolnavi și singuratici, dar și situația tinerilor, fără de ajutor, plecați departe m-a îndemnat să nu ocolesc acest adevăr care cade tot în seama vârstnicilor să-l rezolve - familiile, copiii, gospodăriile tinerilor, satele, au rămas tocmai sub îngrijirea bătrânilor, lipsiți de putere, pierduți de minte, fără o îngrijire medicală, fără medicamente și supraveghere, fără o mâncare cum trebuie și o bucurie imediată.

Oricât ar fi omul de bătrân, el are nevoie de o vorbă bună, de o mângâiere, de o încurajare din partea copiilor lui, să simtă o mână caldă de ajutorare, care, până la urmă, în lipsa banilor, pot înlocui și medicamentele. Chiar și eu am perioade când personal simt lipsa unei vorbe de încurajare, de mângâiere, deși, îmi dau seama că lumea care a fost nu mai este.

Când eram copii aveam și purtam cel mai mare respect profesorilor, ne aplecam până la pământ în fața lor când îi întâlneam, preotului îi spuneam de la mare distanță respectuos „sărut mâna”, ne purtam cuviincios cu conducerea jandarmeriei locale, a funcționarilor primăriei, pe primar îl respectam cu sfințenie și mare încredere. În ziua de astăzi este mare batjocură în relațiile dintre noi oamenii, bătrânii nu mai sunt respectați ca și educatorii în general și autoritățile statului”, p.166.

În spiritul celor de mai sus cartea evidențiază eforturile Statului, dăruirea unor sponsori, acțiunile bisericii catolice și a comunității evreilor pentru protejarea celor aflați în neputință la un moment dat, cheamă biserica ortodoxă și clericii ei, îndeosebi pe călugări și măicuțe, să facă mai mult în acest sens, salută intențiile Termo-Service Iași - care, ocupându-se de administrarea unor apartamente a imobilelor, vrea să demareze și un proiect de ajutorare a persoanelor vârstnice, bolnave, fără apărători legali și cu mobilitate redusă.

«*Direcția de Asistență Comunitară acordă ajutoare, dar le*

acordă celor care depun dosare. Sunt însă, din ce am văzut noi, bătrâni care nu se pot deplasa, care nu au rude să umble pentru ei sau care nici nu știu de ajutoarele sociale la care au dreptul.

Către aceștia ne îndreptăm. Cu un sfat, cu un telefon dat la instituția responsabilă sau cu o vizită la domiciliu, vrem să ajutăm și noi pe cât posibil. Nu avem nici experiența, nici calificarea pentru o intervenție directă, dar vrem să creăm măcar legături omenesti între instituții și oamenii care au nevoie de ele», se redau în Destăinuire spusele lui Tudor Tudose, directorul Termo-Service, preluate dintr-un ziar de la Iași.

Cu valoare de document, cartea se constituie și într-o bibliotecă care împrumută cititorilor ei operă religioasă și beletristică, o redare și din aduceri aminte a mai marilor noștri. Mihai Eminescu, Al. Vlahuță, George Coșbuc, Grigore Alexandrescu, Magda Isanos, Iulia Hașdeu, Ciprian Porumbescu, Ion Minulescu, Vasile Militaru, Alexe Mateevici, Grigore Vieru, Adrian Păunescu, Constantin Tănase, dar și multe texte de cântece, aproape uitate. Ne readuce folclorul și pe buze... Caloianul !

Portetistica cărții este aproape în totalitate mertul celei care și-a cunoscut și-și iubește vecinii sau pe cei de care s-a despărțit, ne-a informat Ion N. Oprea.

Topica frazei, expresia curat românească, poate și unuia și altuia, autor și povestitoare.

Luminoase și inventive, prietenoase, copertele cărții.

Ne-am bucura dacă Adriana, cu Cuvintele din iarna vieții ei ar ajunge și în mâinile și sub privirile lacome de lectură ale celor cărora cartea a fost realizată : Instituțiile și oamenii lor din domeniul unde asistații sociali, nu numai bătrânii, o așteaptă.

O carte, dusă în dar celor de acolo, de către cei care îi mai vizitază pe cei internați, ar fi bucuria lor de suflet întâlnindu-se unii cu alții.

Adică cei din povestirile Adrianei cu cei care înseamnă omenirea Căminelor de ajutorare a celor care mai gândesc, scriu, citesc și speră că oamenii au rămas oameni.

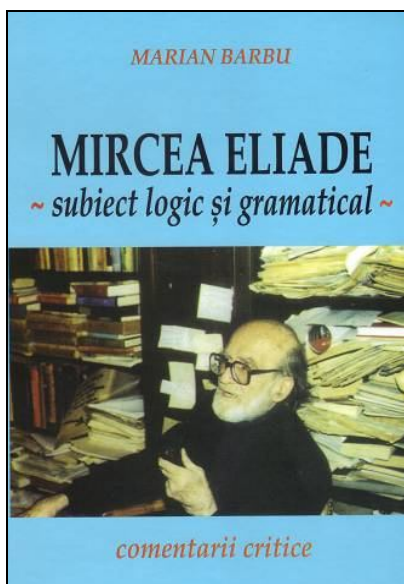
Ar fi bucuria lor dar și a Doamnei Adriana, cum am intuit din cele scrise de Ion N.Oprea.

Mircea Eliade și nucleul „împetalat” sau „disipativ-gruparea” textelor

Foarte interesantă este și recenta carte de comentarii critice, *Mircea Eliade – subiect logic și gramatical* (2013)*, de Marian Barbu, lucrare pusă „strategic-cardinal” sub patru motto-uri – nu întâmplătoare, ci polarizator-constelatoare în spațialitatea operei de cercetător-scriitor-galaxie, datorată de cultura valahă celui ce-a înzestrat-o cu o exemplară *Istorie a credințelor și ideilor religioase* și cu capodopera romanească, *Maitreyi*: (I) **Emil Cioran**: «Sunt îndreptățit să cred că, mai presus de zei, el [Mircea Eliade] pune, în subconștientul său, cărțile. N-am întâlnit pe nimeni care să le iubească atât de mult ca el.», (II) **N. Steinhardt (Fantasticul lui Mircea Eliade)**: «Transcenderea lumii empirice (și a psihologiei elementare), la ce duce? Mai întâi, la inconștient, care – o spune C. C. Jung – nu-i decât localizarea individuală a celui colectiv; iar apoi, la cunoașterea sinelui; drumul se deschide înspre cunoașterea absolută, dincolo de experiența psihanalitică a lumii spațiale, temporale și cauzale, a lumii, care, în fond, e a categoriilor kantiene.», (III) **M. Eliade (Oceanografie)**: «Enigmele cele mai mari le aflăm la suprafață, în plină lumină și plină simplitate.» și (IV) **Marian Barbu**: «Mai convingător și înțelept text critic rămâne acela în care nu cunoști biografia celor despre care scrii» (p. 5).

În arhitectura / „sintaxa” cărții – ce dă părelnicia că-și trimite verbele / predicatele în diateză pasivă, având pe Mircea Eliade, deopotrivă, „subiect logic” și „subiect gramatical”, lăsându-se pentru altădată complementul „de agent” –, Marian Barbu abordează „poliedrul eliadesc” și „operează” dintr-o „față-hexagon” cu laturile: (I) *Orientări de lectură* (pp. 9 – 20), (II) *Despre „Prefața” lui Gabriel Stănescu* (pp. 21 – 28), (III) *Înregistrarea alfabetică a autorilor* (65 la număr, ale căror texte din crestomația lui Gabriel Stănescu, *Mircea Eliade în conștiința contemporanilor săi din exil*, Norcross, 2001 – sunt puse sub lupa marian-barbiană, în secțiunea următoare, paradoxist

vorbind, astfel „născându-se” un metacritic „nucleu disipativ”, fermecător-strălucitor; pp. 29 – 31), (IV) *Comentarii critice* (încorolând metacritica / „radiografierea celor 65”, *supra*, sau, mai exact spus „nucleul” cărții lui Marian Barbu, lucrare „ingenioasă și bine temperată” despre Mircea Eliade; pp. 32 – 255), (V) *În loc de postfață* (pp. 256 – 261) și (VI) *Addenda* (pp. 262 – 276).

(I) În „deschiderea cărții” cu *Orientări de lectură (de luat în seamă)*, Marian Barbu, pandurește, mărturisește întru *captatio benevolentiae*: «Sub auspiciile măturiei din *mottoul* nostru, am găsit cu cale să formulez câteva *orientări de lectură*, rezervate unei cărți extrem de importante în bibliografia eliadiană. [...] Cartea care face obiectul comentariilor noastre critice a fost intitulată *Mircea Eliade în conștiința contemporanilor săi din exil*. [...] Desfășurătorul pe autori stă sub semnul alfabetului din limba română, cuprinzând 64 de nume, plus numele editorului care a compus și o prefață. [...] Dimensiunea textelor, oferite de repondenți sau acceptate a fi preluate din reviste sau cărți ale acestora, variază în funcție de autorizarea lor și a principiului în baza căruia antologatorul a hotărât să acționeze. [...] pentru a fluidiza înțelesurile demersului nostru critic, mi-am propus să nu vorbesc la trecut despre actanții selecționați de G[abriel] S[tănescu]; de aceea, nu în puține cazuri, mă adresez unora dintre ei, ca și când ar fi în viață și ar citi / ori asculta însemnările care le-au fost adresate» (p. 9 sqq.).

(II) Cu privire la prefața lui Gabriel Stănescu, Marian Barbu subliniază o realitate obiectivă „cu dendritele” în subtitlul cărții sale: «Fixându-l pe Mircea Eliade în centrul contemporanilor săi – **de la subiect logic și gramatical** –, autorul crestomației, poet de formație, nu mai instituie, prin întreg, periplul său, atât de obișnuit, dar de mare caznă, doar *exerciții de apărare pasivă*; și ca orice implicat în mijlocul exilului, vorbește de acolo, printr-o portavoce a sincerității și a pildei exemplare.» (p. 23; pentru Distinsul Receptor, trebuie să precizez că sintagma subliniată de Marian Barbu face trimitere la titlul unui volum de versuri «Exerciții de apărare pasivă», de Gabriel Stănescu, București, Editura Albatros, 1984).

(III) Dintre cele 64 de nume de autori antologați de Gabriel Stănescu amintim pe cele mai înrăzărite ale exilului valah (sub semnătura cărora se află textele ce intră sub lupa criticului Marian Barbu, adăugându-li-se și G. Stănescu, „al 65-lea”): Sorin Alexandrescu, Ștefan Baciuc, Matei Călinescu, Emil Cioran, Al. Ciorănescu, Ioan Petru Culianu, Radu Enescu, Vlad Georgescu, Sanda Golopenția, Paul Goma, Vintilă Horia, Virgil Ierunca, Eugen Ionescu, Monica Lovinescu, Ion Negoitescu, Basarab Nicolescu, Cicerone Poghiru, Anghel Rugină, Horia Stamatu, Mariana Șora ș. a.

(IV) Cele 223 de pagini (A-5) de *Comentarii critice*, „nucleul” cărții lui Marian Barbu, înmănunchează – în funcție de valoarea textelor celor 64 + 1 – bine-documentate articole / eseuri aurifere, „radiografii” de mare finețe, mai toate de „etalat” în fața Distinsului Nostru Receptor de Metacritică: «Respectând ordinea alfabetică [...], prim-planul cărții l-a ocupat textul oferit de Sorin Alexandrescu, nepotul de soră, al lui Eliade. În totul, textul respiră aerul unui *lamento* reținut, legat de dispariția unchiului. [...] O confesiune ca un șoc deschide pledoaria în a comenta vidul ce s-a instalat după... moartea lui Eliade. [...] Fraza consună a maximă, desprinsă din retorica anticilor. [...] Cultivându-și cu intensitate ideea *Centrului*, viziunea lui Sorin Alexandrescu este a geometrului care a explicat pe un sistem de axe poemul *Joc secund*, →

ION PACHIA TATOMIRESCU

de Ion Barbu; este criticul și istoricul literar care a înțeles, expus și ordonat în *varianta sertarelor* opera lui W. Faulkner. [...] Categoricală afirmație că *Mircea Eliade a reprezentat pentru noi acest Centru pierdut* dezvăluie o polisemie a pronumelui personal – *noi*.» (Sorin Alexandrescu – 1937 –, *Prăbușirea Centrului*, p. 32 sqq.); «Numeroasele secvențe de teorie literară privind *mitul*, *sacralul* și *profanul* sunt emanații ale semnificațiilor care se degajă în câmpul de plasament al acestora.

N-are rost comentarea lor aici, deoarece scopul cărții de față este acela de a *urmări sănătatea folosirii limbii române*, la contemporanii lui Eliade, aflați în exil.

Așadar, oferim câteva extrase model [...]: imaginație artistică [...], universuri de semnificații răsturnate, fenomenologia miracolului [...], ficțiunea, văzută ca substitut modern al mitului...» (Matei Călinescu, 1934 – 2009, *Imaginație și sens. Atitudini estetice*, p. 76 sq.); «Laudă, în stilul-i sec, prietenia cu cel plecat fără întoarcere și la un moment dat răbufnește într-o tragică lamentație ca la pierderea viteazului Achile: *Nu ar fi fost mult mai bine să fi dispărut înainte de a fi lăsat urme?*» (Emil Cioran, 1911 – 1995, *În sfârșit, o existență împlinită*, p. 83); «I. P. Culianu l-a transformat pe Eliade în fetiș.

Numai așa înțeleg de ce savantul a insistat să-l așeze în locul său la Chicago. [...] I. P. Culianu puntează mai mereu trinitatea eliadiană – de *istoric*, *filosof* și *scriitor* – ca să se facă mai bine înțeles.

Forțe creatoare ale acestei trinități sunt greu, dacă nu imposibil, de departajat când vine vorba de actul comunicării științifice.

Chiar și în planul literaturii propriu-zise – roman, nuvelă – departajarea impusă ar lăsa în umbră pe una sau alta din laturile viziunii în triumfi.» (Ioan Petru Culianu, 1950 – 1991, *Ultimele clipe ale lui Mircea Eliade. Mahāparinirvāna*, p. 103 sqq.); «Spiritul, proiecția într-un imaginar trăit, real, constituie bogăția de gândire pe care a adus-o Eliade din India.

Computarea românilor la o altă concepție, pe care ne-o oferă gândirea indiană, întotdeauna iscoditoare, niciodată însă de-a fi suficientă, l-a

singularizat pe Mircea Eliade în grupul de contemporani intelectuali ai României.» (Eugen Ionescu, 1909 – 1994, *Mircea Eliade*, p. 149); etc.

(V) Textul *În loc de postfață* (pp. 256 – 261) „fixează” câteva importante mărturisiri ale autorului: (a) «Am constatat, după ceasuri prelungite de reflecție și de îndoieli, în privința găsirii unui ton critic adecvat, privind o înțelegere deplină a *comentariilor* mele *critice* că s-ar putea realiza așa-ceva, numai dacă obiectul de referință ar fi fost cunoscut dinainte de către toți cititorii.

Cred că atunci justetea observațiilor ar fi fost împărtășită *pro causa*.» (p. 256); (b) «Unicitatea lui [M. Eliade], în comparație cu Emil Cioran sau Eugen Ionescu, [constă] tocmai în această neîntreruptă dârzenie de a-și păstra neatinsă comoara limbii române, atâta timp, cât scrierile de știință a religiilor (istorice, filosofice, de credință) au cunoscut „stofa” limbilor: franceză, italiană, engleză, portugheză.

Așadar, limba română a fost mantia împărătească, sub noblețea căreia și-a redimensionat până și visele, nu numai literatura.» (p. 257) etc.

(VI) „Densa” *Addenda*, foarte „măruntă-n literă”, prin scanare, «în ideea redimensionării spațiului și *mișcării* biografiei lui Mircea Eliade» (p. 262), redă unui și mai ales circuit articolul Dorinei N. Rusu dedicat lui Mircea Eliade, în dicționarul academicienilor valahi, *Membrii Academiei Române, 1866 – 1999*, dar nu cel al primei ediții din 1999 (ISBN 973-27-06967), ci cel apărut în ediția din anul 2003.

Metacritica lui Marian Barbu din recenta lucrare, *Mircea Eliade – subiect logic și gramatical* (2013), se relevă a fi fiind „ales rod catalizator” pentru posteritatea receptoare a operei lui Mircea Eliade – unul dintre cei mai înrăzăriți scriitori-galaxie ai Valahimii secolului al XX-lea.

(4 făurar, 2014, la piramida extraplată a Timișoarei)

* Marian Barbu, *Mircea Eliade – subiect logic și gramatical*, comentarii critice, Craiova, Editura Sitech (ISBN 978-606-11-3691-9), 2013 (pagini A-5: 278).

Festivalul Național de Poezie „Emil Botta”

În zilele de **13-14 septembrie 2014**, Casa de Cultură „Tudor Vornicu” din municipiul Adjud, organizează ediția a III-a a Festivalului Național de Poezie «Emil Botta».

La concurs pot participa autori care nu în vârstă de până în 30 ani, nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor, nu au debutat editorial și nu au obținut premii la edițiile precedente ale concursului.

Sunt acceptate minimum 5 și maximum 10 poezii, în 5 exemplare, obligatoriu diacritice.

Lucrările dactilografiate în 5 (cinci) exemplare și pe suport CD sau DVD vor fi trimise pe adresa Casa de Cultura „Tudor Vornicu”, municipiul Adjud, strada Libertății, nr. 7, cod poștal 625100,

cu mențiunea pentru Festivalul Național de Poezie «Emil Botta».

Lucrările se trimit până la data de 1

august 2014. Ele vor purta în loc de semnătură un motto ales de autor. În coletul poștal va fi introdus un plic închis (având același motto), care va conține un CV al autorului. Se va specifica: numele și prenumele autorului, motto-ul pus pe plicul mic și grupajul de poezii, locul și data nașterii, studii, activitate literară, adresa completă, numărul de telefon și, eventual, adresa de poștă electronică.

Laureații vor fi anunțați până la data de 1 septembrie 2014, pentru a fi prezenți la festivitatea de premiere, care va avea loc la Casa de Cultură „Tudor Vornicu” din municipiul Adjud.

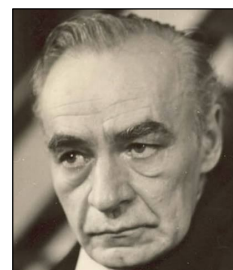
Juriul va acorda următoarele premii: **Premiul I - 700 lei, Premiul II - 500 lei, Premiul III - 300 lei**, trei premii de excelență pentru scriitori vrânceni care au publicat lucrări în anul 2013.

Juriul își va rezerva dreptul de a redistribui anumite premii.

Vor fi acordate în funcție de posibilități, premii ale unor reviste literare.

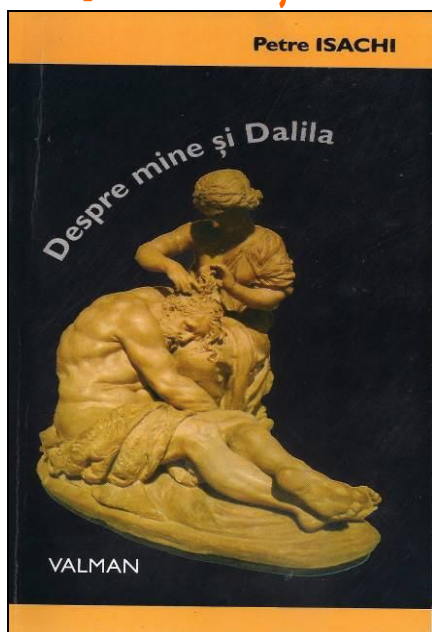
Organizatorii vor asigura cazarea, transportul și masa (diurna) invitaților.

Relații suplimentare: **prof. Catană Ion - tel: 0744891319, prof. Spirescu Paul - tel: 0723719439. (N.B.)**

Despre mine și Dalila

Exeget al romanului, al scrierilor lui Tudor Arghezi și Vasile Voiculescu, gânditor în sfera literaturii, a receptării și a evoluției gustului public, Petre Isachi publică acum o carte care exprimă raporturile autorului atât cu opera sa, pe de o parte, cât și cu cititorul, pe de altă parte.

Este amintită, la început, poeta Sapho, ca simbol al frumuseții ce dezvoltă înțelesul nemurii, invocându-se volumele anterioare: *Autoportret în oglindă* (2009) și *Amanta de proximitate* (2011), în această lucrare Dalila sugerând frumusețea care subjugă orice putere. Scriitura este caracterizată, pornind de la sugestia arătată, prin seducție, capacitatea de a-și justifica orice trădare, cuprinderea narcisismului în lumea relației, deschiderea lumii experienței, autonomie, perseverență și ipocrizie.

Reluând ideile unor importanți gânditori ai raporturilor dintre text și (i)realitate, Petre Isachi anticipează că lectorul va observa tragedia imaginărilor confruntat cu propriile consecințe: existența dialogică, alunecarea subiectivismului în narcisism și diversitatea punctelor de vedere.

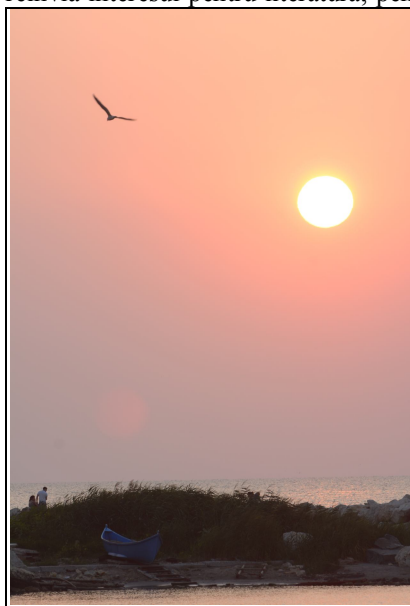
Cartea se prezintă ca un calendar inspirat din cel bisericesc, cu comentarii „la zi”, însă sfinții sunt personaje din viața politică, mondenă, promovate de mass media drept pozitive, iar evenimentele blamabile (mineriadele, minciunile difuzate de televiziuni, începând din decembrie 1989) evidențiate ca demne de a fi

respectate, ca de exemplu: „22 martie 2012 (J. Coborârea la beci a Cuv. Cătălin Voicu)”, „6 aprilie 2012 (V. Preacinstita Briana Caradja, peregrina prin baruri)”, „13 iunie 2012 (M. Înaintepăznuirea pogorării minerilor la București)”, „17 iunie 2012 (D. Minunea găinii născătoare, săvârșită de Sf. Ion Cristoiu)”, sau „5 septembrie 2012 (M. Sf. Grigore Gheba, chinuitorul de școlari)”. Modelul adoptat nu este greu de deconspirat, pentru cititorii presei românești postdecembriste, fostă democratică sau postrevoluționară!

Din alte articole, astfel ordonate pe „sfinți” și „dezlegări” sau „înaintepăznuiri”, reținem, pornind de la dictonul contabilicesc „Nimeni nu te invită la masă pe degeaba”, constatarea că festivalurile literare, mesele rotunde și dezbaterile au ca urmare (scop?) bifarea punctelor din agenda mai marilor culturnici, în timp ce publicul „uită să intre în librării sau biblioteci, cu anii”.

Altă idee este aceea că nu numai foametea, dar și deculturalizarea a dus la dispariția unor neamuri din istorie, semnal tragic foarte potrivit cu realitatea contemporană. Mai spune autorul că scriitorii cred, fără îndreptățire, în recunoașterea postumă, în loc să încerce să scrie pentru prezent.

Autorul cărții aderă, menționând revista de cultură „13 plus”, pe care o editează la Bacău, la preferința de lectură a lui Eugen Lovinescu pentru sâmburele de talent al unui începător, în dauna ultimei scrieri a unui scriitor consacrat, și crede, ca și Mihail Dragomirescu, că studiul capodoperelor ar reînvia interesul pentru literatură, pen-

tru lectură, ceea ce nu face școala de azi. Apreciază importanța Internetului, care oferă posibilitatea și libertatea opțiunii, spre deosebire de ceea ce crede Nicholas Carr, care vede doar efecte malefice.

În alt loc, dezmințe ficțiunea confortului care distruge suferința. Simularea suferinței nu este credibilă, nu duce la nimic.

O cercetătoare a istoriei descoperă preferințele din biblioteca unor torționari, ca Molotov, pe numele real Skriabin, scriitori, și nu clasicii ideologiei marxiste, personajul, spre deosebire de Ribbentrop, spânzurat pentru crime de război, viețuind tihnit aproape o sută de ani. Autorul mai observă o sumedenie de legi care obstrucționează libertatea cetățenilor și faptul că libertatea se manifestă prin alegere. Scriitorul trăiește sub semnul singurătății și neliniștii, deoarece proiectează lumea în infinit și se definește prin ceea ce nu este, de aici sentimental tragic al eșecului.

Sunt și pagini care exprimă ideile scriitorului cu privire la pericolul contaminării scriitorilor nesiguri de valoarea lor cu psihologia gloatei, la disjunția „echipă” – „valoare” individuală, la dependența ierarhiei operei literare de context, la psihologia de joasă extracție a celor care au, ocazional, „dezlegare la țuică și fasole”, la extinderea trivialului în literatură, în defavoarea misterului erotic, la conștientizarea sentimentului insuficienței personale după vârsta de 40 de ani, pornind de la un citat din Schopenhauer, la efortul intens de traducător al *Divinei comedii* depus de George Coșbuc, la eco-ul culturilor mici în concertul universal.

Despre mine și Dalila (Editura Valman, Râmnicu Sărat, 2013) are o structură densă, cu multe citate și comentarii din scriitori și filozofi contemporani sau din alte epoci, fiind o lucrare care continuă cercetările lui Petre Isachi asupra raporturilor dintre scriitor și operă, scriitor și personaje, asupra receptării critice, asupra ofertelor culturale actuale, asupra pericolelor care pândesc cultura în general și cultura (societatea, mentalul, chiar existența) românească. Se citește cu mult interes, cititorul devenind, cu fiecare pagină, un aliat al comentatorului animat de idei elevate privind cultura și rolul scriitorului în lume.

CORNELIU VASILE

Prestigioasa editoră „NICO” din Târgu- Mureș a scos pe piața de carte o minunăție eseistică, operă a prolificului scriitor bistrițean, Nicolae Feier, intitulată „Țara Bistriței. Pagini de istorie, mitologie și religie străveche ale neamului românesc”. E a zecea carte a autorului.

Îi zic „minunăție”, deoarece îmi este greu să o integrez unui anumit stil. La a doua lectură, constat cu surprindere că ar corespunde eseisticii prospective de cea mai înaltă clasă, gen Octavian Paler.

Pare a fi un breviar de mito-istorie uitată, o anamneză și o subtilă recuperare a unei mitologii care a fost oarecând extrem de familiară neamului nostru, un dicționar al aducerilor aminte despre noi înșine și despre miturile eliadești și preistoriile densușiene.

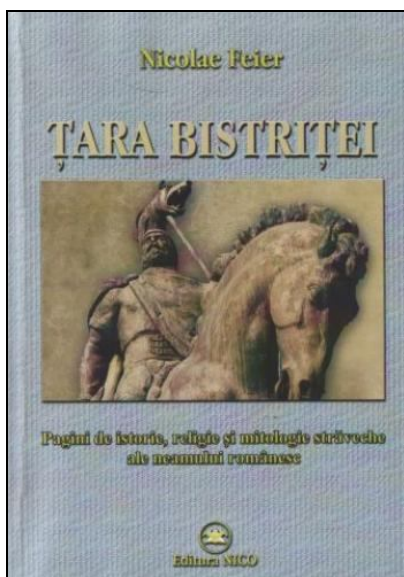
Să mă explic:

Autorul, scotocind prin sanscritae, găsește acolo un mit despre „regele Soria (Soarele), care se preumblă pe cer în cvadrigă” (trăsură cu patru cai, reprezentând anotimpurile), în fiecare seară fiind așteptat de către fiica sa, Apsu, cea care îl dezbracă de mantia sa strălucitoare și îl culcă în palatul de aur de după munți, numit Amurug.

Un mit, o poveste, veți zice! Autorul, însă, metamorfozându-se din mitolog în filolog, ne dumirește, dăscălindu-ne, cum că în cultura noastră transilvană s-au păstrat toate aceste elemente mitice străvechi, indo-europene. Astfel, prin fenomenul lingvistic numit „rotacizare”, fiica soarelui „Apsu”, devine „Apus”, iar „Amurug” devine „Amurg”, atenționându-ne și că termenul sanscrit, „Soria”, e mai aproape de „Soare” din limba noastră, decât de „Soll” al latinilor, susținând ipoteza că limba noastră s-a dezvoltat separat de cea a latinilor vestici și paralel cu aceasta, dintr-un trunchi indo-european comun.

Minunăție, nu ?

Despre strămoșii noștri vom găsi în carte pagini de o frumusețe literară debordantă. Iată un text ce umple o parte a așa-zisei „pete albe” din istoria noastră, provenind din sec. al V-lea dHr., text al lui Paulin de Nolla, despre dacii intracarpatici care s-au

creștinat timpuriu, și despre aurul lor: „Besso – dacii zăpezilor veșnice din munții Ripheici (Carpatici) / Culeg acum aurul, cu mintea, din cer, / După ce, milenii, l-au căutat / Cu mâinile în pământurile înghețatei Dacii”. (Paulin de Nolla. Poemul XXIV)

Autorul e un maestru al sinapselor lingvistice și vizuale. Iată cum rezolvă originea toponimului „Ardeal”.

După ce ne spune că în Mahabharata (c.XII, 45) e un text sanscrit despre un anume rege, Ardal Șyir I, apoi îl regăsește pe acesta într-o metopă de la Persepolis înveșmântat ca un rege dac, alături de Ahura Mazda, demonstrează cu o statuie antică din Transilvania că soața acestuia se numea Ary Deea (Zeița Arya), pe care ne-o prezintă sub chip de sfînx „cu cap de muiere” (M. Sadoveanu, *Creanga de aur*), cu trup de lupoaică, (nu de leoaică), adică „Ary Deea Luppa”.

Mai mult, această zeiță are pe creștet o coroană cu șapte turnuri de cetate, arătând, în concluzie, că mitul celor „Șapte cetăți ale Ardealului” („Septem turris”) e din Antichitate, nu din Evul Mediu.

Mai povestește despre o „regină a Ardeenilor”, numită Teuta, tot din Antichitate, ardeeni care, plecând din Carpați prin Ilirik, au ajuns în Italia, unde au întemeiat cetatea Ardelia, pe care o pomeneste Vergilius în „Eneida”, ducând cu ei acolo și mitul „Luppei capitolina”. Ne mai dovedește cu „Laruss”- ul lui Fernand Compte, că „Ares (Marte), zeul trac,

e tatăl lui Romulus, întemeietorul Romei”.

Cât despre Bistrița, tema centrală a cărții, analiza toponimului duce la hidronime a căror origine e în izvoarele numite „Bisstratsos”, deasupra cărora tracii zideau templele zeului Apollo, (la Delphi, în Basse, în Dellos etc.), nicidecum că ne vine de la slavonul „băstro”, deoarece autorul crede că veneticii iau numele hidronimelor și a toponimelor de la localnici, nu invers, ori „Besstra”, „Bess terra”, sau prin inversiune, „terra besstes (tarabostes) e un nume dovedit ca fiind trac.

Cât despre zeul grecilor, Apollo, aflăm cu uimire că fusese „Mândrul ciobănel” al regelui tracilor, Pelias, (cel ce trimitea „Argonauții” peste Dunăre, în Colkis, după „Lâna de aur” și că „niciunul nu era grec, ci toți erau traci”, apoi că, la genitiv, Iason, se scrie în grecește „Iasu”, nouă trebuindu-ne trei milenii ca să adăugăm doar o sedilă sub „s”, ca să avem azi Iașu)

Neîncrederea m-a pus să verific. Și, așa e !

M-a impresionat rezolvarea extrem de simplă a semanticii toponimului „Bucovina”, asupra căreia băjbăim demult: „bucca” înseamnă în latinește „gură”, iar „ovina” nu mai trebuie tradus. Deci „Gura oii”. Până acum nimeni nu a observat că în toponimul Moldova e termenul dacic „dava” („Mol dava”).

Am rezumat extrem de puțin și aleatoriu dintr-un breviar de eseuri mitico-istorice uluitoare, un tip de literatură atipică, ce încântă și incită la o lectură care te înnobilează și pe tine și neamul tău străvechi și te face mândru de a fi român.

Autorul este un maestru al conexiunilor, al sinapselor între documentul vechi, rece, scolastic, argumentând după regulile academice orice afirmație, și, literaturizarea superlativă, revigoratoare a unor elemente mitice perpetue până azi, însă neobservate către lumea secularizată, justificând ancestralitatea noastră ca neam.

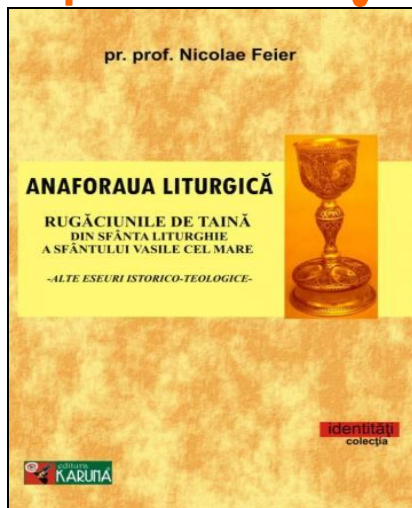
Că e un iubitor al conexiunilor o dovedește afilierea sa la evenimentul cultural bistrițean major, remarcabil, numit chiar așa „Conexiuni”.

E de citit, ca să înțelegem cât de esențiali suntem culturii europene vechi.

DOREL COSMA

Despre anaforaua liturgică

Părintele Nicolae Feier aduce, în Colecția „Identități” a Editurii Karuna, volumul „Anaforaua liturgică” – rugăciunile de taină din Sfânta Liturghie a Sfântului Vasile cel Mare. Om profund, intelectual rafinat, preocupat de multe lucruri frumoase, după cum spune în Prefață și Mitropolitul nostru, Andrei – Nicolae Feier propune o analiză eseistică, un îndreptar teologico-istoric în ceea ce privește rolul anaforei liturgice în biserica străbună.

Termenul de anafora înseamnă ofrandă și desemnează partea principală a Sfintei Liturghii, rugăciunea euharistică centrală, în timpul căreia, prin invocarea divinității, se sfințesc darurile de pâine dospită, numită prescură, și de vin, în care se toarnă puțină apă și se prefac, în mod real, în trupul și sângele Domnului nostru, Iisus Hristos. O definiție a anaforei o avem în: „Ale Tale dintru ale Tale, ție îți aducem de toate și pentru toate”.

După cum declară părintele Feier, anaforaua reîncorporează, în mod obiectiv, tot cosmosul în iubirea jertfelnică și recreatoare a Fiului lui Dumnezeu, cel care se supune voinței Tatălui, dăruind Duh Sfânt și viață veșnică, făcându-l pe Sfântul Apostol Pavel să exclame: „Mi s-a gătit cununa dreptății pe care Domnul mi-o va da-o în ziua aceea, El, dreptul judecător, și nu numai mie ci și tuturor celor care au iubit arătarea lui” (Timotei 4,6-8). În cartea părintelui Feier se vorbește și despre dogma Sfintei Treimi, pe care o găsim iar și iar în textele liturgice. În același timp, volumul ne familiarizează și cu înțelegerea liturgică a spațiului sacru – Biserica, precum și cu timpul liturgic, timp ce trebuie privit și înțeles ca o veșnică duminică a învierii.

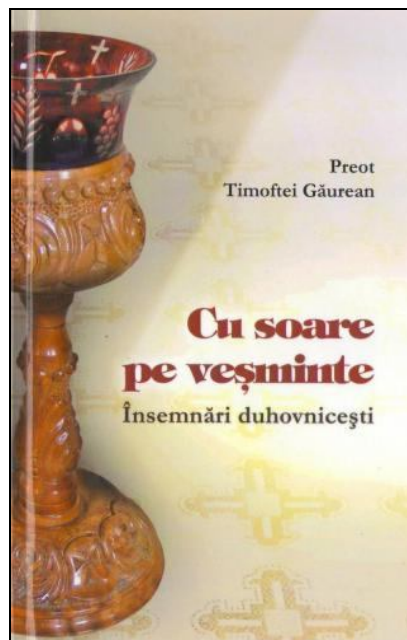
Cartea include mărturii din trecutul nostru liturgic, credința în nemurire a strămoșilor noștri – străromâni – încă înainte de creștinare și deosebita răvnă religioasă a bessilor, tarabostesi pileați, preoți regi, un fel de leviți ai uriașului neam traco-dacic care credeau cu toată ființa lor în nemurire și care au fost cei dintâi europeni creștinați.

Părintele ne explică, pe înțelesul tuturor, că atunci când ne împărtășim cu Sfintele Taine nu primim o părticică din Dumnezeu Fiul, ci pe Iisus Hristos întreg, cu toată slava sa, ca merinde pe calea vieții veșnice, așa cum zice în Anaforaua sa și Sfântul Vasile cel Mare. Anaforaua liturgică este dorul de restaurare a firii umane și reîntoarcerea în paradisul pierdut, prin amăgirea șarpelui celui de mult. Ea se face evidentă prin gustarea din strugurele cel de taină, rodit de tulpina viței vieții celei veșnice.

Demersul părintelui Nicolae Feier de a face cunoscute aceste taine ale creștinătății este unul apreciat de mai marii bisericii, volumul fiind distribuit de către Mitropolia noastră în toate bisericile.

MENUȚ MAXIMINIAN

Preotul cu soare pe veșminte

Volumul de însemnări duhovnicești „Cu soare pe veșminte”, apărut în Colecția Via Lucis, îngrijită de Valentin Marica la Editura Cezara Codruța Marica, este un crâmpel de gânduri scrise cu pana sufletului unuia dintre cei mai apreciați preoți nășăudeni – Timoftei Găurean, din Agrieș. Convins că preotul are datoria de a

predica lumii nu doar de pe vârful limbii ci din adâncul inimii, cu fierbinte cuvântului, pentru a fi de folos creștinului, căruia trebuie să-i dea o adevărată merindă pentru suflet, știind că de la amvon preotul nu vorbește în numele lui, ci în numele Dumnezeului celui veșnic, Timoftei Găurean privește cu drag Agrieșul și creștinii de aici în contururile de nemurire, văzând și trecând în cuvânt cum se îngemănează cerul și pământul, pădurea și apa, cuprinzând în pașii săi duhovnicești nădejdi și cheaguri de lumină. Mărturisitor al frumuseților locului, atât prin cărți, cât și prin fotografii, Timoftei Găurean este omul care știe să respecte valoarea cuvântului, dar și frumusețea naturii scriind mereu cu drag despre lemn, pe care-l însoțește cu credință neclintită.

Poate că unul dintre cele mai frumoase eseuri ale cărții este „De vorbă cu propria-mi conștiință”, în care preotul se confesează ca-ntr-o rugăciune continuă, divinității sperând că, la umbra Crucii lui Hristos va gusta „cu bucurie și din lumina învierii în Noaptea Sfântă, unit cu Hristosul cel euharistic, cu Dumnezeul meu cel bun”.

Ca un ecou peste veacuri este taina preoției, părintele Găurean fiind conștient, în fiecare clipă, de sarcina dumnezeiască care i-a fost dată: „Să-l lăsăm pe Dumnezeu să ne vorbească inimii ca ea, încălzindu-se să dea foc lumii și sufletelor celor care l-au învățat să-l caute spre mântuire”. Potirul este considerat de părinte purtătorul sublimului, al dumnezeieștii jertfă care ne cuprinde pe toți și se împarte la toți, ajutându-ne să ajungem la sfințenia și curățirea sufletului nostru. Fiecare moment important din anul bisericesc este prezentat cu înțelepciune în predicile părintelui Găurean, cel care încearcă să sădească cuvântul în țarina sufletului credincioșilor pentru ca acesta să rodească și să făurească o punte de lemn peste apele vieții.

Despre rostul și valoarea omului pe pământ, despre omenie și rugăciunea pentru omenie, despre conștiință, care trebuie să fie un ostaș luptător împotriva răului și, mai presus de toate, despre credință găsim eseuri în această carte. „Cugetări sau mângâieri pentru sufletul ce însetează după Dumnezeu” este o rugăciune ca un psalm adresată divinității de către vrednicul preot Timoftei Găurean, o rugăciune pe care ar merita s-o citim zilnic.

Cartea părintelui este ca un balsam pentru sufletul care trăiește în rugăciune.

MENUȚ MAXIMINIAN

Frisoane de toamnă

Trupul își trăia propria lui sinceritate, vibrând din resorturile cele mai profunde. Chemarea spre împlinire a speciei despletea din forța lui de seducție tocmai abandonul total, pe care tu îl puteai conduce acum spre tainele bucuriei nebănuite. Mișcările din adâncuri te arcuiesc peste acest trup divin, care ți-a pus la picioare întreaga ființă, eliberată pentru o clipă de povara convențiilor, a temerilor și a suferințelor neutre, nepereche, acestea din urmă ca rod al tuturor rătăcirilor din totdeauna. Ochii-i umbroși, acum închiși, fața-i împurpurată, destinsă de voluptate, lasă ca să scânteieze din arcuirea buzelor doar lumina marmoreană a dinților albi, sănătoși. Limba ta se strecoară viclean printre ei și cuprinde moliciunea umedă a gurii care ți-o înlănțuie avar și ți-o strivește în acel transfer adormitor de sucuri. Atunci o simți ca pe o boare ce te străbate cu fiecare spasm al respirației sacadate, icnitate. Limpede, eliberată de povara părului lung, blond, revărsat peste perne, fruntea ei se înrourează de sudoare. La un moment dat, își eliberează din adâncuri țipătul nestăvilit, care te surprinde. Simți că nu te mai poți stăpâni și dai drumul sucului vital, ca o involburare din toată ființa ta, dintr-o dată, rănită. Femeia îl primește gemând. După inconștienta înlănțuire și uitare, după înălțarea comună pe aripi nebănuite, începi să îți întrezărești prăbușirea. Trupul ei se destinde ușor, ochii albaștri se deschid, parcă a pândă sau a mulțumire. Întreaga ființă își zâmbește. Prin fiecare linie a feminității triumfătoare, prin fiecare por care își afirmă din nou frumusețea aceea stranie, pe care o are orice femeie, după imediata împlinire. Ultimele sărutări de prelungire a clipelor de grație, pe care tu nu i le mai poți oferi. Trupul tău, desprins într-un târziu, își descifrează durerea prin crispările feței, pândind pierdută în oglinda imensă din baie. Linii ale virilității suferinde, riduri premature, cearcăne în jurul ochilor, încă o dată, triste.

Sărutul convențional de despărțire și mai apoi fuga ta în stradă. Preocuparea instinctivă, absurdă, de a nu fi văzut. Primprejur, nici țipenie.

Satisfacția egoistă a unor clipe de fericire furată. Mersul precipitat, forțat și, dintr-o dată, greața. E răul din tine răscolit din nou de noroiul înghețat de afară. Clădiri vechi, înalte, murdare. Balcoane pustii. Frigul care te pătrunde. Te înfiori în paltonul aspru, dar gestul nu ajută la nimic. Te îngrozești la gândul că, ajuns acasă, te-ai putea trăda. Sufletul ți-e greu. Senzație de durere. De rană supurândă al cărei lichid se închistează. Punga lui crește și apasă pe pereții inimii.

Mers fără țință, șovăielnic. Târâșul tău prin viață. Sau pe la marginea ei. Pielea pantofilor demodați s-a îmbibat cu apă. N-ai puterea să conștientizezi senzația de umezeală. E, poate, inerția care te mână. Oscilând între golul din sufletul tău și lumea putredă de afară.

Ploaie mărunță. Deasă. Mocănească. Deodată, o figură cunoscută. Salutul tău, larg, crispat, ca o grimasă. Masca unei false bune dispoziții. Mimare forțată a surprizei plăcute a întâlnirii. Răspuns discret, estompat într-un zâmbet de circumstanță. Ochii care ți-au înregistrat pentru o clipă prezența se îndepărtează. Silueta femeii se pierde în final în lumina palidă, agonizând. Rămâne imaginea ei de ființă sculpturală, cu formele pline, senzuale. O frumusețe clasică, așa cum o reprezentau, în sculpturile lor, vechii greci. Păcat, însă, că ea a apărut în existență prea târziu. Astfel, a rămas o modestă funcționară de la cadre. Dar, în fapt, amanta oficială a șefului.

Oare ce o fi putând să iubească la omul acela? Grandomania, siguranța de sine, închistarea în reguli, paranoia? Ceva o atrage pe femeia aceasta la omul puternic de care tu, în secret, recunoști că te temi. Și, totuși, ceva te face să nu o crezi ca fiind din

categoria celor care tremură lasciv în fața puterii autocratului. Poate între ei s-a țesut o altfel de legătură. Îți vin în minte cuvintele străvechi: "Tigrii sunt blânzi fiindcă-i iubește ea". Poate că, în brațele ei, tigru devine om. Și draconicele lui gesturi, risipite atât de înverșunat și absurd prin întreaga uzină, se sublimează într-un soi de tandrețe. Nu poți să nu crezi că aceea feminitate îndelung strunită ar avea nevoie de altceva decât de autoritate și forță. Zâmbești amar. Încă mai socotești că doar cu plecăciuni și temenele se cuceresc femeile.

Se-ntunecă de-a binelea. Trecători rari, grăbiți, înveșmântați în neguri. Se îndreaptă, parcă hăituiți de ceva sau de cineva, spre casă. În sânul familiilor convenționale, sau în carapacea singurătății. Același resort uriaș și greoi îi împinge. Orașul. Locul de care-ți legaseși speranțele tale de viață. Să vii aici să construiești tractoare. Să fii un inginer bun, să muncești, să crezi. Să însemni ceva pentru comunitate. Nu să devii poet sau om de știință, care să cucerească lumea. Ci un om al concretului. Un om care să poată ajuta pământul și oamenii. Să încerci, astfel, împăcarea cu lumea satului pe care l-ai părăsit și față de care te simțea dator. Credeai în acest ideal, ca o formă de manifestare a iubirii pentru oamenii lui.

Dar, se pare, că nu a fost să fie așa. Inițiativele tale tulburau o ordine osificată, sancționau o ierarhie apăsătoare de atotputernică inerție. Producții cantitative record. Linii tehnologice fixe. Inovații, doar în direcții mici, neesențiale. Iar proiectul vieții tale, truda atâtor nopți de veghe, de înălțări și căderi, de sfășieri și speranțe, proiectul pentru care viața, viața ta, singurul bun care ți-a fost dat, n-a mai însemnat decât dăruire, risipire și suferință, proiectul a căzut.

Și asta nu prin sine. Prin eventualele precarități ale concepției lui. Tractorul de care au nevoie dealurile noastre, tractorul menit să are nestingherit pe curbele de nivel pentru a combate eroziunea, plecarea neobosită și sigură a pământului la vale, sfășierea lui, ariditatea, tractorul conceput de tine nu poate deveni realitate. E refuzat din start în fabricație. Nu este încă momentul. Nu ne putem permite astfel de investiții. De-abia supraviețuim cu ceea ce am →

GEO CONSTANTINESCU

conceput până acum. E o situație mai aparte. Până o vom depăși... Nu, tovarăși, urlaseși la acea ședință, îți pierduseși cumpătul, încremenirea de pe fețele celor care te ascultau te debusolase, te copleșise. Frunțile lor bătrâne, obișnuite doar să se plece în fața autorității, căutau podeaua, în urlatul tău răzbăteau lacrimile pământului, ale pământului bun, ale pământului blând, ale pământului în care vom intra, până la urmă, cu toții. O pătrime din pământul arabil al țării este furat, este jecmănit, este distrus de ape. Cu un efort în plus, cu un dram de bunăvoință, am putea construi tractorul de care avem nevoie... Era rugămintă, implorare în glasul tău, era disperare.

Dar cuvintele străbătute de fierul roșu al unei ironii de rău augur, cuvintele tehnice meșteșugite ale directorului prin care îți sancționa inițiativa, urmau o logică a unei suficiențe rău înțelese, o logică a nonacțiunii, o logică a morții în viață. Cu această logică plină de condescendență puteai fi foarte ușor îngenuncheat. Chiar dacă erai ușor bătut pe umăr și calificat atât de "înțeleghător" drept un romantic, un naiv bun care nu știe, din păcate, pe ce lume trăiește...

În fața acelei lumi a absurdului, ți s-a întâmplat prăbușirea. Te-ai rupt de aceștia. Continuai să-i privești de la distanță, periindu-se gravi: critica și autocritica. Își menajau grijulii scaunele. O idee care putea să schimbe ceva li se părea ca un dușman ce trebuie imediat nimicit. Și așa s-a pornit atacul în haită.

Dar tu erai singur. Nu ai mai putut să lupți contra lor. Te-au anihilat, desigur, ușor. Poate că, așa cum tot repeteau, tocmai spre binele tău. Dar pământul ros de ape și de ploi te mai muștră tăcut, pe când proiectul îmbătrânește prin sertarele nu se știe ale cărui minister...

Deschizi ușa înaltă și grea, treci spășit pragul casei tale, unde o femeie agonisește cu greutate bunuri, îți crește cu responsabilitate și afecțiune copiii și nici prin cap nu-i trece că ai putea avea motive s-o înșeli. Privește pe fereastra plânsă a căminului fericit bătăturile târzii ale toamnei, fără să te remarce. Dincolo, copiii frământă în pleoape visurile pline de speranțe ale apropierei sărbătorilor de iarnă, pe când toamna pustie și grea uitase să mai plece.

mai spre cer înhămate aripi așteaptă

se poartă tot mai mult suferința
întoarsă pe dos
ca o țarină plânsă de scaieti întărcată
cu maci
care ți se cea mai desăvârșită haină a
minciunii

ne e teamă să ieșim din ghearele
singurătății
născocim cuiburi să țină cald
orgoliului din găoace
îmbătăm simțirea cu deșertăciuni
inventate în miezul nopții
de ursitoare venite cu rădăcini de
munte
să descânte începutul unui drum
cu tălpile goale prin iarba necosită

ne vindem oricum oricui din nevoia
de lumină
fără să știm că astfel golim vistieria
dată la naștere
în urma noastră copite de cal
neîmbânzit
mușcă zborul olog al porumbelului

tăcută ca o catedrală rămâne inima
în care se izbesc rugăciuni înălțate
de un pescăruș cu marea între coaste

starea de a fi

adun păsări în mâini
cu sfințenia orbului
de a întrezări cândva lumina.

las ploile să-mi spele
patima încercării,
risipesc trăiri
în puf de pădii

îmi pun speranța,
prinsă între clipă și eternitate
simt peștera cu lilieci flămânzi -
starea de a fi

o, câtă, trudă, Doamne!

dezbrac întunericul
ca pe o coajă mult prea coaptă,
sub el
o umbră mă furnică.
surâd cu urme de cer pe picioare

...și ce dacă trec dincolo
azi, mâine sau poimâine,
nu-mi pare rău.
în iesle mea toți mieii sunt acasă
chiar și mioarele rătăcite s-au întors
de sub zăpezile roz
și-s gata de drum.
înainte de-a pleca
îi voi cere lui Dumnezeu să aibă
răbdare
cum am avut și eu
o coală sinilie să-mi dea
și-un copac să pot scrie ultimul poem
în cerdacul mirosind a gutuie
și tămâia atâtor morți
care prea repede s-au dus

nu știu câte păsări voi scufunda în cer
de-atâtea lacrimi rămase pe pământ
neplânse,
dar îmi voi da sufletul simbric și voi
chama
doi, trei heruvimi să-ndesăm în gura
de sac
holda de mărăcini neculeasă,
pe nimeni să nu împiedice urma mea
și când socotelile vor fi încheiate
îl voi ruga pe Dumnezeu să dezlege
cerul-
cearcănușul uriaș se va lăsa agale
peste pleoapa mea de ochi înflorit,

să fiu altceva decât umbră mi-am
dorit. atât.

MIHAELA AIONESEI

APE NEȚĂRMURITE

NAVIGATOR CAPTIV

ceasul pare
    că se zbate
        irosit

ne scurgem
    ca o clepsidră întoarsă
        înainte de ultimul fir

numai o singură rotire
    peste toate
        de la un punct la altul

stau sechestrat într-o grotă
    înălțuit pe-o roată
        oprită

după ce mi-am ispășit
    toate osândeale

FĂRĂ ANCORĂ

când ne-am desprins de țărm
    m-ai ademenit
        că sunt corăbierul tău
cel din urmă
    mânuior priceput
        la vele în vânt

am născocit arhipelagul
    fără semn
    în linia caravelor
        spre continent

de atunci
    înalt în jurul iluziei
        ziduri împotriva nimănui
în acest loc năpăstuit

voi nu cunoașteți spaimele corsarului
    abandonat pe insula comorilor
        inutile

PALIMPSEST

ce vei găsi
    la groapa de gunoi a orașului
        după plecarea mea

semnele unei semințe putrede
    în primăvara ei anulată

eu
    sunt ceara lumânării
        prelinsă sub flacără
        contopit cu ceasul icoanei

și
    precum iedera
        mă anin pe crucea
        celui din urmă Cristos

EVRIKA

îmi vei desluși lumina
    după ce mă întorc
        cu fața spre noapte -

drum lung
    râu învolburat

DREPTUL LA MELC

am trăit
    toate anotimpurile

cad acum
    cu fiecare pas
        și-mi abandonez amintirile
        dintr-un timp

cadaveric
    păstrând
        ca trofee
        deasupra ușii
        cătușele

refuz ieșirea -
    am dobândit
        dreptul la melc
        încolăcit înlăuntru

ȘTIU

sunt petrecute întâmplări
    între noi

nu-ți simt catedrala
    și nu îmi văd mâinile
        în rugăciune

las
    rănilor drumului
        și setea neostoită

lângă fântâna ochilor tăi

eu nu mă pot repeta
    și nu mă pot întregi

NADIR

numai noaptea
    te rescriu
        în absență -

un imens hiat
    între vocala mea
        și vocala ta

crucea mi se împlinește
    răstignită peste crucea ta -
    oglină din josul luminii -
    și-mi ești de somn inegal
    și nu vreau ziuă lungă

DE IARNĂ

prin întuneric
    și frig
        bâjbâi după o mână
        căutându-mă

înspre zori
    văd cum încet
        se adună
        la ferestre
        flori de gheață

GLAS

eu am venit
    de demult
numai literele mele
    au pornit târziu -
        clipa unei revelații

și încă mă spun
    de la început
    în felul acestei limbi -
        revelația unei clipe

ÎNSERARE

s-au aprins lampadarele în târg
    lăutarii dau încă serenade
fără noimă
    sub balcoanele

somnolentelor juliette

nu ridicăți ancora
    în portul acesta sub ceață
    marea pare terifiantă de pe
    țărm

căutați-vă debusolați insule
    eu voi rămâne aici un travestit

continental

AURELIAN SÂRBU

Convorbiri duhovnicești

Î.P.S. Ioan Selejan,

Arhiepiscopul Munților

(II)

„Viața în Hristos se trăiește între cei doi poli ai geografiei sacre: Betleem și Golgota.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, care sunt sau care ar trebui să fie binefacerile duhovnicești ale Sfintei Sărbători a Nașterii Domnului?

Î.P.S. Ioan: Cu Întruparea și Nașterea Domnului începe un nou infinit, iar „mâine” devine un tărâm necunoscut. Însă, celui ce umblă în lumina lui Hristos, i se descoperă rațiunile divine pe care urmându-le, nu se rătăcește. Odată cu Nașterea lui Hristos în Peștera Betleemului, pământul nu va mai fi niciodată o „terra deserta”, așa cum vedem în vecinătatea noastră astrală, ci este udat de un Iordan al harului, iar râul Iordan în care S-a botezat Domnul are și el, de acum, mai multă istorie decât apă.

Pământul este o planetă cu har, iar omul de azi are în fața sa un alt alfabet de gândire prin care i se descoperă, prin Evanghelia adusă de Hristos, cărarea care duce la ușa Raiului. Binecuvântat să fie Dumnezeu că acest nou alfabet de gândire îl găsim și în graiul nostru strămoșesc. **Limba română este un sanctuar românesc în care nu poți intra oricum, ci cu respect și murmur de psaltire.** Limba noastră română a legat de multe ori rănile neamului nostru, căci limba poate vindeca un popor.

În noaptea Sfântă a Nașterii Domnului, cerul sărută pământul. Hristos vine să restaureze omul și grădina în care l-a așezat. Filozofii L-au căutat pe Dumnezeu în tot universul și nu L-au găsit, însă L-au găsit păstorii în Peștera din Betleem. Noi îl găsim azi în Sfântul Potir, pe Sfintele Altare ale bisericilor noastre.

Dumnezeu n-a dezlegat stele de la Carul Mare ca să-i conducă pe magi la Betleem. El aprinde o altă stea în univers care va anunța zorii veșniciei. Iată, și stelele iubesc. Steaua i-a iubit pe magi și i-a condus spre Răsăritul veșniciei. Steaua bătea

la poarta Cerului să se deschidă pentru Adam.

Fiecare frate creștin are în viața lui o stea. Ea este cât lacrima pe care a vărsat-o Hristos și pentru tine. Doamne, mai dezleagă și pentru noi, românii, azi, o altă stea, să nu mai rătăcim în sideralul spațiu. Steaua magilor era luceafărul care îi conducea spre Soarele Hristos Cel Care va sfinți ziua cea fără de sfârșit - veșnicia.

În ziua sfântă a Nașterii Domnului au apărut zorii zilei veșnice. A răsărit Soarele Hristos Care va urca încet pe Golgota, de unde va lumina întreaga lume. O, cât de sus este Altarul de pe Golgota! Aici timpul a fost botezat în Sângele lui Hristos. Dumnezeu n-a creat întunericul, ci acesta a fost rezultatul păcatului omului. Și iată cum omul, din vasul harului, a devenit vas al păcatului, al întunericului. La venirea lui Hristos, pământul era într-o strălucire neagră. Când a răsărit Soarele Hristos, Helios a devenit umbra luminii lui Hristos.

Omul nu se mai hrănește cu praf de stele, ci cu Pâinea Cerească, Cea Care azi a coborât la noi. Hristos ne este de acum pâine și lumină, răsărit fără apus. Timpul n-a putut stinge iubirea lui Dumnezeu pe care o are față de cununa creației Sale - omul.

Azi, la porțile timpului bat zorile veșniciei. Peștera Betleemului se află în geografia sacră a pământului unde S-a născut Hristos. El ne învață să nu trăim viața altcuiva, ci doar a Lui. Să trăiești în Hristos ca să viezi în El. O singură lumină, o singură viață în Hristos. Toate celelalte vieți puse în fața noastră sunt pseudovieți. **Viața în Hristos se trăiește între cei doi**

poli ai geografiei sacre: Betleem și Golgota.

L.C.: În acest caz, Înaltpreasfințite Părinte, se pune problema libertății conștiinței. Cât este libertate și cât responsabilitate?

Î.P.S. Ioan: Se vorbește azi tot mai mult de libertatea conștiinței, dar mai puțin de responsabilitate. Europa este singurul continent care, demografic, este în scădere. Cine își asumă viitorul ei? Va fi oare izgonit Hristos din Europa cum a fost izgonit odinioară din Gadara? Noi nu dorim ca preoții să devină sociologi, ci oameni care administrează harul lui Dumnezeu în lume. Omul se naște cu frica de cădere liberă în gol. Celelalte frici le învățăm în această viață, dar să nu ne fie frică să gândim în duhul Evangheliei lui Hristos.

Să nu dăm ascultare celor ce ne îndeamnă azi să nu gândim în acest duh, căci nu aceasta este voia lui Dumnezeu. Hristos a venit să Se nască în peștera cea întunecată. Acolo eram eu căzut în adâncul păcatelor. Dacă, la Înviere, Hristos Se coboară la iad, ca să-i ridice pe cei căzuți, acum, la Naștere, Se coboară în adâncul peșterii ca să mă nască pe mine pentru viața veșnică. Hristos S-a născut din veșnicie din Tatăl, iar pe mine m-a născut sub aripa timpului, în peștera din Betleem. Noi, creștinii, ne-am născut din Hristos, prin har, în peștera din Betleem. **Pe actul meu de botez scrie că m-am născut în Betleem.**

Să ne întoarcem acum, la acest Praznic Dumnezeiesc, către sfârșitul începutului vieții noastre creștine. Doamne, Iisuse Hristoase, noi Te-am îmbrăcat în scutece, iar Tu ne-ai îmbrăcat în Tine. Noi Te-am primit în peșteră, iar Tu ne primești în Cetatea cea de Sus a Ierusalimului Ceresc.

După cum marmura este martorul tăcut al istoriei, tot așa și Peștera Betleemului este martorul că, acolo, Hristos a fost întâmpinat de păstori și slăvit de îngeri. Lui I s-au închinat magii, aducându-i din depărtări scumpe daruri, însă trecătoare, iar El i-a împărțit din darul veșniciei. Hristos le-a pus magilor o picătură de veșnicie pe buzele lor.

Toți aceia care am fost botezați în numele Preasfintei Treimi →

A consemnat

LUMINIȚA CORNEA

Să facem loc îngerilor

Pentru o lume bolnavă și fără Dumnezeu, care fuge de lumină, care preferă egoismul singurătății și izolării, existența unui „personaj” bun și mereu alături, îngerul, este incomodă, chiar enervantă. Nu-i este înțeleasă nici ființa, nici prezența, nici scopul și atunci e declarat de unii ca inexistent sau inutil. De fapt, ce se neagă și ce adevăr este respins atunci când sunt refuzați îngerii? Este respins adevărul și mărturia Sfintei Scripturi care ne învață: „*Niciun rău nu te va lovi, nicio nenorocire nu se va apropia de locuința ta, pentru că el va porunci îngerilor săi să te păzească pe toate căile tale. Ei te vor purta pe mâini ca nu cumva să-ți lovești piciorul de piatră*” (Ps 91,10-12).

Învățătura noastră de credință spune că a fi creștin înseamnă a fi călător, iar călătoria aceasta nu se măsoară cu ceasul sau cu zilele calendarului, pentru că este o călătorie spre Împărăția lui Dumnezeu. Pentru această călătorie avem nevoie de însoțitori. Iată ce e îngerul păzitor, ființa care ne ajută să călătorim. Atunci când a creat Dumnezeu Lumea, a creat și îngerii păzitori și, de atunci, omul este călăuzit de înger, care îl ajută în momente de cumpănă sau deznădejde și nu-l părăsește niciodată. Până la moarte, suntem sub ocrotirea și supravegherea lui. Ne ferește de necunoaștere, ne ajută să nu rătăcim, să nu stăm pe loc, ne îmbogățește. Ne stă în preajmă. Și atât de discret, încât avem impresia

că nu ne este alături. Viața și destinul lumii este inseparabil împletit cu lumea îngerilor.

După Tradiția Sfântă a Bisericii noastre, îngerul păzitor se dă omului la Botez. Acest lucru îl înțelegem din rugăciunea de la facerea catehumenului, unde, printre altele, se zice așa: *„Însoțește-i viața lui cu înger de lumină, ca să-l izbăvească pe el de toată bântuiala potrivnicului, de întâmpinarea celui viclean, de demonul cel de amiază și de nălucirile rele*”. Pe lângă îngerul păzitor, Dumnezeu trimite omului și alți îngeri în viață spre a-l ajuta, a-l îndrepta și a-l mângâia în ispite și în încercările luptelor duhovnicești prin care trece omul în acest veac. Despre aceasta vorbește Sfântul Apostol Pavel când zice: *„Au nu sunt toți duhuri slujitoare care se trimit spre slujbă pentru cei ce vor să moștenească mântuirea?”* (Evr. 1, 14). Conform mărturiei Sfintelor Scripturi, nu doar oamenii au un înger păzitor, ci și popoarele: *„Când cel preainalt a împărțit neamurile, când i-a semănat pe fiii lui Adam, a pus hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu”* (Dt 32,8; cf. Ps 82; 89,7).

Printre cele mai importante misiuni ale îngerilor, se numără și aceea de a-i călăuzi și ocroti pe oameni. Acesta e semnul binecuvântării de la Dumnezeu.

“Se povestește că, odată, o mamă a luat împreună cu ea la ogor pe pruncul ei. După ce l-a alăptat, l-a pus în leagăn și s-a dus să lucreze. După puțină vreme, s-a întors la copil și s-a înspăimântat de cele pe care le-a văzut. Copilul

ținea în mână un șarpe și se uita la el. Ce se întâmplase? După ce l-a alăptat pe copil, rămăsese puțin lapte în jurul gurii lui. Un șarpe mirosind laptele s-a dus și a început să-l lingă, iar copilul l-a prins cu mânuța sa și nu-i dădea drumul. Văzând mama acestea, a început să strige. Copilul sperindu-se a dat drumul șarpelui și acesta a fugit”.

Îngerii păzitori ne cunosc foarte bine și se bucură când facem binele și se întristează când facem răul, ba chiar pot fi puși în dificultate de noi.

„Cizmarul și cerșetorul” este o poveste de Crăciun de-a lui Lev Tolstoi. **„Spune povestea că cizmarul întâlnește pe stradă un amărât în ajunul Crăciunului. Făcându-i-se milă de el îl invită să petreacă sărbătorile cu familia sa. Soției sale nu-i place deloc aceasta și-l privește cu dispreț, servindu-l cu gesturi brutale. De fiecare dată când ea acționa astfel, cerșetorul se micșora. Atunci când cizmarul era atent cu el, creștea din nou...”** De fapt, cerșetorul era un înger care creștea odată cu bunătatea și descreștea odată cu răutatea.

Fiecare om se va întâlni cu îngerul său păzitor în ceasul morții. Pentru unii va fi o bucurie, pentru alții va însemna tristețe și mustrări de conștiință. Să-I mulțumim lui Dumnezeu că ne-a dăruit drept apărare și ajutor pe slujitorii Săi cerești, pe îngerii păzitori, pentru ca întâlnirea cu El să ne fie spre bucurie și mângâiere.

Pr.. dr.

GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

CONVORBIRI DUHOVNICEȘTI
→purtăm pe ale noastre frunți semnul veșniciei, botezul fiind un act din veșnicie. Nașterea lui Hristos este începutul veșniciei noastre. Dumnezeu L-a creat pe om ca să aibă viață veșnică. Tu trebuie să arzi ca o lumină într-un cuib de ceară. Timpul trece și vine veșnicia.

Drumul nostru pe soare este scurt, iar drumul până la poarta Raiului este de o prescură. Dacă îțiiei ca merinde o prescură, când vei pleca din lumea aceasta, ea îți va ajunge până la poarta Raiului. Ce taină mare se petrece și azi în paradisul pe care noi îl numim

simplu: pământ! Aici, Dumnezeu Își hrănește fiii cu prescură, iar în Rai cu lumina harului dumnezeiesc. Aici prescură, acolo lumină! Iată hrana pentru veșnicie! Iată o sfântă și binecuvântată diadă!

Românul cultiva grâu și viță de vie, ceea ce îl făcea să se gândească mereu la prescură și la potir. Hristos a venit să-l salveze pe om, căci acesta voia să evadeze de pe axa infinitului.

L.C.: Un sfat, o binecuvântare de final, vă rugăm, Înaltpreasfințite Părinte.

Î.P.S. Ioan: Cu părintească dragoste vă îndemn să ascultați și să

împliniți Evanghelia lui Hristos și învățătura Sfintei noastre Biserici Dreptmăritoare, căci „Dumnezeu întoarce omului după faptele lui și se poartă cu fiecare după purtarea lui.” (Iov 34, 11).

Vă încredințez dragostei celei jertfitoare a Domnului nostru Iisus Hristos și vă las pe brațele Maicii Domnului. Să nu uităm a ne ruga unii pentru alții și pentru al nostru sfânt pământ românesc, din care să nu mai rupem florile lui Dumnezeu.

Bucurați-vă toți cei care v-ați împărtășit din Potirul veșniciei!

Problematica proprietății foștilor optanți unguri în actualitate istorică și legislativă din România

(I)

Autorul readuce în discuție din perspectivă juridică contenciosul româno – maghiar referitor la marile proprietăți în principal latifundiare din Transilvania, din preajma și de după Marea Unire de la 1 Decembrie 1918. Au stârnit în epocă vii dispute pretențiile față de tânărul stat român formulate cu exagerată insistență de categoria proprietarilor așa numiți „optanți unguri”, care au deținut în forme grupate pe familii cu titluri nobiliare mari proprietăți latifundiare ca o reminiscență a unor rânduieli feu-dale aduse de interesele regimului du-alist până la primul pătrar al sec. XX-lea.

După semnarea Tratatului de la Tri-anon la 04 iunie 1920, acești dușmani înverșunați ai tânărului stat român au „optat” pentru altă cetățenie și au depus eforturi disperate de a-și menține privilegiile în Transilvania, privind proprietățile la toate instanțele și organizațiile internaționale ale vremii.

Statul român, apărat de un grup de avocați coordonați de diplomatul Nicolae Titulescu, a avut câștig de cauză. Dar contenciosul nu s-a stins, fiind readus în actualitate de urmașii „optanților unguri”, astfel că Statul român prin legislația adoptată după anul 1990, se află în ipostaza de a mai restitui/despăgubi după caz, încă o dată ceea ce ar trebui considerat un capitol închis.

Autorul face o analiză pertinentă tocmai acestei problematici cu evidente consecințe juridice și economice negative pentru statul român și că prin înconștiența autorităților și a justiției ne reîntoarce la rânduieli și forme de proprietate retrograde cum erau în sec. XIX-lea.

1.Contextul istoric în care a apărut problema „optanților”

După Unirea Transilvaniei cu România prin actul istoric de la 1 Decembrie 1918, au trebuit rezolvate multe chestiuni interne și internaționale privind stabilirea granițelor de vest ale tânărului Stat român, de succesiune ale statelor reglementate de dreptul internațional, ale cetățeniei locuitorilor Transilvaniei de până atunci și nu în ultimul rând de dreptul de proprietate.

În privința dreptului de proprietate, erau de soluționat aspectele privind dreptul de proprietate aparținând statelor implicate în împărțirea teritorială, pe de o parte, precum și dreptul de proprietate asupra bunurilor private aflate pe teritoriul Transilvaniei care până la Marea Unire le-au deținut persoane fizice sau alte entități constituite juridic după regulile dreptului privat (societăți, biserici, bănci, cooperative, asociații, etc.) pe de altă parte.

Bunurile care erau supuse unui regim instituțional, adică deținute de monarhia austro – ungară ca stat imperial, erau de două categorii: **prima** categorie, care revenea cancelariei imperiale propriu – zise și **a doua**, cele care reveneau Ungariei ca parte statală în monarhia bicefală. Aici s-a născut și prima dificultate de partajare rezultată din complexitatea evoluției și transmiterii formelor de proprietate publică existentă dinainte de 1867 când s-a născut pactul dualist.

Adică erau categorii de bunuri care au aparținut instituțiilor imperiale înainte de 1867 și care nu s-au transmis formal Ungariei, pactul dualist având atunci o semnificație pur politică. Este, spre exemplu, teritoriul din zonele grănicerești, garnizoanele militare cu zonele aferente, instituțiile publice ale armatei și autorităților imperiale, (Fondurile publice ”entități înființate de împărații Iosif al II-lea și Maria Tereza). În ce le privește, după anul 1920, guvernul ungar a făcut eforturi să le recupereze sau să le transmită unor particulari de naționalitate maghiară și rămași în continuare în credința Ungariei, pentru a împiedica preluarea de către Statul Român. De exemplu, așa s-a întâmplat cu o clădire publică în Brașov redenumită „Casina maghiară” și Cercul Cetățe-

nesc Maghiar din Brașov.⁴

Cert este că transmiterea bunurilor caracterizate ca având uzaj public, pe principiul succesiunii teritoriale între statele succesoare, au revenit Statului la care s-a transmis teritorial o provincie, în cazul nostru Transilvania revenind României, toate bunurile publice ale statului ungar au intrat în componența patrimonială a României, cu obligarea de a plăti eventuale creanțe accesorii acestor proprietăți.

O situație aparte o prezintă însă regimul juridic al proprietății private, care în principiu nu se schimbă, titularii dreptului de proprietate rămânând aceiași.

În cazul Transilvaniei, după primul război mondial, s-au ivit evenimente importante care au afectat fizionomia juridică și a formelor de proprietate privată generate de nedreptățile istorice, puternicele stări de lucruri ale relațiilor feudale prezente încă în Transilvania începutului de sec. XX, instituite de marii proprietari latifundiați unguri, întrutotul ancorați în sistemul feudal.

Sub imboldul doctrinei wilsoniene privind drepturile individuale și egalitatea indivizilor, al efectelor devastatoare produse de război, a atitudinii Ungariei care făcea eforturi disperate pentru recuperări teritoriale, s-au impus atât în România cât și în statele succesoare imperiului o serie de reforme și de alte măsuri legislative pentru a soluționa contenciosul istoric cu Ungaria, foarte greu de clarificat, pe de o parte, și de a reorganiza țara prin modernizarea și democratizarea instituțiilor care s-au și realizat prin Constituția de la 1923, pe de altă parte și în fine, de a →

Prof.univ. dr. IOAN SABĂU – POP

⁴ Clădirea reclamată și redenumită „Casina maghiară (sau ungară)”, a constituit obiectul unui litigiu soluționat în fața instanțelor românești în anii 1924 – 1926 în acest sens Decizia nr. 2794/1929, Casația Română, publicată în Buletinul Curții de Casație și Justiție 1929, partea II, p.p. 186 – 193, reeditată și comentată de: I. – D. Chiș, Cartea funciară, vol. I, Legea nr. 7/1996, Ed. U.J., 2012, p. 147 – 152. Speța citată pune în discuție chestiunea dacă actele de vânzare ale statului maghiar a bunurilor de orice natură din Ardeal, în raport cu legile maghiare trebuie recunoscut de Statul Român. S-a statuat că dispozițiile de ordine publică într-o lege ungară nu pot naște un obicei cu putere de lege. Imobilul a devenit proprietatea statului român potrivit Legii din 2 noiembrie 1921. Cu alte cuvinte, legile publice maghiare nu-și mai găsesc aplicare pe teritoriul Transilvaniei.

înfăptui reformă economică și agrară pentru populația românească aflată într-un grad insuportabil de pauperizare seculară. A fost adoptată Legea reformei agrare din 30 iulie 1921 pentru Ardeal, Banat și Crișana, care avea particularitatea că erau vizate marile proprietăți ale latifundiarilor unguri care dețineau suprafețe funciare imense acumulate secular.

Prin Tratatul de la Trianon din 4 iunie 1920, s-au statuat o serie de măsuri care priveau România și Ungaria, interesează aici faptul că Ungaria a fost obligată să predea României arhivele istorice și de proprietate privind Transilvania și totodată pentru locuitorii Transilvaniei care au fost până la Marea Unire considerați cetățeni ai monarhiei habsburgice care s-a destrămat, li s-a pus la dispoziție un drept de opțiune care trebuia exprimat într-un anumit termen cu privire la cetățenia pe care o alege fiecare, fie română ca locuitor al Transilvaniei revenită la România, fie a Ungariei, fie o altă cetățenie a statelor succesoare cu provincii istorice preluate din imperiu.

Puși în fața acestei opțiuni, în afara populației obișnuite care a rămas în Transilvania, aproape toți marii proprietari și reprezentanți ai autorităților din Ungaria prezenți în Ardeal au preferat să nu recunoască și nici să accepte Unirea, dar foarte important au ales cetățenia ungară sau în orice caz nu au preferat cetățenia română și au plecat în străinătate. De aici s-a încetățenit și termenul de „optanți unguri”.

Efectele importante s-au produs prin această opțiune asupra proprietăților din Transilvania, supuse reformei agrare, exproprierii și corelativ cu împrumutarea populației sărace în îndreptățite, indiferent de naționalitate.

Problema proprietăților care au aparținut „optanților unguri” și care urmau să fie expropriate și apoi să fie împărțite prin împrumutarea au constituit obiectul unor dispute înverșunate la autoritățile naționale și organizațiile internaționale ale vremii, controversă care din păcate nu s-a terminat nici până în zilele noastre.

Așadar termenul de „optanți” a avut în vedere pe acei locuitori de origine sau declarați unguri din Transilvania care după Tratatul de la Trianon nu au acceptat cetățenia română oferită de prevederile

tratatului, ei au „optat” pentru cetățenia ungară sau altă cetățenie lăsată la alegere de același Tratat de Pace.

Disputa juridică care a amplificat conflictul atât cu guvernul Ungariei cât și cu categoria „optanților” a fost născută de Reforma agrară din 1921, când au fost supuse exproprierii și moșiile întinse care au aparținut proprietarilor unguri, fie cei care au devenit cetățeni români prin Tratat (foarte puțini), sau care au rămas cetățeni unguri după ce ei au optat pentru cetățenia ungară.

În intenția Statului român era aplicarea Reformei agrare din 1921 fără nicio discriminare. Acest lucru i-a nemulțumit pe optanți, care au încercat să impună în favoarea lor o serie de privilegii, scop în care au făcut lobby la mai toate forurile politice și juridice atât din România cât și în plan internațional. Ungaria a făcut din această dispută o politică de stat cu prioritate.

Optanții au înaintat la început cereri în fața Tribunalului din România prin care au contestat măsura exproprierii care s-a făcut în mod egal pentru toate marile proprietăți. Instanțele românești în anii 1921 – 1923 au confirmat legitimitatea exproprierilor și a reformei agrare prin împrumutarea populației sărace.

În perioada de după înlăturarea regimului bolșevic a lui Bella Kun în august 1919, chiar cu sprijinul armatei române, s-a instalat la putere în Ungaria Guvernul condus de Miklos Horthy. Optanții unguri cu proprietăți în Ardeal au sesizat

Guvernul horthyst de la Budapesta, care la 16 august 1922 se adresează Conferinței de Pace a Ambasadorilor de la Paris, susținând că prin măsurile de aplicare a reformei agrare și tratamentul juridic aplicat marilor latifundiarilor unguri „constituie o flagrantă violare a tratatelor”. România a aplicat un tratament egal pentru toate proprietățile supuse exproprierii și mai apoi atribuirii în mici suprafețe pentru populația fără avere, chiar recunoscut acest model de „optanți”, ei pretindeau că li se cuvine un tratament preferențial.⁵

Deși a ocupat mult atenția opiniei publice europene în epocă, acel demers în fața organismelor și instanțelor internaționale are încă o serie semnificativă de necunoscute.

Este o constatare pe care o face un contemporan, Onisifor Ghibu, cărturar polivalent care a scris despre procesul (procesele) optanților, „se cunoaște, dar cred că nu destul de bine, ce a fost cu acel proces”.⁶

După ce Conferința ambasadorilor de la Paris s-a considerat că nu poate fi investită să soluționeze litigiul, Guvernul Ungariei a folosit prilejul de a pune în acțiune încercarea cercurilor revizioniste de a ține în atenția permanentă a opiniei publice mondiale pretențiile Ungariei care ar fi fost restrânsă în granițele ei pe nedrept.

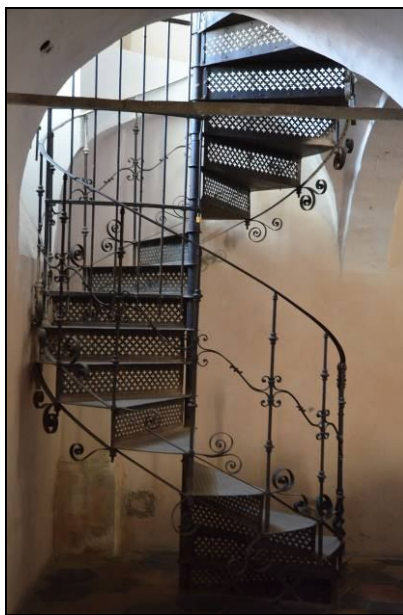
Pe lângă pretențiile exorbitante ca echivalent al proprietăților expropriate s-au depus eforturi constante de a câștiga simpatia și sprijinul cercurilor conducătoare din lumea occidentală pentru refacerea Ungariei în teritoriile dinaintea primului război mondial, folosită ca pretext.

Fenomenul s-a desfășurat astfel:

După formarea statelor naționale după primul război mondial, provincii și teritorii însemnate care au aparținut imperiului habsburgic s-au alipit sau au format statele naționale.

Ungaria a fost supusă acestui proces și a „pierdut” teritorii care pretindea că îi aparțin ca un drept istoric.

Ungaria a fost redusă în granițele stabilite prin Tratatul de la Trianon prin care s-a pus capăt Conferinței de Pace de după război.

⁵ Pentru detalii V. Nistor: *Mari avocați ai României*, Ed. U.J., 2011, p. 269 – 271.

⁶ O. Ghibu: *Oameni între oameni. Amintiri*. Reeditare, Ed. Eminescu, 1990, p. 320 – 328.

Starea prozei **TORTIONARUL, OAMENII MUNCII ȘI PĂTRUNJEII**

Pe o stradă liniștită din preajma parcului municipal, se află o casă arătoasă, cel puțin la prima vedere, în care locuiesc trei persoane, un fost ofițer, la parter, și o familie muncitorească, la etaj. Un triumphi uman, cum s-ar zice, obligat, firește, să comunice într-un mod oarecare, din moment ce intră și ies, cu toții, adică toți trei, pe aceeași poartă.

Primul pe care l-am cunoscut a fost ofițerul. M-a căutat la serviciu și l-am primit în audiență. Un bătrân înalt și slăbănog, adus de spate, cu aspect de nemâncat, alimentat prost; o chelie uriașă, ce dezvelea o formă curioasă a craniului, un fel de platou, ca și cum locul destinat creierului ar fi fost retezat de deasupra frunții; o față albă, lipsită de sânge, doi ochi stinși, ca de mort, gura cu colțurile lăsate, mască a tragediei, vene bătrâne, albastre, la tâmpile; picioare subțiri, tremurânde, mâini așijderea.

Priveam scheletul ambulant din fața mea și mă întrebam ce vânt îl aduce la mine de pe meleagurile morții. L-am invitat să ia loc.

- Nu mă cunoașteți, așa-i? sunt generalul în rezervă Bobulescu, tatăl colegei dumitale de liceu, Carolina.

- Daa? Ce mai face ea? Încercai eu să fiu amabil și să-mi apropii din tunelul timpului o siluetă feminină, în uniformă de liceană.

Și Carolina veni fără întârziere, înălțuță, creolă, ochioasă, tăcută, simpatică. Fusesem doar colegi de an, niciodată în aceeași clasă. O fată educată, distinsă, rezervată, frunțașă la învățătură. O undă de simpatie, ieșită din noaptea memoriei, se revărsă și asupra bătrânului, altminteri destul de antipatic la prima vedere.

Disponibilitatea mea de a fi amabil, înțelegător, cu oamenii antipatici la prima vedere provenea de la un test psihologic susținut cândva, în trecuții ani de serviciu. O doamnă din acea ciudată branșă a psihologilor m-a supus unui test, cu precizarea că va trebui să răspund foarte repede și ... am căzut în plasă...

Femeia așeza pe masă, una câte

una, imagini cu busturi umane, sub forma unor cărți de joc. Îmi apăreau în față inși din ce în ce mai dezagreabili.

- Ei? Întreba distinsa doamnă.
- Antipatic.
- Dar acesta?
- Și mai antipatic.
- Dar acesta?
- De-a dreptul dezgustător.
- Păi, dumneavoastră, domnule procuror, nu acordați nicio șansă făptuitorilor dezagreabili!

Am privit-o consternat. Înțelese-m greșit mobilul textului. Ar fi trebuit să răspund simplu

- Oameni și ei, săracii...
- Fiți fără grijă, zisese zâmbitoare femeia. N-am de gând să vă fac probleme la serviciu. Însă va trebui să fiți atent. Dreptatea nu trebuie acordată în funcție de aspectul uman, ci de probe...

Acel test mi-a fost de folos. Mi-am impus să fiu foarte atent și să nu trag bariera față de infractorul din fața mea! Chestiune de experiență în profesie...

- La ce armă ați profesat? îl întrebai pe bătrân.

- La securitate. Clădirea aceasta a aparținut Securității. Am fost cândva comandant aici, cu grad de maior.

- Când asta?
- Prin anii '50.
- Ooo, cred că aveți o grămadă de treabă, nu-i așa? Făcui eu, încercând cu dificultate să-mi ascund ironia.

- A, sigur! Uite, vă relatez o speță. Am arestat o dată doi frați Cruceanu, de prin zonă. Îi chema Toader și Victor. Ceara mamei lor, de ticăloși. Adevărați dușmani ai clasei muncitoare!

Victor era bărbat! Înalt și voinic, fără teamă. Celălalt, Toader, o umbră temătoare. Se sclifosea și se văieta într-una. Frate-su, Victor, disprețuitor, îl probozea:

- Mai taci, amărătule! Nu boci ca o muiere. Cu o moarte suntem datori.

- Dar ce făcuseră?

- A! L-au ucis pe un biet activist de partid. I-au tăiat nasul și urechile! 'Cea mamei lor, azi și mâine!

I-am anchetat cu mâna mea! Acela, bărbătosul, Victor adică, n-a gemut odată măcar. Canalie, canalie, dar strașnic bărbat! Ei, continuă el nostalgic, era pe vremea când se ascutea lupta de clasă...

- De unde vă trageți, de loc, domnule general?

- Din sudul țării, din Giurgiu.

- Dar nu mi-ați spus, colega mea, frumoasa Carolina, ce mai face?

- E profesoară de engleză la un liceu. A fost pensionată o vreme. Și-a revenit cu greu din situație.

- Aveți nepoți?

- Din păcate, nu. Dacă s-a îmbolnăvit așa...

- Ce s-a întâmplat cu ea?

- În urma unei operații de colecist a paralizat și și-a pierdut memoria. Am hrănit-o cu lingura și am ajutat-o să reînvete limba română. Într-un târziu și-a revenit. Apoi s-a căsătorit...

Discuția a mai continuat așa, o vreme.

La plecare, bătrânul mi-a dat numărul de telefon și m-a invitat pe la el, să-i văd biblioteca fetei de pe timpul când era elevă și studentă.

M-a sunat de mai multe ori și într-o bună zi m-am decis să-l vizitez imediat, chiar în timpul serviciului.

Bătrânul locuia singur, așa că nu m-am mirat când l-am găsit în așteptare cu turtă dulce pe masă, din cea de magazin, de care nici nu m-am atins. Îmi repugnă produsele pline de e-uri, cu gust fad și rezistență de material plastic în →

GHEORGHE C. PATZA

calea danturii. Nu m-am atins nici de berea ce părea veche, scoasă, cine știe de prin ce colț ruginit de frigider. Sunt case în care încrederea se naște pe loc între gazdă și musafir, dar și din acelea în care totul ți se pare învechit, posomorât, suspect, ca în cazul de față.

Generalul avea multe cărți, de filozofie și beletristică, nou-nouțe, deși edițiile erau vechi, de prin anii '60. Erau ale fiicei sale, colega mea, adică. Le păstra cu sfințenie. Desigur, fiind vorba de propriul copil, încercatul securist era sentimental. Le ștergea de praf, căci erau curate, îngrijite, atât rafturile, cât și cărțile. Doar aerul din casă era stătut, parcă aducător de moarte. Generalul era bătrân...

Deodată se auzi un zgomot mare, zdrăngănit de fiare izbite în piatră sau beton, înjurături asortate cu sârbătoarea ortodoxă a Maicii Domnului care tocmai trecuse de câteva zile.

Bătrânul ieși în grabă, urmat de mine.

Și ce mi-a fost dat să văd? Un bărbat cât un munte, înalt și solid, un brunet cu părul creț și palme cât hârlețul, acoperea cu pământ, amestecat cu nisip, servindu-se de o lopată, un strat de pătrunjei înșiruiți de-a lungul peretelui casei. Îl asista o femeie mărunțică, pe care am recunoscut-o imediat ca fiind îngrijitoarea unui muzeu din oraș. Aceasta ședea cu mâna la gură, cum stau țărăncile în momente de cumpănă, gata-gata să izbucnească în plâns.

- Na! și na! Tu-i parastasul și crestomația lui de securist! Na! exclama uriașul după fiecare hârleț răsturnat în capul pătrunjeilor. După ce că a ocupat tot terenul cu baia, mai îngustează și trecerea cu pătrunjei! Na!

- Dar ce faceți, domnule?

- Ce să fac? Acopăr pătrunjeii torționarului! Că mă tot înghesuie și ocupă toată curtea cu rahaturile lui! El se lăfăie și un muncitor amărât ca mine, să-și facă pod aerian spre stradă? Camforul mamei lui, azi și mâine! Na! și na!

- Vedeți cu ce vecini îmi mănânc eu zilele? Părea să spună privirea triumfătoare a generalului.

- Eu plec, domnule general! Să nu mă puneți martor, căci nu am voie să depun în această calitate.

- Nu, domnule procuror! Sunt obișnuit cu șicanele vecinului. Mai stați un minut, vă rog!

Am intrat din nou în casă, cât se poate de prost dispus. Nu-mi plăcea bătrânul, care avea în el ceva murdar, mângos.

Profesia își pusese definitiv amprenta asupra sa. În comparație cu el, vecinul cel uriaș, cu alură de luptător, era chiar amuzant în înverșunarea sa asupra pătrunjeilor.

- Cine mai e și omul acesta? Îl întrebai pe bătrân.

- Un cetățean periculos pentru ordinea socială, precum vedeți. Îl cheamă Tihon și e muncitor la I. G. O., Întreprinderea de Gospodărire Orășenească. E bolnav de gelozie. O gelozie pe nevastă-sa cu mine.

Într-o zi, i s-a părut că femeia a schimbat o privire cu mine. A înșfăcat-o de păr și a ridicat-o sus de la pământ. A ținut-o așa, amenințând-o că-i taie capul, până când a rămas cu părul în mână. Biata femeie a căzut la pământ leșinată. Pe urmă a luat-o în brațe ca pe un copil și a dus-o în casă. Om periculos, un pericol pentru societate, ce mai la deal, la vale!

- Bine, domnule, dar de ce nu-l părăsește, dacă e așa de violent?

- Asta am întrebat-o și eu într-o zi. M-a sfidat. A zis că tot cu el s-ar mărita și a doua și a treia oară. Femeie obraznică. Niște sărăntoci! Nu-i corect să ajungi, în societate, la mâna unora ca ei. Dacă ar fi pe vremea tovarășului Ceaușescu, ehei! sau, mai înainte, pe vremea tovarășului Dej! Ce l-aș mai fi trimis în deltă, la tăiat stuf! Că acolo îi e locul mârlanului de Tihon!

Mi-am luat rămas bun și nu l-am mai vizitat niciodată.

Între timp, Tihon, omul muncii, asistat de femeia sa, acoperise pătrunjeii cu un strat de pământ și nisip ce ajungea până sub geamul generalului. Îl și vedeam plesnind din palme, cu satisfacția trebiu duse la bun sfârșit.

Noblețea unei lacrimi

Obrazul mi-l atinge
o lacrimă sărată
cristale fără număr
din ea sporesc grăbit
și-mi spală-ntreg ființa
în ape prea curate
de nobil pocăințe
întoarse spre trecut.

Noblețea ei îmi stinge
furtuni nepotolite
de vremuri între vremuri
cu aprige porniri
îmi liniștește calea
și-mi dă răgaz cu mine
de-a învăța din toate
și de-a muri trăind.

Singurătatea macilor

Cupole ridicate către cer
cu fruntea semețită în răbdare
stați pete sângerii pe câmpul copt
sub arșița ce floarea v-o doboară.

Sunteți ca niște inimi care bat
în tremurul de vânt molatec
ce coboară
din prea înaltul cer înseninat
de frumusețea voastră de fecioară.

Al vostru trup plâpând e un mister
ce-mi lasă sufletul deschis la
nemurire
când vă găsesc și-n șanțul de sub cer
cupole roșii sângerânde a iubire.

Sunteți atât de singuri și timizi
când capul aplecați de-atâta soare
lăsați doar mierea dulce să v-o ia
albina ce sărut-a voastră floare.

Cupole ridicate către cer
cu fruntea ncremenită în răbdare
iubesc a voastră boare de etern
și-a voastre buze pline de pudoare.

LILIANA PETCU

Duminica trupului meu

”Afară din casa mea, afarăaaa!” striga o descreierată în fața ușii garsonierei noastre, în timp ce bătea cu mâinile și cu picioarele în ușă, dând s-o spargă, de parcă n-ar fi fost a ei. Așa am făcut cunoștință cu proprietara de drept a garsonierei noastre, la scurt timp după mutare, când tocmai ne întorceam de la facultate, tânjind după liniștea celor patru pereți, pe care îi îndrăgisem între timp așa de mult. Ne venea să intrăm în pământ de rușinea vecinilor, care ieșiseră în casa scărilor, holbându-se ca la urs. Noroc că o parte dintre ei știau deja cu cine aveau de-a face.

Ne-au pus în temă. Aurica, pe care mai târziu ne-am obișnuit s-o strigăm ”Aiurica”, era dusă cu pluta bine de tot. Fusesse internată la psihiatrie, dar i-au dat drumul după o vreme, considerând-o inofensivă. Mă rog, în privința asta, păreri erau cam împărțite. Cert este că nu mai era în stare să trăiască singură, așa că partenerul ei, tipul care ne dăduse cheile, o luase sub aripa lui potectoare.

Bărbatul care ne facilitase locuința era cumsecade. Un tip cu ochelari cu lentile groase ca fundurile de borcane, mic și gras, OK. Nu-i știam nici măcar numele, lucru care nu ne ușura situația defel, dar aveam numărul lui de telefon, pe care ni-l strecurase insistent, intuind probabil ce va veni. El însuși nu ne deranja decât la termenul convenit pentru încasarea chiriei. Nu punea întrebări. Părea mulțumit cu felul în care ne îngrijeam de inventarul sărăcăcios pe care ni-l lăsase pe mână. Noi plăteam cheltuielile de întreținere și totul mergea strună.

Aiurica, în schimb, își ieșea din fire regulat, ori de câte ori punea limba pe alcool. Uneori la intervale de săptămâni, dar numai în weekend (probabil că în zilele de lucru era sub supraveghere). Faptul că era imprevizibilă era un coșmar pentru noi. Crizele ei monstruoase din casa scărilor se terminau abia la venirea partenerului. Asta putea să dureze. Nici în pielea lui nu ne-am fi dorit să intrăm. Cu dragă inimă am fi schimbat adresa, dar nu aveam nici cea

mai vagă idee unde să ne mutăm. Până și prăpăditul de cămin studentesc era complet ocupat.

Eram terorizate. A nu se uita că amândouă eram încă traumatizate de amintirea celeilalte ghionoae, cu care avusem de-a face nu demult. Aiurica devenise pentru noi sinonimul groazei. Eram așa de speriate încât evitam să mai trecem pe acasă sâmbăta și duminica, de frică să nu ne bruscheze.

La facultate, lucrurile deveniseră plictisitoare. Cursurile, seminarele, colegii, profesorii ni se păreau niște simulacre dintr-o piesă de teatru ieftin. Parcă deveniserăm toți schizofreni și paranoici, luptând ca niște marionete pe un tărâm al minciunilor. La 15 martie 1988, Eli nota în paginile *Ghiulănelului*: „Nebuna! Bețiva! O urâsc! Trebuie să scăpăm de aici înainte de a înnebuni și noi. (...) Ciocnirile cu Aurica au ajuns să fie singurele evenimente autentice și nu superficiale, ca toate celelalte.”

Într-un astfel de final de săptămână cu final incert, ne-am decis să ne luăm o cameră la hotel și „să ne jucăm de-a turistele”. Hotelul Dorobanți, vizavi de facultate, ne era deja familiar. Acolo se reunea gașca noastră după orele de curs, în barul de zi de la parter. La cazare, nu apelasem niciodată, dar auzisem că tarifele ar fi accesibile, după modelul socialist.

Ideea mi-a venit din cauza buletinului meu de București, în care, bineînțeles nu aveam viză de flotant. Tare mi-aș fi dorit s-o am, ca să nu mai trăiesc așa în „illegalitate”, dar nimeni nu era dispus să declare venituri din închirieri pe de-a moaca. În săptămâna aceea, avusem o întâlnire nedorită la ceas de seară cu un milițian zelos, care încercase să mă intimideze (accent pe particula

”intim”!), pe motiv că, pasămite, nu aveam actele în regulă. Mă înghețase într-o intrare de bloc, dar am reușit să mă eliberez din strânsoare, aplicându-i un *uppercut* învățat de la tata.

Cu buletinele noastre de Sibiu, am obținut rapid o cameră dublă, motivând că am fi venit în capitală pentru o testare în vederea admiterii la facultate. Weekendul la hotel a venit ca o boare de aer proaspăt. Personalul, amabil și ospitalier, atmosfera normală, fără psihopați.

Recepționera ne-a sugerat trasee pentru vizitarea orașului. Spre stupefarea noastră am descoperit colțuri pe care nu le știam, locuri prin care viața părea să se scurgă într-un ritm mult mai uman, aproape ca-n patria noastră transilvană.

În troleibuzul care ne-a dus din Piața Romană până în Drumul Taberei și apoi până hăt, spre Dristor am perforat pentru prima dată bilet, nemaifăcând, studentește blatul. Un lux, o adevărată binecuvântare să nu mai stai la pândă, cu suflul la gură, observând dacă e vreun controlor prin preajmă! Eli avea mereu o sută de lei în buletin, pentru cazul în care trebuia să plătească amenda. Eu aveam nervii mai slabi și preferam să-mi fac abonament, care cam tot o sută pe lună mă costa. Așa că eram chit, eu cu abonamentul și Eli cu amenda.

Timp de două ore nu ne-am dezlipit de scaunele noastre de la geam, comentând entuziasmate, în dialect sibian tot ce vedeam. Lumea din jurul nostru ciulea urechile. Mulți se băgau în vorbă, întrerupându-ne ca să ne explice detalii despre monumentele istorice sau locurile pe lângă care treceam. Era ca-ntr-o poveste. Bucureștenii sunt joviali și deschiși, probabil din cauză că sunt obișnuiți să conviețuiască în bună pace pe un spațiu relativ restrâns.

Seara ne-am luat ceva de mâncare și o sticlă de vermut Mamaia în cameră. Profitând de prezența apei calde, am făcut fiecare câte o baie și apoi ne-am instalat la televizor.

Sâmbăta era singura zi din săptămână în care puteai viziona și altceva decât știrile obligatorii, cenzurate, și cuvântările „cărmaciului Ceașcă”. După Teleenciclopedie și filmul artistic, am adormit ca doi prunci nevinovați. Chiar dacă sună →

**GABRIELA CĂLUȚIU
SONNENBERG**

banal și plictisitor a fost unul dintre cele mai binecuvântate weekenduri din toamna anului 1987.

Metoda weekendurilor petrecute anapoda, pe la amici sau la prietenele noastre Rona și Lori a funcționat destul de bine în iarna aceea. Le numeam „duminicile trupului nostru”, derivat dintr-un cântec îndrăgit de-al lui Nicu Alifantis („*Eu umbra aceasta pe care/ O semeni în sufletul meu, / Cu milă și tristă mirare/ Voi duce-o cu mine mereu [...] Și-apoi într-o zi oarecare/ În care-mi va fi cel mai greu/ Voi pune-o în vechi calendare/ Duminica trupului meu. / Fiori prin mine umblă/ Și nu am trebuință/ Te rog pe tine umbră/ Să redevi ființă*”).

„Ați zâmbit deja astăzi?”, obișnuiam să bruscăm oamenii pe stradă. Majoritatea se uitau la noi de parcă am fi picat direct din lună. Nici nu se opreau, grăbeau pasul și clătinau îngândurați din cap. Prin plimbările noastre de weekend ne spălam mințile de pâcla densă a materiilor îngurgitate la facultate. Descopeream detalii amuzante, pe care le fixam mental, instantaneu, fotografic.

Lumea din jur nu prea avea chef de glume. Oamenii buimăciți, ca oile, formau cozi imense prin fața magazinelor. Adeseori plecau cu mâna goală, după ce petreceau ore în șir în frigul de afară. Orașul era gri, plin de zloată murdară, pe care o terciuiau mașinile în trecere, ca pe o plastilină lipicioasă. Zăpada cristalizată și lucioasă nu se ținea decât arareori câteva zile. Când o făcea, paraliza complet transportul în comun.

Provocam intenționat situații absurde. Îmi amintesc cum, în preajma Crăciunului, se instalase în preajma Bucur Oborului o scenă în aer liber pe care ne-am urcat și, îmbujorate am recitat câteva poezii școlarești („Batista” și „Nicușor și pisicuța”). Lumea trecea nepăsătoare, fără să înregistreze absurdul situației. Puteam să le fluturăm și un tramvai. Era o stare de imponderabilitate stranie și ne bucuram că ne aveam măcar una pe alta, în caruselul acesta complet lipsit de sens.

„Uf, iar s-au terminat banii!”, parcă văd notițele din *Ghiulănel*, care se repetau la intervale regulate. Deși nu aveam pretenții costisitoare, nu ne scăldam în bani. E drept că-i

disprețuiam, aveau ceva lumesec, deloc romantic. Părinții ne dădeau o cotă lunară de câteva sute, care acopereau cheltuielile curente. Eli primea o bursă de merit, eu meditam două eleve de la școlile cu predare în limba germană. Nu contest că aveam destule griji și necazuri în studenție, dar, cu toate astea cred că problemele noastre prioritare nu erau legate de bani.

Pe noi ne mai aprovizionau pe sub mână și un fost coleg de școală de-al tatei, ajuns șef de alimentară la un complex din Drumul Taberei. Rețeaua și metodele cu care opera aveau caracterul cel mai pur mafiot posibil. Era de un cinism înfiorător, dar pentru mine era patriarhul perfect. Mă simțeam ca adoptată și eram bucuroasă că-l aveam. Nu era cazul de mofuri.

Revelionul l-am petrecut în acel an împreună cu Eli și cu o parte dintre foștii colegi de liceu, la Sibiu. Mi-l amintesc ca pe un episod singular și destul de trist, dominat de excese. Eli acumulasă o grămadă de apucături stranii. Era dezlănțuită și, ca de obicei, reușise să ne molipsească și pe noi.

Nu mă mândresc cu aventurile din acea noapte, dar constat că, în ciuda lipsei lor de noimă, în loc să ne dezbine, ne-au apropiat cu încă un pas. Ne simțeam complice. Mă pufnește râsul și acum la amintirea fizionomiei și fonate cu care m-am trezit în prima dimineață a Anului Nou. Mă refugiasem în brațele unui coleg milostiv, undeva într-un pat etajat, după ce mă zbenguisem necontrolat toată noaptea. Abia dimineața am constatat că tipul se fixase cu un sărut tip ventuză de buza mea superioară. În consecință, buza mea era mare cât o roată de car. Arătam ca asistentul negru al lui Kojak, din serialul de la TV. În halul ăsta nu puteam ieși e stradă! Ce-ar fi spus mama și tata dacă mă vedeau așa? Circumstanțele fiind de așa natură, mi-am prelungit șederea la acea cabană din Mărginime, în care trecusem pragul noului an, acordându-mi răgazul necesar până să-mi treacă „anatema”.

Ajunsă acasă pe 2 ianuarie, nu m-a băgat nimeni în seamă, pentru că tata o pățise mai abtîr decît mine. Din cauza întunericii de pe stradă, grație programului drastic de economie de curent, se împiedicase

Alb

Și azi aparența
nu absoarbe distanțele,
ești o intercalare,
cruce pe o pajiște,
copil printre bărbați,
tăcerea statică a iluziei,
uluire.

Și-ți spuneau bravo
ci tempesta nu se potolește
și brățara ta cu buline
azi
are pete pe care nimeni nu le curăță,
fără igienă o lume
te reduce la ecran,
la apa stătătoare de o vedovella.

Nea Persepolis

Din punctul vernal
mândru decursul timpului,
zace legiunea în turnul tăcerii,
tace roiul,
aplecă la frecvențele lui.
Ultima milă,
pământ și rădăcini,
râvnind coasta
de sare însetată..
și peste majolicii în depărtare
eu citii pelicula
a soarelui uscată,
omul la sfârșitul omului..
Oglinda nu reflectă
câmp de bătaie,
nici chiar o geană
care să schițeze Ahuramazda
precum floare de damasc.

LUCA CIPOLLA

de ciotul unui stâlp și căzuse rău de tot, mutilându-și fața. Înăfșurat în tifon ca o mumie egipteană, stătea întins în pat și se căina de zor, pe motiv că lumea n-o să-l creadă că nu fusese beat. ”Nici o picătură n-am apucat să gust, pe-onoarea mea, că doar mă duceam spre sindrofie!”, se lamenta neîncetat. Apoi adăuga, plin de năduf: ”Mama lor de comuniști!”, la care mama, încercând să-l calmeze: ”Taci că ne-aude vecina, primărița, și te-nchide!”. Uitase și de durere, de necăjit ce era. Eu scăpasem doar cu buza umflată. Anul începea cam ciudat...

(Fragment din volumul în pregătire
„Aproape tot ce știu despre Eli”)

Zorește-mă, iubito!

Zorește-mă, iubito, - la cât a mai rămas din mine,
s-ajung cu bine-n primăvară, să-ți prind în plete flori,
prin iarba de șopârle să te ridic de subsuori
și să-ți privesc albastrul pur din ochii temători,
iar tu, zâmbind ca o copilă, să-mi spui blajin: ce bine!

Și-apoi să-ți ogoiești zorirea-n toamnă să ajung;
povestea noastră scrie-vom în inimi, nu pe foi,
la flacăra aprinsă din scânteile din noi;
vom arde cum vestalele în flăcări ard și-apoi,
ne-om stinge mulcomiți în spuza evului prelung.

Eu vreau femeia...

Eu vreau femeia înspumată ca și marea în furtună,
cu țâța dulce ca porumbu-n lapte când îl fierbi,
ca șerpui-n șerpărie care piatră scumpă-și fierb din spumă,
femeia atică, cu pasul sprinten ca la goanelor de cerbi.

Eu vreau femeia-abis, din funduri de oceane, neatins,
femeia-vis ce-n zori să nu să se destrame;
hiperboreele ne curgă liniștit prin părul nins,
când vremea 'ceea va veni și ne va prinde-n rame.

Pământule!

Pământule,-ți restitui huma-mprumutată,
să aibă sufletu-mi pribag sălășluire;
eu, lutul lipicios, voi sta în prăpădire;
eu, spiritus, la patru ace mă voi pune când mă voi prezenta la Dreapta Judecată.

Pământule, îți va veni și ție rândul, - hoinar pritr'-alte Căi Lactee și-alte galaxii,
incognito, măcar o amintire n-o să fii, că nu-i nimic, de nu exist'-o conștiință
și nimeni nu va ști c-a fost cândva Pământul.

De ce zoriți venitul vostru?!

Din nou vă zic o vorbă de-ascultare, vouă, nenăscuților de mai încoace ori de mai încolo:
„de ce zoriți venitul vostru?!”
„de ce nu stați în nesuspînul, nedurerea și-n neîntristarea voastră?!”

Că „Fiat lux!” – și se făcu,
și s-a văzut că-i bună,
și este-n voi, în nenăscutul care se va naște ca lumina unei stele care n-a ajuns la noi, ci nu a unei stele stinse de demult, iar lumina-i de abia acuma i-o vedem?
cum bine-a zis poetul - .

De ați găsit greșeală-n noi,
„Eminescu să ne judece!”

Suflete al meu!

Prin câte trupuri, sufletu-mi, - ce paradox!: - nemuritor și sprinten,
de mână m-a luat într-un voiaj de nuntă ori de moarte,
lăsându-mă-n izbeliște ori părăsindu-mă,
precum o mamă vitregă își părăsește fiul
care nu îi este fiu?

„Prin câte trupuri, suflete al meu, ai fost și bun, și rău, și cât de mare ți-a fost ura ori iubirea, ori trădarea?
Prin câte trupuri, suflete al meu, ai fost?

La câte cruci din sumbre țințirimuri, lacrim'-ai vărsat ori ai aprins o lumânare?
Și ai dorit ca țărna să îmi fie mai ușoară?

Spune-mi, să nu tăgăduiești!

Ce egoist ești!: ți-o spun pe șleau:

din timpul tău, cât timp îmi dai, ca să mă amăgesc că și trăiesc?

Din veșnicia ta, cât lași în palma mea, cu mâna-ntinsă ca la mila orbului?”

Mi-e dor de voi

Mi-e tare, tare dor de voi,
un dor care cumplit mă doare;
am ostenit, uitându-mă în zare,
la soare, la stele și la lună,
dar nimeni dintre voi, dar nimeni nu mi-a făcut un semn din mână.

Eu nu mai cred în îngeri
ce solfegiază
și ne zâmbesc,
și ne veghează.

Nuferi albi

Povestea noastră
nici n-a fost poveste
și-am fi putut să îndreptăm greșeala
păcatului până la capăt dus
- c-așa ne-a fost să fie învoiala –

Nu știu ce a pricinuit,
c-atât de apostată și vrăjmașă,
în marea-ți risipire te-ai grăbit,
neapucând măcar să îți închei
toți bumbii la cămașă.

Atât te rog
când eu voi fi sub cruce:
aruncă-mi nuferi albi
pe țărna-mbătrânită;
îmi voi păstra credința-n veșnicie,
c-ai fost și încă mai ești tăul
din care ies pe luciul apei
nuferi...nuferi albi.

Hai să fugim, iubito!

Hai să fugim departe, draga mea,
ne-o pierde urma lumea asta rea
și ne-om ascunde în câmpii de iniști,
să cadă peste noi noroc și liniști.

Prin lanuri înspicate de prin șesuri,
arzând ca macii, plini de înțelesuri,
să alergăm prin iarba de șopârle,
ne-o fi fortună știma de prin gârle.

Să ne-ostoim neastâmpărul din noi,
ne ude norul încărcat cu ploi,
că dragostea-i ca trăsnetul din fulger,
ca norul ce-și sloboade ploi din uger.

VASILE POPOVICI

Vatra veche dialog cu filosoful și teologul Bertrand Vergely

**Conștiința creștină și lumea
pragmatică**

Bertrand Vergely este unul dintre cei mai importanți filosofi francezi contemporani și de asemenea un mare teolog ortodox, a cărui voce a avut un puternic impact în mediile occidentale, majoritar catolice și protestante, dar și în zona răsăriteană. În acest fel, se poate spune că, datorită lui Bertrand Vergely, ortodoxia răsăriteană, *tradițională*, cum ar mai putea fi ea numită, a avut ocazia de a se întâlni cu ortodoxia occidentală, sau, altfel spus, de a cunoaște într-un fel vocația ortodoxă a Occidentului.

Bertrand Vergely a absolvit *École normale supérieure de Saint Cloud*, iar în prezent predă la Institutul de Teologie Ortodoxă *Saint Serge* din Paris, de altfel și cea mai prestigioasă școală de studii ortodoxe din Franța.

Apare în foarte multe colecții de filosofie, dintre care amintim :

- *Petite philosophie du bonheur*, Pause philo
- *Dictionnaire de la philosophie (Le)*, Les dicos essentiels Milan
- *Petite philosophie grave et légère*, Pause philo
- *Petite philosophie pour les jours tristes*, Pause philo

- *Pour une école du savoir*, hors collection

În ceea ce privește opera sa, facem referire directă la următoarele titluri:

La Foi, ou la nostalgie de l'admirable, Albin Michel

Voyage au bout d'une vie, Bartillat

Silence de Dieu (Le), Presses de la Renaissance

Retour à l'émerveillement, Albin Michel

Une vie pour se mettre au monde, Carnets Nord, en coll. avec Marie de Hennezel

Teza fundamentală a lui Bertrand Vergely este aceea că omul se poate întoarce la Dumnezeu, la sensul comuniunii cu El, înțelegând diferența fundamentală între înțelegerea negativă, fondată pe finitudine și deznădejde, și înțelegerea pozitivă, fondată pe spiritualitate și uimire.

1. Creștinismul, Dumnezeu și metafizica nu mai interesează societatea contemporană. Este posibilă întoarcerea lor ?

1.Trăim în epoca morții lui Dumnezeu. Cel puțin în mod oficial. În realitate, lucrurile nu sunt așa de simple. Forțele spiritului nu pot fi reprimite în acest fel. Deși L-a exclus oficial pe Dumnezeu, lumea contemporană din societățile occidentale are o nostalgie a spiritualității. Drept dovadă, entuziasmul acestei lumi pentru înțelepciunile orientale, artele marțiale orientale sau discipline precum Tai Chi și Chi Qong. Deseori, după ce au trecut prin aceste discipline, cei și cele care le practică își regăsesc rădăcinile creștine. Când Biserica vorbește despre interior, lumea, interesată, ba chiar pasionată de cuvântul său, se întoarce spre ea. Biserica interioară are un viitor luminos în față. La fel și Hristos, ca maestru al înțelepciunii. Nimeni nu poate spune ce se va întâmpla, nimeni neștiind nimic. Dar putem presupune în mod rezonabil că acest entuziasm pentru viața interioară va crește în lumea care va veni. Dintr-un motiv simplu. Numai religia trăită din interior dă un sens vieții. Ceea ce lumea contemporană nu este capabilă să facă. Trăim agonia unei lumi în care viața nu mai are sens sau are doar un sens subiectiv. A trecut timpul individualismului și al absurdului.

2. Creștinismul a contribuit, împreună cu alții, la construirea Europei în toate domeniile, fie cele ale cunoașterii, fie ale vieții morale. Însă astăzi valorile sale sunt respinse. De ce ?

2.În Occident, creștinismul plătește prețul pentru două greșeli care au fost comise. Prima este că a fost o biserică autoritară, moralizatoare, culpabilizantă, în care Dumnezeu este considerat doar ca un tribunal pe fondul obsesiei pentru rău, păcat și vină. A doua greșală care a fost comisă este că a trecut fără tranziție de la o biserică autoritară la o biserică modernistă, sub pretextul de a fi în consonanță cu societatea [a se alinia la societate] și de a o readuce pe aceasta la biserică. În cele două cazuri, biserica a comis greșeala de a fi politică în loc să fie spirituală, interioară, mistică. Când biserica este interioară în loc să fie politică, ea stărnește interes, aprinde pasiuni, entuziasmează. În Occident, biserica L-a umanizat mult prea mult pe Dumnezeu, sub pretextul de a-L pune la nivelul de înțelegere al tuturor. Confundându-se [contopindu-se] cu

puterile acestei lumi sau cu curențele de opinie dominante, ea și-a pierdut aura, misterul, legătura cu sacrul. Mesajul creștinismului este absolut genial. Un astfel de mesaj este adesea foarte prost transmis, preocupările sociale prevalând asupra tuturor celorlalte. Este important, desigur, să-i privim cu dragoste frățească pe săraci, precum și de a-i iubi pe cei din jurul nostru, de a-i respecta și de a le veni în ajutor. Dar creștinismul nu poate fi limitat la această dimensiune. Vocația sa este de a-i face pe bărbați și pe femei să participe la contemplarea marilor mistere și nu de a fi un centru de acțiune socială. Nietzsche spunea că morala l-a ucis pe Dumnezeu. Nu este greșit.

3. Care este legătura dintre biserică și filosofie ? Care poate fi aceasta ?

3.Biserica este fondată pe o mare idee. Prin idee se înțelege o stare a conștiinței care duce la vederea realității mergând de la vizibil la invizibil și de la invizibil la vizibil. În acest sens, biserica este locul gândirii veritabile care constă dintr-o cunoaștere vizionară. În fiecare epocă, geniul bisericii constă în a se ocupa de lucrările care se fac în toate domeniile pentru a realiza dialogul care merge de la vizibil la invizibil și de la invizibil la vizibil. Prin urmare, nu este un dialog între biserică și filosofie la care trebuie să reflectăm, ci un dialog între vizibil și invizibil, dialogul dintre biserică și filosofie având loc atunci când se întâmplă acest dialog. Adevărata cunoaștere este vizionară. Aceasta arată cum fiecare atom din univers este legat de Dumnezeu, sursă inefabilă a vieții. De asemenea, arată cum lumina divină se încarnează în fiecare punct din univers. De fapt, adevărata cunoaștere care merge de la vizibil la invizibil și invers întărește acest punct de vedere. Biserica a încurajat întotdeauna această concepție genială și vizionară.

4. Lumea contemporană a optat pentru o viziune pragmatică, fără ezitare, subjugată de emoții violente, departe de valorile inocenței, prezentă în inima creștinismului. A fi creștin înseamnă a avea curaj de a rezista acestui pragmatism ?

4.Nu. Dintr-un motiv simplu. Caracteristica creștinismului nu este a fi contra, ci pentru. Nu trebuie să rezistăm pragmatismului cinic al epocii noastre. Gol de tot conținutul, acesta se va prăbuși mai devreme sau mai târziu. Dacă nu s-a făcut deja, într-atât este de gol. Este mult mai interesant să ne preocupe ceea ce merge, decât ceea ce nu merge. Sunt mari mistere la sursă →

TUDOR PETCU

realității. Este important să ne întoarcem spre ele utilizând pentru aceasta toată energia de care dispunem. Nu trebuie să judecăm pragmatismul cinic. Acesta s-a judecat deja pe sine însuși. Ceea ce este în acest pragmatism este în general trist și deziluzionat. Așa cum este trist și deziluzionat, deoarece este trist pentru că este trist și deziluzionat pentru că este deziluzionat. Să lăsăm morții să-și îngroape morții. Și să ne interesăm de ceea ce este viu. Așadar, să rezistăm tentației de a rezista împotriva epocii. Și, pentru aceasta, să nu rezistăm chemării lui Dumnezeu din noi.

5. Istoria secolului al XX-lea a fost marcată de dramele teribile ale Holocaustului și Gulagului. Nu avem tendința de a le uita? Nu ar trebui să vorbim mai mult pentru a sensibiliza conștiințele?

5. În Franța, se vorbește mult despre Holocaust. Se vorbește mai puțin sau deloc despre Gulag. Desigur, nu trebuie să uităm aceste drame teribile. Dar este important să le utilizăm în mod constructiv [corespunzător]. Și pentru aceasta, nu este rău că trebuie să vorbim, dar trebuie să vorbim de bine. Să nu uităm că tot ceea ce face rău în lume este obsedat de rău. În numele luptei contra răului s-au făcut cele mai grave crime. Naziștii doreau să purifice lumea de evrei, considerați ca fiind răul pe pământ și comuniștii doreau să purifice lumea de burghezi și de capitaliști, considerați ca fiind răul pe pământ. Toate totalitarismele doresc să purifice lumea. Toate sunt îndrăgostite de puritate și de lupta contra răului. În Cambogia, în numele purificării societății, Pol Pot și-a masacrat jumătate din popor. Deci atenție, să nu provocăm același fenomen dorind să purificăm lumea de totalitarism. Astăzi, în Franța, în numele luptei contra totalitarismului, în numele pluralismului și al toleranței, domnește un climat de vânătoare de vrăjitoare. Sunt urmărite cuvintele, micile propoziții în care se crede că este detectată o intenție rasistă. Se creează un climat de teroare și de cenzură. Trăirea în Hristos nu constă în a purta un război cu răul, ci în a iubi binele, frumosul, prin contemplarea marilor mistere ale existenței. Hristos este un soare, soarele justiției. De îndată ce acesta apare, Satana este confuz și se prăbușește. Nu este răul cel care trebuie eliminat, ci binele, sub forma soarelui justiției, este cel pe care trebuie să-l facem să apară, răul dispărând nu pentru că luptăm împotriva lui, ci pentru că facem să apară binele, care este splendoarea vieții.

SABATO: "DUMNEZEU NU SCRIE ROMANE"

(fragment dintr-o epistolă către Odette)

Romanul **Abaddón, exterminatorul** (Ed. Univers, Buc., 1986, trad. Darie Novăceanu) se naște din nevoia de a depăși o *opoziție abstractă*, aceea dintre naționalistii *de dreapta* (prostconservatorismul), care vor o țară "pură", instituită pe o acceptată înghețată și moartă *tradiție*, cu folclorici *gauchos* nemuritori, și cei *de stânga*, care consideră că "metafizica" este o maladie eurooccidentală, proprie unei civilizații caduce și unei arte decadente.

Depășind acești termeni unilaterali, Sabato vede "*răul metafizic*" ca determinat de *finitudinea* vieții omului; caracterul vremelnic al formelor de existență umană alimentează sentimentul *metafizicului*. Acest caracter este accentuat de acea opoziție ideologică abstractă care, firește, este chipul neliniștii prilejuite de rapidele rupturi și răsturnări axiologice. O neliniște trăită de oricare ins (un *solidad*) al celui mai umil cartier din tumultuosul oraș, crescând vertiginos în ultima jumătate de veac, Buenos Aires, datorită faptului că fragilitatea conglomeratului a sporit frustrația, a răsturnat sistemul de valori și a generat un sentiment nostalgic după acea patrie care era nemărginita câmpie, cu absolutul, ființa și neantul ei. Fiecare personaj al lui Sabato, inclusiv autorul, își poartă în spate, prin încercările infernului, ca o dominare sau salvare, propria câmpie, din care, în cele din urmă, își vor găsi *pacea*. O acaparatoare *tristețe metafizică* le poartă pașii și se degajă din fiecare gând și urmă ale lor. Și în mijlocul *carnavalului* formelor existenței omești, nimeni nu râde. Rar când în colțul gurii apare un zâmbet, și acela nostalgic și înfricoșător de meditativ prin prevestirea inevitabilelor rupturi și prăbușiri ale neîncetatei lupte interioare din fiecare participant la marele *Carnaval al vieții și morții*.

Sabato își curbează întregul "poem metafizic" pe dimensiunea *timp*. Sensul "curgerii" inexorabile a acestuia nu se relevă la nivelul *izolat* sau *întreg* al omului (dincolo de omul angajat), ci al *speciei ca totalitate*.

Timpul rănește, dar și el este rănit. Realitatea inconsistentă din zodia finitului se neagă, salvându-se, poate, ca *vis al infinitului*. Realitatea socială nu este rațională, ci *subrațională*; fantasticul cu "iraționalitatea" sa este chemat ca, prin revelarea metafizicului, să pună în lumină raționalitatea ascunsă a lumii. Un joc paradoxal. Realitatea rațională – cu sensuri de la Platon până la Hegel – nu generează artă, și, în special, romane.

"*Dumnezeu nu scrie romane*", zice Sabato. Ci regiunea confuză, subrațională și obsesională este proprie artei, îndeosebi, romanului. Firește, ca exorcizare. Arta și visul, consideră Sabato, sunt opuse vieții cotidiene. Apar ca un refugiu, un refugiu cu ele cu tot: rumoarea *finitului* sfășie tăcerea *infinitului*. Personajele acestei lumi aproape că nu se întâlnesc, dar își ating sau își intersectează totdeauna traiectoriile: se vede după dâra luminoasă pe care o lasă în "acceleratorul" autorului, surprinse din trei puncte de observare: al autorului-Sabato, al personajului-autor Sabato și al lui Bruno cu experiența sa scriitoricească. O lume privită într-o descifrare parcă printr-un micro-cosmos, al particulelor elementare.

Un univers contradictoriu pe care sufletul, din închisoarea sa corporală, în sensul mitului din Fedon al lui Platon, îl percepe ca iluzoriu, față de un altul: al adevărului și perfecțiunii. După experiența primului și la intrarea în cel de-al doilea, omul poate să obțină *pacea*. Iar sensul acesta în romanul lui Sabato nu este altul decât cel pe care Pavel îl transmite Efesenilor:

"*Căci El este pacea noastră, care din doi a făcut unul, și a surpat zidul de la mijloc care-l despărțea, / Și, în trupul Lui, a înlăturat vrăjmășia dintre ei, Legea poruncilor, în orânduiriile ei, ca să facă pe cei doi să fie în El însuși un singur om nou, făcând astfel pace; / Și a împăcat pe cei doi cu Dumnezeu într-un singur trup, pe cruce, prin care a nimicit vrăjmășia.*" (2.14.15-16).

Dacă pentru Borges, cel de-al doilea numinos, al spiritului pur, și în sens platonian era spațiul artei, pentru Sabato tocmai cel contradictoriu, heraclitian, al spiritului impur, al confuziei, al materiei și de ce nu? măreției umane, al tensiunilor dramatice este *regatul romanului*. Această "*amfibie*", cum zisese Hegel despre om, se desfășoară în spațiul intermediar: sufletul se mișcă aici între speranță și disperare, între lumină și întuneric, între rațiune și senzorialitatea pasională, între muritor și etern, între diabolic și divin, între relativ și absolut. Acest suflet sau spirit, "*spinul din carne*", pentru a folosi o metaforă a lui Mircea Ciobanu, este pentru Sabato "*spinul făcut carne*"! iar imaginea acestei "faceri" de durere infernală, o instituie și o transmite romanul **Abaddón, exterminatorul**.

După periplul prin bolgiile acestei realități subraționale, Sabato se întâlnește cu sine și revine la ceea ce am putea numi *lumea de după a doua naștere*, pe poarta căreia el așează inscripția: "*Ernesto Sabato A dorit să fie îngropat în pământul acesta cu un singur cuvânt pe mormântul său: PACE.*"

Și în această adevărată naștere el crede.

DUMITRU VELEA

Biblioteca Babel

Octavio Paz

ORA 7 PM

În ordonate rânduri ne întoarcem
în fiecare noapte, în fiecare noapte,
în timp ce-naintăm pe cale,
prin scurtul iad al așteptării,
ne susură-n auz năluca:

"Nu mai ai sânge? de ce iar te
minți?

Privește păsările...

Încă mai sunt în lume plaje
și-ntotdeauna o lotcă te-așteaptă
undeva"

Și merg picioarele și merg
și-o roșie maree
inundă plajele de sperlă

"Frumos e sângele
țâsnind din albe gâturi.
Scaldă-te-n sângele-acesta
crima-i plămadă pentru zei."

Și omu-și întetește pasul
și vede cât e ceasul: mai este timp
să nu piardă tramvaiul.

"Acolo, de cealaltă parte,
se află promisiunile ostroave. Dansează
copacii-n strai de muzică-mbrăcați,
își leagăna pe ramuri portocale
și rodii pântecu-și deschid
împrăștiind semințele prin iarbă,
stele-nfocate într-un verde cer,
stele pentru zorii cu creastă aurie..."

Și buze surâzând salută
alți singuratici condamnați:
Cititu-ați jurnalele de azi?

"Au nu spuneți că-aceea era Pâinea
și-aceia era Vinul?
Nu ne spuneți aceea că e Apa?
Trupuri de aur ca pâinea
aurie
și vinul noptaticelor buze
și apa, dezbrăcata..."
Și omu-și întetește pasul
și în ultima clipă, exact pentru a fi la
timp,
dau colțul, punctuali, Dumnezeu și
tramvaiul.

**Traducere: ANCA TĂNASE
DUMITRU ICHIM**

ALAN MORRISON

(ANGLIA)

Viața mea în umbră

De când am fost ars de soare, ca
băiat, am învățat să iubesc umbra,
M-am ferit de căldură acolo unde
ceilalți copii se jucau -
Dar am fost tras afară la soare și
pedepsit de lumina sa.
Întorcându-mă dintr-o umbră în
cineva, în propria-mi dreptate,
Am aflat că am preferat-o atunci când
m-am simțit invizibil.
Uneori mă întreb dacă am fost
vreodată aici cu adevărat.

Întotdeauna am iubit atât de ușor și-
am compătimit pe oricine
Care a arătat semne de remușcare
pentru greșelile pe care le-a făcut.
M-am luptat și am cedat sub orice
gând pe care l-am avut
Ca și cum simplă imaginarea unor
întâmplări nefericite a fost rea;
Urmărit de Furiile de la propria-mi
școală fantasmagorică.
Uneori mă întreb dacă am fost
vreodată aici cu adevărat.

Cu cât am trăit mai mult, m-am
pierdut și-am plutit departe, în derivă
Din lumile ocupate ale altora și
locurile unde se joacă.
Ca și cum am murit cu câțiva timp în
urmă și m-am transformat într-o
fantomă
Vânând toate locurile pe care
obișnuiam să le iubesc cel mai mult,
Am zăbovit ca o umbră acolo unde
umbra mea ar fi trebuit să cadă.
Uneori mă întreb dacă am fost
vreodată aici cu adevărat.

A început să-mi fie frică de iubire
pentru felul în care m-a făcut să văd
Propria-mi imagine prin ochii celor
care m-au iubit.
Până când am fost obsedat de-a fi

plecat cu totul fără să-mi aduc aminte
împărțind doliul cu cei dragi, lăsați în
urmă.

Dar eu încă sunt aici, încă în umbră,
tremurând în vraja ei.

Uneori mă întreb dacă am fost
vreodată aici cu adevărat.

Argint și aur

Cinci zile pe săptămână pentru a
câștiga argint și sudoare;
Două zile pe săptămână pentru a bea
aur și a uita.

Inimă spectaculoasă

Inima poate erupe în supărări
vulcanice -
Dar de la ea primim câteva
spectaculoase apusuri de soare.

Tulburat de vioară

Acolo a fost, legănată între
instrumentele arse:
O falsă Stradivarius, lăcuită și
strălucitoare,
Spălată pe un țărm sticlos de nisipuri
reîmpărțite.
Reflectarea fracturată, nu certăreață,
nu capricioasă
A lui Raskolnikov, dar a unui
meloman, un admirator
Al meșteșugului inaccesibil. Talia
feminină
A lăcuitei clepsidre de gumă arabică.
Curburi
De molid, șolduri și umeri. Gât
subțire de arțar.
Cereale de miere și albuș de ou. Șiruri
de strune ușor vibrante.
Chinuit să saliveze muzică, invidie -
Acest muzician fără strune. Așezată
acolo balansându-se ușor
Intactă o parte dintr-o parte -
arzătoare în josul șalelor
(Un senin apus de soare lucește).
Așteptând
Să fie mănuit. Să fie jucat. Să împartă
libertățile sale.
El a luat instrumentul într-o clipă. În
sfârșit
Proprietarul unei viori într-o stare
aproape bună.
Salcia-lumină să o dețină. Gol ca
ecoul moralei repetat
Lui, într-un tribunal, cu tonul surd.
„ȘASE LUNI DE ÎNCHISOARE”.

**Traducere
DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN**

ASEMĂNĂRI? DIFERENȚE?

Aproape întotdeauna când pleci dintr-un loc îndepărtat în care ți-a plăcut să stai, îți pare rău și îți spui în gând că te vei reîntoarce. Pentru mine, excepția de la regulă a fost Cuba. Nu mi-am dorit niciodată să mă reîntorc acolo, într-un mediu care-mi aducea aminte prea dureros de ceea ce scăpasem evadând din România. În rest însă... dincolo de regretul că trebuia să plec, mă cuprindea un sentiment de bucurie că văzusem ceea ce dorisem, că îmi împlinisem încă odată dorința de a călători spre locuri la care privisem doar pe harta lumii și îmi închipuisem doar cum trebuie să fie. Faptul că alegeam varianta independentă, fără oferte turistice cu hoteluri și programe incorporate, mă plasa în „mijlocul realității”, a posibilității de a cunoaște mai îndeaproape oamenii și viața lor dincolo de descrierile din ghidurile turistice. Aveam, sau cel puțin așa mi se părea, libertatea de a descoperi diferențe sau asemănări în modul oamenilor de a concepe viața și lumea, limitate la mine de propria-mi mentalitate. Am avut multe de învățat. În primul rând, de a mă feri să judec prea ușor sau prea aspru ceea ce nu cunoșteam îndeajuns. De aceea, am evitat excursiile organizate cu autobuzul în diferite locuri, sau programele culturale care te țineau pe un scaun și îți arătau ce e frumos...

Cu toate avertismentele și strâmbăturile din nas ale „îngrijitorilor de turiști”, am evadat mereu în căutarea insolitului. Și nu mi-a părut rău!

Oamenii, peste tot în lume, cu excepțiile de rigoare (eu nu le-am întâlnit), sunt mult mai buni decât ipostazele în care sunt prezentați de mass-media. La fel și situațiile. Pe când ecranele televizoarelor vibrează de tensiune și imagini tulburătoare însoțite de vocile comentatorilor care pun lemne pe foc, la fața locului e puțin altfel. E exact ca atunci când cauți cu orice preț, așa cum făceam și eu la începuturi, aspectele urâte, locurile murdare, mizeria, bețivii sau cerșetorii. Sigur că sunt și asemenea aspecte. Diferența însă, e momentul când realizezi că așa ceva face parte din viață în general. Din păcate. Sunt oameni săraci și în cele mai bogate țări din lume, cerșetorie mascată de programe sociale bine puse la punct, în mijlocul civilizației. Suferința umană nu e dată numai de conflicte, mizeria umană face ravagii în țări cu pretenții. Legea pumnului, a celui mai tare, funcționează în continuare din plin la orice nivel. Țări care-și arată mușchii scrâșnind din arsenale, se înjură și se ceartă ca la ușa cortului, instituții internaționale care se fac că nu văd... lăcomia fără limite a multora. Iar la baza muntelui de nedreptăți și indiferență, omul! Mic, neînsemnat, manipulat, trăiește la locul lui pe tot pământul viața cu bune, cu rele. În căutarea lui eram eu. Dincolo de realitatea mediatică, voiam să-l cunosc! Voiam să descopăr diferențele dar mai ales asemănările dintre mine și ei.

Când am ales să merg în Vietnam, am vrut să-i cunosc pe cei care i-au înfruntat și învins pe americani. Am vrut să văd efectele societății comuniste asupra lor, dincolo de fațada turistică. M-am aventurat de pe autostrăzi, pe drumuri mici, neînsemnate. Sate adormite sub căldură, oameni moleșiți, cu gesturi moi, praf, gropi. Din când în când, o siluetă de șobolan aplatisat pe șosea îmi aducea aminte de câinii lovii de mașini de la noi. Plantații de „fructe dragon”, ca o invazie de caracatițe pe pari, câmpuri de orez mlădiindu-se mătăsoș în bătaia vântului, clădiri noi, oficiale, ateliere de reparat motoare, mici magazine, multe biserici catolice. Cartiere întregi de vile noi,

cu pază și drum privat spre plajă, așteptându-și cumpărătorii mai ales dintre cei fugiți în timpul războiului...

Lozincile roșii atârinate ici-colo, ca și steagurile cu stea galbenă m-au iritat la început, apoi le-am ignorat. M-am dus la piață în zori, am cunoscut pescari, șefi de hotel, personal de bucătărie, vânzători... Am zâmbit, le-am vorbit prietenos (cu mâinile) și dintr-odată n-am mai fost atât de departe unii de alții. Imaginea cu luptători ieșind de sub pământ ca să-i vâneze pe americani dispăruse. I-am cunoscut și pe turiștii vietnamezi veniți în weekend la mare cu tot felul de sacose și sarsanale după ei, gălăgioși, vorbind tare, răstit, ca niște muncitori veniți la odihnă cu bilete de sindicat. În fiecare cameră, șlapi pentru uzul turiștilor, periute, pastă de dinți și pieptene! Familii numeroase cu copii urlând, trăgându-se peste tot în poze ca niște colectiviști în excursie... Asta și erau! Am aflat mai târziu că hoardele care invadau gălăgioase sfârșiturile de săptămână, erau muncitori frunțași pe care sindicatul uzinei sau cooperativei îi ferecea trimițându-i 2-3 zile la malul mării. Veneau cu toată familia și se comportau ca niște muncitori: țipau unul la altul ca pe câmp, ocupau toată piscina aruncându-și odraslele și nevestele în apă fără să le pese de ceilalți oaspeți, beau ca porcii, vomau în camere, aruncau gunoaie pe unde apucau și râgâiau zgomotos. Își făceau poze în neștire, zeci de poze cu soțiile lângă un tufiș, cu sticla în mână, cu copiii, fără ei, cu flori, cu scoici, cu tot ce apucau, nesățui, avizi de tot și de toate. Neamul prost e același oriunde în lume. Țepeni, treceau pe lângă mine, se uitau cu coada ochiului și când mă vedeau schițând un zâmbet, salutau bucuroși nevoie mare. De-acum eram prieteni... Mi-era cunoscută de undeva imaginea...

N-am văzut nimic milităresc în afară de școli, unde copiii cu cravate roșii ascultau în formație ce li se spunea la megafon, sau în autobuz, comenzile cazone ale șoferilor. N-am văzut decât bijuterii puține și modeste. Majoritatea tinerilor fără tatuaje sau cercei în urechi. N-am văzut decât odată un militar... la televizor. Chipul cu borul extrem de înalt mi-a adus aminte de cine →

ALEXANDER BIBAC

le-a fost aliat principal în război. Numărul mare de turiști ruși confirma asta. În schimb am văzut imaginea propagandei socialiste pentru popor. O scenă mică, ridicată rapid pe bulevardul Bui Vien din centrul Saigonului. Circulația întreruptă pe jumătate de stradă, șase soliști tineri cu microfoane în mână cântau de mama focului în fața scenei, în timp ce pe scenă se prezentau dansuri alegorice cu soldați, muncitoare, intelectuale diafane și intelectuali în sacou, pe fundalul pictat cu câțiva tineri zâmbitori la umbra stindardului roșu! Ceea ce era principal, erau mișcările tip care reprezentau hotărâre și avânt, cam ca grupul statuar cu secera și ciocanul de la începuturile filmelor sovietice, cu mâinile ridicate și îndreptate în aceeași direcție, spre viitorul luminos al societății socialiste!

Asta este adevărata realitate vietnameză, nu hotelurile, mașinile de teren sau mătășurile. Dacă zice partidul STOP!, adio tocuri înalte, rujuri, țigări de lux sau păr lung! Adică nu: părul poate fi lung, dar numai ÎN COC!

Mi-am adus aminte de vremea studenției, când patrulele de milițieni și gărzi militare ne pândeau și ne alergau pe străzile Bucureștiului ca să ne taie blugii și părul lung....

La câteva mese din fața scenei, grupuri de străini care priveau cu interes și zâmbet îngăduitor pe buze, spectacolul. Câți dintre ei știau că dacă ar fi dat partidul ordin, tinerii aceia drăguți de pe scenă s-ar fi repezit la ei și și-ar fi înfipt dinții frumoși și albi în beregățile lor de "dușmani ai poporului?" Exagerare?

Principala încălțăminte: șlapul. În toate culorile, cu tot felul de modele sau simpli, șlapii lipăiesc pe toată suprafața Vietnamului. Dar nu singuri! Doamnele sau tovarășele, că nu știi ce sau cum să le zici, aveau un accesoriu important și util: posibilitatea să-și cumpere ciorapi cu deget. Scurți, până la genunchi sau lungi, subțiri sau mai groși, aveau degetul mare croit special, cam cum avem noi mănuișile cu un singur deget. Nu le-am văzut pe toate purtând ciorapul-mănușă. Mai mult în orașe sau când era mai frig, dar se pare că era și un simbol, o problemă legată de posibilități. În toate camerele de hotel sau pensiune, seturi de periute de dinți cu tubulețe mici de

pastă, la pachet! Și pieptene! La intrare, obligatoriu, șlapii. Prima dată m-am gândit că e un semn legat de standard, apoi mi-a trecut prin minte că ar putea fi și parte a unui program de educație populară....

De cealaltă parte, lumea civilizată... ai noștri. Turiști albi de toate vârstele, unii prietenoși, alții mofluzi. Tineri cu rucsace imense în spate ca niște șerpași din Himalaya, veneau și plecau ca dintr-o gară, grăbiți, mânați din spate ca de furtună, dornici să va-

dă și alte locuri.

Toată coasta de răsărit a Vietnamului e o plajă nesfârșită. Unde se grăbeau așa? Nu se lăsau pătrunși de atmosferă... treceau trântind după ei uși de hotel spre finalul călătoriei. Uriași pe lângă localnici, îmi dădeau mereu impresia că se simt stingheri, arătau ca niște elefanți într-o menajerie de sticlă, mulți dintre ei abordând ținute care nu cadrau cu locul. Căloși, cu mâini și picioare zdravene, călcau apăsător prin mușuroiul local.

Mi-a plăcut întotdeauna când am văzut femei de toate vârstele călătorind singure, semn de independență, siguranță și curaj... dar să le vezi cu ditamai rucsacul în spate și cu expresii hotărâte de sindicaliste în misiune....

Tot felul de indivizi, mai curăței sau mai soioși, cu ghitară, păr lung și tricouri cu steaua roșie sau galbenă pe piept. Un puștiulică din Canada, bondoc, blond, dintr-un grup de tineri care mai tot timpul erau ori cu berea, ori cu țigarea în mână, m-a lăsat cu

gura căscată când a început să vorbească fluent în vietnameză cu personalul hotelului. La fel de circumspecți ca și vietnamezii, albi se uitau cu coada ochiului unii la alții așteptând un semn. Dacă venea, se salutau, dacă nu, treceau țepeni mai departe. Nu conta că făceau parte din aceeași tabără.

Asemănări? Diferențe?

În ultima seară, în mica oază de verdeață a apărut un grup mai mare de turiști asiatici; arătau puțin diferit de cei pe care-i întâlnisem până atunci. Ospătarul, care construia o casă din bețișoare pe care le lipea cu superlipici, i-a privit atent apoi a izbucnit:

- Țștia sunt sud-coreeni! Iar au venit să se însoare!

- Ce anume?

- Să se însoare, a continuat el tulburat. Tipul ăla, și mi-a făcut semn cu capul spre unul din turiști care purta pantofi negri de lac, s-a înșurat de două ori în trei luni! Tot aici, la noi!

- Cum adică de două ori în trei luni?

- Sir, coreenii vin aici să se însoare cu vietnameze, le duc la ei și le transformă în servitoare, aproape sclave!

- Dar nu le obligă nimeni!

- Ba da, sir...sărăcia...

Mi-am adus imediat aminte de filipinezi, de sri-lankezi și thailandezi care s-au răspândit în tot bazinul Oceanului Indian în căutarea unei viați mai bune. Țările arabe îi tratează ca pe sclavi, sunt cruți și nemiloși cu ei, cu ele... Apropos, am auzit că un lider de partid din România are o bonă filipineză....

Mi-am adus aminte de tot valul de azilanți politici care au asaltat Vestul Europei... de mine... de turcii care după mult timp și încercări de a cuceri Europa de-alungul istoriei, au reușit până la urmă! Au invadat-o în căutare de lucru. Puși la cele mai grele și primejdioase munci, singuri, trăind în ghetouri....

Mi-am adus aminte de nesiguranța primilor mei ani într-o altă lume, de senzația de inferioritate, de teama de a nu ajunge un cetățean de categoria B....

În piscină, sud-coreenii se aruncau pe burtă, îmbrăcați, plescând apa ca niște mocani.

Asemănări? Diferențe?

**Mui Ne – 21 martie 2011
Vietnam**

OAMENI PE CARE I-AM CUNOSCUȚ

Aura Urziceanu

Am avut ocazia să o ascult pe Aura Urziceanu încă de când eram în România. Era considerată, pe bună dreptate, o mare cântăreată de muzică de jazz. Pe atunci îi admiram talentul și nici prin cap nu-mi trecea că, peste un număr de ani, voi avea ocazia să o întâlnesc în Canada, la Toronto, la cenaclul "Nicăpetre" de pe lângă ziarul "Observatorul", unde Dumitru Puiu Popescu, directorul ziarului și cenaclului a invitat-o.

Am cunoscut atunci nu numai o artistă, dar și un om modest și prietenos, cu un zâmbet fermecător. Venea, la întrunirile cenaclului, cu soțul ei, Ron Rully, cu care era căsătorită de peste 40 de ani. Se bucura sincer să fie printre români, deși, după cum mi-a mărturisit, a făcut turnee în toată lumea și peste tot s-a bucurat de un binemeritat succes.

Întrunirile de cenaclu se încheiau întotdeauna cu o gustare, fiecare dintre noi aduceam câte ceva și, la tipografia unde se tipărea ziarul, puneam niște planșe pe sulurile de hârtie, având în felul acesta masa în jurul căreia, la sfârșit, vorbeam unii cu alții. Aura, cum spuneam, în ciuda succesului mondial și al statutului de "vedetă" pe care și l-a câștigat, era de o mare simplitate și naturalitate cu noi. Soțul ei, care vorbea în principal engleza, învățase câteva expresii românești, mai ales legate de mâncare. Era, după cum am înțeles, un mare admirator al bucătăriei românești și ne povestea, cu mult haz, cum a învățat el însuși să gătească.

Cu ocazia acestor întâlniri, am stat mai mult de vorbă cu Aura Urziceanu și așa am aflat amănunte despre rapida ei ascensiune. A început devreme cariera: la 13 ani, a înregistrat un cântec la radio, la 14 ani unul pentru televiziune, iar la 16 ani neîmpliniți, în 1962, a dat la București primul ei concert de jazz. Imediat după lansarea de la televiziune, au urmat turnee în țară și peste hotare: Rusia, Israel, Germania, după care, un producător al postului canadian CBC, auzind-o la un post german de televiziune, i-a oferit un contract pentru Canada.

După primul contract în Canada, au urmat și altele, ca "oaspete", iar

numai după 6 luni, un show "personal", "Music of our People", în care Aura Urziceanu a cântat în engleză, franceză, italiană, spaniolă, portugheză și română.

Poveștile artistei erau fascinante și e greu de imaginat simplitatea și firescul cu care ea îmi înșira palmaresul ei de succese. Mi-a vorbit cu mare căldură despre Duke Ellington, care, auzind-o întâmplător, i-a oferit un contract să cânte cu el și cu orchestra lui, lansând-o internațional la "Carnegie Hall" în 1972. Norocul, dar și succesul obținut, i-au deschis porțile. În 1974, după decesul lui Duke, un celebru mogul, Quincy Jones, căutând-o, a găsit-o la Toronto împreună cu soțul și fiul lor. Prin el, Aura a obținut contracte pentru turnee în SUA, apoi în Japonia, Australia, Brazilia etc. Peste tot, cum era de așteptat, a avut mare succes.

Noi, membrii cenaclului, o tot rugam să ne cânte ceva, dar, cu delicatețe, ne tot amâna. După câțiva ani, locul unde se ținea cenaclul nostru s-a schimbat și uneori aveam sedințe largite ale cenaclului, unde era invitat și public, nu numai membrii. Am reîntâlnit-o cu bucurie pe Aura Urziceanu în 2012, la o asemenea întrunire, de unde am și câteva fotografii ale ei alături de directorul cenaclului, Puiu Popescu. De data asta ne-a cântat, și noi ne-am bucurat extraordinar. Am profitat de ocazie și, la "gustarea tradițională", am continuat dialogul început cu ani în urmă. De data asta, internetul m-a ajutat și am obținut răspunsurile artistei în scris.

După succesele din anii 70, a urmat oferta lui Thad Jones, un gigant al jazzului american, cu care a colaborat, dând concerte în SUA și Europa: Franța, Italia, Anglia și țările nordice: Suedia, Danemarca, Norvegia, toate cu succese la superlativ. Atunci a imprimat și un

Aura Urziceanu și Puiu Popescu

LP intitulat "Thad Jones & Aura Rully", acompaniată de orchestra de estradă din Stockholm, în frunte cu Bose Broberg. După decesul lui Thad în 1986, au urmat multe colaborări cu Dizzy Gillespie, Art Farmer, Slide Hampton, Ella Fitzgerald, Sarah Vaughn, Jack Jones etc. Din 1980, a început turneele cu grupul ei de cvintet și format simfonic, turnee care continuă și astăzi cu același succes.

Sigur, auzisem de cariera ei internațională, dar am vrut să știu dacă România a mai invitat-o să cânte în țară. Iată ce mi-a răspuns:

"Da sigur! La invitația ARIA-EI (Agentia de Impresariat Română), am acceptat în 1971, fiind stabilită deja și căsătorită în Toronto cu soțul meu, invitația să reprezint România la Festivalul Internațional al cântecului de la Knokke, Belgia, alături de cei doi colegi români: Aurelian Andreescu și Mihaela Mihai, eu venind din Canada împreună cu soțul, Ron Rully și însărcinată cu fiul nostru și, ca niciodată în toată existența țării românești până în 1971, s-a întâmplat un miracol, România devenind câștigătoarea "Cupei Europene", datorită notelor de 10 pe linie date de toți membrii juriului de specialitate cântăreței Românce Aura Urziceanu."

La întrebarea mea dacă a renunțat la cetățenia română mi-a →

VERONICA PAVEL LERNER,

Toronto

Măria Ta, Țăran Român!(I)

Aș vrea să-ți înalț cel mai frumos omagiu care ți-a fost adresat vreodată, dar mi-e sufletul sfâșiat de îndoieli, de teamă, de grijă. Mă întreb cu teamă unde ești cu adevărat: pe pământ, în ceruri, în viață, în moarte? Oricine ar zice că atâta vreme cât statistica, evidențele statului spun că mai bine de jumătate din populația țării locuiește la țară, țărani sunt peste tot. Așa să fie, oare? Mi-e teamă că cifrele seci nu spun adevărul. Mi-e teamă că țărani adevărați sunt prea puțini, sunt pe cale de dispariție, dacă n-or fi dispărut cu toții. Nu e o garanție faptul că cineva locuiește într-un sat, ca să fie și țăran. Oricine crede că nimic nu e mai simplu pe lume decât să fii... țăran! Mai mare gogomănie decât asta nu cred că este. Numai unul care nu știe ce a însemnat adevărata viață la țară, adevăratul țăran, poate să vorbească așa. Numai cel care confundă noțiunea de „țăran” cu cea de „prost”, de „înapoiat”, poate să gândească astfel. Cel care a cunoscut direct, pe teren, de-a lungul multor ani, ori chiar din cărți ceea ce a însemnat țăranul român, te va judeca altfel, te va aprecia ca atare și se va pleca în fața Măriei-Tale sau a memoriei tale până la pământ.

În cele de mai jos, voi încerca să schițez câteva aspecte ale vieții de la țară, câteva argumente, care să convingă pe cât mai mulți, că Măria-Ta, Țăran Român, ai înmagazinat în mintea și în sufletul tău nenumărate discipline, cât să alcătuiești o adevărată universitate cu ele, ai cunoscut tot pe atâtea meșteșuguri, cât să înființezi un combinat cu multe-multe fabrici, secții și ateliere. Ai creat bijuterii de neînlocuit în domeniul multor arte, precum literatura, muzica, dansul, arhitectura, pictura, sculptura, broderiile, teatrul și multe altele. Țăran român, chiar neșcolit, ai știut să vorbești cu pământul, cu cerul, cu soarele, cu luna și stelele, cu norii și vântul, cu ploile și cu ninsorile, ai știut să transformi buruienile în leacuri pentru multe boli, ai știut să concentrezi în colinde, în proverbe, în legende, în datini și obiceiuri de tot felul o întreagă teologie. Țăran român, ai știut și ai putut să vorbești cu Dumnezeu și L-ai chemat întotdeauna alături, ca pe un fărâș de nădejde, la bine și la rău. Țăran român, ai știut să râzi

de dracul și să-l faci să se ducă rușinat pe pustii. Țăran român, ai știut să iubești cu adevărat, să trăiești și să mori frumos. Ai știut să muncești din greu, dar munca n-ai socotit-o trudă, ci doar mijlocul prin care poți să pui o pâine pe masa copiilor. Ai știut ce înseamnă sărbătorile, ai socotit copiii ca dar al lui Dumnezeu, natura ca leagăn, pământul ca mamă și Dumnezeu ca Tată. Ai știut să lupți când Țara ți-a cerut-o, cu securea, cu coasa, cu sabia, cu sulita, cu arcul, cu pușca, cu tunul, cu avionul, cu mitraliera, cu ce ai avut la îndemână ca să-ți aperi hotarele, petecul de pământ, casa, copiii, muierea, biserica, cimitirul, văzduhul și cerul.

Dacă a fost nevoie ți-ai dat sângele și viața, ori ți-ai lăsat drept tribut pe câmpul de luptă picioarele, mâinile, ochii, mâtele, uneori și creierii, dar le-ai transmis vrăjmașilor că „pe aici nu se trece”. Țăran român, ai fost mândru că ești român. Ai spus asta cu tărie oriunde și oricând, cât ți-a fost viața de grea sau țara de mică. Țăran român, ai știut ce-i demnitatea. Ai respectat-o pe-a altora, dar ai pretins celorlalți să ți-o respecte pe-a ta. Când te-au călcat cu cizmele pe bătăături, i-ai pocnit cum ai știut tu mai bine, de s-au dus învărtindu-se. Țăran român, ai scris pagini nemuritoare în letopisețele lumii, cu capitole mari, pline de glorie, cu titluri de-o șchioapă, precum Posada, Rovine, Podul Înalt, Războieni, Călugăreni, Șelimbăr, Plevna, Turtucaia, Mărășești, Mărăști, Oituz și multe altele. Țăran român, ai creat o cultură și o civilizație cum puține popoare au realizat.... Ai zidit aici, pe temelia Carpaților, o Țară bogată, râvnită de mulți, jefuită adesea de hordurile de tâlhari, respectată după cuviință între țările lumii...

Enumerând toate acestea, cu conștiința că mai sunt încă multe altele care trebuie amintite pentru a-ți contura chipul adevărat, mă întreb cu teamă, Măria Ta, Țăran Român, mai exiști cu adevărat?

Pr. AL. STĂNCULESCU-BÂRDA

Voinicul

Iubire ploua peste gara Oradiei -
ancestrale memorii în visări
concepute,
rimeluri de lacrimi întinse,
fanfare, rachie și atelaje gătite,
îmbrățișări, săruturi și cânturi,
obraznice mângâieri risipite,
înverșunate sau delicate riposte.
Odată, recruții plecau din Orade...

În gara recruților, singuri,
depanăm amintiri gestuale,
noi, peronul pusiu,
cu garnitura în soare,
și vocea ce-anunță plecare...
interregio Constanța - Orade...

SERGIU SCOFERCIU

OAMENI PE CARE....

→scris: “N-am renunțat niciodată la cetățenia română, nici până în ziua de astăzi. Am prezentat în România trei concerte în format simfonic și cu orchestrațiile lui R. Oshanitsky. Primul a fost în 1973 la Sala Palatului, al doilea în 1986, când am împlinit 40 de ani, la sala Radio, cu un grup de muzicieni de peste 50 de persoane și cu trei dirijori: Marius Popp, George Natsis și fratele lui Oschanitsky și al treilea, în 2005, la Sala Palatului, tot în format simfonic, dirijori Ionel Tudor și soțul meu Ron Rully. A fost un concert cu oaspeți din Anglia, Germania și Canada: Ron Rully, Elia & band, violonistul George Urziceanu și Flavius Teodosiu. Presa română a scris despre concert că a fost un *Concert Regal*”.

În 2012 și 2013, Aura Urziceanu a revenit în plină forță cu activitatea de înregistrare de CD-uri și de concerte, iar sălile din Toronto au fost arhipline.

Nu pot să uit bucuria Aurei Urziceanu când mi-a vorbit de publicul românesc, care o adoră. Am întrebat-o dacă are vreo adresă electronică unde iubitorii ei pot găsi informații despre ea. “Sigur, m-a răspuns, iată adresa site-ului meu unde puteți intra și viziona fotografii, discografie, articole din presă, audio și videoclipuri: www.thebans.com/aura”.

Anchetă „Vatra veche”

Casa memorială „Mihai Codreanu” sau Vila Sonet, Iași

În anul 1933, Primăria Iașilor donează poetului Mihai Codreanu un teren în strada Rece, peste drum de celebrul local *Bolta rece*, unde va fi construită, în anul 1934, *Vila Sonet*, actuala *Casă memorială* a sonetistului Mihai Codreanu, aparținând Muzeului Literaturii Române, Iași.

Primăria municipiului Iași a făcut donația ca o recunoaștere a activității maestrului sonetului românesc Mihai Codreanu, care a debutat cu versuri, în anul 1891, în revista bucureșteană *Lumea ilustrată*. În anul 1901, publică primul volum de versuri *Diafane*, urmat de volumele *Din când în când* (1903), *Statui* (1914), *Cântecul deșertăciunii* (1921), *Turnul de fildeș* (1929), *Statui – sonete și evadări din sonet* (1939).

După apariția revistei *Viața românească* (Iași, 1906), Mihai Codreanu devine unul dintre colaboratorii frecvenți ai acesteia și este lesne de închipuit că între scriitorii de la *Viața românească* aveau loc dese întâlniri. Unele dintre acestea se desfășurau la *Vila Sonet*, care mai păstrează urmele pașilor lui M. Sadoveanu, G. Topîrceanu, Otilia Cazimir, Ionel și Păstorel Teodoreanu, G. Ibrăileanu, George Lesnea și ale altor personalități ieșene.

Casa se păstrează, în întregime, așa cum arăta în timpul vieții poetului, la dorința donatorului (soția poetului), fiind organizată ca muzeu memorial în anul 1970. Vizitatorul urcă, direct din stradă, impunătoarele scări încadrate de statuetele a doi căței ce-au existat în realitate, de aici și denumirea *Vila cu doi căței*. Pătrunzi într-un micuț hol și privești drept în față fotografia mare a poetului. Intri în camera de lucru (biroul) și privești masa poetului, biblioteca, diverse etajere, dulapuri-vitrine, trei fotolii mobile, apoi manuscrise, documente, ustensile de

scris (călimara – adevărată operă de artă), cărți, multe cărți, ediții deosebite în franceză, o colecție de pipe, ochelarii, tabachera și mățaniile poetului. Citim un text aflat pe peretele din fața biroului „*Dacă sonetul n-ar fi existat, Mihai Codreanu l-ar fi inventat ca să se poată exprima*” (Al. A. Philippide). Ne place, altfel nu ne-am afla în casa lui sonetist, nu-i așa?

Este bine să se știe că poetul, în anul 1905, este lovit de o afecțiune incurabilă, ereditară, a vederii, care îi va interzice, tot restul vieții, să scrie și să citească, marcându-i puternic existența. Sonetele, care îl impun în poezia românească, sunt concepute și cizelate în memorie, apoi dictate în forma definitivă.

În birou, la loc de cinste, se află tablourile lui Mihai Eminescu, Ch. Baudelaire și Edmond Rostand. De asemenea, pe pereți, multe fotografii originale aranjate cu gust, înrămate – printre ele felicitarea mării actrițe Lucia Sturdza Bulandra, trimisă poetului cu prilejul împlinirii vârstei de 80 de ani. Legătura lui Mihai Codreanu cu teatrul este foarte puternică, constituind o adevărată pasiune. Astfel, în anul 1900, a plecat la Paris, pentru a urma studiul superioare de specialitate în arta dramatică. Mai târziu, între 1914-1938, a fost profesor la *Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică* din Iași, director în 1932 și rector între anii 1933-1939 al aceleiași instituții. Între 1919-1923, este director al *Teatrului Național* din Iași, iar în 1924 este inspector general al teatrelor. Dar să nu uităm că Mihai Codreanu s-a ilustrat și ca traducător de teatru în versuri, în special, printr-o alertă versiune românească a piesei de mare succes în epocă, *Cyrano de Bergerac*, de Edmond Rostand.

În muzeul memorial, vizitatorul remarcă cu încântare medalia și Ordinul Național al *Legiunii de Onoare* din Franța, oferite, în anul

Amurgul solitarului

"Seul le silence est grand, tout
le reste est faiblesse."

Alfred de Vigny

Senin amurg, coboară-ți lin tăcerea
Pe inima-mi de doruri chinuită...
Și-n măreția ta nemărginită,
Îmi farmecă și-nvăluie-mi durerea.

În tine doar de aflu mângâierea
De-a nu mai ști de soarta mea trudită,
Căci mintea îmi adoarme liniștită
Și-ți sorb numai prin simțuri adierea.

Nici visuri n-am, nici cugetări
deșarte;
De lumea-ntreagă nu mă mai desparte
Nici fericirea, nici nefericirea;

Nu simt atunci iubire și nici ură,
Mă soarbe-n largul ei nemărginirea
Și mă topesc în sânul tău, Natură...

Din volumul „Statui – Din
armoniiile durerii”, 1914

1929, pentru traducerea operei *Cyrano de Bergerac*, precum și alte importante ordine, medalii și distincții obținute de M. Codreanu, ex. Medalia „Bene meriti”, pentru merite literare, clasa I (1914), Premiul „Năsturel Herescu” al Academiei (1915), Premiul Direcției Generale a Teatrelor (1919), Marele premiu Național pentru Poezie (1925), Medalia Coroana României (1926).

Dormitorul și sufrageria păstrează atmosfera zilelor când erau locuite de sonetistul Mihai Codreanu. Se găsesc aici, așa cum au fost părăsite de stăpânul lor, obiectele ale gospodăriei, indispensabile vieții de fiecare zi: patul mare cu tăblii de metal, soba de teracotă, dulapul cu trei uși, oglinda, masa de toaletă cu patru sertare, două fotolii, un șezlong, un cuier cu halatul de baie, pălăriile și bastonul, apoi icoane, un crucifix, un aparat de radio și multe fotografii de familie pe pereți, încât dă impresia de preaplin. Imaginea dintr-o fotografie l-a preocupat mult pe poet din moment ce a scris un sonet pornind de la această imagine, pe o temă celebră, intitulat *O ruină*: „*Privesc ades c-o rece-nfiorare / Un vechi portret: privire liniștită; / Surâs pe buze; fruntea descreștită. / Sunt eu, adolescentul. Ce schimbare! // Iar cel →*

LUMINIȚA CORNEA

de-atunci se uită cu mirare / La umbra lui de-acuma: istovită / Fantomă palidă și veștejită ... / Și-n cadrul său, portretul vechi tresare. // Ți-e milă poate, tinere, de mine, / Ori poate că revolta fierbe-n tine, / Sau de dispreț tresari, ori de mânie? // Sau poate că-n sărmana mea ruină, / Vezi toată tinerețea ta senină / În mormântată-n sufletu-mi de vie..."

Sufrageria așteaptă, parcă, oaspeții, deoarece masa e aranjată pentru un prânz de sărbătoare, cu patru tacâmuri, cu tot ce este necesar, așa cum fusese pe vremea când stăpânul casei patrona totul. Însă un ceas-pendulă de perete este oprit exact la ora 6, ora când a trecut la cele veșnice, în această locuință, poetul Mihai Codreanu, în ziua de 23 octombrie 1957, fiind înmormântat la Cimitirul Eternitatea din Iași.

Tot în sufragerie, privim obiecte care „spun” ceva despre sonetistul nostru: măsuța cu samovar, ustensile pentru prepararea ceaiului, măsuța de șah cu două taburete la care, desigur, au dialogat de foarte multe ori Mihai Codreanu cu Sadoveanu sau cu alți cărturari de vază ai Iașului, care l-au vizitat pe autorul *Turnului de fildeș*.

Pe lângă numeroasele piese din colecția de artă, adunată de-a lungul anilor în *Vila Sonet*, vizitatorul poate admira o extraordinară colecție, deosebit de rară, de fluturi – trei mari tablouri cuprind fluturi de pe toate meridianele globului. Colecția aceasta este o curiozitate a poetului care, în sonetul „Mărturisirile unui orb” se confesează: „Pe vremea când vedeam și eu, odinioară, / Priveam la lumea asta cu uimire / Și, fascinat de-ntinsa-i strălucire, / Credeam cum că lumina e-o comoară.”

Dintre curiozitățile muzeului, una ne demonstrează că poetul Codreanu avea obiceiuri stranii – într-o vitrină din dormitor se află, printre altele, un serviciu de cafea, o cană mare și șase cești, fiecare având imaginea unui craniu. Sinistru!

Uitându-ne la masca mortuară a poetului și la bustul realizat în anul 1927 de Olga Sturdza, părăsim *Vila Sonet*, murmurând versurile celui care a stăpânit-o: „Din pana mea nu picură cuvinte, / Ci dureroasă lacrimă fierbinte, / Când versul mă cheamă spre trecut. // Sonet, eu te-am iubit ca un fanatic, / Dar n-am putut să-ți dau un alt tribut / Decât doar stropi de gheață pe jăratic.”

RESUSCITAREA UNUI FALS: CASA MEMORIALĂ „EMINESCU”

DE LA DEDA

După ce, cu vreo șase ani în urmă, o publicație mureșeană se dădea de ceasul morții ca să scoată un vinovat în „cazul” „Casei Memoriale Mihai Eminescu” din Deda, în ciuda evidenței inexistenței juridice a unui astfel de imobil, subiectul este resuscitat, într-un moment aniversar al acestei publicații săptămânale (*Punctul*), ca pe o mare ispravă publicistică, sub un titlu precar și hilar: *Casa Memorială „Mihai Eminescu” din Deda nu a fost demolată datorită Punctul* (Sic!).

Înainte de toate, autorul anonim al textului trebuie să se hotărască: a fost sau nu a fost demolată așa-zisa „Casă Memorială Mihai Eminescu” de la Deda?!

Un lucru este clar: nu a putut exista, nici legal, nici moral, un astfel de stabiliment la Deda. Casa declarată impropriu „Casa Memorială Mihai Eminescu” este o făcătură, iar demolarea ei nu a fost aprobată de Direcția de Cultură Mureș, care nu avea atribuții în acest sens!

EMINESCU LA DEDA

Cât despre trecerea lui Eminescu prin Deda, în drumul său de la Cernăuți la Blaj, au existat mai multe puncte de vedere. Istoricul Vasile Netea, originar din Deda, scria în revista *Luceafărul*, nr. 13/1964, că: „Un izvor nou asupra acestui itinerar am descoperit noi într-o scrisoare de familie din anul 1950 a unui bătrân învățător, de la Târgu-Mureș, Grigore Ceontea, care-și informează nepoții din comuna Deda, pe baza unei amintiri orale, moștenită de la unchiul său, profesorul Teodor Ceontea, despre popasul făcut de Eminescu la Deda, în primăvara (s.n.) anului 1866”.

Eminescu însă, după cum mărturisește în romanul autobiografic „Geniu pustiu”, a călătorit spre Blaj, nu în primăvara, ci în vara anului 1866: „Într-o zi frumoasă de vară (s.n. N.B.), îmi făcui legătura, o pusei în vârful bățului și-o luai la picior pe drumul cel mare împărătesc (s.n. N.B.). Holdele miroseau și se coceau de arșița soarelui... eu îmi pusesem pălăria în vârful capului astfel încât fruntea rămânea liberă

și goală și fluieram alene un cântec monoton, și numai lucii și mari picături de sudoare îmi curgeau pe frunte deasupra obrazului”.

Nu discutăm însă acum despre veridicitatea amintirilor lui Grigore Ceontea bazate pe... „amintiri orale”, datorate lui Teodor Ceontea. Ele sunt, după cum se vede mai sus, cel puțin, inexacte. Zeci de ani însă, nimeni nu și-a... amintit așa ceva. Curios, nu!?

Și-apoi, cât de cunoscut putea fi Eminescu la Deda, în iunie 1866, având în vedere că acesta debutase doar la 25 februarie/9 martie (stil nou) 1866 în revista *Familia*, din Pesta, a lui Iosif Vulcan, cu poezia *De-asa avea*, acesta fiind și cel care l-a convins să-și schimbe numele în *Eminescu*!

A TRECUT EMINESCU PRIN DEDA?

Pe de altă parte, o altă sursă, Nicolae Iosub, în articolul „Pe urmele lui Mihai Eminescu (XXIII): MIHAI EMINESCU LA BLAJ”, publicat în revista *Luceafărul* din 15 februarie 2011, vorbește despre un alt traseu al lui Eminescu, în drumul spre Blaj, care exclude trecerea prin Deda: „Mihai Eminescu pornește direct spre Blaj prin Vatra Dornei, Bistrița, Reghin, Târgu-Mureș, Târnăveni, Mediaș, Blaj (s.n. N.B.), fără a mai trece pe la Ipotești, unde, în acea perioadă era o mare epidemie de holeră”.

„Drumul cel mare împărătesc, drum strategic construit de austrieci în perioada 1786-1808, pe ruta: →

NICOLAE BĂCIUȚ

Snyatin, Cernăuți, Storojineț, Vicov, Marginea, Solca, Gura Humorului, Câmpulung, Vatra Dornei, era un drum militar construit de populația satelor pe care le traversa și era principala cale de comunicație din Bucovina. **Pe acest drum va călători și Mihai Eminescu în anul 1866** (s.n. N.B.).

Din aceeași sursă, mai aflăm că „Drumul său (al lui Eminescu – n.n.) a fost destul de greu, mergând când pe jos, când luat în căruțele unor negustori, mâncând și dormind pe unde putea: „Zi de vară pân-în seară am tot mers, spune Eminescu, fără să stau de fel. Soarele era la apus, aerul începea a se răcori, holdele păreau că dorm din freamătul lor lung, de-a lungul drumului de țară oamenii se-ntorceau de la lucrul câmpului, cu coasele de-a spinare, fetele cu oale și donițe în amândouă mâinile, boii trăgeau încet în jug și carul scârțâia... Ascuns în maluri, dormea Murășul, pe el trosnea de căruțe podul de luntri, pe care-l trecui și eu”. Și aceste detalii, cu „holdele” (cât se cultiva grâul la Deda și mai în amonte?) care „păreau că dorm în freamătul lor lung”, ridică semne de întrebare în legătură cu traseul urmat de Eminescu, în drumul spre Blaj.

Și alte ipoteze legate de traseul lui Eminescu de la Cernăuți la Blaj pun sub semnul întrebării varianta trecerii lui Eminescu prin Deda. Dan Toma Dulciu, în articolul *Eminescu Peregrinul: Itinerarium humanae vitae*, din revista *Vacanțe și Călătorii*, Nr. 155-157 - Iunie - August 2013, menționează: „Un alt studiu (v. N. Triboiu, *Drumurile și popasurile tânărului Eminescu în Transilvania*, Editura „Dragoș-Vodă”, Cluj-Napoca, 1998, p. 87) acreditează un scenariu documentar privind traseul lui Eminescu spre Blaj: „Probabil că pasiunea pentru opera și personalitatea lui Șincai îl va fi făcut pe pelerinul de numai 16 ani să schimbe itinerariul său spre Blaj, din vara anului 1866, fiindcă el se deplasează de la Gherla spre Țaga (s.n. N.B.), satul unde a locuit Șincai în perioada 1797–1803, ca profesor al copiilor familiei Daniel Vass. Țaga se află pe drumul care leagă orașul Gherla de pe Valea Someșului, de Reghin, de pe Valea Mureșului (s.n. N.B.). Având Țaga ca prim obiectiv al călătoriei sale spre Blaj, ne putem explica lungul ocol pe care l-a făcut

până la Deda – Reghin – Târgu-Mureș.”

Și încă o versiune, a unei autorități în materie, **redutabilul eminescolog Dimitrie Vatamaniuc**: „Întreprinde în aprilie-octombrie prima călătorie în Transilvania, pe urmele străbunilor săi. Îl însoțește pe Ioan Neamțu din Feldru, elev la Școala reală greco-ortodoxă din Cernăuți. **Intră în Transilvania prin pasul Tihuța, coboară pe Valea Someșului și ajunge la Dej, de unde îi scrie lui Iosif Vulcan că se află în drum spre Blaj** (s.n. N.B.). La sfârșitul lui mai ajunge la Târgu-Mureș, îi cunoaște pe Ioan Cotta și Teodor Cojocar, studenți la teologie, și călătoresc împreună până la Blaj (...) **Avem în această privință numai mărturii orale, nu și documente**” (s.n. N.B.), (Dimitrie Vatamaniuc, în „Viața lui Mihai Eminescu”. www.mihaieminescu.ro/bio3_4.htm).

Nici măcar George Călinescu, în monumentala sa lucrare „Viața lui Eminescu”, nu ne oferă date concrete: „Ceea ce e aproape sigur e că **la un moment dat Eminescu s-a lăsat pe Mureș la vale și a luat-o după cursul său** (s.n. N.B.) până la Târgu-Mureșului”. Care a fost acel „la un moment dat”? Nici pasajele din „Geniu pustiu” nu ne pot lămuri pe deplin, în ciuda detaliilor care ar putea duce la localizări geografice.

Iar în „Istoria literaturii române”, invocată de autorul anonim că ar „contesta” punctul meu de vedere, George Călinescu spune și mai puțin: „În vară, Eminescu părăsi Cernăuții. O luă pe jos, cu un băț în mână și un de-a umăr, spre Ardeal, coborând **probabil** (s.n.) pe valea Dornei, se

lăsa pe apa Mureșului până la Tg. Mureșului” (p.444).

EMINESCU LA TÂRGU-MUREȘ ȘI TÂRNĂVENI

Despre popasurile la Târgu-Mureș (unde a ajuns la 1 iunie) și Târnăveni (3 iunie), există însă dovezi certe. Iar două plăci memoriale de marmură marchează acest traseu, una pe imobilul în care în 1866 era hanul „La calul alb” și unde i-a întâlnit pe seminariștii Ioan Cotta din Bicz și Teodor Cojocar din Corbu, și cu care și-a continuat drumul, cu căruța la Blaj) și alta pe imobilul din Târnăveni, unde a poposit cu cei doi seminariști amintiți, unde a ajuns la 3 iunie 1866 și unde, spune George Călinescu, în „Viața lui Mihai Eminescu”: „La Dicio-Sînmartin, stând împreună cu seminariștii la masă, le-a declarat, în sfârșit, fără afectare: „Domnilor, eu sunt poet și vreau să-mi adun material”, spre marea mirare a acestora care, cu ochii, căutau să împace purtarea drumețului, cu hainele sale...”

La Târgu-Mureș, Eminescu a fost adăpostit de protopopul Partenie Trămbiș, dar a dormit în clopotnița bisericii, după cum însuși poetul spune: „M-am covrigat în clopotniță cu dinții clănțanind și muiat până la piele; părul meu cel lung îmi cădea peste ochi, mânuțele mele slabe și reci le băgam în mânecile ude. Așa am stat toată noaptea”.

ȘI, TOTUȘI, A TRECUT EMINESCU PRIN DEDA? ADEVĂR SAU LEGENDĂ?

Cât despre trecerea prin Deda, mărturiile sunt, totuși, la fel de nesigure. Adică nu există dovezi istorice concrete, științifice (**Avem în această privință numai mărturii orale, nu și documente**”), (Dimitrie Vatamaniuc) etc., care să susțină fără echivoc popasul lui Eminescu la Deda.

„Ca mai întotdeauna, spune Dan Toma Dulciu (în articolul *Eminescu Peregrinul: Itinerarium humanae vitae*, din revista *Vacanțe și Călătorii*, Nr. 155-157 - Iunie - August 2013) **posteritatea transformă un itinerar banal într-unul mitic, locurile atinse de pașii pelerinului încep să fieenerate, iar memoria apocrifă hiperbolizantă, are tendința de a include și alte locuri pe drumul →**

parcurs de erou, spre gloria postumă (s.n. N.B.).

Astfel, la Deda localnicii îți relatează următoarea **legendă** (s.n. N.B.): "În 1866, de Sânziene, în drumul lui de la Cernăuți spre Blaj, Eminescu s-a grăbit să îi întâlnească pe doi colegi ai săi din Deda, Teodor Ceontea și Andrei Ghidiu, pentru a merge împreună mai departe. Cei doi plecaseră deja, așa că Eminescu s-a oprit la casa lui Teodor Ceontea, o gospodărie plină de copii. A dormit în fin, a stat de vorbă cu părinții. A urcat pe lângă școală pe Dealul Popii, a admirat peisajul care l-a inspirat, pare-se, când a scris *Sara pe deal*".

Peste ani, Iosif Ceontea spunea povești halucinante despre Eminescu, arătându-le curioșilor și patul în care a dormit Eminescu în casa lui!

CASA MEMORIALĂ „MIHAI EMINESCU” LA DEDA?

Dar, să admitem că Eminescu a trecut prin Deda și că a fost găzduit, o noapte, în casa lui Teodor Ceontea. Casa în care a dormit Mihai Eminescu nu putea fi însă cea invocată - „Toată lumea știa asta”, recunoaște chiar autorul anonim, întrucât nu exista la acea dată, casa demolată fiind construită mai târziu.

Prof. Gheorghe Dărăban, din Deda, și a cărui casă părintească fusese în vecinătatea așa-zisei «Case Memoriale!», confirmă că vechea casă, existentă în 1866, era cu circa 20 m mai în spate decât cea care a fost dăruită după anul 2000, construită în perioada interbelică!

Să admitem, prin absurd, și ipoteza că, totuși, Eminescu a dormit în acea casă. Aceasta nu-i putea aduce nicidecum statutul de „casă memorială”! Trebuie să-și limpezească autorul nostru anonim ce înseamnă o „casă memorială”. De altfel, nu a funcționat niciodată o Casă Memorială „Mihai Eminescu” la Deda, cu statut juridic, (ne confirmă și primarul Lucreția Cadar!) nici n-a fost înregistrată vreodată la Cartea Funciară ca atare. Ea a continuat să fie o simplă casă de locuit, a lui Iosif Ceontea, casă pe care Uniunea Scriitorilor a pus o „Placă memorială” în 1990. Iar proprietarii ei, aveau dreptul legal să demoleze casa. Nimeni nu le putea îngădi acest drept. Pentru că nimeni nu-i mai presus de lege, nu?! Iar casa a fost demolată înainte de a

se cere vreun aviz de la Direcția de Cultură! Care nici nu putea să elibereze vreun aviz, casa nefiind monument istoric, deci nu Direcția pentru Cultură era abilitată să autorizeze demolarea! Și nici nu avea autoritatea de a interzice demolarea. Dar unde-au fost dedeni când s-a demolat casa cu pricina? Administrația locală? Dacă tot se plâng de demolarea ei!?, fiindcă a fost demolată sub ochii lor!

CASA MEMORIALĂ „MIHAI EMINESCU” DE LA DEDA ȘI PATRIOTISMUL

Nesusținerea unui neadevăr nu înseamnă „fanfaronadă ieftină”, lipsă de patriotism sau „patriotism de buzunar”, cum insinuează autorul anonim al textului, un rătăcit printre gazetari!

Autorul anonim aruncă lucrurile în derizoriu și atunci când vorbește despre „faptul că acea casă păstra povestea trecerii lui Eminescu prin Deda, a iubirii sale pentru fata unui preot, iubire pe care o va «imortaliza», se zice, mai târziu, în celebra poezie «Sara pe deal». Fantezia atinge aici ridicolul. Când putea să aibă răgaz Eminescu pentru o idilă la Deda? El, despre care Ștefan Căcoveanu, cel care l-a găzduit la Blaj în iunie și iulie 1866, spunea că: „Nu bea, nu fuma, nu juca cărți, era ca o fată mare”.

Iar „Sara pe deal” a fost scrisă la Viena, în 1871, ca variantă a poeziei „Ondina”, și a fost publicată la 1 iulie 1875 în revista „Convorbiri literare”.

De unde știe anonimul gazetar acest detaliu de istorie literară? De unde a aflat el de sursa de inspirație a lui Eminescu pentru „Sara pe deal”?

Apoi, cum credeți că o casă în care n-a intrat niciodată Eminescu ar putea deveni „Casă Memorială Mihai Eminescu”?

Cum credeți că, dacă prin fiecare loc prin care a trecut Eminescu s-ar ridica o casă memorială, acest lucru „ar fi un semn de patriotism”, cum susțineți?! Asta numiți „patriotism adevărat”, nu unul de fațadă?

Patriotismul o fi însemnând mistificare, minciună, fals... Sau adevăr, oricât de inconvenabil ar fi!

Eminescu nu are nevoie de retușuri biografice, ca să-i arătăm respect și prețuire, el oricum e al nostru, al tuturor, fără să trebuiască să inventăm povești pe seama sa.

Era de-a dreptul imoral să fie susținute neadevăruri din... patriotism local...

Memoria lui Eminescu nu suportă astfel de imposturi și impostori, până la urmă!

În varianta că Eminescu a intrat într-o casă care a existat în acel loc, o placă memorială era un gest justificat, firesc. Dar nimic mai mult! Nu există nici la Blaj, unde a stat în gazdă aproape două luni, vreo... Casă Memorială Mihai Eminescu, ci doar plăci memoriale care amintesc de trecerea lui pe acolo.

ADEVĂR/”NULITĂȚI TRIUMFĂTOARE”

Nu aș fi coborât să polemizez cu personaje anonime, de cultură îndoielnică, lipsite de onestitate și de respect față de adevăr. Care recurg la etichetări și acuze nefondate, la jigniri, cu o superioritate specifică ignoranților, „nulităților triumfătoare”, cum le-ar fi spus Vlahuță..

Dar cititorii au nevoie de adevăr, iar gestul meu de a scrie acest articol vine din respect față de istoria literară, față de adevăr și față de cititori.

Aceștia trebuie să știe că aș fi fost cel mai fericit, dacă ar fi fost posibil să avem măcar un punct muzeistic memorial Eminescu la Deda, bazându-ne pe informații certe, nu o „Casă Memorială Mihai Eminescu”, deziderat imposibil de fundamentat științific.

Există în tradiția locului dorința dedenilor de a-și ști legat numele de Eminescu. Bustul ridicat în Deda lui Eminescu poate fi circumscris acestui deziderat.

Dar bustul își merită locul în Deda, chiar dacă nu există argumentul trecerii lui Eminescu pe aici, așa cum există busturi, statui Eminescu, în multe locuri din lume pe unde, firește, n-a trecut „poetul nepereche”!

După cum se știe, am solicitat public administrației locale ca măcar la Târgu-Mureș să fie marcată muzeistic trecerea lui Eminescu, prin achiziționarea imobilului în care a funcționat Hanul „La calul alb” și care să fie amenajat ca spațiu memorial Eminescu.

Aici lucrurile sunt evidente, mărturiile numeroase, iar prezența lui Eminescu la Târgu-Mureș merită o reconsiderare a punerii în valoare a acestui episod biografic eminescian.

Destăinuiri la ceas de seară (Femeia ca o floare)

...De ceva vreme, cineva devine foarte preocupat de persoana mea. Este un bărbat frumos, matur, serios și chiar prea puțin comunicativ. Te ține la distanță și când ești aproape de el, pentru a primi explicațiile cerute la întrebările lui, pentru care trebuie să-i răspunzi. Este șeful unei echipe de control de la forul tutelar, venit în verificări la unitatea unde lucrez. Fără să vreau, îl privesc mereu, dar să nu mă observe. Înalt, suplu, impunător ca bărbat, cu față curată și permanent rasă, păr șaten puțin ondulat, ochii căprui, nasul drept, voce caldă și îngăduitor mai ales cu mine, când mi-a verificat lucrările de care răspundeam. Era cu 15 ani mai în vârstă și îi simțeam dominația. Fizic mă ispita. Discret, chiar îl urmăream și mă atrăgea ca un magnet.

Doamne, ce-i cu mine? Pur și simplu tresar când aud vocea acestui domn revizor pe care-l cercetez pe furiș, ca o adolescentă! Și... surpriză! Simt că-și face mereu de lucru în biroul nostru pentru orice lucru mărunț și, de fiecare dată are ceva să mă întrebe și pe mine. Acum știe să zâmbească, e atent cu noi fetele, dar în mod special cu persoana mea.

În scurt timp, totul mi s-a limpezit.

Odată, când eram numai noi în birou, și-a învins „timiditatea” și, delicat, m-a întrebat, „dacă aș accepta o mică plimbare cu mașina, undeva la iarbă verde”. Nu sunt surprinsă, ba dimpotrivă așteptam, dar, în fața faptului realizat, nu știu cum să primesc propunerea. Mi-ar conveni o ieșire undeva, ferită de ochii colegilor, dar... Și apoi, copiii.

Mi-a dat asigurări că eu hotărâsc destinația și cât stăm, desigur fără nicio obligație. S-a apropiat de mine și strângându-mă în brațe, m-a sărutat, mărindu-mi emoțiile. În încleștarea fizică mi-a atins pieptul și, visceral, am simțit fiorul atracției masculine. O plăcere caldă mi-a străbătut tot corpul, care m-a ținut pe loc, în brațele lui. Îmi pierdusem cumpătul și nu mai raționez. Eram amețită și nu m-am desprins de el, cum s-ar fi convenit. Capul îmi vâjâia, iar inima bătea cu putere în pieptul din care ar fi vrut să iasă. Emoțiile mă copleșiseră. Bine că n-a venit nimeni în momentul acela, iar el, prudent, a părăsit imediat biroul. Doamne, ce-i cu mine?!

Și totuși, trebuie să recunosc că, du-

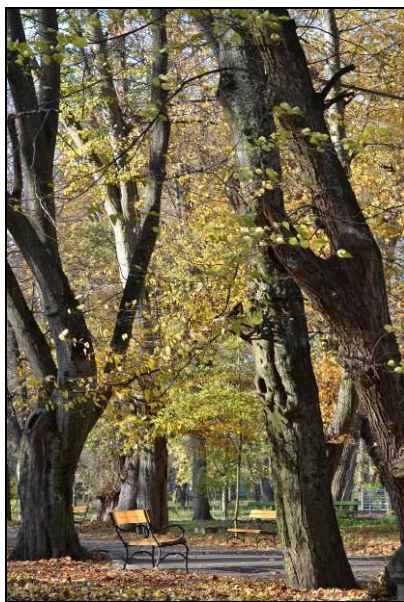
pă acest eveniment, deși doream o escapadă, mi-a fost greu să mă hotărâsc. În cele din urmă, am fost de acord, mi-am zis că nu fac nimănui niciun rău, dar în mașina cu care ne deplasam mi s-au schimbat gândurile. Deși acceptasem deliberat, am trăit acel sentiment de necinste, primeam ceva ce nu mi se cuvenea. Pe drum, la ducere, am fost necomunicativă, dădeam răspunsuri scurte la glumele lui. Am poposit la un camping, unde am mâncat și, în afară de faptul că mi-a pus mâna, mângâindu-mă delicat pe picior, nu s-a întâmplat nimic în afară de câteva sărutări vibrante și fierbinți. Deși ajunsesem să ne adresăm cu numele diminutiv, prietenul meu Sandy cred că a rămas dezamăgit. Eram sigură și-mi părea rău că l-am pierdut definitiv, că nu-i acordasem ce dorea și că în viitor n-o să mă mai cunoască. Dădusem un test al unei escape, chiar neîncheiată cum ar fi dorit prietenul meu aproape intim, fiindcă-i acceptasem sărutările lui pasionale, la care răspundeam cu aceeași afecțiune, fiindcă pe mine mă linișteau. Dar pe el?! De acum, am prins și eu mai multă îndrăzneală, nu mă mai deranjau aluziile altora, ripostam prompt de fiecare dată, îmi deveniseră indiferente răutățile lor.

Într-o altă împrejurare, când participam la un instructaj la sediul departamentului din alt oraș, sunt invitată din nou. Fiindcă știam anterior, la plecare de acasă, luasem măsuri și lăsasem asigurat totul pentru copii. De data aceasta, sunt hotărâtă și accept totul. „Eul” meu a fost cucerit. „Cetatea nu mai era inexpugnabilă! Cunoșteam programul și-mi convenea. La terminarea misiunii, colegilor le-am spus că mai rămân să-mi vizitez neamurile de care

ei știau. Trebuia motivată desprinderea de grup. Masa și distracția erau dinainte aranjate. Am mers la un hotel de lux, cu restaurant la parter, un local de epocă, am mâncat și am băut, izolați într-un separeu, unde am simțit privirea „tăioasă” a ospătarului ce mi-a înmănat meniul, ca să aleg ce doresc să comand. Bravam, încercând să fiu degajată, dar m-a marcat postura în care eram și puteam fi considerată, cum de altfel eram, adică frivolă. Se observa totuși ușor diferența de vârstă dintre noi, parteneri, intrați în acest spațiu dosnic. M-am gândit că ospătarul s-ar putea să îl cunoască pe Sandy, domnul revizor, care azi avea o altă damă de companie. Masa a fost selectă și aseasonată cu coniac și un vin *Murfatlar*. Atmosfera se deschisese și ne „pierdeam unul în ochii celuilalt”. Nu mai eram eu aceea care îl adora și pe Adrian. Fiecare în parte, acum amorezați, gândea la ce o să se întâmple peste scurt timp. Parcă eram în noaptea nunții, când aștepti deflorarea. Sandy intra definitiv în intimitățile mele, cu voia mea, dar cu grijă, cunoscându-mi capriciile, să fie cât mai delicat.

Am urcat în hotel unde ne aștepta o cameră cu pat dublu și frumos orânduită. Baia avea și bideu exact de ceea ce aveam nevoie. Au fost multe ore de vis. Am beneficiat de un preludiv emoționant. Inima îmi bătea să-mi spargă pieptul, nu îndrăzneam să-mi dau jos și furoul, acel elegant accesoriu alb, făcut pe comandă, cu dantele discrete și admirat de soțul meu, dar Sandy, cu delicatețea lui, m-a încurajat să renunț și la el și apoi ne-am dezlănțuit ca doi îndrăgostiți ce eram, acordându-ne tot ce era demult așteptat. Corpul meu era la dispoziția bărbatului amant, pe care-l dorisem. După prima partidă, am simțit nevoia să fumez o țigară. Aveam în poșetă un pachet de țigări pentru diferite ocazii. Nu eram fumătoare pasionată, dar, de fiecare dată, la cafea aprindeam o țigară *Virginia verzi*. În mod obișnuit nu trăgeam fumul în piept, decât parțial. De data aceasta, fumul mergea până la ultima alveolă pulmonară și mă simțeam turmentată. Dacă de băuturile servite la masă eram amețită, de fericirea de acum, eram chiar beată! În timpul repausului între acte, când în „costumul” lui Adam, leneveam pe pat acoperiți formal cu un cearșaf, l-am întrebat de familia lui și mi-a spus că are o soție economistă,, mignonă, brunetă care este o femeie bună și înțeleghătoare, o doamnă. Împreună au o fetiță destul de mare, studentă la facultate și duc o viață armonioasă. →

ION C.GOCIU

Din Crinul Imperial, care eram eu, un coleopter dorit și de mult așteptat, cu crisalide argintii, culesese polenul din staminele încărcate darnic de natură și cu trompa lui delicată supuse de două ori nectarul din pistilul florii discret parfumate, dăruit și de mine, cu multă și nebună pasiune.

Punându-mi hainele pe mine și privindu-mă în oglinda limpede de cristal a băii, mi-am văzut și studiat fața răvășită, care, în loc de o veselie normală în urma plăcerilor petrecute, exprima o neliniște confuză, ca după un delict grav, tocmai săvârșit.

Pierdusem examenul fidelității și regretele deja au început să apară...

Coborând scările hotelului, după atâta stare de extaz, încep să-mi revin și încet, încet, apar și complexe. Iar de-venisem abătută.

Am trecut absentă pe lângă recepție, fără să mă uit și să răspund la salutul recepționarului, care ne-a urat „Drum bun și mai poftiți pe la noi!”

Simțeam stigmatul pus damelor de consumație. „Sunt și eu o femeie ca toate celelalte, am încălcat cel mai frumos jurământ făcut partenerului meu de viață”.

Nu m-a liniștit nicidecum faptul că bănuiam și încercam să mă încurajez că și soțul meu, tânăr, frumos și apetisant pentru multe femei, are viața lui intimă și face la fel, pe unde umblă.

„Ce am câștigat eu azi, c-am rămas aici cu acest bărbat, ce-i drept manierat, frumos și inteligent, pe care l-am dorit, dar care acasă este așteptat de o soție drăguță?! Ce dacă mi-a spus că mă iubește! De ce n-am încercat să mă abțin în a-i da speranța că-l iubesc și eu? M-am comportat ca o hoată!”

În taxiul cu care m-a condus până la gară, n-am scos un cuvânt și la despărțire, l-am lăsat doar să-mi sărute mâna. Aveam impresia că toată lumea de pe peronul gării se uită la mine cu dispreț ca și cum ar fi știut ceea ce făcuserăm....

Către miezul nopții, am ajuns acasă. Călătoria mi s-a părut lungă, într-o atmosferă apăsătoare și a fost cu mult mai mult de grea decât ar fi fost o povară dusă în spate. În tren, privirile vecinilor de compartiment mi se păreau că mă suspectează, că știu de unde vin. La mine acasă copiii dormeau – ce bine - și pe ce puneam mâna mi se părea că murdăresc totul. Am adormit spre ziuă și am avut un coșmar legat de soțul meu. În zilele următoare, ca o pedeapsă, parcă toate îmi mergeau pe dos. Unul din copii s-a îmbolnăvit și peste tot aveam numai neplăceri. Așa-mi trebuie!...

Stare

Aminte să-ți aduci... de verdele frunzelor
din ziua aceea...
pecetluită.
În mireasmă primăvărată
neastâmpăr de vânt sărutându-ne
trupurile
mirajul clipelor...nepieritoare.
privirile... rotiri de păsări.
Pace binecuvântată.

Dacă...

Dacă ne-am privi
prin oglinzi paralele
tristeți ar inunda câmpiile ochilor
noștri
lumini și umbre
furtuni și zile senine.
Ar putea naște o clipă liniștea...
Izvorul cu ape limpezi de dragoste
o fântână de liniște...este
privirile noastre...între oglinzi.

Înainte de a fi stea...

În cuiburi de înger
sălaşul luminii
adună cristale
să le transforme în stele.
Vor fi stelele...
din care tu, încă timid,
Nu înțelegi
că vei mai străluci.

Revelație

O sărbătoare lăuntrică
îmi întărâta trăirile
simțeam primăvara
până în străfundurile ființei
fluxul și refluxul clipelor.
Cu gândul...
Străbăteam cărări întortocheate
ale contemplării spre infinit
apropiam clipa cunoașterii-prolifice
alungam himerele trecutului
fiindu-ți aproape - în ireversibil.

Sunt pasărea

Mă desfac de ființă
sunt pasărea ochilor
în zbor caut cuvinte
să brodez poemul
în zbor găsesc amurgul.
Umbra deșirată.
Rămâne adierea ușoară a nopții...
rătăcirii în neliniște
încet pătrunzi printre clipe
pătrunzi în zborul meu rotund
înveșmântat în culorile nopții
în miresme de cer,
de albastru.

Liniște

Mereu înflorind...
ținându-ne de mână
plutind deasupra ierburilor
smălțuite de rouă
învăluți în tăcere
șoapte, suspine
gândurile noastre...
cununi pe fruntea muntelui
înrobite de iubire.

Niciun cuvânt

Nu va fi în stare să alunge neliniștea
sălășluită în trăirile clipelor uitate
departe gândul
destramă... amintiri duioase.
Petale de ninsoare
răsfirate prin gânduri.
Doruri nepotolite... în cale
aburi de vise...
alte ploi de petale
îmi vor acoperi cuvintele.

Cuvintele mele

Cuvintele mele nicicând...
Nu te vor uita,
îți vor mulțumi că ești.
Stea, călăuză-luminii.
Stea - să nu mă doboare întunericul
din mine.
Să nu mă facă una cu pulberea...
Să nu fi trăit ziua aceea
supusă zădărniceii.
Irosiri de cuvinte,
ore, minute, clipe...
Pe care, tu neîncetat le vei dori
tu într-un târziu poate le vei plânge,
orbecăind după cuvintele mele...
Mă vei căuta.

EMILIA RUSU

Andy

Andy e un bărbat fără vârstă. Ușor cocoșat, mereu elegant și respectuos, însoțit de femei superbe... urcă tacticos scările blocului sau coboară, ca o pisică, fără să-l auzi.

Deși stau de aproape 10 ani cu el, pe aceeași scară, până acum câteva zile nici n-am știut cum îl cheamă sau la ce etaj stă. E ca o umbră. Era ușor de remarcat prin magazine sau pe stradă... atât datorită particularității fizicului, cât și paradoxului frapant: un cuplu format dintr-o femeie superbă, agățată ca o liană de un bărbat urâțel, cocoșat (iertată să-mi fie observația, dar e sinceră și obiectivă). Eu nici măcar n-am observat ca femeile... erau tot altele. Blonde, înalte, gen manechin... elegante... puternic parfumate (era suficient să ies în holul blocului, ca să ghicesc că trecuse vreuna... în sus sau în jos), cu tocuri cui...

Bărbații din vecini, invidioși, își mușcau buzele când trecea înlănuț cu vreo blondă... Vecinele căutau o explicație: "Ce Dumnezeu le face, de vin ca unse cu miere la el? Tot una și una! Ai văzut cum le ține de mână și se pupă cu ele la mașină? Dar cu ce mașini vin astea! La banii lor, ar putea să-i vrea pe DiCaprio, pe Brad Pitt... Ce găsec la el? Uite, e și restanțier la bloc... că ai zice, de, vin la el pentru bani..."

Îmi amintesc bine discuția asta, cu vecina mea, care o cunoscuse pe soția lui: "Și are, nenorocitul, un înger de copil și o nevastă cuminte și frumoasă... De groaza lui au plecat în America... că mereu a fost un afemeiat!"

Poveștile astea, pline de mister, mi-au plăcut... Devenisem, o vreme, și eu mai atentă la... pleiada de blonde parfumate. Apoi am uitat...

...până acum câteva zile, când am primit un mesaj, de la el... pe un site de socializare.

Intru foarte rar acolo. La poza de profil am niște flori de primăvară și atașată, la album, am și o poză cu mine.

"Vrei să vorbim și despre altceva decât despre flori?"... îmi scrisese.

Acum, nu știam... văzuse și poza? Realiza că sunt vecina lui? Voiam să mă asigur... pentru că, în

urmă cu un an, îmi mai scria, plin de amor, un alt vecin, care nu observase poza... și se dădea om singur... în căutare de relație serioasă... în timp ce mă întâlneam zilnic cu el și cu soția, cu fata... la cumpărături... sau îi vedeam (familia model!) cum pleacă și vin duminica la/de la biserică. Atunci, după câteva luni de joacă... i-am spus cine sunt. Mă așteptam să fie... șocat... să se retragă.

Reacția lui m-a făcut să nu regret c-am divorțat: "Și ce e, scumpo, dacă n-am văzut poza? Cu atât mai bine că ești... la doi pași!"

Am răs și l-am lăsat în plata Domnului! Nu eram singura nevastă care... nu știa pe cine are în casă! Așa visăm multe... căsnicia perfectă!... fără să bănuim ce mizerii pot clocoti sub... liniștea noastră conjugală.

Așa că, lui Andy, i-am zis din prima... că sunt vecina lui.

Până să respir, a fost la ușa mea. Chiar eram curioasă... cine e acest om?

...un profesor de fizică, reconvertit profesional... în ceva... cu IT.

...un pasionat căutător pe site-uri de socializare...

...un admirator de blonde... și șatene!... (așa zice el... poate pentru că era acum în casa unei șatene... deși nu l-am văzut decât cu blonde).

Vorbea domol... cu o bună voce radiofonică... auzeam și nu auzeam ce zice... nu mă puteam concentra... nu știu de ce... Auzeam frânturi...

"Știi de când te știu eu mai bine?-zice... De când mi-ai zis într-un an, în fața blocului: <<Vecine, la mare te-ai făcut că nu mă cunoști?>> Jur că nu te-am văzut acolo. Dar de atunci sunt atent să te salut mereu!"

Asta îmi amintesc... că l-am văzut la mare cu una... Nici nu era greu să remarci... un cocoșat, răsfățând o blondină superbă... pe plajă.

Dar să-i fi spus ceva despre asta... chiar nu îmi aduc aminte.

"A murit, săraca... frumoasa aia cu care m-ai văzut! Anul trecut a murit... de cancer. Eram desparțit de câteva luni. M-au sunat prietenii... dar eram la Paris... cu alta. Asta mai vine pe la mine... e diabetică... rău..."

Și așa am început să fiu tot mai atentă la ce povestea...

Vâna pe net... femei frumoase și muribunde...

Le însoțea, ca un înger al morții, în ultimele lor voiaje... cu destinații cât mai plăcute... în țară și în străinătate. Unele îi plăteau ele, doar să fie însoțite... cu altele făcea nemțește.

Erau femei speriate de perspectiva iminentă a morții... cărora le oferea tandrețe, sprijin moral... Erau leșinate pe el... de la chimioterapie...

Femeia... și diagnosticul...

Avea chiar un album... -am uitat pe net... la contul lui... poze cu ele... în croaziere... la munte... la pajă... la schi... pe blănițe la cabane (poze datate!)... Apoi poze cu ele pe pietre funerare... poza și anul decesului.

Mă apucase groaza!

Mi-am amintit involuntar de Rașela (din Craii de Curtea Veche, a lui Mateiu Caragiale) și mă rugam din tot sufletul: "Doamne, să nu fie eu următorul Pașadia!" Acolo, Rașela... presimțea sfârșitul bărbaților... se mărita cu ei... și rămânea mereu o văduvă... tot mai bogată.

Vecinul meu nu se îmbogățea... dar trăia clipe de neuitat cu femei pe care în alte situații nu le-ar fi avut. Excursii... seri romantice... experiențe... de tot felul. Când ele cădeau la pat... le prelua familia.

Mă uitam la el cu ochii măriți de spaimă: e un înger sau un monstru?

Când am închis ușa după el, m-am ascuns sub plapumă tremurând...

Dar a sunat telefonul... E Lucian, de la Oradea! El știe mereu când mi-e rău, frică...

"Ce-i cu tine, pui moțat?"

În întunericul nopții, Îngerul de pace m-a găsit! Am dormit liniștită!

Mai e vreme până la excursiile cu... vecinu' Andy!

Ș-apoi... nici nu-s blondă!

CORINA-LUCIA COSTEA

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

"Vatra veche" e întotdeauna o lectură plăcută. Cu mulțumiri,

Ion Cristofor

Felicitări colectivului redacțional și revistei - ca semn literar viu, pentru consistența "felului de a fi" într-o lume complexă, adeseori erodată, obosită... De aceea, păstrați strălucirea și mersul spre binele frumos.

Prof.univ.dr. Ioan Gâf-Deac

Mulțumesc Nicu, pentru "Vatra veche" ! Am terminat "Astă seară se improvizează", la Tg. Jiu, și după nici 5 zile am plecat la Constanța, unde am început "Nunta lui Figaro" - pe-acasă nu am prea stat în ultimele 6 luni ... de-aici, după premieră, trec 2-3 zile pe-acasă și mă duc la Petroșani să pun în scenă "Puricele în ureche", de Faydeau ... Poate, totuși, ne vom întâlni în primăvara asta, să edităm cartea ... ! Sănătate maximă !

Cristian

Stimate maestre Nicolae Băciut, mulțumesc și felicitări! Am primit „Vatra” nr. 2, de iarnă, fiind cu gândul la cea de primăvară, așa că: Observația e clară, Spun că lumea-i mulțumită: Chiar de nu-i prea cald afară, „Vatra” este încălzită!

VASILE LARCO

Stimate domnule Nicolae Băciut, vă rog să acceptați mulțumirile mele sincere pentru amabilitatea dv. de a-mi expedia cu regularitate și promptitudine atât de reușita revistă pe care o editați. Vă mărturisesc cu toată onestitatea că lectura unei asemenea reviste de cultură îmi produce o interesă bucurie intelectuală. În decursul timpului, am putut constata progresele revistei *Vatra veche*, datorate strădaniilor colectivului redacțional pe care-l coordonați, evoluție vizibilă atât în planul conținutului propriu-zis, dens și bine structurat, cât și în ceea ce privește grafica excelentă a publicației. În ceea ce mă privește, ca unul dintre cei care am fost găzduit cu amabilitate în paginile *Vetrei vechi*, cu părere de rău sunt nevoit a recunoaște că activitatea mea profesională, afectată serios de criză, m-a ținut departe de masa de scris... Cu toată distinsa mea considerație,

Vasile Vajoga

Ca întotdeauna, o revistă elevată, un spirit director remarcabil, multe idei și multă literatură bună,

Teșu Solomovici

Buna ziua, domnule Băciut, Vă mulțumesc frumos pentru revista nouă. Am citit pe îndelete și m-am bucurat de fiecare pagină. Vă mulțumesc și pentru că mă țineți aproape de redacție și cititori. Suntem tot în sat. Plouă mocănește și eu pictez. Nu știu când voi intra în starea potrivită pentru a relua lucrul la roman. Va fi cândva, dacă va fi să fie. Cred că aveam nevoie de o pauză în scris, și pauza a venit, deși nu mi-am propus asta. Vă doresc numai bucurii și spor la muncă.

Cu aceeași admirație pentru efervescența cu care scrieți, publicați și dirigiți evenimentele culturale,

Melania

Stimate d-le Băciut, Vă mulțumesc pentru numărul 2 al *Vetrei Vechi*, e din nou un număr extrem de bogat în materiale și ilustrațiile Britei Weglin sunt splendide. Ideea de a promova pictori moderni din toată lumea e excelentă! Interviu cu pictorița e interesant și foarte instructiv. Felicitări pentru imensa muncă de punere cap la cap a revistei! Cu stimă,

Veronica Pavel Lerner

Felicitări pentru ediție, este foarte reușită. Mult succes în continuare!

Adela Span

Vă mulțumesc, d-le director, că nu mă uitați și ajunge și la mine revista *Vatra veche*. Și acest număr este grozav. Multe poezii sunt încântătoare. E o desfătare să o citești. Oare va avea rezolvare solicitarea către municipiu pentru spațiul acela? Nu putem afla dacă și când va intra pe ordinea de zi la Consiliul local? Să facem și noi cumva o susținere. Dacă aflați ceva, vă rog să mă sunați și pe mine. Cu deosebit respect,

pr. Miron.

Multe mulțumiri!

Ioan Paul Orha, Satu Mare

Vă mulțumesc pentru revistă. Mi-a făcut plăcere să întâlnesc prieteni în paginile ei. O seară bună,

Paulina Popa

Cu adevărat plăcută. Lectura. Mulțumesc,

A. P.

Stimate Domnule Nicolae Băciut, Spre rușinea mea, n-am apucat a vă mulțumi pentru numărul 1 al revistei și iată-l apărut, cu regularitatea și "precizia" unui ceasornic elvețian, pe cel de-al doilea! Deocamdată doar l-am "răsfoit", în schimb aș vrea să vă spun că mi-a plăcut mult nr.1, un alt număr cu greutate. Impresie dată și de picturile regale ale Mariei Mănuță! M-a impresionat mult și dialogul realizat cu domnia-sa de către Rodica Lăzărescu și care dezvăluie un om frumos și complex, filozof și poet, poet și "păstor de culori"... Felicitări pentru forța magnetică de a atrage colaboratori valoroși, care "acoperă" cu strălucirea lor eventualele "umbre" (tot magnetul, bată-l vina...!) Gânduri bune,

Sânziana Batiște

Nicolae, mulțumesc pentru revistă. De la alt Nicolae, salutări din Piatra Neamț.

Nicu Sava

Domnule Nicolae Băciut, Mulțumesc pentru revista *Vatra veche* nr. 2/2014, o revistă curajoasă, punând în lumină sufletul omului în căutarea fericirii, pasiunea pentru lecturi ca procedură de câștigarea timpului pierdut pe marile bulevarde ale falsei modernități. Succes în toate, cu bucurie!

C. Stancu

Foarte interesant număr, vă mulțumesc, un an cât mai rodnic și mult spor,

prof. dr. Cătălin Afrasinei, Vaslui Frățești mulțumiri și felicitări, ca de obicei, dragul meu Nicolae Echinoxistul VETREI!

Lucian Dialoghistul DACIEI LITERARE (deocamdată)

Iubite Domnule Băciut, A devenit o adevărată sărbătoare ori de câte ori primesc distinsa dumneavoastră publicație, o adevărată livadă literară și limonariu. Îmi dau seama de imensa muncă editorială, în primul rând de a selecta the best from the best și mă rog Bunului Dumnezeu să fiți în mijlocul nostru cât mai mulți ani, să vă dea putere, sănătate, cât despre har nu mai e nevoie să mă rog pentru că v-a înzestrat ca-n Cartea Sfântă cu 'har peste har'.

Cu ajutorul Milostivului, anul acesta voi împlini 70 de ani și mă grăbesc să termin pentru tipar "Grădina Copilului din Nazaret", "Jumătate de inel", o carte de poezii de dragoste și una de poezie creștină.

Mulțumesc pentru bucuria dăruirii de a fi publicat și în acest număr (la care citesc de azi dimineață". Este o deosebită onoare. Îmbrățișări și binecuvântări,

D. Ichim

Vă mulțumesc din suflet pentru revistă.

Elena Bivol

Mulțumesc pentru revistă. Și vă felicit pentru că păstrați înaltă ținuta calitativă și valorică a unei publicații culturale veritabile.

George Baciu

Distinse domnule Nicolae Băciut, Vă mulțumesc mult că nu m-ați uitat. Vă mulțumesc frumos pentru această revistă. O voi citi-o cu mare drag. Cu alese sentimente de prețuire,

C.A.Donosă

Dragă domnule N.Băciut, Vă mulțumesc pentru floarea literară într-o primăvară, doar în suflet, pe care mi-ați trimis-o!

Katalin Cadar

Mulțumesc pentru lectura proaspătă, ca o cură de oxigen! Îndeosebi poeziile mi-au mers la inimă de data aceasta. Să aveți în continuare har și putere de muncă pentru a continua edificiul "Vetrei vechi" la nivelul care ne-a transformat în cititori fideli! Eu am finalizat lucrul la romanul pe care-l pregătesc de patru ani încoace. Din faza premergătoare editării și publicării, pe care mi-o doresc pentru acest an (sper să mă ajute Dumnezeu!), vă trimit încă un fragment. Sper să fie interesant pentru cititori. Dumneavoastră decideți! Numai bine din "primăvara iarnă" a Mediteranei iberice! Cu alese sentimente, aceeași

Gabriela Căluțiu Sonnenberg

Sunt onorat de prezența în revista dumneavoastră, cu cele două poeme; mă ajutați enorm în privința încrederii de sine, și recunoscător, vă mulțumesc sincer; am atașat încă patru poeme, în speranța că vor fi demne și acestea de publicare; de asemenea, îndrăznesc să întreb de găsiți potrivit să lecturați un poem în 19 părți, putând fi publicat în episoade, desigur; am lucrat mult la el, și aș dori o confirmare, măcar, din partea dumneavoastră. (aștept aprobarea pentru a-l trimite). Cu deosebit respect,

Costel Suditu

Mulțumesc mult că mă bucurați de fiecare dată cu paginile revistei! Toate cele bune!

Claudia Vașloban

Vă mulțumesc pentru trimiterea revistei online *Vatra veche* și vă felicit pentru efortul extraordinar, însă plin de roade, pe care îl faceți întru propășirea culturii române, pentru a face cunoscute talentele literare!

Corneliu Vasile

Mulțumesc pentru revistă, dragă domnule Băciut. Ca de obicei, de o înaltă ținută artistică. Cu cele mai bune gânduri,

Flavia Cosma

Deosebite și respectuoase mulțumiri, distinse maestre Nicolae Băciut, pentru trimiterea acestui excepțional număr de revistă - ca de altfel toate celălalte numere - *Vatra veche*, respectiv nr. 2/2014! Vă doresc multă sănătate și putere de muncă!

Cu aleasă prețuire și respect,

Victor Burde

Mare surpriză mi-ați făcut astă seară, cu revista. Spun asta, fiindcă eram încredințată că n-o să-mi mai văd numele în ea.

Vă mulțumesc pentru acest gest și fac o reverență în fața profesionalismului revistei și al semnatărilor ei. Este excepțională, de la un capăt la celălalt.

Îmi pare rău doar că scriitorii mureșeni, nici unul, nu mai vorbesc cu mine, în afara domnului Mircea Dorin Istrate. Nici măcar nu întreb de ce. Or fi având motivele lor.

Vă mulțumesc pentru acest putut (în viața aceasta) să-i bucur la vremea lor, cu niște cuvinte care au izvorât din inimă.

În rest, mult har, inspirație, gânduri bune și PACE ȘI BINE!

Cu prețuire aleasă,

Cezarina Adamescu

Mulțumesc pentru revistă, e din ce în ce mai complicat să acumulez ce și cum după 22 de ani de absență! Și la noi a apărut revista *Izvoare*, lucru rar... e anuală, pe care am sponsorizat-o! <http://reteauliterara.ning.com/forum/topics/israel-revista-izvoare>

Bianca Marcovici

Stimate dle Băciut, Felicitări pentru revistă, vie, mereu interesantă și, important astăzi, apariție la zi. Vă scriu în legătură cu o eventuală colaborare. O tânără doctorandă de la Științe Politice, sub simpla mea supraveghere, ar dori să se dedice unei serii de interviuri cu autori reprezentativi din diaspora americană și europeană. Mă întrebam dacă le-ați putea dăruia găzdui, evitând risipirea lor, fără folos, în diferite alte publicații. În cazul unui răspuns afirmativ, binevoită să ne spuneți și numărul maxim de pagini (semne) pe care spațiul acordat le-ar putea permite.

Cu prețuire,

Aurel Sasu

Mulțumesc la rândul meu pentru găzduirea cronicii dlui prof. dr. Adrian Botez! Un spirit unic și un caracter pe măsură!

Theo

Mulțam fain! Să fie cu noroc!

Ecaterina Țărâlungă
www.tzaralunga.org

Bună ziua. Din păcate, la teatru nu am mai ajuns. Am scris doar gânduri ca notițe pe facebook, sporadic. Le trimit către dumneavoastră în speranța că vor fi îngăduite. Vă mulțumesc pentru înțelegere.

Cu drag,

Ștefan-Mihai Martinescu

<http://stefanmihaimartinescu.blogspot.ro/2014/02/profesorul-ca-om-al-invataturii-sau.html>

Stimate Domnule Nicolae Băciut, Plecat fiind, am reușit doar după întoarcerea mea la Viena, să consult nr. 1 și 2/2014.

Mulțumesc pentru materialele interesante publicate și spor și pe mai departe.

Hans Dama

Am citit ca de obicei cu sufletul la gură revista Dvs, în care am găsit ceea ce știam demult... profesionalism, curaj și multă multă încredere în forța de a duce mai departe cultura românească. Am găsit publicația prietenului meu, poetul Iulian Dămcuș, colegei de breaslă Pușa Popan, și mă bucur că putem apela cu încredere la revista Dvs., pentru a arăta că încă avem multe de spus... Mulțumesc din suflet! De curând (30 ianuarie) mi-am lansat și eu la Cluj, la Cercul Militar, ultimul roman (al 22-lea) intitulat "Din prea multă dragoste", prefațat de d-na prof. Antonia Bodea, din Cluj. Vă trimit alăturat cuvântul acesteia, cu rugămintea de a-i găsi un loc în publicația pe care o conduceți. Mulțumesc anticipat, urându-vă să vă dea bunul Dumnezeu putere de muncă și multă, multă sănătate.

Cu deosebit respect,

T.Ungureanu

După trei săptămâni petrecute la București, în spital, vom începe o terapie prin lectură! Cât de bine-venită este "Vatra veche" după tensiuni, dureri, clinici, medici! Cât de proaspătă!... Mulțumim mult!

Carmen și Felix Sima

Distinse Domnule Nicolae Băciut, Vă mulțumesc pentru găzduire în paginile revistei pe care o păstoriți pertinent și cu prestanță! De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”, a fost parcurs un drum lung și „glorios”, ca o bătălie victorioasă, dar mai ales la o victorie în război.

Cu fiecare număr, se observă primenirea și vigoarea în conținuturi și mesaj al rândului-lăsat în pagini, bine cumpănit, al atâtor pricepuți mânători ai condeiului. Măcar nu e sisific efortul! Cordiale felicitări, împreună cu întreg colectivul redacțional, întru a urca încă o treaptă a axiologiei artei!

Cu infinită considerațiune,

Vasile Popovici

Mulțumiri cu felicitări pentru revistă,

I.B.

Stimate Domnule Băciut,

Felicitări pentru deosebit de interesantul număr al prea-frumoasei Dvs. reviste. Puține sunt articolele care să nu prezinte interes. Cu mare atenție am parcurs materialul datorat cunoscutei Isabela Vasiliu Scraba, care merită, felicitări separate.

Cu deosebită prețuire,

I. Solcanu (Iași)

Dragă domnule Nicolae Băciut, Am primit cu bucurie *Vatra veche* - al doilea număr pe acest an. Varietatea și valoarea textelor face din ea o revistă de toată lauda. Sincere felicitări! Cu cele mai bune gânduri,

Rodian Drăgoi
București

Ce mult mă liniștește această revistă.

Vă felicit și vă doresc multă sănătate și putere în a le da semenilor răgazuri de mângâiere.

Într-o lume gri, mai apar și steluțe de sinceritate și bunătate

Pr. prof. univ. dr. Emil Jurcan

Office: Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia

Revista *Vatra veche* se poate citi și pe <http://cititordeproza.ning.com/forum/topics/vatra-veche-2-2014-e-manuel>

<http://www.netvibes.com/cititor-de-proza>

Mii și milioane de mulțumiri, scump și neprețuit domn!!!! Vă doresc tot binele din lume!

Rellymaria

Credeam, stimate Domnule Nicolae Băciut, că în legătură cu Brita Weglin veți include și un remember autorizat al cuiva de la Muzeul de Artă din Cluj, cu atât mai mult cu cât, așa cum rezultă din prezentarea de față, artista suedeză e prezentă cu o lucrare/ mai multe?, în acest muzeu, ca să nu mai spun și de Distincția primită tot la Cluj în 1997. Sunt sigură că neuitarea românilor ar fi măgulit-o!

Complic lucrurile. Era mai simplu să vă mulțumesc de-a dreptul, fără această "pre-doslovie".

Ceea ce și fac, mulțumindu-vă pentru noul număr din revistă.

Spre a răspunde unui rând din mesajul Dvs. anterior, regret că vârsta și mai ales sănătatea nu-mi mai permit asumarea vreunui proiect presupunând timp și energie...Vă rog să mă credeți,

Doina Curticăpeanu

În mult binele dat nouă de Literatură, însoțitoarea noastră de-o viață întreagă, se cade, n-avem încotro, să dăm parte și acelei teribile constatări - "cât ești de singur în lume" - prin care își pecetluiește Rebreanu începutul *Jurnalului* său, datat cu Vinerea de Sânziene 1927: "Trebuie să înțelegi că menirea omului (de altfel cred că și a oricărei ființe vii) este să ducă singur o viață în fond solitară. Omul e o lume complexă [sic!] și puternic izolată de toate celelalte lumi omenesti. Legăturile cu lumile exterioare sunt doar aparente, în orice caz superficiale..."

Dacă Revista, cu toate dificultățile nemărturisite, e pentru Domnia Voastră Calea, urmați-o, ca și până acum!!

Vă doresc, Domnule Nicolae Băciut, sănătate și credință fără soviaală,

Cu bine,

Doina Curticăpeanu

Mulțumesc pentru superba și mereu interesanta revistă trimisă. Mereu îmi procură o recreație spirituală elevată și-mi dă prilejul să compar și să constat că publicații cu pretenții și brand nu se ridică la acest frumos și constant nivel sus de ofertă literar-artistică. Felicitări, domnule Nicolae Băciut. Dumneavoastră și ostenitorilor întru cuvânt de la *Vatra veche*.

Nicolae Rotaru

Bună ziua! Mă numesc Ana-Maria Ticu și sunt o fidelă cititoare a revistei pe care o trimiteți mereu și pe adresa mea de mail. Pentru acest fapt, vă mulțumesc. Întrebarea mea se referă la procedura de selecție a materialelor pe care le publicați în revistă, deoarece m-ar tenta o colaborare cu dumneavoastră. În speranța unui răspuns lămuritor, vă mulțumesc pentru atenția acordată mesajului.

Toate cele bune!

Prof. Ana-Maria Ticu

Scrisori deschise din Paris

Bună ziua !

În fiecare lună, am bucuria să primesc un număr al revistei dvs. „Vatra veche” și vă mulțumesc pentru grija constantă pe care mi-o purtați. Iată că a venit și numărul din februarie !

În ultimele două numere, am avut plăcerea să descopăr interesante analize ale operei lui Eugen Ionescu. Într-adevăr, în lumea din ce în ce mai „bolnavă” din zilele noastre, opera lui e cât se poate de actuală! De asemenea, am admirat tablourile Mariei Mănuță, cu culorile lor generoase!

Iar acum, răsfoind noul număr al revistei, am fost tulburată de neliniștitoarele picturi ale lui Brita Weglin, de care nu auzisem până acum.

Apoi, m-am bucurat redescoperind arta suavă, puțin onirică (și, în același timp, cu specific național) a Melaniei Cuc, al cărei talent îl descoperisem deja de pe Internet. Am remarcat și frumoasa critică pe care i-o face Cezarina Adamescu. Articolul ei nu plictisește cititorul, ci dimpotrivă trezește interesul acestuia spre versurile analizate, căci fiecare din frazele ei are „un miez”, sugerând o imagine, o idee, o emoție.

De fapt, am remarcat că revista dvs. găzduiește doar critici adevărați, critici care au într-adevăr ceva de spus (evitând pe cei care se complac într-o beție de neologisme mai mult sau mai puțin asimilate).

De altfel, mi se pare că regiunea dvs. are o viață culturală bogată, cu manifestări din cele mai interesante; fapt remarcabil în ziua de azi când, din păcate, valorile morale și spirituale sunt adesea uitate!

Asta-toamnă, la un vernisaj de la Paris, am întâlnit câțiva mesageri ai artei românești venind de pe meleagurile ardelenesti (Menuț Maximiminian, Victoria Fătu Nalașiu, Vasile Pădure ș.a.).

Deunazi, în noul album al Victoriei Fătu Nalașiu am descoperit o lume optimistă, o spiritualitate specific românească, ba chiar și „un entuziasm ardelenesc”.

Cu adevărat ! Sunt mulți oameni de calitate în regiunea dvs., oameni însuflețiți de idei umaniste și patriotice, Astfel, doctorul Traian Dascăl din Năsăud, ca un adevărat mecena, a dezvelit pe plaiurile ardelenesti peste 40 de statui, care aduc omagiu multor personalități din istoria și cultura noastră.

Noi, aici la Paris, am avut durerea să conducem pe drumul de veci pe un eminent fiu al neamului nostru : Cicerone Ionițoiu, neobosit luptător anticomunist. Cicerone Ionițoiu a înființat „Asociația Fostilor Deținuți Politici” și a scris un număr impresionant de cărți în care a denunțat cu tărie odioasele crime ale comunismului. Mărturiile lui prețioase vor contribui la cunoașterea perioa-

dei comuniste. Pun alături o fotografie de la înmormântare.

În luna ianuarie, asociația „Casa Română” a invitat un ardelean iubitor de istoria neamului nostru – prof.dr. Ioan Aurel Pop, rector la Universitatea din Cluj, care ne-a ținut o lecție de înaltă cultură despre poporul român „Les Roumains en Europe : entre l'héritage de la latinité occidentale et la réalité slave orientale”.

Tot în în ianuarie, la Institutul Cultural Român din Paris, am urmărit o conferință despre un cuplu mitic : Petre Sergescu și Marya Kastarska, adevărați „ambasadori” ai României în Occidentul postbelic, prezentați de Magda Stavinschi, Nicole Capitaine și de un alt „clujean” adoptat, Basarab Nicolescu.

România a fost la onoare în ianuarie la „Espace Culturel Vuitton” din Paris, unde era prezentată o expoziție a unor grup de pictori români (mai ales clujeni). Acolo, a fost organizată și o masă rotundă despre creația cinematografică românească, cu Corneliu Porumboiu. Și tot acolo, o altă masă rotundă a avut ca subiect pictura românească și a fost animată de colecționara Rodica Seward.

Dupa cum vedeți, încercăm și noi, la Paris, să păstrăm legătura cu țara și spiritul românesc. Ba chiar, încercăm să punem în valoare, aici în Occident, valorile românești. Căci România nu trebuie să se identifice cu țiganii, care cerșesc, sau cu hoții de cărți bancare !

Chiar acum, între 20 februarie și 3 martie, era pogramată o expoziție de tapiserii a Gabrielei MOGA LAZĂR la Angers, oraș cu tradiție și muzeu de tapiserie. Totul era pregătit (cu concursul primăriei din Angers), și scrisoarea de față era tocmai destinată ca să vă anunțe evenimentul. Dar, din păcate, din motive de sănătate (o embolie pulmonară neașteptată), a trebuit să anulez totul. Primăria de la Angers a fost însă foarte înțelegătoare și mi-a promis că-mi va acorda din nou sala în toamnă, deci sper că totul nu e chiar pierdut; vă voi ține la curent.

Încă o dată vă felicit pentru înalta ținută a revistei dvs.și vă urez multe succese.

Cu stima,

SIMINA LAZAR HUSER

Stimate și dragă domnule Nicolae Băciut, Vă mulțumesc, cu adâncă reverență, pentru trimiterea excelentului număr 2/2014, al miezoasei reviste a domniei voastre, *Vatra veche! Calde și sincere felicitări*

De asemenea, vă sunt recunoscător pentru publicarea recenziei mele, la volumul „FIIND”, al talentatului sone-tist THEODOR RĂPAN! Doamne,-ajută! Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie,

Adrian Botez

Carte poștală de autor pentru „Vatra veche”

Această carte poștală de autor face parte din proiectul mail art „Timișoara – Iași capitale culturale europene 2020, concurență și prietenie”, și o dedic revistei „Vatra veche” pe care o iubesc, deoarece este un real reper cultural național și internațional”. Felicitări redactorului Nicolae Băciut.

Suzana Fântânariu

Domnule redactor-șef Nicolae Băciut, Primăvara o simt mai aproape de sufletul meu, deoarece, iată, am primit un nou număr al prestigioasei dumneavoastră reviste VATRA VECHE. Și senzația de revigorare simțită nu se limitează doar la publicarea recenziei, ci simțind din plin pulsul scrierilor dintre coperte. Absolut toate superbe, începând cu poezia distinsei și mult apreciatei poete Ana Blandiana. Super din nou, efortul de a fi realizatorul publicației care de fiecare dată poartă pecetea dumneavoastră pentru tot ce înseamnă actul de cultură emanat prin slova tipărită. Voi reveni cu noi lucrări, rugându-vă să mi se transmită *Vatra veche* și online. Cu prețuire și stimă,

Decebal Alexandru Seul

Stimate domnule redactor-șef Nicolae Băciut, Vă trimit OBCINA LITERARĂ, o revistă la apariția căreia am și eu o modestă contribuție. Lectură plăcută și rog confirmarea trimiterii poștale. Referitor la poetul nostru național Mihai Eminescu, am compus câteva rânduri: „Mihai Eminescu pentru mine este: limba în care vorbesc și creez, cel mai frumos nume din lume, cel mai român dintre români, poetul nepe-reche al neamului meu, cea mai luminoasă stea de pe boltă, un vis pentru fiecare noapte, o aripă de înger pe geana cărților scrise și a celor abia zămislite în labirintul minții, trup și suflet din trupul și sufletul poporului meu, făptură angelică fără egal, nemuritor în universul slo-vei tipărite.” Voi transmite în curând prozele scurte: *Apa din pieptul Muntelui Frăguța și Rex*. Harul divin sa va călăuzească mereu gândul, mintea și sufletul la nasterea viitoarelor numere VATRA VECHE.

Decebal Alexandru Seul

CEHOV, „LIVADA DE VIȘINI”

în viziunea lui
Gheorghe Harag
JURNAL DE REPETIȚII
(I)
Ultima întâlnire

Cum a început...

În 6 februarie 1985, Gyuri Harag a venit la Tg. Mureș să regizeze „Livada de vișini” de Cehov. A doua zi, era programat, la Sala „Studio” a Teatrului Național Târgu-Mureș, un spectacol cu „O sărbătoare princiară”, de Teodor Mazilu, pe care îl pusesem în scenă recent. Am îndrăznit să-l invit la spectacol – spre bucuria mea, a acceptat cu plăcere. Actorii tineri, dar și cei mai vârstnici erau emoționați că îl vor avea în sală pe unul dintre cei mai renumiți regizori din România acelei perioade. M-a întrebat simplu: „Cum e în sală, frig?” „Nu prea”, i-am răspuns, „dar, oricum, ia-ți paltonul”. (Știam că e bolnav și foarte sensibil la rinichi). Era perioada tristelor economii la căldură, lumină, alimente....

În sală, nu a fost prea cald, dar a stat până la sfârșit – actorii au dat tot ce era mai bun în ei, totul a funcționat perfect, dar când abia se terminaseră aplauzele a plecat foarte grăbit. Mărturisesc că am fost un pic derutat – așteptam un cuvânt, o părere...

A doua zi, când am venit la teatru, am văzut pe avizier un ordin de serviciu semnat de director (Romulus Feneș), prin care eram numit asistent de regie la spectacolul „Livada de vișini”. Peste o oră, apare Gyuri în bufet: „Sper că nu te-ai supărat că nu te-am întrebat!”, spuse el. „Acuma, ce să fac, o să o iau ca pe un compliment pentru spectacolul de aseară”, i-am răspuns, făcând pe greșosul, dar în sufletul meu vreo mie de pitici țopaiau de bucurie! Cred că dacă în secunda aceea un samurai m-ar fi tăiat în două cu o sabie japoneză, s-ar fi văzut la această disecție sui-generis un imens burete de mare gata să absoarbă tot ce venea dinspre omul acela cu ochi iscoditori și albaștri, pentru al cărui talent, experiență și cultură teatrală

aveam cea mai sinceră admirație... ! Așa a început colaborarea noastră și aventura celebrului spectacol „LIVADA DE VIȘINI”, creat de Gyuri Harag la Teatrul Național din Târgu-Mureș.

Prima discuție pe care am avut-o despre „Livada” s-a referit la Ranevskaia. „Știi, pentru personajul ăsta mi-ar trebui Silvia Ghelan, de la Naționalul din Cluj. Am vorbit cu ea acum două zile și mi-a promis că într-o săptămână e la Târgu-Mureș.” Silvia tocmai fusese pensionată, în acea perioadă fiind moda stupidă a pensionării actorilor cu salariile mai mari (expresia „salariu mare” este eufemistică), încă o modalitate de a „degrevă” bugetele teatrelor după „formidabila” găselniță a autorităților, 50% autofinanțare, nenorocire care se introduse în teatrele din România în 1984. (Ba, în 1989, ajunsese chiar la 85%).

Scenografia o făcea Romulus Feneș, proaspătul și ambițiosul director al Teatrului Național, care tocmai promisese autorităților vremii că în doi ani vom funcționa aproape fără subvenție de la stat prin deschiderea unei țesătorii la subsolul teatrului – problema economică spinoasă urmând să fie astfel rezolvată! Gyuri vorbise cu el, îi povestise cum ar vrea să facă spectacolul și acum aștepta. „Romi e în gestație. La el durează mult, dar și când îi vine ideea, atunci e genială” – spunea despre Feneș.

Tot Teatrul era în fierbere, actorii (chiar și cei de la secția maghiară) se întrebau: „oare voi juca și eu în „Livada”? Și dacă da, atunci ce rol îmi dă Harag?” Și, într-o bună zi, a apărut, în sfârșit, distribuția. Prima repetiție a fost afișată pentru data de 12 februarie 1985. Gyuri era calm în aparență, dar simțeam că pe dinăuntru fierbe de nerăbdare. Era viu, tânăr, plin de umor, nimic nu lăsa să se întrevadă tragedia care avea să se producă peste cinci luni.

Debutul muncii noastre a fost mai mult o festivitate, nu o repetiție reală. Gyuri ar fi vrut să înceapă lucrul, dar Feneș a ținut să sărbătorim. S-a băut șampanie, s-au ținut toasturi (Gyuri foarte reținut și cu multă autoironie, Feneș mai expansiv) și s-a râs enorm. Toată lumea era surescitată, parcă ne lovise bila aceea mare care

dărâmă casele, presimțeam poate evenimentul teatral ce urma să se producă, iar actorii erau aidoma cailor de curse înainte de start.

Și a venit ziua a doua.

Repetiția II, 13 februarie 1985

Înainte de a începe prima lectură, i-am spus lui Gyuri că nu ar strica (dacă și el este de acord) să imprimăm repetițiile – poate că tot dintr-un fel de premoniție a evenimentului teatral ce avea să fie „Livada...”.

Sigur, dacă există posibilitatea, de ce nu?!, mi-a răspuns foarte deschis și fără pudibonderii pe care le au unii regizori mult mai tineri în legătură cu munca la o piesă, de parcă ar devoala astfel marile taine ale meseriei de regizor – deținute numai și numai de ei ....

Le-am spus și actorilor din distribuție că vom imprima, dar fiindcă trebuie oricum să se consemneze ceea ce se va discuta azi, până la apariția sistemelor de înregistrare, voi nota eu într-un caiet – bineînțeles că imediat au început ironiile: „Aaaa, sigur, vrei să te îmbogățești mai târziu de pe urma celor spuse de noi...!” – și alte asemenea drăgălășenii, venite mai ales dinspre partea seniorilor distribuției, care mai lucraseră cu Harag.

Până la urmă, celebrele „sisteme electronice” nu au mai sosit (ni se promiteau mereu, dar probabil nu puteau fi luate de la alte ”servicii”) și în cele din urmă, resemnat, am renunțat să mai aștept minuni și mi-am văzut de scris – acest jurnal născându-se astfel din încăpățânarea mea de a consemna elaborarea evenimentului teatral de mare excepție pe care îl simțeam în toți porii ...

CRISTIAN IOAN

SĂRBĂTOARE TEATRALĂ ÎN ORAȘUL LUI EMINESCU

Simpozionul dedicat mișcării teatrale botoșănene, la cea de a VIII-a ediție a Zilelor Teatrului „Mihai Eminescu” de la Botoșani, a fost moderat de directorul general al Teatrului „Mihai Eminescu”, ziaristul Traian Apetrei, care a subliniat în introducere marele interes pe care locuitorii capitalei bucovinene l-au manifestat întotdeauna pentru arta scenică, ceea ce a făcut ca pe aici să treacă, obținând mari succese, numeroase trupe teatrale importante. Înființarea trupei proprii a Teatrului „Mihai Eminescu”, în 1958, a apărut astfel ca o imperioasă necesitate a urbei. Și – aș adăuga eu – în cele mai faste momente ale sale, care au fost numeroase în aceste cinci decenii și jumătate din urmă, spectacolele acestei trupe s-au ridicat la înălțimea exigențelor și așteptărilor.

Doamna Lucia Olaru-Nenati, profesoară și cunoscută scriitoare, fostă la un moment dat directoare a teatrului, a trecut în revistă momentele importante ale activității instituției, subliniind că a juca la Botoșani însemna întotdeauna un examen de valoare, deoarece publicul de aici este exigent și se manifestă în consecință, fiind o adevărată „instanță de consacrare”, iar presa locală reflectă evenimentele culturale cu promptitudine și exactitate.

A fost lansat cel de-al treilea volum (perioada 1925-1944) al amplei și exemplarei lucrări *Istoria Teatrului la Botoșani* de prof. Ștefan Cervatiuc, un migălos cercetător al arhivelor și inspirat condeier, care știe să pună în lumină documentele, să coreleze și să interpreteze riguros faptele, să descrie cu talent lumea fascinantă a Thaliei bucovinene.

Constantin Adam, fost profesor, acum actor, regizor de scenă și secretar literar al Teatrului „Mihai Eminescu”, dar mai presus de asta un veritabil om de cultură, scriitor și publicist talentat, bibliofil, documentarist, colecționar de tot ce are legătură cu teatrul (afișe, programe, ilustrații și fotografii înfățișând clădiri de teatru și câte și mai câte) a fost prezent cu două noi volume: *La cumpăna dintre milenii*, o cronică sentimentală a teatrului botoșănean în perioada 1986-2014 și *Destine și iubiri*, remarcabil volum de proză, cu trei povestiri care – scrie prefăcătorul Traian Apetrei – „ne sugerează să deschidem cu curaj o anume ușă a vieții, să privim mai insistent înspre ceea ce, în graba mileniului trei, nu prea mai analizăm în liniște și cu sinceritate: chiar viața – cu destinele și iubirile ei”. Iar la Adam, subliniază același prefăcător, iubirea este „fascinată în sine, împletire de destin și patimă a momentului, totul îmbrăcat în frumusețea lumii!”

Ultimul moment al simpozionului a fost dedicat lui Matei Vișniec, cel pe care regretatul critic și istoric de teatru Mircea Ghițulescu l-a caracterizat drept vizionar și

halucinant, iar Alex Ștefănescu l-a numit un Don Quijote al teatrului.

Mai întâi, prof. univ. dr. Anca Maria Rusu, de la Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași, a prezentat o succintă, dar extrem de profundă și pertinentă analiză a operei acestui dramaturg „cu multe aripi”, după care am vizionat filmul documentar „Matei Vișniec acasă” (realizator Andreea Știliuc, TVR Iași), o peliculă poetică, inteligent gândită și lucrată, care ni-l prezintă – pe cel care este astăzi cel mai jucat dramaturg român pe scenele lumii – în Rădăuțiul său natal, oraș în care copilul și adolescentul Vișniec s-a format – ca om, ca intelectual, ca scriitor – în atmosfera unei fericite simbioze a culturilor română, germană, evreiască, ucrainiană, rutenă. Plimbându-se pe străzile ce-i trezeau amintiri, Matei Vișniec ne-a vorbit despre familie, prieteni, vecini, școală, despre acea fascinantă lume multiculturală, sau despre viața la țară unde-și petrecea vacanțele și unde „fiecare eveniment avea o semnificație”, povestindu-ne cum au contribuit toate acestea la conturarea personalității sale, mărturisind în final, cu mândrie și cu modestie în același timp: „Am crezut tot timpul în Cuvânt”.

În zilele petrecute la Botoșani am beneficiat – prin bunăvoința conducerii Teatrului „Mihai Eminescu”, a

domnului director general Traian Apetrei și a domnului director artistic Volin Costin, admirabili organizatori ai întregii manifestări și gazde deosebit de primitoare și atente – de posibilitatea de a colinda prin Botoșani, însoțit de domnul Constantin Adam, o adevărată enciclopedie a istoriei orașului, a vedea casa în care s-a născut Eminescu (de fapt este o altă casă, construită în 1889 pe același amplasament, după ce casa de zestre a mamei lui

Eminescu a fost mistuită de un incendiu), biserica Uspenia, unde a fost botezat Eminescu (lăcaș ctitorit în 1552 de Doamna Elena, soția lui Petru Rareș), Colegiul Național „August Treboniu Laurian” (în care au învățat multe dintre marile personalități de mai târziu pe care le-a dat țării Botoșaniul), casa-muzeu în care s-a născut și a copilărit Nicolae Iorga, biserica armenească „Sfânta Maria” (un foarte frumos monument istoric datând din 1350, recent restaurat) și multe alte puncte de interes istoric și cultural.

De asemenea, am putut vizita Ipoteștiul, precum și complexul monahal format din Mănăstirea Vorona (care găzduiește patrimoniul de carte veche al județului Botoșani, peste 6.000 de exemplare, și un muzeu ce se remarcă printr-o bogată colecție de icoane vechi, cărți de cult și obiecte bisericești) și Schitul mănăstirii Vorona (cu o bisericuță extrem de intimă, decorată cu o superbă pictură murală).

Vizita la Botoșani a reprezentat un prilej de mare încărcătură sufletească și culturală.

ZENO FODOR

Juan Mayorga este un dramaturg spaniol contemporan multipremiat, a cărui piesă „*Băiatul din ultima bancă*” a fost pusă în scenă la Naționalul din București de către regizorul Cristian Theodor Popescu. Rolul profesorului a fost interpretat de Mihai Călin, iar al elevului de Rareș Stoica. Textul pare o dezbateră pasionantă despre granița dintre realitate și ficțiune. Un voyeurism auctorial necesar, o literatură obținută prin...efracție. Scriitorul trebuie să pătrundă în toate colțurile posibile

pentru inspirația ce va fi contopită în retorta imaginarului.

Filmul *În casă* de François Ozon este inspirat din aceeași piesă de teatru. Joacă în film Fabrice Luchini (profesorul Germain), Ernst Umbauer (elevul Claude), Kristin Scott Thomas (Jeanne), Emmanuelle Seigner (Esther). Elevul Claude se sfătuiește mereu cu profesorul de literatură, arătându-i ceea ce scrie. A adoptat o tactică periculoasă, intrând în casa unui coleg, ca să-i cunoască familia. El transformă oamenii din jur în personaje. Profesorul devine cititor și critic, iar elevul e scriitorul în devenire. CASA ar fi tărâmul inspirației. Cel care scrie modifică

realitatea, „manipulează” oamenii întâlniți, caută să dea poveștii un sens plauzibil. Cititorul ajunge să fie dependent de text. Acel „va urma” îl incită. Sigur că în realitate familia aceea burgheză duce o viață normală, uneori anostă, însă cel care scrie poate modifica, bulversa, imaginând soluții de rezervă și un final neapărat imprevizibil. Voyeurismul scriitorului e avid de spații noi. Finalul filmului arată un imobil luminat, cu diverse familii, văzute clar ca prin pereți de sticlă. Oamenii pot deveni marionetele celui ce scrie, iar între cititor și scriitor se poate crea chiar o relație cvasi-parentală.

ALEXANDRU JURCAN

POSTULAT

În toată lumea, clar se știe,
Că n-o să strice niciodată:
O primăvară timpurie
Și-o-mbătrânire-ntârziată.

CRONICĂ DE PRIMĂVARĂ

Disparea-al frigului fior,
În verde e schimbat decorul,
Vin berzele la cuibul lor
Și pe la case... perceptorul.

NOSTALGIE DE PRIMĂVARĂ

Seria Coșbuc în minunata-i carte
Că vor țărani cei săraci pământ,
Dar alta-i soarta și mă tot frământ;
Pământul de țărani azi n-are parte.

MĂRȚIȘOR OFERIT DE GUVERN

Primiți în dar o viorea,
Un tril, pădurea alintată,
Un răsărit, primiți o stea...
Și-o nouă taxă majorată!

DE 8 MARTIE

I-aș dedica femeii versul,
Aș umple cupele cu vin,
I-aș dărui și Universul...
Dar mă întreb: nu-i prea puțin?

OMAGIU

Femeia-i floare de-o priviți,
Un îngeraș de-o auziți,
În voie de-i intrați e Rai...
Altminteri este: vai, vai, vai!

ROMÂNIA PITOREASCĂ

Ni-i țara ca un pom prea încărcat
Cu roade și din care au mâncat
Străinii ce-au fost mulți, bătu-i-ar
sfântul,
Și totuși noi vom moșteni
pământul!

SFAT BĂTRÂNESC

Prin lume omul colindând,
Vrea coarda timpului s-o-ntindă
Dar bine-i ca, din când în când,
Să se mai uite și-n oglindă!

URCÂND ÎN POMUL VIEȚII

O vorbă aș avea de spus
Acelui fără ostioare:
Când o s-ajungă-n pom mai sus,
Va sta pe-o creangă mai subțire!

CONJUGALĂ

În familia săracă,
Banii-ntruna vină poartă,
Însă soții se împacă...
Numai după ce se ceartă.

FAMILIE DE SPĂLĂTORI

Se-ajută soții pe la noi,
Dar nu în toate casele -
Și seara spală amândoi:
El putina... ea vasele.

ÎN AJUN DE ZIUA FEMEII

Adam, în noaptea înstelată,
Privind spre-ndepărtății fagi,
Își aminti așa, deodată,
De ziua Evei sale dragi.

Sări în sus de bucurie
Că n-a uitat de-astă dată;
Mult supărata lui soție
Va fi la față luminată.

Dar tot în clipa fericită,
Îl frământă o întrebare:
- Să-i iau o frunză potrivită,
Ori s-a împac c-o sărutare?

Și tot așa, o noapte-ntrăgă,
Bărbatul vitregit de soartă
S-a chinuit ce să-i aleagă
Să fie-n ton cu ce se poartă:

Rotunde frunze, alungite,
Triunghiulare, veștejite,
Cât podul palmei sau zimțate,
Ori să o bucare cu toate.

Abia-n târziu, spre dimineață,
Ieși din gheara de-nclăștare,
Când un cocoș cu creastă creăță
Îl întrerupse din visare.

VASILE LARCO

Aplicația Eminescu - cu poetul național la Sfântu Gheorghe

Când am fost invitat alături de câțiva scriitori brașoveni (Adrian Lesenciuc și Adrian Munteanu) să particip la un eveniment dedicat lui Mihai Eminescu la Sfântu Gheorghe (județul Covasna) am răspuns afirmativ, fără să stau pe gânduri. M-am gândit apoi de ce am răspuns așa ca și cum ar fi fost de la sine înțeles că voi fi acolo. Notez primele două motive pe care mi le-a furnizat imediat gândul (le-am derulat și le-am frământat tot drumul și la dus și la întors): primul motiv e legat de poet, al doilea e legat de oraș.

Simt față de Eminescu o *complicitate* anume care nu e dată de nu știu ce sofisticărie culturală, ci de felul în care mi-am petrecut exaltata adolescență. Cred că nu e puțin lucru să înveți felul de a face curte unei fete, feldeința iubirii, de la poezi; iar Eminescu care ne era predat și răspredat devenise unora dintre noi o *melodie* arhicunoscută, așa că apelam la el și-l fredonam ori de câte ori doream să fim în apropierea unei fete, doream ca ea să ne caute prezența. Paradoxal, tocmai pentru că ne fusese atâta repetat, pentru că îl știam pe de rost în loc să ne apară respingător, îl foloseam, îi găseam cu succes utilitate. Eminescu ca vârf de lance și apoi alți poeți ne furnizau primele "texte" de agățat, de "lipeală", apoi modificând pe nesimțite sensibilitatea noastră ne dădeau primele reprezentări (romantice) despre iubire, despre cum trebuie să plutești, să zbori, să te simți etern când te îndrăgostești. Ne dădeau adâncime și orizont. Fac poate parte din ultimele generații pentru care sexualitatea nu era încă atât de facilă, atât de grăbită și atât de iresponsabilă. Săruturile timide și ținutul de mână erau etape de nesărit care aveau o frumusețe și o emoție nespuse. Uneori, în poveștile noastre, sexualitatea nici nu avea loc, totul fiind un altfel de basm al copilăriei. O oglindă în care inocența se uita la propriul chip.

Azi știu că fiind folosit ca figură de propagandă comunistă i s-a făcut lui Eminescu mult rău. E și motivul pentru care după 1989 mulți tineri critici (mai mult sau mai puțin!) au sărit să îl desființeze, să îi minimalizeze valoarea, să îl reducă la un autor minor și sifilitic. Exagerat! Poți înțelege nevoia de a da jos statui, de a ucide idoli, dar azi e nedrept să fie uitat și lăsat prăfuit după această tratație, după această *remaniere proeuropeană*. Dacă înainte era unul dintre stindarde azi nu mai e deloc de bon ton să te mai afișezi cu el și în numele lui. E semn că ești provincial și depășit!

În fapt de abia acum ar trebui să vină vremea lui, ca un timp bun al sintezei, adică a unei noi teze: un Eminescu coborât de pe soclu, "viu și pipăibil cu mâna", un Eminescu vindecat de toate înjunghierile, gata pentru ziua de azi. E timpul să se termine convalescența lui Eminescu! E timpul să i se redea iubirii chipul poeziei! E timpul pentru aplicația Eminescu! Nici platoșă pentru mediocritate, afectare și fals patriotism, dar nici țință pentru cei care cred că literatura română începe cu optzecismul.

Pe de altă parte (și ajung la cel de-al doilea motiv) Eminescu trebuie să fie și să rămână, curățat și reumanizat, un simbol. Toate națiile citove au și întrețin simboluri naționale. Toate popoarele își coagulează identitățile în jurul unor locuri, evenimente și chipuri. Nu se poate altfel. Nu e vorba de mândrie sau de rigiditate, e vorba de diversitate, de dreptul și inteligența de a fi diferit. Lumea micșorată în care

trăim îți cere să reacordezi ceea ce ești pe formula idiomatic și universal. Ești într-un anume fel cetățean al lumii, dar în altfel reprezinți o cultură anume și trebuie să duci această moștenire mai departe fără ca alteritatea ta să excludă alte alterități. Asta e bogăția lumii!

Ei bine, astfel, era obligatoriu să fiu la Sfântu Gheorghe cu Eminescu. Mai ales aici, unde românii sunt minoritari și

limba română e vorbită ca limbă maternă de doar 21,08% din populația orașului (amintesc și că la nivelul județului Covasna românii reprezintă doar 23.3% conform recensământului efectuat în 2011). Tocmai aici unde există sete după limba română (prima noastră patrie!) trebuiau să se strângă rândurile în numele poetului. Mai ales aici, unde identitatea trebuie mereu reafirmată, e nevoie să susții un simbol. Readuc aminte că

etimologia cuvântului ("simbol" provine din grecescul "σύμβολον") dă sensul aproximativ de "punere împreună"; simbolul fiind cel ce dă unitate și recunoaștere. Se spune că în Grecia antică, prietenii, cunoscuții își împărțeau o jumătate de monedă pentru a se putea recunoaște după o despărțire mai lungă. Abia când o jumătate de monedă se potrivea cu cealaltă jumătate se știa că cel pe care îl ai în față sau îți trimite mesajul nu este un impostor. Așa că în 15 ianuarie 2014, la muzeul Prima Școală Românească din Sfântu Gheorghe, românii s-au recunoscut între ei și s-au bucurat că sunt. Ba au avut din aducerea aminte a poetului viziunea unui popor mai bun și mai adânc.

Eleva Daria Bugnar, clasa a II-a la Colegiul Național „Mihai Viteazul”, a recitat minunat poezia „Rugăciune”. Apoi o altă elevă (Diana Logofătu, clasa a VIII-a A, Școala Gimnazială „Váradi József”) a cântat emoționant „Mai am un singur dor”. Un tânăr diacon orthodox a dirijat un mic cor gătit românește. A avut loc și o scurtă dezbatere despre relectura lui Eminescu. Cel mai bun moment, sensibil și rotund, a fost recitalul de poezie „Dor de-al valurilor Domn”, interpretat de actrițele Duța Guruianu și Camelia Paraschiv Kátai de la Teatrul „Andrei Mureșanu”. O prestație excelentă! Acest eveniment a marcat și lansarea numărului 1 al revistei „Caietele de la Araci” editată de Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni căruia îi datorăm, de altfel, toată întâlnirea. Fie ca această revistă, inspirată după cum se vede din mai experimentata publicație „Vatra veche” de la Târgu Mureș să reușească să devină, ca înaintașa ei, o voce și un spațiu al valorii și al prieteniei.

Se cade să mai amintesc și ceilalți invitați (scriitoarea Mihaela Aionesei de la Tg. Secuiesc, scriitorul Ionel Simota, graficiană Cosmina Marcela Oltean și scriitorul Ștefan Danciu de la Miercurea-Ciuc) și să subliniez mai ales "argintul viu" a ceea ce s-a petrecut în prima și frumos restaurată școală românească (atestată documentar la 15 iunie 1799): doamna prof. dr. Luminița Cornea, de obicei gazda casei memoriale "Romulus Cioflec" de la Araci, proaspăt pensionară, dar care, spre bucuria și spre exemplul nostru, arată că nu te poți pensiona din cultură.

Închei, sugerându-vă să vă opriți cu gândul la românii din ungurime și să înțelegeți că unora și uneori limba maternă nu le este de la sine înțeleasă, că ea trebuie măcar din când în când sărbătorită. Apoi vă invit într-un loc frumos, unde prima școală românească și Biserica ortodoxă cu hramul Sf. Gheorghe (construită în anul 1872) și cu statuia sfântului mitropolit Andrei Șaguna fac triumfi deasupra unei deosebite panorame. Veniți!

LAURENȚIU-CIPRIAN TUDOR

Festivalul Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”

Ediția a III-a a Festivalului Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” se va desfășura în acest an în perioada 5-7 iunie, la Brăila.

Tematica acestei ediții: „*POETICA ARBORELUI EXISTENȚIAL*”.

Concursul se va desfășura pe patru secțiuni: Creație literară, Critică/Analiză literară, Recitare și Interpretare folk.

La Creație literară: Subsecțiunea I: clasele V-VIII, Subtema: „*Arborele copilăriei mele*” - patru poeme sau un text în proză (2-3 pagini); Subsecțiunea a II-a: clasele IX-XII, Subtema: „*Rădăcina Poetului - Arbore*”: cinci poeme sau un eseu (3-4 pagini);

La Critică/Analiză literară: Subsecțiunea I: clasele V – VIII: scriitorii Ana Blandiana și Magda Isanos 1. *Plopi și paltini; Din apă ieșeau trupuri albe de plopi; Cândva arborii aveau ochi*; scriitoarea Ana Blandiana, 2. *Caisul; Copilăria mea; Vis vegetal*; scriitoarea Magda Isanos;

Subsecțiunea a II-a: clasele IX – XII: scriitorii Ana Blandiana și Magda Isanos, 1. Între mine și el; Umbrei mele i-e frică; Cireși amari; scriitoarea Ana Blandiana, 2. *Pomii cei tineri; Doamne, n-am isprăvit!*; *Rădăcina*; scriitoarea Magda Isanos.

Se va alege pentru interpretare câte o poezie din lirica ambelor scriitoare.

La Recitare: o poezie din creația scriitoarei Ana Blandiana; o poezie din creația scriitoarei Magda Isanos.

IV. Interpretare folk: - două piese muzicale: 1. prelucrare din lirica scriitoarei Ana Blandiana sau a scriitoarei Magda Isanos; 2. prelucrare din creația românească de gen.

Se vor alege pentru interpretare alte piese decât cele prezentate la edițiile anterioare.

În cadrul Festivalului, se va desfășura și Simpozionul Național: METAFORA ARBORELUI ÎN LITERATURA ROMÂNĂ ȘI UNIVERSALĂ: Sesiunea A (elevi, profesori): referate (maximum 5 pagini) și Sesiunea B (elevi): postere tematice (colaj, desen, pictură/format A3 sau A4).

Fișele de înscriere se vor trimite electronic până la **21 martie a.c.** pe adresa: festivalanablandiana@ymail.com; un participant se poate înscrie pe o singură fișă la mai multe secțiuni.

Textele, la toate secțiunile, vor fi redactate obligatoriu cu diacritice, altfel nu intră în concurs.

Datele de identificare ale concurenților vor fi prezente atât pe fișa de înscriere, cât și pe lucrări (în colțul din dreapta al lucrării - numele și prenumele elevului (cu majuscule), clasa, școala, județul/localitatea, secțiunea/subsecțiunea, numele profesorului coordonator, numărul de telefon al profesorului); datele personale vor fi secretizate în momentul printării de către organizatori. Expedierea creațiilor de la Secțiunile I, II se va face în format electronic, pe adresa: festivalanablandiana@ymail.com, iar la Simpozion, în format electronic, pe adresa: simpozionfestival@ymail.com. Materialele de la secțiunile III și IV vor fi înregistrate pe CD/DVD, folosindu-se tehnici optime - sunet, imagine, lumină. CD/DVD - urile vor fi personalizate (numele și prenumele, clasa, școala, secțiunea/subsecțiunea, numele profesorului coordonator, numărul de telefon).

Înregistrările și posterele vor fi expediate, în plic, cu mențiunea - **Pentru Festivalul de Creație și de Interpretare „Ana Blandiana” (5 mai - data poștei)**, pe a-

Ana Blandiana, Nicolae Băciut, Gabriela Vasiliu, 2013

dresa: Școala Gimnazială „C. Sandu – Aldea”, Str. General Eremia Grigorescu, nr. 55, Brăila.

Un participant se poate înscrie la mai multe secțiuni. **Nu se percep taxe de participare.**

Etapale desfășurării Festivalului Național:

-27 februarie – 21 martie 2014; promovarea regulamentului în școli și licee; **înscrierea elevilor pe secțiuni;**

-24 martie - 18 aprilie 2014; realizarea lucrărilor/înregistrărilor pe secțiuni;

-24 aprilie - 5 mai 2014; expedierea lucrărilor pe secțiuni;

-7 mai – 30 mai 2014; evaluarea lucrărilor; realizarea CD-urilor ediției; redactarea antologiei ediției, care va cuprinde lucrările premiate și referatele simpozionului. (Editura Nico, Târgu-Mureș);

-5 – 7 iunie 2014; manifestările culturale ale Festivalului Național „Ana Blandiana” (lansări de carte/ reviste literare, desfășurarea Simpozionului Național „*Metafora arborelui în literatura română și universală*”, dramatizări, momente poetice, recital folk, premiera concurenților).

Se vor acorda premii pe secțiunile/subsecțiunile concursului (Premiul I; Premiul al II-lea; Premiul al III-lea, Mențiunea I, a II-a, a III-a; Marele Premiu, „ANA BLANDIANA”), într-un cadru festiv.

Creațiile premiate, precum și lucrările prezentate în cadrul simpozionului, vor fi publicate în Antologiile Ediției Festivalului, la Editura Nico, Târgu-Mureș.

* Interpretările de la secțiunile III și IV vor fi cuprinse într-un CD al ediției concursului.

* Participanții înscriși la sesiunile simpozionului vor primi diplome de merit în format electronic.

* Premiile finalizatorilor concursului, care nu vor putea ajunge la festivitate, vor fi expediate prin poștă.

Participările directe (profesori, grupuri de elevi) la manifestările Festivalului Național se anunță în perioada 30 mai – 3 iunie, 2014, la adresa electronică: festivalanablandiana@ymail.com.

Invitați de onoare: scriitoarea Ana Blandiana; membră a Academiei Europene de Poezie, a Academiei de Poezie „Stéphane Mallarmé” și a Academiei Mondiale de Poezie (UNESCO), scriitorul Romulus Rusan; director al Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului, scriitorul Nicolae Băciut; membru al Uniunii Scriitorilor din România, redactor - șef /Revista VATRA VECHE, director Direcția Județeană pentru Cultură Mureș.

Coordonator proiect: profesor dr. Gabriela Vasiliu

Informații și fișa de înscriere se pot obține prin solicitare la adresa de e-mail - gabrielavasiliu@yahoo.com; tel. 0748 137 500.

Fotoclubul Gherla

„O fotografie spune (valorează) o mie de cuvinte” – scria publicistul american Fred R. Barnard, într-o revistă din anul 1942. În contextul dorinței de exprimare plastică, la inițiativa profesorului **Ioan Moldovan** (Liceul „Petru Maior”) la 24 aug. 2012, a luat ființă „Fotoclubul Gherla” având la început zece membri, dar ajungând în numai un an la peste 130 de fotografi amatori (impropriu spus, având în vedere lucrările deosebit de reușite ale multora dintre ei) pe grupul *Fotoclub Gherla* de pe Facebook. Aproximativ cincisprezece sunt membri activi: elevi, studenți, muncitori, profesori, care publică în mod regulat fotografii pe internet, pe blogurile personale și pe grupul de pe Facebook, ilustrând diverse tematici.

Printre cei mai activi: Riti Jozsef Attila, care este și reporter la ziarul

„Szabadsag”, Cluj, și Ioan Moldovan fotoreporter la „Gherlainfo.ro.” (a ilustrat cu fotografii inspirate, câteva volume de poezii).

La întâlnirile lunare ale Clubului se vizionează fotografii, se comentează, se discută despre noutățile tehnice în domeniu.

Până în prezent, au realizat patru expoziții colective în Gherla, toate în anul 2013: „Eternul feminin”, dedicată Zilei de 8 martie, „Bisericele Gherlei”, în cadrul expoziției mai ample „Patimile Mântuitorului - Florii”.

La Zilele Municipiului Gherla, au fost ilustrate diverse subiecte, iar în septembrie-octombrie „Călători la Poarta Cerului” - pelerinajul de la Mănăstirea Nicula.

Toți acești fotografi lucrează/ creează cu pasiune în timpul liber, au proiecte de viitor, cel mai important fiind elaborarea unui ghid turistic al orașului Gherla.

IULIAN DĂMĂCUȘ

Expoziții la Instituția prefectului IANCU MUREȘAN

„În viața fiecărui om, spune Iancu Mureșan, există momente care rămân în amintire, ca un bagaj de trăiri și emoții pe care fiecare îl rânduiește în memorie. Amintirile, aceste urme pe care lumea reală le lasă în mintea noastră, le legăm de obicei de evenimente, de locuri, de persoane.

Această expoziție reprezintă pentru mine ca artist o carte de amintiri legate de unele locuri prin care m-au purtat pașii.

Datorită formației mele profesionale, legătura cu aceste locuri o fac prin intermediul urbanului, a imaginii lui ca amprentă recognoscibilă pentru toți. Desigur ca există o sumedenie de alte

locuri pe care le am în suflet și care nu au legătură cu peisajul urban. Însă, deocamdată, am preferat să rămân în această zonă a spectacolului de volume, de lumină și umbră, de culoare. pe care clădirile le aduc pe retina ochiului, încercând să transmit prin lucrările mele trăirile pe care le-am avut eu, amintirile mele legate de acele LOCURI”.

Artistul Iancu Mureșan s-a născut la data de 28.05.1974, în localitatea Târgu-Mureș, jud. Mureș. De profesie arhitect, este licențiat al Facultății de Arhitectură și Urbanism din cadrul Universității Tehnice Cluj-Napoca promoția 1998.

Luminița Rusu

„Între lumi – chipuri și stări”

Luminița Rusu, membră a Asociației Artiștilor Plastici Cluj, Uniunii Artiștilor Plastici și a Asociației Artiștilor Plastici Mureș, ingineră de profesie, și-a început activitatea plastică în urmă cu ceva mai bine de un an (decembrie 2012), într-o frenezie creatoare care a făcut ca în acest foarte scurt timp să reușească să contureze o biografie artistică de consistență, cu participări în tabere de creație, cu expoziții personale și de grup, un confrate, pictorul Victor Apostu, apreciind pictura Luminiței Rusu ca fiind „de un curaj estetic și de o sinceritate debordante”.

Expoziția de la Instituția Prefectului – reprezintă prima „personală” a pictoriței clujence în spațiul mureșean, ca o confirmare a unor afinități electice și a unui

start artistic de excepție, de o surprinzătoare stăpânire a mijloacelor artistice și o siguranță a rostirii plastice.

Portretistă dezinvoltă, s-a antrenat însă într-un registru tematic divers, în care predomină „chipurile”, ca dezvoltare a stărilor interioare, ca oglindă a sufletului.

Cuplul este și el prezent în lista obsesiilor artistice, văzut în ipostaze ale tandreții și afectivității.

Caii sunt o altă constantă a căutărilor artistice, aceștia fiind văzuți nu în semeția lor, ci în decupajul expresivității chipului, a detaliului care ilustrează dominantă emoțională.

.NICOLAE BĂCIUȚ

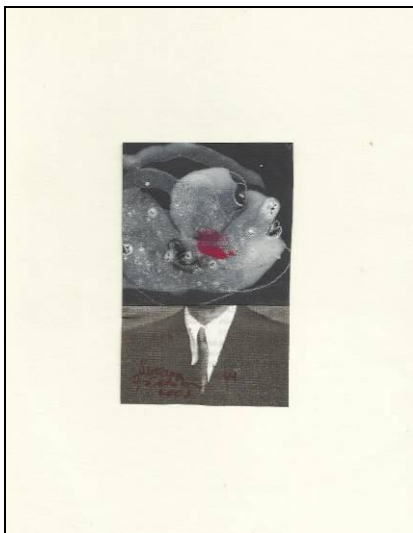
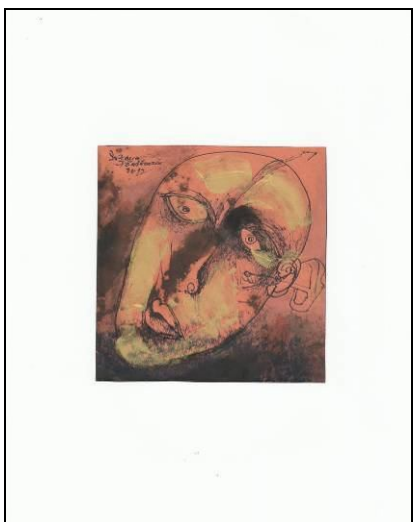
TRANS-POETIKON

Festival organizat la ICR

Paris de Transignum

comisarul Wanda Mihuleac

Lucrări de Suzana Fântânariu

Melancholia de La Pose

Cette femme, Mélancolie
de son prénom

pose tête penchée
clef à l'oreille
pour entendre
l'écho

le vaste tout le vaste
la mer roulant sur coquillage
rouge sur les lèvres

l'assaut du large
sa fureur

sur un lit nuptial

Solution Finale

Elle a nom d'holocauste
noire et blanche
plantée
en son corps résistant

Voyage du visage
qui a su
peinant sous la roue

de ses yeux voir
de son oreille entendre

ce vacarme
ces pelletées de morts

Si la vie vaut la peine
d'être vécue
aujourd'hui

sur la trace sanglante

Ne rien faire
qui ne soit fort

délivrant le trauma
par sa voix à la nôtre tenue

Magritte Bacon

Elle s'appelle ainsi
la femme, la divine
qui regarde l'homme à la pipe

Quand Picasso la peint
déforme son visage
et que Bacon grimace

C'est ainsi, poésie, femme et peinture liées,
déliées
sur l'assonance d'un vers, d'une courbe
féminine, si paysage vient
balayer de son champ
le nœud ou la césure
la faille ou le lien

Le monde en partage
l'humain désaltéré
de sa soif
deshabillé de sa vêtue

Quand la cravate saute
sur la chemise ouverte
le sang

les veines du poète
enlacées au futur.

JEANINE BAUDE

Poeme inspirate de cele trei lucrări.

Melancholia de la Pose

Această femeie, Melancholia
e prenumele ei,

pozează cu capul înclinat
cu cheia la ureche
ca să audă
ecoul

întinsul întreg întinsul
marea rostogolindu-se peste scoici
roșu pe buze

asaltul largului
furia sa

pe un pat nupțial

Soluție finală

Are nume de holocaust
neagră și albă
înfiptă
în corpul său care rezistă

Călătorie a chipului
care a știut
ostenind sub roată

să vadă cu ochii
să audă cu urechile

acest zgomot
aceste grâmezi de morți

Dacă viața merită osteneala
să fie trăită
astăzi

pe urma însângărată

Să nu faci nimic
care să nu fie răsunător

descătușând trauma
prin vocea sa de-a noastră susținută

Magritte Bacon

Așa se numește ea,
femeia, divina,
ce-l privește pe bărbatul cu pipă

Când Picasso o pictează
îi deformează chipul
pe care Bacon îl face să se strâmbe

Astfel, poezie, femeie și pictură legate,
dezlegate
pe asonanța unui vers, a unei curbe
feminine, dacă piesajul vine
să izgonească din câmpul său
nodul sau cezura
lacuna sau legătura

Lumea în partaj
natura umană potolindu-și
setea
dezbrăcată de veșmintele sale

Când cravata saltă
pe cămașa desfăcută
sângele

vene poetului
înlanțuite de viitor.

Traducere : Viorica BILEK

OCHIUL CICLOPULUI

Ilustrație: Fotoclubul Gherla

Starea prozei

Vrăjitorul

Acea pânză de apă freatică, simbolic numită de mine „inima uriașă din pieptul pământului”, prin viață de la Dumnezeu propulsează pretutindeni, cu predilecție în zonele muntoase, prin nenumăratele ei izvoare, apa limpede și curată ca lacrima, lichidul vital pentru existența oamenilor și a tuturor viețuitoarelor, a vegetației.

Cine nu și-a potolit setea cu apa de la un izvor de munte? Poate cei cu habitatul la câmpie să n-o fi făcut, nesimțind senzația ce te însoțește savurând-o chiar direct cu gura, în lipsa unui recipient, din locul unde, scăpat din temnița muntelui, se avântă la lumina zilei, clipocind sau în vaer prelung, firisorul de apă cristalin.

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, A. I. Brumar, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Suzana Fântânariu, Lazăr Lădariu, Rodica

În preumblările mele prin pădure, mi-am potolit totdeauna setea sărutând mai întâi unda izvoarașului din cale, adevărată mană cerească, neimaginându-mi însă vreodată că-i voi aduce lichidul licoare până-n locuința mea. Lucrarea a fost pentru mine inedită, captivantă, urmărindu-i toate fazele. Să ajungă izvoarașul în casă!

O frumoasă poveste pentru că altfel n-o pot numi, al cărei personaj am fost doar urmărind-o cum mi se dezvăluie privirii, ca un miracol, simplă și emoționantă. Eu mai am ceva vreme, însă, până să încălesc pe o șă pentru a-mi încheia povestea... Deci, începând cu săparea bazinului, în locul unde izvoarașul și-a semnalat scurgerea, cu acel excavator „minune” pitic, nervos, manevrându-i-se cupa cu dinți, mai apoi dirijat de acel tânăr dibaci săpând spre vale șanțul de un metru adâncime. Să vezi și greu să crezi isprava utilajului, dar asta nu e totul! Tot el, „vrăjitorul”, croindu-și calea prin smulgerea tufelor ce încercau să-i îngreuneze înaintarea, după terminarea șanțului de aproape patru sute de metri lungime și aducerea apei (prin tubul de legătură și intermediul aceluia „cămin”, a altor instalații speciale) în chiuveta din casă și la grajd, făcând cale-întoarsă în urcuș, să acopere cu pământul scos acel șanț adânc, pentru a nu îngheța apa din tub în iernile geroase.

O ispravă nu de pomină, ci bine încheiată.

Apa din pieptul muntelui o bem astfel în casă, o folosim în bucătărie, însă senzația revigorării o simțim prin împrăștierea feței, diminețile, trecând apa de la robinet prin căușul palmelor direct pe obraji sau peste ochii cârpiți, uneori, de nesomn. Spălare, de altfel, ori de câte ori dorim, și ziua, pentru a ne simți bine ca și cum am face-o în pădure.

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Șincan, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Flavia Cosma (Canada), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischhof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu, Darie Ducan (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac, Claudia Șatravca (Chișinău), M.N. Rusu (New York)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2014 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

